

**ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ЦОГТЦЭЦИЙ СУМЫН ТАВАНТОЛГОЙН
НҮҮРСНИЙ ОРДЫН ЦАНХИЙН УУРХАЙН 2023 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН**

/АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН
ДУГААР MV-016881, MV-016882, MV-016883, MV-011943/

/АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН РЕГИСТРИЙН ДУГААР-5435528/

ХЯНАСАН:

БОАЖА-НЫ ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧИН,
БАЙГАЛИЙН НӨӨЦИЙН УДИРДЛАГЫН
ГАЗРЫН АХЛАХ ШИНЖЭЭЧ

Ц.ЖАРГАЛНЭМЭХ

БИЕЛЭЛТИЙГ ТАЙЛАГНАСАН:

“ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ” ХК-ИЙН
САЛБАРЫН ЗАХИРАЛ

Л.ДОРЖСҮРЭН

“ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ” ХК-ИЙН
САЛБАРЫН ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ,
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ГАЗРЫН ДАРГА

Б.БАТСАЙХАН

2023 он

Агуулга

1.	ОРШИЛ	1
2.	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА.....	1
2.1	Уурхайн үйл ажиллагаа явагдаж буй газрын засаг, захиргааны харьяалал	1
2.2	Түүхэн товчоо.....	2
2.3	Тавантолгой ордын геологийн тогтоц	2
2.4	Уулын ажлын ерөнхий мэдээлэл.....	2
2.5	2023 оны уулын ажлын төлөвлөлт	3
2.6	Туслан гүйцэтгэгч байгууллагуудын мэдээлэл	3
3.	БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	3
3.1	Уур амьсгал	3
3.2	Геоморфологи.....	4
3.3	Ус зүй ба гидрогеологийн нөхцөл.....	4
3.4	Хөрс	4
3.5	Ургамлан бүрхэвч	4
3.6	Нийгэм, эдийн засаг.....	5
4.	ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	6
4.1	Эрсдэлийн үнэлгээг эрсдэлийн матриц	6
4.2	Байгаль орчны асуудал, нөлөөлөл, эрсдэлийн үнэлгээний хүснэгт	8
5.	БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАНГИЙН ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ	11
6.	СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	11
6.1	Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	11
6.1.1	Тоос бууруулах технологийн туршилт хийх.....	12
6.1.2	Уурхайн ашиглалтын замыг сайжруулах	19
6.1.3	Уурхайн зам талбай, нүүрсний агуулах, гаалийн талбайд усалгааны машиныг тогтмол ажиллуулах	21
6.1.4	Уулын машин механизмуудад хурдны хязгаар тогтоож, гэнэтийн хэмжилт шалгалт хийж хяналт тавих	22
6.1.5	Сайжруулсан шороон замын засвар үйлчилгээ	23
6.1.6	Нүүрс тээврийн машинуудын ачааг хучлагатай байлгах, хяналт тавих	25
6.1.7	Агаар дахь нийт тоосонцорын хэмжилт	25
6.2	Гадаргын болон газрын доорхи усны нөөцөд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	25
6.2.1	Ашиглаж буй худгийн үйл ажиллагаанд тогтмол хяналт хийх	27
6.2.2	Асгаралт гарсан үед гүний ус болон хөрсний бохирдол үүсэхээс сэргийлэх	28
6.2.3	Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулж, ус ашиглах гэрээ байгуулах, төлбөрийг тогтмол хугацаанд төлөх, уурхайн усны хэрэглээг зорилтод түвшинд байлгах, зүй зохистой ашиглах. .30	
6.2.4	Хаягдал усны дүгнэлт, зөвшөөрөл, гэрээ байгуулан төлбөр төлж барагдуулах.....	31
6.2.5	Замын тоосжилт бууруулахад ашигласан усны хэмжээ.....	31

6.2.6	Хаягдал усыг зориулалтын зөвшөөрөлтэй газарт нийлүүлэх, стандарт шаардлагад нийцсэн цэвэршүүлсэн бохир усаар зам талбайн тоосжилт дарах, мод услахад ашиглах	32
6.3	Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	33
6.3.1	Асгаралтыг бүртгэлжүүлж тусгай бэлдсэн талбайд бохирдсон хөрсийг байршуулах .	35
6.3.2	Тээвэр хийж буй автомашинуудын замын маршрутыг гаргаж батлуулж, хяналт хийх	38
6.3.3	Үйл ажиллагааны технологийн горимын мөрдөлтийг хангуулах ажиллах	Error! Bookmark not defined.
6.3.4	Хоёр жилээс дээш хугацаагаар хадгалах шимт хөрсний овоолгын дээд гадаргуу, хажууг хэлбэршүүлж олон наст өвслөг ургамал тарих.....	40
6.3.5	Уурхайн дотоод талбайд олон салаа шороон зам гаргах явдлаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор уурхайн дотоод ашиглалтын замын трассыг албан ёсоор тогтоож, тэмдэгжүүлэх.....	41
6.3.6	Лицензийн талбай дээрх аж ахуйн нэгжийн судалгаа хийх	43
6.3.7	Цэвэрлэх байгууламжийн эрүүл ахуйн бүс болон түр хогийн цэгийн байршлыг тогтоох	43
6.3.8	Шимт хөрсний менежмент	44
6.3.9	Дүүрсэн шимт хөрсний овоолгуудыг стандартын шаардлага хангаж байгаа эсэхийг харгалзан үзэж акт үйлдэн хаах	45
6.4	Газрын хэвлийд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	46
6.4.1	Зөвшөөрөлгүй газар хөндөхөөс сэргийлж, аливаа газар хөндөх ажлыг эхлүүлэхээс өмнө газар хөндөх зөвшөөрөл олгох, хөндөгдсөн газрын бүртгэлийг мэдээллийн санд оруулах	46
6.4.2	Зөвшөөрөлгүйгээр түгээмэл тархацтай ашигт малтмал, ургамал ашиглахгүй байх, хяналт хийх	47
6.5	Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	48
6.5.1	Уурхайн ахилтад өртөх талбайн ховор болон нэн ховор ургамлыг нүүлгэн шилжүүлэх	49
6.5.2	Уурхайн шинэ хотхонд ногоон байгууламж бий болгох.....	51
6.5.3	180 сая мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд мод тарих ажлыг төлөвлөж хэрэгжүүлэх.	52
6.5.4	Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд Өмнөговь аймгаас хувиарласан 3,5 сая модны төлөвлөгөө боловсруулах.....	53
6.5.3	Заган ойг түшиглэн бортоготой загаар ойжуулахтай холбоотой газрыг сонгох, төлөвлөгөө боловсруулах	54
6.5.4	МҮТ-д бойжуулсан 2-3 настай модны суулгацыг тарих.....	55
6.6	Амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	56
6.6.1	Биотехникийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх.....	57
6.6.2	Шувууны өртөлтийг багасгах арга хэмжээ.....	57
6.6.3	Хулгайн ангаас сэргийлэх сургалт зохион байгуулах.....	58
6.6.4	Шувууд ба зэрлэг амьтдыг хордуулахуйц хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, хог хаягдлын цэгийн гадуур хашаа хайс татах.....	59
7.	НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	60
7.1	Техникийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт	60
7.1.1	Газрын элэгдэл эвдрэлийн судалгаа гаргах.....	60
7.1.2	Техникийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө боловсруулах, батлуулах.....	61

7.2	Биологийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт	61
7.2.1	Үрийн нөөц бүрдүүлэх ажил.....	62
7.2.2	Модлог ургамлын мөчир бэлтгэх.....	63
7.2.3	Био бордоо үйлдвэрлэх, ашиглах туршилт судалгаа	64
8.	БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	65
9.	НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	67
10.	ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	67
10.1	Археологийн авран хамгаалах малтлага судалгаа хийх	68
10.2	Угсаатан зүйн судалгаа, шинжилгээ хийх.....	69
11.	ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	69
11.1	ХАЛМ-ийг химийн бодис ашигладаг ажлын байруудад байрлуулах, сургалт зохион байгуулах.....	71
11.2	Уурхайн Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулах	71
11.3	Уурхайн Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг нийт ажилтнуудад танилцуулах	72
11.4	Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх дүрэм журам боловсруулж түүнийг дагаж мөрдөх..	73
11.5	Галын аюулгүй байдлын журмын хэрэгжилтийг хангах, хяналт тавих	74
11.6	Шатахуун түгээх станцын талбайд ил гал гаргахыг хориглосон, анхааруулсан тэмдэг, санамж байрлуулах, үерээс хамгаалсан суваг шуудуу татах, сэргээх	74
12.	ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	76
12.1	Аюултай хог хаягдал	76
12.1.1	Хог хаягдлын нэгдсэн төвийн зураг төслийн ТЭЗҮ гаргуулахад шаардлагатай бичиг баримтын бүрдэл хангах.....	76
12.1.2	Аюултай хог хаягдлыг тусгай зөвшөөрөлтэй ААН-д шилжүүлэх	78
12.1.3	Аюултай хог хаягдлын хадгалалтын стандартуудыг мөрдүүлэх. Стандартыг шинэчлэн сайжруулах	83
12.2	Ахуйн, үйлдвэрлэлийн болон аюултай хог хаягдал.....	84
12.2.1	Дотоод, гадаад орчны хог цуглуулах савны стандартыг сайжруулах	85
12.2.2	Дахивар хүлээн авагчийг судалж хаягдлын анги тус бүрээр нийлүүлэх	86
12.2.3	Хог хаягдлыг урсгалыг хянах бүртгэлжүүлэх	87
12.3	Ахуйн хог хаягдал	88
12.3.1	ЭТТ ХК-ийн төслийн талбайн хэмжээнд нэгдсэн хог хаягдлын цэг байгуулах ажлыг Төрийн захиргааны төв байгууллагаар шийдвэрлүүлж зөвлөмж авах	88
12.3.2	ЭТТ ХК-тай “Тээвэр гэрээ”-нд нүүрс тээврийн зам дагуух хог хаягдалтай холбоотой зүйл заалтыг тусгах, хяналт тавих	89
12.3.3	Нүүрс тээврийн замын хог хаягдлын цэвэрлэгээ зохион байгуулах	90
13.	ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН БИЕЛЭЛТ	96
13.1	Агаарын чанарын хяналт шинжилгээ.....	96
13.1.1	Аэрозоль: PM2.5, PM10, нийт тоосонцор хэмжилт	98

13.1.2	Цаг агаарын үзүүлэлт хэмжилт.....	103
13.1.3	Хийн төлөвт агаар бохирдуулагчийн судалгаа	105
13.1.4	Гадаад орчны дуу шуугианы хэмжилт	107
13.1.5	Мониторингийн хөндлөнгийн хэмжилт хийлгэх, дүгнэлт гаргуулах.....	110
13.2	Усны хяналт шинжилгээ	110
13.2.1	Газрын доорхи усны горимын судалгаа, усны түвшин, темп	111
13.2.2	Бага гүний усны түвшин хэмжилт	117
13.2.3	Газрын доорхи усны геохимийн судалгаа: макро, микро элемент	119
13.2.4	Усны эрүүл ахуйн үзүүлэлт, бохирдлын судалгаа	121
13.2.5	Саарал усны хяналт шинжилгээ.....	122
13.3	Хөрс, ургамлан бүрхэвчийн мониторинг	123
13.3.1	Хөрсний хими, физикийн ерөнхий үзүүлэлтүүд шинжилгээ	124
13.3.2	Хөрсний нянгийн шинжилгээ.....	126
13.3.3	Хөрсний хүнд металын шинжилгээ	127
13.3.4	Шимт хөрсний овоолгын чанарын шинжилгээ	128
13.3.5	Лицензийн талбайн ургамлын мониторинг.....	128
13.3.6	Нэн ховор, ховор ургамлын судалгаа	146
14.	УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	149
14.1	Байгаль орчны мэргэжилтэнүүдийг чадавхижуулах	150
14.2	Гэрээт байгууллага, туслан гүйцэтгэгчдийн хяналт	151
14.3	БОАЖЯ болон Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-н холбогдох мэргэжилтэнүүдийн зөвлөмжийг авч ажиллах	154
14.4	Байгаль орчны хөндлөнгийн аудит хийлгэх	155
15.	НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	156
15.1	Сумын иргэдэд БОМТ танилцуулах	156
15.2	Багийн иргэдэд БОМТ-ийн хэрэгжилтийг танилцуулах хурал	157
15.3	Байгаль орчны тэмдэглэлт өдрүүдээр арга хэмжээ зохион байгуулах.....	158
16.	БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ.....	160
17.	ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ШАЛГУУРЫН ДҮН.....	161
18.	ХАВСРАЛТ	177

Зургийн жагсаалт

Зураг № 1. Тавантолгой нүүрсний ордын лицензийн талбайн байршлийн зураг	1
Зураг № 2. Хөрсний 3-р овоолгын тээврийн замд хийгдэх тоос бууруулах бодис хэрэглэх ажлын төлөвлөлтийн зураг	13
Зураг № 3. Зам засварын өмнөх болон дараах харьцуулсан зураг /2023.01.30/	13
Зураг № 4. Бодис ашигласан зам болон ашиглаагүй замын харьцуулсан зураг	13
Зураг № 5. Парк №3-ын баруун талын замын төлөвлөлтийн зураг	14
Зураг № 6. Замд материал дэвсэж тарааж буй байдал	14
Зураг № 7. Замыг нягтаршуулан индүүдэж буй байдал	14
Зураг № 8. Замын тоосжилт барьцалдуулагч бодис хэрэглэсний дараах болон хэсэг хугацааны дараах харьцуулсан зураг	15
Зураг № 9. Парк №3-ын хойд замын төлөвлөлтийн зураг	15
Зураг № 10. Материал дэвсэж буй байдал	15
Зураг № 11. Тоос барьцалдуулагч бодисыг цацаж буй байдал	16
Зураг № 12. Замыг нягтруулж буй байдал болон дараах байдал	16
Зураг № 13. Замын төлөвлөлтийн зураг	16
Зураг № 14. Замыг бэлтгэн дэвсэлт хийж бодис цацаж буй байдал	17
Зураг № 15. Нягтруулж бэлэн болсон байдал	17
Зураг № 16. Замын төлөвлөлтийн зураг	17
Зураг № 17. Замын дэвсэлт хийж буй байдал	18
Зураг № 18. Дэвсэлтийг нягтруулж бодис цацаж буй байдал	18
Зураг № 19. Замын ажил хийгдэж дууссаны дараах байдал	18
Зураг № 20. ЦБУ-н дэвсэлт хийх замын төлөвлөлтийн зураг	19
Зураг № 21. Хайрган материал дэвсэхийн өмнөх зураг	20
Зураг № 22. Хайрган материал дэвсэлтийн ажлын үеийн зураг	20
Зураг № 23. Хайрган материал дэвсэлтийн дараах зураг	20
Зураг № 24. Цанхийн зүүн уурхайн ШТС-ын орчим хийгдсэн материал дэвсэх ажил	21
Зураг № 25. Цанхийн зүүн уурхайн ашиглалтын блокууд орчимд хийгдсэн дэвсэлтийн ажил	Error!
Bookmark not defined.	
Зураг № 26. Шинэчлэн батлуулсан уурхайн замын хөдөлгөөний журмын зураг	22
Зураг № 27. Хурд хэмжилтийн бүртгэлийн хуудасны зураг	23
Зураг № 28. Цогтцэций сумын засаг даргаас ирсэн албан бичиг болон хуваарь	23
Зураг № 29. Зам арчилгааны батлагдсан хуваарь	24
Зураг № 30. Зам арчилгааны ажил хийж буй байдал	24
Зураг № 31. Замын 2 талын хаяаг машин давахгүй байдлаар өндөрлөж буй байдал	24
Зураг № 32. Ачилтаас гарч буй тээврийн хэрэгсэлд хучлага хучиж буй байдал	25
Зураг № 33. Тоосны хэмжилт хийж буй байдал	25
Зураг № 34. "Эрдэнэс Тавантолгой" ХК-ийн эзэмшлийн худгуудын байршлын зураг	27
Зураг № 35. ГӨДГСГ-ын захиргааны мэргэжилтэнүүд хяналт шалгалт хийж буй байдал	28
Зураг № 36. Асгаралтын иж бүрдлийг байрлуулсан байдал	Error! Bookmark not defined.
Зураг № 37. Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулсан албан бичиг	30
Зураг № 38. Дундын шейр файл үүсгэж бүртгэлийг хийж буй байдал	35
Зураг № 39. Асгаралтаар бохирдсон хөрсийг цуглуулан авч буй байдал	35
Зураг № 40. Бохирдсон хөрсийг цуглуулан ачиж бохирдсон хөрсний талбайд буулгаж буй байдал	36
Зураг № 41. Эрсдэл бүхий газруудад асгаралтын иж бүрдлийг байрлуулсан байдал	36
Зураг № 42. Бохирдсон хөрс саармагжуулах талбайн хийцлэлийн зураг	37
Зураг № 43. Хөрс саармагжцуулах талбайд хөрс байрлуулсан байдал	37
Зураг № 44. Хөрсний лабораторын шинжилгээний хариу	38
Зураг № 45. Замын маршрут тогтоосон Засаг даргын захирамжийн зураг	Error! Bookmark not defined.
Зураг № 46. Замыг хөмсөгжүүлж завар, арчилгааг хийж буй байдал	Error! Bookmark not defined.
Зураг № 47. Уурхайн гаднах кэмпийн замд тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан байдал	Error!
Bookmark not defined.	
Зураг № 48. Гэрээт байгуулагуудад хийх хяналт шалгалтын батлагдсан хуваарь	154
Зураг № 49. Шимт хөрсний овоолгуудын байршлын зураг	40
Зураг № 50. Шимт хөрсний овоолгын хэлбэржүүлэлт, усалгаа систем суурилуулсан байдал	41
Зураг № 51. Гар үрлэгч ашиглан тариалалт хийж буй байдал болон ургасан байдал	41

Зураг № 52. Цанхийн зүүн уурхайн зам талбайн маршрутын зураг	42
Зураг № 53. Цанхийн баруун уурхайн зам талбайн маршрутын зураг	42
Зураг № 54. Лицензийн талбай дээрх аж ахуйн нэгжийн судалгаа хийж буй байдал	43
Зураг № 55. Хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоолгох хүсэлт болон хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоосон тухай албан бичиг	43
Зураг № 56. Хог хаягдлын түр цэг тогтоосон тухай Засаг даргын захирамж	44
Зураг № 57. Цанхийн баруун уурхайд хаасан шимт хөрсний овоолгын актууд	45
Зураг № 58. Газар хөндөх зөвшөөрлийн цахим бүртгэлийн зураг	47
Зураг № 59. Газар хөндөх зөвшөөрлийн хуудас бөглөж зөвшөөрөл авсан байдал	47
Зураг № 60. Уурхайн гадна бүсэд байгаль орчны хяналт шалгалт хийх журам болон түүнийг баталсан тушаал	48
Зураг № 61. Судалгаагаар ахилтанд өртөх болсон Сухай модыг шилжүүлэн суулгаж буй байдал ..	50
Зураг № 62. Ахилтын талбайд ховор, нэн ховор ургамлын мониторинг хийсэн ажлын хуудасны зураг	50
Зураг № 63. Шинэ хотхоны ногоон байгууламжийн төлөвлөлтийн зураг	51
Зураг № 64. "ЭТТ Грийн центр"-ийн ногоон байгууламжийн төлөвлөлтийн зураг	51
Зураг № 65. Хаврын бүх нийтийн мод тарих өдрөөр мод тарьж буй байдал	52
Зураг № 66. Намрын бүх нийтээр мод тарих өдрөөр мод тарьж буй байдал	52
Зураг № 67. Хөтөлбөрийн ТЭЗҮ-г БОАЖЯ-ны Шинжлэх ухаан, технологийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулах үеийн зураг	52
Зураг № 68. Мод тарих талбайг бэлтгэж хашаалсан байдал	53
Зураг № 69. Агро-Ойн аж ахуй байгуулах сумдын жагсаалтанд Өмнөговь аймгийн Цогт-Овоо болон Манлай сум хамрагдсан байдал	54
Зураг № 70. Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-аас ирүүлсэн албан бичиг болон БХЯ-нд хүргүүлсэн албан бичиг	54
Зураг № 71. Ажлын хэсгийн хурал болон батлагдсан төлөвлөгөө	54
Зураг № 72. "Хоргын гол" ХХК хамгаалалтын ойн зурвас хэлбэрээр мод тарих бэлтгэл ажлыг хангаж буй байдал	55
Зураг № 73. Биотехникийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэн өвс тараан байрлуулж буй байдал	57
Зураг № 74. ЦДАШ-нд үзлэг шалгалт хийж буй байдал	58
Зураг № 75. ЦБУ-н ЦДАШ дагуу шувуу өртөлтийн судалгаа хийж буй байдал	58
Зураг № 76. Хулгайн антай тэмцэх сургалт зохион байгуулж буй байдал	58
Зураг № 77. Сургалт явуулсан бүртгэлийн хуудас	59
Зураг № 78. Хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байхаар хогын савыг байрлуулсан байдал	59
Зураг № 79. Хоолны үлдэгдэл хаягдлыг битүү уутанд савлан гэрээт байгууллагад нийлүүлж буй байдал	59
Зураг № 80. Цогтцэций сумын ЗДТГ-т хүргүүлсэн албан бичиг	Error! Bookmark not defined.
Зураг № 81. Техникийн нөхөн сэргээлтийн хийх талбайн судалгаа хийж буй байдал	60
Зураг № 82. Техникийн нөхөн сэргээлт хийх батлагдсан төлөвлөгөөний зураг ..	Error! Bookmark not defined.
Зураг № 83. Техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил хийж гүйцэтгэж буй байдал	61
Зураг № 84. Замын техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил хийж гүйцэтгэж буй байдал	61
Зураг № 85. Нөхөн сэргээлтийн туршилтын талбайд боловсорсон үрийн зураг	63
Зураг № 86. <i>Chelidonium</i> /Их шүүдэргэнэ/, <i>Dianthus versicolor</i> /Башир цэцэг/	63
Зураг № 87. Модлог ургамлын иөчир бэлтгэн хадгалсан байдал	63
Зураг № 88. Биобордоо бэлтгэж буй байдал	64
Зураг № 89. Биобордоо хэрэглэхийн өмнөх болон дараах харьцуулсан зураг ...	Error! Bookmark not defined.
Зураг № 90. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах ажлын гүйцэтгэгч сонгох зөвлөх үйлчилгээний тендер зарласан байдал	66
Зураг № 91. Хуулинд нэмэлт өөрчлөлт орсон байдал	68
Зураг № 92. Худалдан авах ажиллагааны газарт дотоод албан бичиг хүргүүлсэн байдал	Error! Bookmark not defined.
Зураг № 93. ХАЛМ-ыг шаардлагатай байршлуудад байрлуулж сургалт орсон байдал	71
Зураг № 94. Уурхайн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө болон аваар устгах төлөвлөгөөг батлуулсан байдал	72

Зураг № 95. Уурхайн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, аваар устгах төлөвлөгөөг практик дадлага хийж танилцуулж буй байдал	73
Зураг № 96. "Галын аюулгүй байдлын журам"-ыг баталсан Салбарын захирлын тушаал болон журам	73
Зураг № 97. Галын аюулгүй ажиллагааны практик сургалт хийж буй байдал	74
Зураг № 98. "Эрдэнэс Тавантолгой" ХК-ийн ШТС-д хийгдсэн анхааруулах тэмдэг	74
Зураг № 99. "ТН Түншлэл"-ийн ШТС-үүдэд ил гал гаргахыг хориглосон болон анхааруулсан тэмдэг байрлуулсан байдал.....	75
Зураг № 100. "Хишиг Арвин Индустриал" ХХК-ны ШТС-үүдэд анхааруулах тэмдэг байрлуулсан байдал	75
Зураг № 101. "ТТОТ"-ийн ШТС-үүдэд анхааруулах самбар байршуулсан байдал	75
Зураг № 102. Хог хаягдлын нэгдсэн цэгийн өмнөх байдал.....	77
Зураг № 103. Хог хаягдлыг нэгдсэн төвийн засаж янзалсан байдал	77
Зураг № 104. Аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх гэрээ	79
Зураг № 105. Аюултай хог хаягдлыг гэрээт байгууллагад шилжүүлж буй байдал	80
Зураг № 106. "Хишиг Арвин Индустриал" ХХК-ны Аюултай хог хаягдал шилжүүлэх гэрээ, Аюултай хог хаягдал үүсгэгчийн бүртгэлийн дугаар	81
Зураг № 107. "Ти Эн Түншлэл"-ийн Аюултай хог хаягдал шилжүүлэх, тээвэрлэх гэрээ, баримт	82
Зураг № 108. Аюултай хог хаягдал шилжүүлсэн дагалдах хуудас	82
Зураг № 109. Аюултай хог хаягдал түр хадгалах байрны зураг	83
Зураг № 110. Хаягдал тосыг хадгалж буй байдал	84
Зураг № 111. Хаягдал батарей цуглуулж буй байдал.....	84
Зураг № 112. Хог хаягдал ангилан ялгах савны байдал	86
Зураг № 113. Хог хаягдал ангилан ялгах савны байдал	86
Зураг № 114. "Дүүрэн цэций" ХХК-нд дахивар хог хаягдла нийлүүлэх тухай мэдэгдэл хүргүүлсэн байдал	86
Зураг № 115. Хог хаягдлын бүртгэлийг гэрээт байгууллага бүртгэсэн байдал	87
Зураг № 116. Хог хаягдлын бүртгэлийг цахимжуулан GoogleDrive-т холбосон байдал.....	87
Зураг № 117. Цогтцэций сумын ЗДТГ-аас ирүүлсэн албан бичиг	89
Зураг № 118. Сургалтанд хамрагдаж буй байдал	89
Зураг № 119. Тээврийн хариуцлагын гэрээ байгуулсан байдал	90
Зураг № 120. Ажлын хэсгийн анхны хурал.....	91
Зураг № 121. Цэвэрлэгээ эхлэхээс өмнөх хуримтлагдсан хог хаягдлын байдал	92
Зураг № 122. Цогтцэций сумын төвлөрсөн хог хаягдлын цэгт хог хаягдлыг буулгаж байгаа байдал.....	92
Зураг № 123. Хог хаягдлын цэвэрлэгээ хийж байгаа байдал	93
Зураг № 124. Зөвшөөрөлгүй орц, гарцыг хаах шуудуу татсан ажлын зураг	93
Зураг № 125. Зөвшөөрөлгүй орц, гарцыг хаах шуудуу татаж буй байдал.....	93
Зураг № 126. Бүх нийтийн хог цэвэрлэгээ	94
Зураг № 127. Бүх нийтийн цэвэрлэгээ зохион байгуулсан газрын байршлын зураг	95
Зураг № 128. Бүх нийтийн хог хаягдлын их цэвэрлэгээ хийж буй байдал	95
Зураг № 129. Цогтцэций сумын хогийн цэгийн тохижилт	96
Зураг № 130. Цанхийн уурхайнуудын агаарын чанарын хяналт хийж гүйцэтгэдэг цэгүүдийн байршлын зураг	98
Зураг № 131. Хийн төлөвт агаар бохирдуулагчийн дээж цуглуулж буй байдал	106
Зураг № 132. Цанхийн уурхайнуудад дуу чимээний хнялат хийдэг цэгийн байршлын зураг	108
Зураг № 133. Хөндлөнгийн хэмжилт хийлгэх ажлын тендер шалгаруулалт зарласан байдал	110
Зураг № 134. Цооногийг хяналтын цооног болгон тохижуулсан байдал.....	116
Зураг № 135. Дата мэдээлэл авч малчинд танилцуулрлаж буй байдал	117
Зураг № 136. Ургамлын мониторинг хийх цэгүүдийн байршлын зураг.....	129
Зураг № 137. Ургамлын мониторинг хийж буй байдал	130
Зураг № 138. <i>Stipa gobica</i> , <i>Anabasis brevifolia</i>	131
Зураг № 139. <i>Oxytropis aciphylla</i> , <i>Lagochilus ilicifolius</i>	131
Зураг № 140. <i>Astragalus</i> sp,	131
Зураг № 141. Ховор, нэн ховор ургамлын судлагааны хяналтын хуудас.....	146
Зураг № 142. Сураглтанд хамрагдсаныг батлах сертификат	151
Зураг № 143. Байгаль орчны мэргэжилтэнүүдийг мэргэшүүлэх сургалтанд хамруулсан байдал	151
Зураг № 144. Байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж баталсан байдал	151

Зураг № 145. Гэрээт байгууллагын сарын гүйцэтгэл дүгнэх KPI үнэлгээг үнэлсэн байдал	153
Зураг № 146. Гэрээт байгууллагын сарын гүйцэтгэлийн үнэлгээг баталгаажуулах хуудас	153
Зураг № 147. БОАЖЯ-ны сайдын албан даалгавар	155
Зураг № 148. Өмнөговь аймгийн засаг даргын ажлын хэсэг байгуулсан тухай захирамж	155
Зураг № 149. Захиалгын хуудсыг боловсруулан батлуулж хүргүүлсэн байдал... Error! Bookmark not defined.	
Зураг № 150. Хамтын ажиллагааны гэрээий хүрээнд хийгдсэн ажлын танилцуулга хийж буй байдал	157
Зураг № 151. Шинэ сууршлын ерөнхий төлөвлөгөөг хүлээлгэн өгч буй байдал	157
Зураг № 152. Сумын иргэлээс санал сонсож буй байдал	157
Зураг № 153. Цагаан-Овоо багийн иргэд нийтийн хуралд мэдээлэл хийж буй байдал	157
Зураг № 154. Сийрээст багийн иргэд нийтийн хуралд мэдээлэл хийж буй байдал	158
Зураг № 155. Дэлхийн усны өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлж буй байдал	159
Зураг № 156. Дэлхийн усны өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлж буй байдал	159
Зураг № 157. Цогтцэций сумын сургуулиудад ус цэвэршүүлэх төхөөрөмж гардуулж буй байдал ..	159

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт № 1. Туслан гүйцэтгэгч байгууллагуудын мэдээлэл	3
Хүснэгт № 2. 2022 оны Өмнөговь аймгийн хүн амын тоо	5
Хүснэгт № 3. 2022 оны Өмнөговь аймаг болон Цогтцэций сумын малын тоо /мян.толгой/	5
Хүснэгт № 4. Эрсдэлийн үнэлгээний матриц	6
Хүснэгт № 5. Үр дагаварын үнэлгээний шалгуур	6
Хүснэгт № 6. Үр дагаварын үнэлгээний шалгуур	6
Хүснэгт № 7. Эрсдэлийн үнэлгээ	8
Хүснэгт № 8. Ус ашиглалтын байдлыг ус ашиглах дүгнэлттэй харьцуулсан хэмжээ	30
Хүснэгт № 9. Цэвэрлэх байгууламжид нийлүүлсэн усны хэмжээ /м3/	31
Хүснэгт № 10. Ус бохирдуулсны төлбөрийн тооцоолол	31
Хүснэгт № 11. Уурхайн ус ашиглалтыг бууруулах шалгуур үзүүлэлт	32
Хүснэгт № 12. Шимт хөрсний овоолгуудын мэдээлэл	40
Хүснэгт № 13. "Эрдэнэс Тавантолгой" ХК-ийн Цогтцэций сум дахь Салбарын 2023 онд тарьсан модны тоо	55
Хүснэгт № 14. "Эрдэнэс" агропаркийн талбайд үржүүлж буй тарьц, суулгачын тоо	55
Хүснэгт № 15. Модлог ургамлын нөөц бүрдүүлсэн байдал	62
Хүснэгт № 16. Эмийн ургамлын үрийн нөөц бүрдүүлсэн байдал	62
Хүснэгт № 17. "Эрдэнэс" агропаркад 2023 онд үрээр үржүүлж буй модны нэр төрөл, тоо хэмжээ ...	63
Хүснэгт № 18. "Эрдэнэс" агропаркад 2022-2023 онуудад үр болон суулгацаар үржүүлсэн модны тоо	64
Хүснэгт № 19. Биобордоо бэлтгэсэн арга болон хэмжээ	65
Хүснэгт № 20. Туслах техникүүдийн ажилласан мото/цаг	77
Хүснэгт № 21. Аюултай хог хаягдал нийлүүлсэн хэмжээ	79
Хүснэгт № 22. "Хишиг арвин индустриал" ХХК-ны аюултай хог хаягдал нийлүүлсэн хэмжээ	81
Хүснэгт № 23. "Ти Эн Түншлэл"-ийн аюултай хог хаягдал нийлүүлсэн хэмжээ	81
Хүснэгт № 24. Захиалга хийсэн хогны савны мэдээлэл	85
Хүснэгт № 25. Ажилласан техник тоног төхөөрөмж, хүн хүчний мэдээлэл	91
Хүснэгт № 26. Агаарын чанарын хяналт хийж гүйцэтгэдэг цэгийн мэдээлэл	98
Хүснэгт № 27. Хэмжилт хийх цэгүүдийн хуваарь	98
Хүснэгт № 28. Цанхийн уурхайнуудын нарийн ширхэгт тоосонцорын хэмжилтийн үр дүн	99
Хүснэгт № 29. Цанхийн уурхайнуудын бүдүүн ширхэгт тоосонцорын хэмжилтийн үр дүн	101
Хүснэгт № 30. Орчны температурын ажиглалтын мэдээ	103
Хүснэгт № 31. Хур тунадасны мэдээ	104
Хүснэгт № 32. Салхины хурдын мэдээ	105
Хүснэгт № 33. Хийн төлөвт агаар бохирдуулагчийн шинжилгээний хариу	106
Хүснэгт № 34. Хэмжилтийн цэгүүдийн байршил	108
Хүснэгт № 35. Дуу шуугианы хэмжилтийн мэдээ	109
Хүснэгт № 36. Худгуудын гүний усны түвшин хэмжилтийн дата мэдээлэл	112
Хүснэгт № 37. Ашиглалтын худгуудын усны химийн шинжилгээний дүн	119

Хүснэгт № 38. Бага гүний усны химийн шинжилгээний дүн	120
Хүснэгт № 39. Усны бохирдлын судалгаа, шинжилгээний дүн.....	121
Хүснэгт № 40. Цэвэрлэх байгууламжуудын саарал усны шинжилгээний дүн.....	122
Хүснэгт № 41. Хөрсний хими, физикийн шинжилгээний хариу.....	125
Хүснэгт № 42. Хөрсний нянгийн шинжилгээний үр дүн.....	126
Хүснэгт № 43. Хөрсний хүнд металлын шинжилгээний дүн мэдээ	127
Хүснэгт № 44. Шимт хөрсний овоолгуудын чанарын шинжилгээний дүн мэдээ.....	128
Хүснэгт № 45. Ургамлын мониторинг хийдэг цэгүүдийн координат	128
Хүснэгт № 46. Ургамлын бүлгэмдлийн зонхилогч, дэд зонхилогч зүйлүүд	130
Хүснэгт № 47. 2023 оны хавар, намрын улиралд хийгдсэн ургамлын мониторингийн үр дүнгийн хүснэгт	131
Хүснэгт № 48. Байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөө боловсруулсан гэрээт компаниуд ..	151

1. ОРШИЛ

Уул уурхай үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны хүрээлэн буй орчинд учруулах сөрөг нөлөөллийг зөв оновчтой тодорхойлж түүнийг арилгах, багасгах, арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлэх нь хариуцлагатай уул уурхайн үндсэн зарчмуудын нэг юм.

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК нь улс орон болон бүс нутгийн эдийн засгийн өсөлтөнд хувь нэмэр оруулахын зэрэгцээ нээлттэй байдал, тогтвортой хөгжлийг үнэт зүйлээрээ тодорхойлсон. Тиймээс байгаль орчны хамгааллын асуудалд тэргүүлэх ач холбогдол өгөн ажиллаж байна.

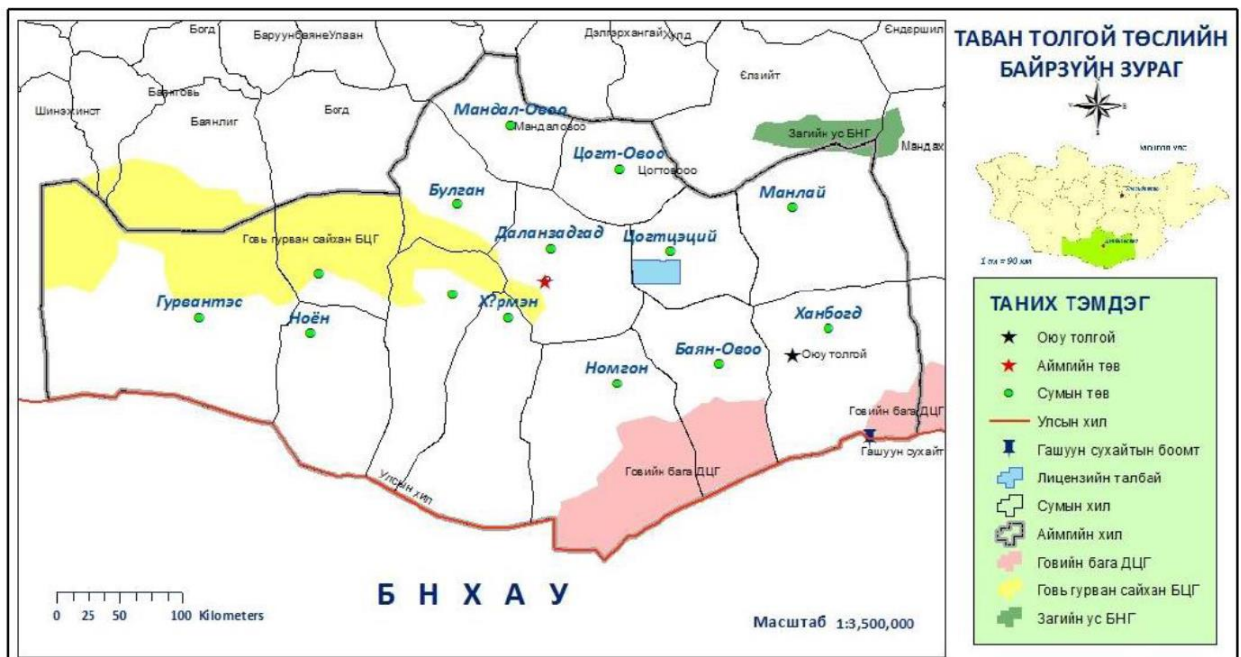
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10-р сарын 29-ний өдрийн А/618 тоот тушаал болон бусад Монгол улсын хууль, журам, тогтоолын шаардлагад нийцүүлсэн бөгөөд компанийн 2021-2025 оны стратеги төлөвлөгөөнд байгаль орчны тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэхэд нэн тэргүүнд хэрэгжүүлэх шаардлагатай ажлуудыг төлөвлөн тусгасан.

Компани ISO 14001:2016 Байгаль орчны удирдлагын тогтолцоог нэвтрүүлснээр байгаль орчны асуудлуудыг албан ёсоор тодорхойлж тэдгээрийг шийдвэрлэх шат дараатай алхмуудыг бодлогын баримт бичигт тусгасан. Стандартын хүрээнд тоосжилт бууруулахад ашиглах усны хэмжээг бууруулах, үйлдвэрт ашиглах гадаргын ус болон газар доорх усны харьцааг нэмэгдүүлэх, биологийн задралд ордог бүтээгдэхүүний хэрэглээг нэмэгдүүлэх болон хог хаягдлын дахин боловсруулалтыг сайжруулах замаар байгальд хаях хог хаягдлын хэмжээг бууруулах, хүрээлэн буй орчинд учруулж байгаа сөрөг нөлөөллийг ялангуяа агаар бохирдуулагчийг хянах тогтолцоог олон улсын түвшинд хүргэх, олон талын хэлэлцүүлэгт үндэслэсэн хаалтын бодлогыг бий болгох, хүлэмжийн хийн ялгаралтыг бууруулахад чиглэсэн арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх зэрэг гол асуудлуудыг байгаль орчны гол шалгууруудаар тодорхойлсон.

2. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

2.1 Уурхайн үйл ажиллагаа явагдаж буй газрын засаг, захиргааны харьяалал

Таван толгойн нүүрсний орд газар нь Өмнөговь аймгийн Цогт-Цэций сумын нутагт Улаан нуурын хөндийд, Улаанбаатар хотоос өмнө зүгт 540 км, Өмнөговь аймгийн төв Даланзадгадаас зүүн урд зүгт 90 км, Цогт-Цэций сумын төвөөс баруун өмнө зүгт 18 км Сайншанд өртөөнөөс 440 км, Монгол-Хятадын хилийн боомт Гашуун Сухайтаас 240 гаруй км, Оюу толгой зэс, алтны ордоос 150 гаруй км-ийн зайд оршино.

Зураг № 1. Тавантолгой нүүрсний ордын лицензийн талбайн байршлийн зураг

2.2 Түүхэн товчоо

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК нь Өмнөговь аймгийн Цогт-Цэций сумын нутаг дэвсгэрт, Улсын Их Хурлын 2010 оны 39 дүгээр тогтоол, Засгийн газрын 2010 оны 272 дугаар тогтоолын дагуу “Эрдэнэс МГЛ” ТӨХК-ийн охин компанийн хэлбэрээр 2010 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдөр үүсэн байгуулагдсан. 2010 оны 08 сарын 27-ний өдрөөс Таван толгойн коксжих нүүрсний ордын Цанхийн зүүн хэсэгт хөрс хуулалтын ажлыг, 2011 оны 07 сараас олборлолтын үйл ажиллагааг эхлүүлж 2013 оны 09 сарын 05-өдөр Цанхийн зүүн уурхайн шууд тээвэрлэлтийн ажил эхэлсэн.

Зүүн цанхийн ордыг ашиглах техник эдийн засгийн үндэслэл (ТЭЗҮ)-г ЭБЭХЯ болон Ашигт малтмалын газрын Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр 2011 оны 04-р сарын 08-ны өдөр хэлэлцэж №02-03 тоот дүгнэлтийг гаргасан. Энэ дүгнэлтэнд үндэслэн ЭБЭХЯ-ны сайдын 2011 оны 04-р сарын 25-ны өдрийн 80 тоот тушаалаар Зүүн цанхийн ордыг ашиглах ТЭЗҮ-г хүлээн авсан.

Баруун цанхийн ордыг ашиглах техник эдийн засгийн үндэслэл (ТЭЗҮ)-г ЭБЭХЯ болон Ашигт малтмалын газрын Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр 2012 оны 06-р сарын 19-ны өдөр хэлэлцэж №06-12 тоот дүгнэлтийг гаргасан. Энэ дүгнэлтэнд үндэслэн ЭБЭХЯ-ны сайдын 2012 оны 06-р сарын 27-ны өдрийн 034 тоот тушаалаар Баруун цанхийн ордыг ашиглах ТЭЗҮ-г хүлээн авсан.

2019 оны 09 сарын 06 өдрийн № ЭТТ-2019/630 тоот гэрээг “Эм Эм Маркет” ХХК- тай байгуулан Цанхийн уурхайн техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол, шинэчлэлийн ажлыг хийж эхлүүлсэн бөгөөд Цанхийн баруун уурхайн ТЭЗҮ 2020 оны 12 сард, Цанхийн зүүн уурхайн ТЭЗҮ 2021 оны 12 сард, Бортээгийн уурхайн ТЭЗҮ 2021 оны 3 сард батлагдсан.

2.3 Тавантолгой ордын геологийн тогтоц

Орд нь Өмнөд говийн нүүрсний сав газарт багтдаг Улаан нуурын нүүрст хөндийн (200 ам км) баруун хэсгийн Тавантолгой синклиналь атриа (100 ам км)-нд хамаардаг.

Тавантолгой синклиналь атирааны төв хэсэг дээд пермийн нүүрс агуулагч хурдсаар дүүргэгдэж дунд-дээд девон, доод карбон, хожуу карбон-түрүү пермийн вулканоген тунамал хурдсууд ордыг эмжээрлэн тогтох гүвээ толгод илэрнэ. Хязгаарлагдмал бага талбайд кайнозойн хурдас хөгжсөн байдаг.

Тавантолгой ордын Тавантолгой формацын нүүрс агуулагч хурдаст 1-86 метр хүртэл зузаантай нүүрсний 0-XIII нэршилтэй (VIII давхраас чулууны үетэйгээр 1298-р цооногт 86.2м, 1295-р цооногт 74 метр зузаантай тэмдэглэгдсэн байдаг) давхраасууд агуулагддаг байна. Цанхийн талбайн хэмжээнд нүүрсний 0-IX хүртэлх 10 давхраас байдаг ба талбай нь баруун талаараа хайгуулын XII, зүүн талаараа XIII, хойд талаараа XI шугамаар хязгаарлагддаг ажээ. Дээд пермийн нүүрс агуулагч хурдсанд агуулагдах нүүрсний давхраасууд нь янз бүрийн чиглэлд хэд хэдэн удаагийн давтамжтайгаар салаалан зузаан нь багасч яваандаа шувтарч алга болдог байна.

Нарийвчилсан болон ашиглалтын хайгуулын явцад тогтоогдсон томоохон хагарлын ойр орчинд тасралтат эвдрэлийн шинж тэмдгийг илэрхийлсэн хэдэн нэмэлт атираажилт тогтоогдсон байдаг байна. Нарийвчилсан, урьдчилсан хайгуулын талбайд явуулсан өрөмдлөгийн материал, хайгуулын зүсэлтүүдийг боловсруулан үзэхэд ордын хэмжээнд нүүрсний үндсэн давхраасууд нь харьцангуй тогтвортой нь ажиглагдаж байсан. Нүүрсний давхрааст ихэвчлэн нүүрслэг аргиллит, алевролит, элсэн чулуу, каолинитын үеүд илэрдэг. Тавантолгой формацын давхаргазүйн зүсэлтийн доод хэсэгт багаас дунд зэргийн зузаантай давхраас (0, I, II, III, IV), дунд хэсэгт их зузаантай давхраас (VIII-IX), дээд хэсэгт бага-дунд зэргийн зузаантай давхраас (X-XIII) тус тус тохиолддог байна.

2.4 Уулын ажлын ерөнхий мэдээлэл

2010-2023 он хүртэл Цанхийн уурхайгаас нийтдээ 585.59 сая м3 уулын цул олборлосноос 504.02 сая м3 хөрс хуулж, 114.7 сая нүүрс олборлож, 109.3 сая тонн нүүрсийг экспортонд гаргасан байна.

2023 оны 10-р сарын 01-ны байдлаар Цанхийн баруун уурхайгаас 22.1 сая м3 уулын цул олборлосноос 17.0 сая м3 хөрс хуулж, 7.17 сая тонн нүүрс олборлож, 8.27 сая тонн

нүүрсийг борлуулсан байна. Зүүн цанхийн уурхайгаас 2023 онд нийт 59.16 сая м3 уулын цул олборлосноос 50.41 сая м3 хөрс хуулж, 12.25 сая тонн нүүрс олборлож, 12.1 сая тонн нүүрсийг борлуулсан байна.

2.5 2023 оны уулын ажлын төлөвлөлт

2023 онд Цанхийн зүүн уурхайгаас 52.8 сая м3 хөрс хуулж, 11.0 сая тн нүүрс олборлох буюу нийт 60,7 сая м3 уулын цулын ажил гүйцэтгэнэ. Сард дунджаар 5.1 сая м3 уулын цулын ажил гүйцэтгэнэ. Мөн 9.8 сая тн коксжих нүүрс, 1.2 сая тн эрчим хүчний нүүрс олборлоно.

2023 онд Цанхийн баруун уурхайгаас 33,0 сая м3 хөрс хуулж, 6.0 сая тн нүүрс олборлож нийт 37.3 сая м3 уулын цулын ажил гүйцэтгэнэ. Мөн 5.03 сая тн коксжих нүүрс, 0.97 сая тн эрчим хүчний нүүрс олборлоно.

2.6 Туслан гүйцэтгэгч байгууллагуудын мэдээлэл

2020 оноос эхлэн “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Цанхийн зүүн уурхайн нүүрс олборлолтыг “Ти Эн Түншлэл”, Цанхийн баруун уурхайн нүүрс олборлолтыг “Моннис майнинг” ХХК, “Хишиг Арвин Индустриал” ХХК, “Монгол майнинг энд эксплорэйшн” ХХК-иуд гэрээ байгуулан гэрээт олборлогчоор ажиллахаар болсон. 2023 онд доорх аж ахуй нэгж байгууллагууд Цанхийн баруун, зүүн уурхайд туслан гүйцэтгэгчээр ажилласан. Үүнд:

Хүснэгт № 1. Туслан гүйцэтгэгч байгууллагуудын мэдээлэл

АНН хэлбэр	Аж ахуйн нэгжийн нэр	Хаяг, байршил
Төсөл хэрэгжүүлэгч	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК	Улаанбаатар хотын Чингэлтэй дүүрэг 1-р хороо, Жигжиджав-8 Финанс төв
Уулын цул олборлох, нүүрс ачих	“ТиЭнТүншлэл”	ХУД, 15-р хороо, Моннис бьюлдинг 6-р давхар
	“Монгол Майнинг энд Эксплорейшн” ХХК	Хан-Уул дүүрэг, 15-р хороо, Моннис билдинг, 9 давхар
Тэсэлгээ	Спейшл майнинг сервис ХХК	СБД, 1-р хороо, Жамъян гүний гудамж 18/1, “ДАУН ТАУН” оффис, 6 давхар, 602 тоот
Нүүрс ачилт	“Кэй Эй Рентал сервис” ХХК	БГД, Таван шар “Хишиг Арвин индустриал” ХХК-ийн оффис
Нийтийн хоол үйлдвэрлэл үйлчилгээ	“Рэд рок катеринг” ХХК	Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг, 1-р хороо, Централ оффис, 4 давхар

3. БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

3.1 Уур амьсгал

Цогтцэций сумын уур амьсгал нь манай орны уур амьсгалын эх газарлаг шинж чанарыг бүрэн илэрхийлэх эрс тэс шинжтэй. Өөрөөр хэлбэл сэрүүн бүсийн эх газрын уур амьсгалын эрс тэс эх газарлаг шинж чанарыг илэрхийлсэн тодорхой ялгарсан жилийн дөрвөн улиралтай, өвөл нь хүйтэн, үнэмлэхүй бага температур нь -14.8°C хүрдэг, үнэмлэхүй их температур нь 41.3°C хүрдэг байна. Хөрсний гадаргын дундаж температур нь ойролцоогоор 8.0°C .

Жилийн дундаж агаарын температур нь 0.9°C , хамгийн хүйтэн I сарын дундаж температур -14.6°C бол хамгийн дулаан сар болох VII сарын дундаж температур 23.1°C байдаг байна.

Цогтцэций суманд жилд дунджаар 76.7 мм хур тунадас ордог. Хур тунадасны жилийн явцыг авч үзэхэд зуны улиралд 52.7 мм буюу жилийн нийлбэр хур тунадасны 68 орчим хувь нь унадаг бол үлдсэн хувь нь зунаас бусад улирлуудад унадаг байна.

Салхины зонхилох чиглэлийн хувьд манай ерөнхий зонхилох чиглэл илэрдэг бөгөөд баруун хойноос нийт салхины чиглэлийн 38.8%, баруунаас 20.7%, баруунаас 9.4% давтагдалтай байдаг. Салхины хурдны олон жилийн дундаж нь ойролцоогоор 5.1 м/с байдаг. Салхины хурдны жилийн явцаас авч үзвэл 4, 5 дугаар сард хамгийн их, харин хүйтний улиралд манай улсын нутагт төвтэй эсрэг циклон оршдог тул салхины хурд

багасдаг боловч зарим жил 34 м/с хүрч шороон болон цасан шуурга шуурч байсан тохиолдол цөөнгүй.

3.2 Геоморфологи

Гадаргуугийн хувьд ерөнхийдөө нам уулс, жижиг толгод, талархаг гадаргуу зонхилох ба далайн түвшнээс дээш 1490-1590м өргөгдсөн. Хамгийн өндөрлөг цэгүүд нь Таван толгойн талбайгаас баруун урагш орших Бага уул /1731.1 м/, зүүн хойно байх Майга улаан уул /1587.5м/, чанх урагш орших Нэргүй өндөрлөг /1652.2м/, зүүн урагш байх Таван толгой уул /1570м/ зэрэг болно. Хамгийн нам цэгүүдэд Улаан нуур болон бусад нуур тойрмуудын хөндий орно. Голын хөндийнүүд нь ерөнхийдөө өргөргийн чиглэлтэй ба элсэрхэг, шаварлаг хурдсаар дүүргэгдсэн байдаг. Физик газар зүйн мужлалаар цөлийн ландшафттай говийн мужид хамаарах бөгөөд газар зүйн хэлбэр, гадаргуугийн хэв шинжээр цав толгод, ухаа гүвээт талын хэв шинжид багтана.

Гадаргуу нь гарал үүслийн шинж чанараа денудацийн буюу зөөгдлийн, структур-денудацийн, эрози-денудацийн буюу элэгдэл-зөөгдлийн, денудаци-хуримтлалын бүрдэлд хуваагддаг.

3.3 Ус зүй ба гидрогеологийн нөхцөл

Талбайн хэмжээнд байнгын урсгал ус байхгүй. Бороо их орсон үед хуурай сайр жалга нь түр зуурын урсгал устай болох ба уулс хоорондын хөндий, хотгоруудад түр зуурын давсархаг нуурууд үүсдэг. Уурхайн үерийн шуудуу, хөрний овоолго, дэвсэлт хийж байгуулсан зам зэрэг антропоген байгууламжуудад хаагдан түр зуурын тогтонги ус үүсч бий болдог ба тус усыг уурхайн тоосыг бууруулахад өргөн хэрэглэж байна. Колдышева. Р.Я. нарын зохиосон гидрогеологийн 1:500 000 зурагт Улаан нуур хэмээх тойрмыг “шорвог устай нуур” гэж тэмдэглэсэн байдаг. Уг тойромд сүүлийн олон жилийн туршид ус хуримтлагдаагүй байсаар 2018 оны зуны дараалсан их аадар борооны үр дүнд эргээсээ хальж дүүрсэн байна. Уурхайчид Улаан нуурын ус хальж каррьер руу орж ирэх вий гэсэн айдас тухайн үед байсан. Гэсэн ч энэхүү их хэмжээний ус 2019 оны зуны халуунаар ууршиж алга болсон.

Таван толгойн ордын орчимд байнгын урсгал болоод тогтмол ус байхгүй учраас гадаргын ус хуурай сайрууд болон Улаан нуурт түр хугацаанд үүсэж байсан, эс үүсч байсан, хуурай сайруудаар үерийн ус урсаж юмуу, ус тогтож байсан эсэх, хэрэв ус урсаж юм уу тогтож байсан бол хэдий хэмжээний урсац, тогтмол ус үүсч байсан талаар албан ёсны ямар нэгэн мэдээ сэлт байхгүй байна (2009).

Тавантолгой Цанхийн баруун болон Цанхийн зүүн уурхай тэлж ЦЗУ-н хөрсний 2-р овоолгынийн талбайд хөрсний овоолго байгуулж эхэлсэн цагаас Улаан нуур руу зүүн талаас цутгадаг урсгал хаагдах болсон байна. Ингэснээр 2018 оны зун улаан нуурын зүүн талд улаан нуурын ЦЗУ-н хөрсний 2-р овоолгынийн отвал руу хүрдэг замын баруун талаар хангай газрын жижиг гол руугаа адил морфологитой урсгал ус үүсч улирлын турш байсан.

3.4 Хөрс

Хөрс газарзүйн мужлалтаар хөрс био-уур амьсгалын өргөргийн бүсчлэл бүхий Говийн мужийн Говийн цайвар бор, Цөлийн бор саарал хөрс бүхий 12-р тойрогт (Манлайн хөрсний тойрогт) багтана. Говийн цайвар бор зонхилон тархах бөгөөд урд хэсгээр Цөлийн бор саарал хөрстэй. Ерөнхий хөрсөн бүрхэвч нь доворхог хад чулуурхаг газрын гадаргын байдлаас шалтгаалж алаг цоог, хоршил зонхилно. Өндөрлөгдүү газраар нимгэн чулуурхаг, хотгордуу газраар ердийн Говийн цайвар бор хөрстэй. Лицензийн талбайн хойд хэсгээр нимгэн чулуурхаг хөрстэй байхад, урд хэсгийн хотгордуу газраар элсэрхэг дов ихтэй элэгдэл эвдрэлд амархан өртөмтгий сийрэг элсэн хөрс нилээд их талбай эзэлж байна. Хотгордуу газраар мараалаг хужирлаг шинжийн давсархаг хөрс хам бүрдэл үүсгэж бага зэрэг талбай эзэлнэ.

3.5 Ургамлан бүрхэвч

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн уул уурхайн нутаг нь Өмнөговь аймгийн Цогт-Цэций сумын нутагт, ландшафт-экологийн мужлалаар Дундад говийн муж, Даланзадгадын районд гүвээ толгод бүхий уудам хөндий, хужир марцтай хотгор, цөлөрхөг хээрийн ургамал зонхилсон газар юм. Ургамал бүрхэвч нь газрын гадаргын байдал, хөрсний бүтэц, усан

хангамжаас шалтгаалан таана-багалуурт, таана-хялгана, бор бударгана, улаан бударгана, зэрэг эвшил бүлгэмдэлээс бүрдэх бөгөөд алтан харгана, дэрс, загсгал, догар, хотир зэрэг сөөг олон наст болон нэг наст өвслөг ургамлууд оролцдог байна. Нийтдээ 13 овгийн 51 төрлийн 75 зүйлийн бүрдэлтэй байна.

3.6 Нийгэм, эдийн засаг

Өмнөговь аймаг нь 2022 оны байдлаар нийт 72,943 хүн бүртгэгдсэнээс Цогтцэций суманд 8599 хүн бүртгэгдсэн байна. Уурхайн талбайтай хамгийн ойр орших суурин газар нь Цогтцэций сум юм. Тус сум нь Монгол улсын өмнөд хилээс 240 км, аймгийн төвөөс 100 км, нийслэл Улаанбаатар хотоос 540 км-т алслагдсан бөгөөд өмнө талаараа Баян-Овоо, баруун талаараа Ханхонгор, хойд талаараа Цогт-Овоо, Дундговийн Өлзийт сумтай, зүүн талаараа Манлай сумтай тус тус хил залгана.

Хүснэгт № 2. 2022 оны Өмнөговь аймгийн хүн амын тоо

Үзүүлэлт	Өмнөговь аймаг	Цогтцэций сум
Хүн амын тоо	72943	8599
Эрэгтэй	36881	4390
Эмэгтэй	36062	4209
Өрхийн тоо	23712	2813

Цанхийн уурхайн төсөлд орон нутгаас 130 гаруй иргэдийг ажлын байраар ханган төслийн ОНХАА зүгээс тодорхой ажлуудыг зохион байгуулдаг. Өмнөговь аймаг нь 2022 оны байдлаар 2637 мян. тоо толгой мал тоологдсоноос Цогтцэций суманд 177.97 мян толгой мал тоологдсон байна.

Хүснэгт № 3. 2022 оны Өмнөговь аймаг болон Цогтцэций сумын малын тоо /мян.толгой/

Аймаг, сум	Бүгд	Адуу	Үхэр	Тэмээ	Хонь	Ямаа
Өмнөговь	2637.33	112.45	34.76	164.77	675.72	1649.63
Цогтцэций	177.97	12.51	2.75	3.99	62.34	96.39

Цогтцэций сум нь Өмнөговь аймгийн 15 сум дотроо хамгийн бага буюу 700 гаруй га газар нутагтай. Түүний 16% нь ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй. Үүнээс төрийн өмчит “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК, “Тавантолгой” ХК, “Энержи Ресурс” ХК нь Тавантолгойн бүлэг ордод идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байна. Эдгээр төсөл жилдээ 20 сая.тн нүүрс олборлон экспортолж байна. Мөн хөрс хуулалт, тээврийн үйл ажиллагаанд 20-30 туслан гүйцэтгэгч гэрээт компаниуд оролцон үйл ажиллагааны эрчимд нөлөөлж байдаг.

Мөн 2019 оноос Улаанбаатар хотыг утаагүй болгох ажлын хүрээнд 100 орчим хүнд даацын машинууд нүүрс тээвэрлэж, зам дагуу нутагладаг малчдын бэлчээрийг талхалж, тоосжилт үүсгэн, өдөр шөнөгүй тээвэр хийж байна. Мөн замын дагуух худаг усыг бохирдуулах, хог хаягдал үүсгэх, зогссон газраа засвар үйлчилгээ хийж тос тослогооны материалын асгаралтыг үүсгэж нь байгаль орчинд маш их нөлөө үзүүлж байна. Тус сумаас хот хоорондын төв зам хүртэл 59,6 км шороон зам байдаг нь үүнд нөлөөлж байна. 2018 онд Монгол улсын хүний эрхийн Үндэсний комиссоос “Тавантолгойн бүлэг ордоос нүүрс олборлох, тээвэрлэх үйл ажиллагааны хүний эрхэд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ” – г хийсэн байдаг бөгөөд, тус арга хэмжээний олон талт хэлэлцүүлэгт Цогтцэций сумын төв (Өгөөмөр баг) болон Цагаан-Овоо багийн иргэдээс авсан судалгаагаар 80 орчим хувь нь тоосжилт, агаарын бохирдлыг бууруулах асуудлыг хамгийн ихээр тулгамдаж буй асуудал гэж үзсэн байна.

Нүүрс тээврийн жолооч нарын асуудалд засгийн газраас анхаарч Цогтцэций суманд “Тээвэрчдийн хотхон” байгуулах ажил амжилттай хэрэгжиж байна. Ингэснээр 4 болон, 6 дахь гармын ойр орчимд байсан аж ахуйн нэгж, үйлчилгээний газар, хувь иргэдийг эмх цэгцэнд оруулж зохион байгуулалт сайжирсан. Тээвэрчдийн хотхон нь нэг ээлжиндээ 500 жолооч хүлээн авах хүчин чадалтай юм. Мөн гадна талбайдаа 1000 машины зогсоолтой, эмнэлэг, шатахуун түгээх, ачилт хүлээлгийн талбайтай юм. Тус цогцолбор бүрэн үйл ажиллагаанд орсоноор, Цогтцэций сумын эмнэлэгийн ачаалал болон, эмх замбаарагүй сумын төвөөр явдаг тээврийн хэрэгслийг эмх цэгцэнд оруулах юм. Мөн байгаль орчинд хаягдах асар их хог хаягдлыг төвлөрсөн менежментэд шилжүүлж байгаа юм. Гашуун сухайтын 250 км авто замаар 14000 орчим машин нүүрс тээвэрт явж байна. Тус тээврийн

хэрэгсэл нь Тавантолгой – Цагаан хад – Гашуун Сухайт чиглэлд үйл ажиллагаа явуулдаг 176 аж ахуйн нэгжид харьяалагддаг.

4. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

ISO 14001:2016 байгаль орчны удирдлагын тогтолцооны стандартын дагуу компанийн зүгээс байгаль орчны гүйцэтгэлийг сайжруулах зорилгоор байгаль орчны асуудлууд тэдгээрээс улбаатай байгаль орчны нөлөөллүүдийг тодорхойлж эрсдэлийн үнэлгээ хийсэн. Эрсдэлийн үнэлгээ нь байгаль орчны гол асуудлыг зөв таньж тодорхойлоход дөхөм болсноор компани байгаль орчны чиглэлээр хийх ажлын ач холбогдлын эрэмбэ дарааллыг тодорхойлон гаргав.

4.1 Эрсдэлийн үнэлгээг эрсдэлийн матриц

ISO 14001:2016 стандартын дагуу байгаль орчны гүйцэтгэлийн ач холбогдлын дарааллыг тодорхой болгох зорилгоор эрсдэлийн үнэлгээ хийсэн. Байгаль орчны асуудлыг тодорхойлж эдгээртэй холбоотой байгаль орчны нөлөөллийг тодорхойлсон. Нөлөөлөл тус бүрийн эрсдэлийн зэргийг тодорхойлсон.

Хүснэгт № 4. Эрсдэлийн үнэлгээний матриц

Магадлал	Үр дагавар				
	ялимгүй	бага	дунд	их	гамшиг
I бараг болохгүй	L	L	M	H	H
II магад болохгүй	L	L	M	H	E
III болзошгүй	L	M	H	E	E
IV магад болох	M	H	H	E	E
V лавтай болох	H	H	E	E	E

Хүснэгт № 5. Үр дагаварын үнэлгээний шалгуур

Түвшин	Зэрэг	Тайлбар
I	Бараг болохгүй	Онцгой нөхцөлд эрсдэлтэй байж магадгүй (<5%)
II	Болохгүй байж магад	Заримдаа эрсдэлтэй байж магадгүй (5-20%)
III	Болзошгүй	Заримдаа эрсдэл үүснэ (20-50%)
IV	Магад болох	Бараг бүх нөхцөл эрсдэл үүсгэж болзошгүй (50-70%)
V	Лавтай болох	Бараг бүх нөхцөл эрсдэлтэй (70-100%)

Хүснэгт № 6. Үр дагаварын үнэлгээний шалгуур

Зэрэглэл	Уршиг	Эрсдэлд өртөгч ба эрсдэлийн тодорхойлолт		Уршгийг бууруулах арилгах шийдэл
		Хүн ам	Эд хөрөнгө	
I	Ялимгүй	Техноген нөлөө арилахад хор уршиг арилна	Хохирол үгүй	Тусгай шийдэл шаардлагагүй
II	Бага	Бүс нутагт хуримтлагдах нөлөөлөл бий болгож био орчинд стресс учруулна	Багавтар хохирол	Уламжлалт арга хэмжээ, одоогийн горимыг мөрдөх
III	Дунд	Урт хугацаанд дэлхийн дулааралд хувь нэмэр оруулна	Дунд зэрэг хохирол	Уламжлалт арга хэмжээ, одоогийн чанд горимыг мөрдөх, зохион байгуулалтын өндөр түвшинд ажиллах
IV	Их	Хуримтлагдах сөрөг нөлөө үүсгэж урт хугацаанд экологийн тэнцвэр алдагдана	Их хохирол	Орчин үеийн технологи, өндөр сонор сэрэмж, зохион байгуулалтын хоршил, Тодорхой хэмжээний хөрөнгө зардал шаардана
		Байгаль орчинд эргэж буцахааргүй уршиг	Маш их	Орчин үеийн технологи, өндөр сонор сэрэмж, зохион

V	Гамшиг	учруулж экологийн тэнцвэрт байдал алдагдахад хүрнэ	хохирол	байгуулалтын хоршил. Их хэмжээний хөрөнгө оруулалт шаардана
---	--------	--	---------	---

4.2 Байгаль орчны асуудал, нөлөөлөл, эрсдэлийн үнэлгээний хүснэгт

Хүснэгт № 7. Эрсдэлийн үнэлгээ

Үйл ажиллагаа	Асуудал	Нөлөөлөл	Магадлал	ҮД ¹	ЭЗ ²	Хариу арга хэмжээ	Бүлэг	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Ажилчдын хотхон эрхлэх	Дулаан түгээх	Хүлэмжийн хий үүснэ	4	1	II	Мод тарих		
			4	1	II	Түлш зарцуулалтын хяналт		
	Их хэмжээний хог хаягдал	Лэнд-филийн талбай нэмэг-дэнэ	5	4	IV	Хог хаягдлын ангилан ялгалт		
			5	4	IV	Хог хаягдлын гарцыг хянах		
			5	4	IV	Биозадралд ордог бүтээгдэхүүн		
Барилга шинээр байгуулах	Барилгын хог гарах	хөрсний бохирдол	4	3	III	Хог хаягдлыг ангилан ялгалт, дахин боловсруулалт		
Гадаад тээвэр хийх	Техникийн хөдөлгөөн, салаа зам	Хөрсний эвдрэл	4	3	III	Тоос бууруулах арга хэмжээ		
			4	3	III	Хөдөлгөөний хязгаарлалт		
			4	3	III	Хөрсний өөрчлөлтийн хяналт		
Засвар, угсралт эрхлэх	Ашигласан сэлбэг, хэрэгсэл хаягдана	Хөрсний бохирдол	4	4	IV	Хог хаягдлыг ангилан ялгалт, дахин боловсруулалт		
			4	4	IV	Хог хаягдлын гарцыг хянах		
			4	4	IV	Ажлын байрны тогтмол үзлэг		
	Бохирлогдсон материал хаягдах		4	3	III	Аюултай бодисын удирдлага		
	Тос, шингэн материал хаягдана		4	3	III	Хөрсний бохирдлын хяналт		
			4	4	IV	Асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх төлөвлөгөө		
			4	4	IV	Хөрсний бохирдлын хяналт		
	Химийн бодис алдагдана		4	4	IV	Асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх төлөвлөгөө		
			4	4	IV	Аюултай бодисын хяналт, бүртгэл		

¹ Үр дагавар: 1

² Эрсдэлийн зэрэглэл: I – Бага, II – Дунд, III – Өндөр, IV – Маш өндөр

			4	4	IV	Ажлын байрны эмх цэгц	
Нүүрсний овоолго байгуулах	Бутарсан нүүрс овоологдох	Хүлэмжийн хий үүснэ	1	2	II	Уурхайн төлөвлөлт	
	Нүүрс газрын гадаргад гарна	Тоос үүснэ	5	4	IV	Тоос бууруулах арга хэмжээ	
			5	4	IV	Дэвшилтэт технологи судалгаа	
			5	4	IV	Аэрозолын хяналт	
Оффисын байрны үйл ажиллагаа	Дулааны хэрэглээ	Хүлэмжийн хий үүснэ	4	1	II	Мод тарих	
			4	1	II	Түлш зарцуулалтын хяналт	
Тэсэлгээ явуулах	Чичиргээ, дуу чимээ	Ард иргэдийн тав тух алдагдана	1	3	II	Нөхөн олговор	
			1	3	II	Дуу чимээний хяналт	
			1	3	II	Дуу чимээ тархалтын судалгаа	
Ус хангамж /ахуй/	Ус хэрэглэх	Усны эх үүсвэр багасна	4	2	II	Усны хэрэглээний хяналт	
Ус хангамж /үйлдвэр/			4	4	IV	Нөөцийн хэмнэлт	
			4	4	IV	Усны хэрэглээний хяналт	
Уулын цулын тээвэр	Гадарга дээр зам үүсгэх	Хөрсний эвдрэл	3	2	II	Хаалтын зөв төлөвлөлт	
			3	2	II	Геоэкологи орчны хяналт	Уулын ажлын тайлангийн архив
	Техникийн хөдөлгөөн	Тоос үүснэ	5	5	IV	Тоос бууруулах арга хэмжээ	
			5	5	IV	Аэрозолын хяналт	
			5	5	IV	Дэвшилтэт технологи судалгаа	
			5	5	IV	Тоос бууруулах арга хэмжээ	
Уурхайн барилга байгууламж	Орогнох зай бий болно	Хортон амьтан үүрлэх, олшрох	2	4	II	Барилга барихаас өмнө дизайныг бодолцох	БОННУ-д барилга байгууламжийн орон нутгийн онцлогт тохируулсан дизайны шаардлага
Хоол үйлдвэрлэл	Хог хаягдал үүснэ	Лэндфилийн талбай нэмэгдэнэ	5	2	III	Хог хаягдлыг ангилан ялгалт, дахин боловсруулалт	
			5	2	III	Хог хаягдлын гарцыг хянах	
Хөрс хуулалт	Уулын ахилт	Хүлэмжийн хий үүснэ	4	2	II	БОЯБ дүйцүүлэн хамгаалах	
			4	2	II	Хүлэмжийн хийн хяналт	
	Уулын ахилт, мөргөцөгөөс олборлох	Тоос үүснэ	5	4	IV	Тоос бууруулах арга хэмжээ	
			5	4	IV	Аэрозолын хяналт	
			5	4	IV	Дэвшилтэт технологийн судалгаа	

	Ухаш үүснэ	Аюултай гео орчин үүснэ	5	2	III	БОЯБ дүйцүүлэн хамгаалах	Уулын ажлын тайлангийн архив
			5	2	III	Геоэкологи орчны хяналт	
		Хөрсний эвдрэл	5	3	IV	БОЯБ дүйцүүлэн хамгаалах	
Хөрсний овоолгын ажил	Чулуулаг газрын гадаргад гарч өгөршилд орно	Тоос үүснэ	4	3	III	Нөхөн сэргээлт явуулах	
			4	3	III	Аэрозолын хяналт	
	Чулуулаг устай харилцах	Хүчлийн урсац үүснэ	3	2	II	Нөхөн сэргээлт явуулах	
			3	2	II	Геохимийн хяналт	
Цахилгааны хэрэглээ, оффис байр	Цахилгаан хэрэглэх	Хүлэмжийн хий үүснэ	5	1	II	Нөөцийн хяналт	
			5	1	II	Цахилгааны хэрэглээний хяналт	
Цахилгааны шугам	Шувууны анхааралд өртөнө	Шувуу эндэх	3	4	IV	Дизайны сайжруулалт	
			3	4	IV	БОЯБ мониторинг	

5. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАНГИЙН ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Тавантолгойн нүүрсний орд газар дахь ил уурхайн үйл ажиллагаанд байгаль орчны нийцлийг хангуулах гол зорилготой.

Төлөвлөгөөний хүрээнд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлэхийг зорилт болгоно. Үүнд:

- ✓ ISO 14001 байгаль орчны удирдлагын тогтолцооны элементүүдийг хэрэгжүүлэх;
- ✓ Байгаль орчны аудит, БОННУ-ний шаардлагуудыг биелүүлэх;
- ✓ Компанийн стратеги төлөвлөгөө, бизнес төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангах;
- ✓ Гэрээт байгууллагуудын байгаль орчны чиглэлээр хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлж, түүний гүйцэтгэлд хяналт тавих, аргазүйн зөвлөгөөгөөр хангаж ажиллах;
- ✓ Уурхайн үйл ажиллагааны талбайн хүрээнд байгаль орчны хуулийн нийцлийг хангуулахад анхаарч ажиллах;
- ✓ “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн уурхайн хэмжээнд байгаль орчны бодлого, дүрэм, журмыг хэрэгжилтийг хангах;
- ✓ Тусгай зөвшөөрлийн талбайн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагын газар ашиглалтын байдалд хяналт тавьж төрийн болон хяналтын байгууллагуудад мэдээ хүргэх;
- ✓ БОМТ-нд оролцогч байгууллагуудын үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх байгаль орчны асуудлыг тодорхойлох;
- ✓ ОХШХ-нд талуудын оролцоог хангах, ил тод нээлттэй байх зарчмыг баримтлах;

6. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

6.1 Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.1.1	Тоос бууруулах технологийн туршилт хийх төлөвлөгөөний бэлтгэл үе шатыг хангана: тусгай бодисыг худалдан авах гэрээ байгуулж импортыг эхлүүлсэн байна	7 км	Тоосжилтыг бууруулах зорилгоор замын гадаргууд хайргаар хучих, замын гадаргуугын чийгийн агууламжийг нэмэгдүүлэх, тоосны ширхэглэгүүдийг холбох мөн ус үл нэвтрүүлэх давхарга үүсгэх зэрэг аргуудаас тохиромжтой хувилбарыг сонгохоор Цанхийн зүүн уурхайн Хөрсний 3-р овоолгын 3 км урттай, 35 метрийн өргөнтэй замд, Парк №3-ийн хажууд 800 метр урттай, 40 метрийн өргөнтэй замд, Нүүрсний замын S блокын 650 метр урттай, 40 метрийн өргөнтэй замд хөрс бэхжүүлэгч (Road stabilizer) бодис 1,140 литрийг ашиглан жилийн турш хэмжилт мониторингийн ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. (Хавсралт №1)	100%
6.1.2	Уурхайн ашиглалтын замыг сайжруулах: материал, дэвсэлт хийх	10 км	Цанхийн зүүн уурхайд нийт 6 км замд, цанхийн баруун уурхайд 4,5 км зам талбайд уурхайн технологийн замын уулзварууд, эргэлтүүд зэрэг түйрэн ихтэй хэсгүүдээс үүсэх тоосжилтыг бууруулах зорилгоор улаан материал, хайрга дайрга дэвсэх ажил хийгдсэн. (Хавсралт №2)	100%

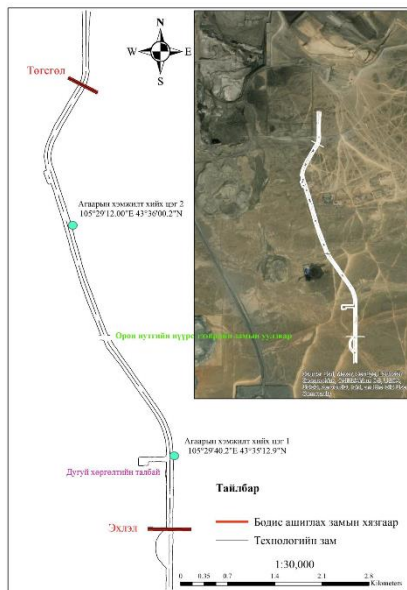
№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.1.3	Уурхайн зам талбай, нүүрсний агуулах, гаалийн талбайд усалгааны машиныг тогтмол ажиллуулах	<5 машин	Уурхайн технологийн автозамаас үүсч буй тоосжилтийг бууруулах зорилгоор өдөр тутам 10-аас багагүй тооны усны машин ажиллаж усалгаа хийгддэг ба энэ оны эхний 9-н сарын дараах байдлаар нийт 400,534 м ³ усыг зам усалгаанд ашигласан байна. Үүнээс 273,624 м ³ гүний ус, 114,269 м ³ усыг хур борооны хуримтлагдсан ус, 37,445 м ³ уурхайн шүүрлийн уснаас тус тус авч ашигласан. (Хавсралт №3)	100%
6.1.4	Уурхайн дотоод зам талбайд шороон зам дээгүүр зорчиж буй хөнгөн тэрэг болон уулын машин механизмуудад хурдны хязгаар тогтоож, гэнэтийн хэмжилт шалгалт хийж хяналт тавих	Сар бүр	“Уурхайн замын хөдөлгөөний журам” (ЭТТ-СА-Ж17-ХАБ-Ж03-Х03) дугаар бүхий журмыг 2023 оны 06-р сарын 06-ны өдрийн Салбарын захирлын А/32 тоот тушаалаар шинэчлэн батлуулж хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. Цанхийн уурхайнуудад оны эхний 9 сарын дараах байдлаар 1395 удаагийн хурд хэмжилтийг хийсэн байна.	100%
6.1.5	Сайжруулсан шороон замын засвар үйлчилгээ, усалгаа арчилгааг цаг тухайд нь хийж байх	7.4 км	Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Засаг даргын 2022 оны 11-р сарын 28-ны өдрийн 1-637 тоот албан бичгийн дагуу шороон замын нүүрс тээврийн 7.4 км автозамын арчилгааны хуваарийг гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллага тус бүрээр гарган батлуулан хэрэгжилтийг хангаж ажилласан.	100%
6.1.6	Нүүрс тээврийн машинуудын ачааг хучлагатай байлгах, хяналт тавих	Тогтмол	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Нүүрс ачилтын хэлтэст 4-н ээлжинд нийт 32 хучигч ээлжээр ажилладаг ба нүүрс тээврийн ачаатай машиныг хучих ажлыг хариуцан гүйцэтгэдэг тул хучилт хийлгээгүй машин уурхайн бүсээс гарах боломжгүй.	100%
6.1.7	Агаар дахь нийт тоосонцрын жилийн дундаж утга стандарт түвшингээс доогуур байлгах.	100 мкг/м ³	Уурхайн агаарын чанарын тоосонцорын хэмжилтийг нийт 5-н цэгт хийж гүйцэтгэж байна. 2023 оны турш нийт 13539 цагийн хэмжилт хийж гүйцэтгэсэн ба хэмжилтийн утгаас харахад нийт тоосонцорын утга 94.8 мкг/м ³ байна. (Орчны хяналт шинжилгээний бүлэг)	100%

6.1.1 Тоос бууруулах технологийн туршилт хийх

Тоосжилтыг бууруулах зорилгоор замын гадаргууд хайргаар хучих, замын гадаргуугын чийгийн агууламжийг нэмэгдүүлэх, тоосны ширхэглэгүүдийг холбох мөн ус үл нэвтрүүлэх давхарга үүсгэх зэрэг аргуудаас тохиромжтой хувилбарыг сонгохоор Цанхийн зүүн уурхайн Хөрсний 3-р овоолгын 3 км урттай, 35 метрийн өргөнтэй замд, Парк №3-ийн хажууд 800 метр урттай, 40 метрийн өргөнтэй замд, Нүүрсний замын S блокын 650 метр урттай, 40 метрийн өргөнтэй замд хөрс бэхжүүлэгч (Road stabilizer) бодис 1,140 литрийг ашиглан жилийн турш хэмжилт мониторингийн ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

а) Хөрсний 3-р овоолгын тээврийн шороон зам

Энэ зам нь 3 км урттай бөгөөд 35 метрийн өргөнтэй зам юм. Замын засварын ажлыг 2023 оны 01-р сараас эхлэн засварлаж нийт 105,000 м² талбайд шаардлагатай улаан шаварлаг материалын дэвсэлтийн ажлыг хийж эхэлсэн.

Зураг № 2. Хөрсний 3-р овоолгын тээврийн замд хийгдэх тоос бууруулах бодис хэрэглэх ажлын төлөвлөлтийн зураг

Уг зам дээр гүйцэтгэгч байгууллага тогтмол мониторингийн ажлыг хийж гүйцэтгэж байгаа ба 2023 оны 1-р сарын 29-ны өдрөөс 2-р сарын 01-ны өдөр хүртэл, 03-р сарын 10-ны өдрөөс 03-р сарын 17-ны өдрийг хүртэл ажиллаж шаарлагатай байршлуудад нэмэлт бодис ашиглан засвар үйлчилгээг тогтмол гүйцэтгэсэн.

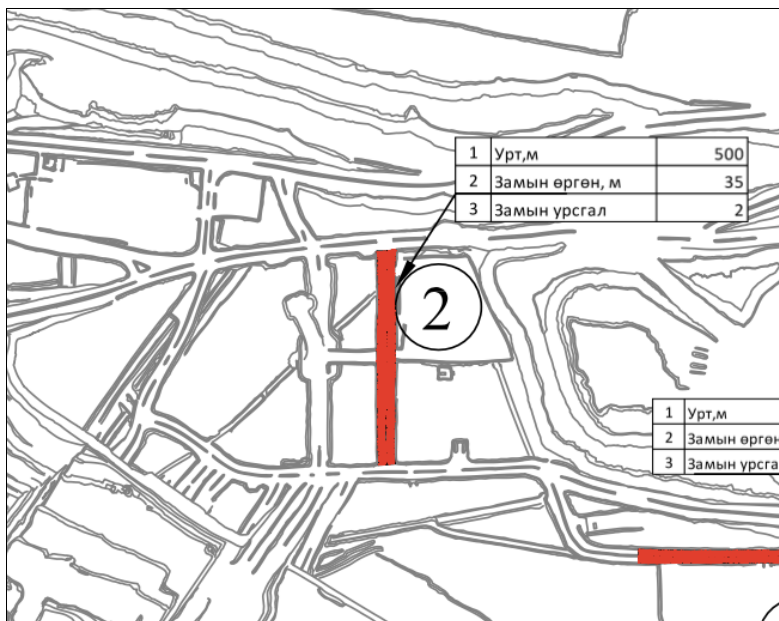
Зураг № 3. Зам засварын өмнөх болон дараах харьцуулсан зураг /2023.01.30/

Зураг № 4. Бодис ашигласан зам болон ашиглаагүй замын харьцуулсан зураг

b) Парк №3-ын баруун талын зам

Энэ зам нь 0.5 км урттай бөгөөд 35 метрийн өргөнтэй зам юм. Замын засварын ажлыг 2023 оны 08-р сарын 02-оос 08-р сарын 11-ны өдрийн хооронд хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 5. Парк №3-ын баруун талын замын төлөвлөлтийн зураг

Замын ажлыг гүйцэтгэхдээ улаан шаварлаг материалыг хайргатай хольж 20 см-ын зузаантайгаар дэвсэлтийг хийж, грэйдэрээр тараан байрлуулж замын индүүгээр индүүдэж нягтруулсан.

Зураг № 6. Замд материал дэвсэж тарааж буй байдал

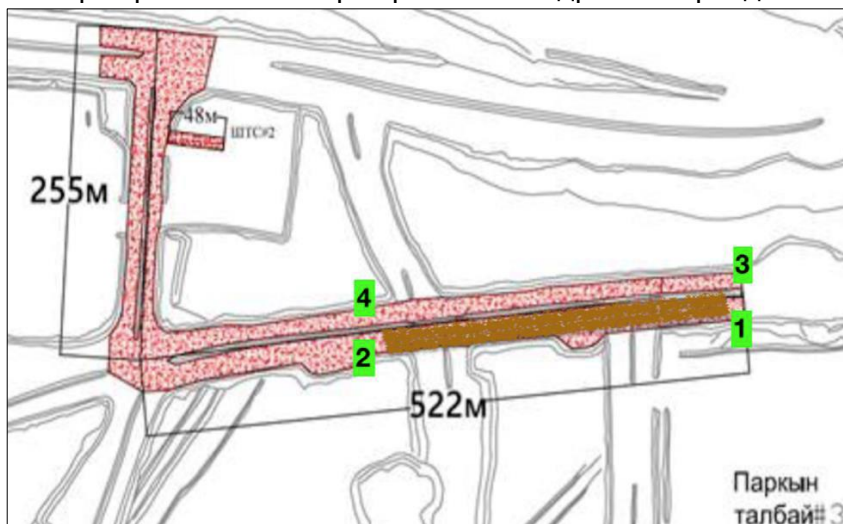
Зураг № 7. Замыг нягтаршуулан индүүдэж буй байдал

Зураг № 8. Замын тоосжилт барьцалдуулагч бодис хэрэглэсний дараах болон хэсэг хугацааны дараах харьцуулсан зураг

с) Парк №3-ын хойд талын зам

Энэ зам нь 0.8 км урттай бөгөөд 35 метрийн өргөнтэй зам юм. Замын засварын ажлыг 2023 оны 08-р сарын 12-оос 08-р сарын 17-ны өдрийн хооронд хийж гүйцэтгэсэн.

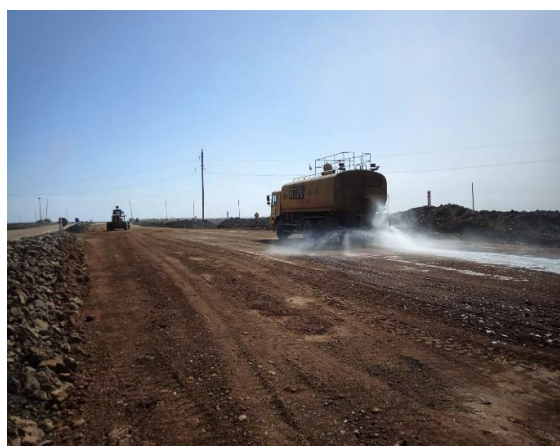

Зураг № 9. Парк №3-ын хойд замын төлөвлөлтийн зураг

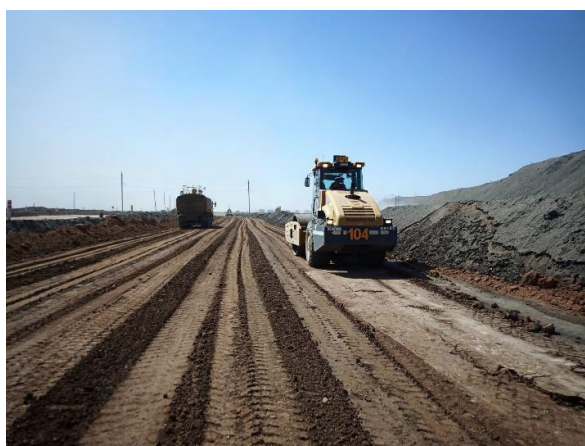
Замын ажлыг гүйцэтгэхдээ улаан шаварлаг материалыг хайргатай хольж 20 см-ын зузаантайгаар дэвсэлтийг хийж, бодисыг усны машинаар цацаж грэйдэрээр тараан байруулж замын индүүгээр индүүдэж нягтруулсан.

Зураг № 10. Материал дэвсэж буй байдал

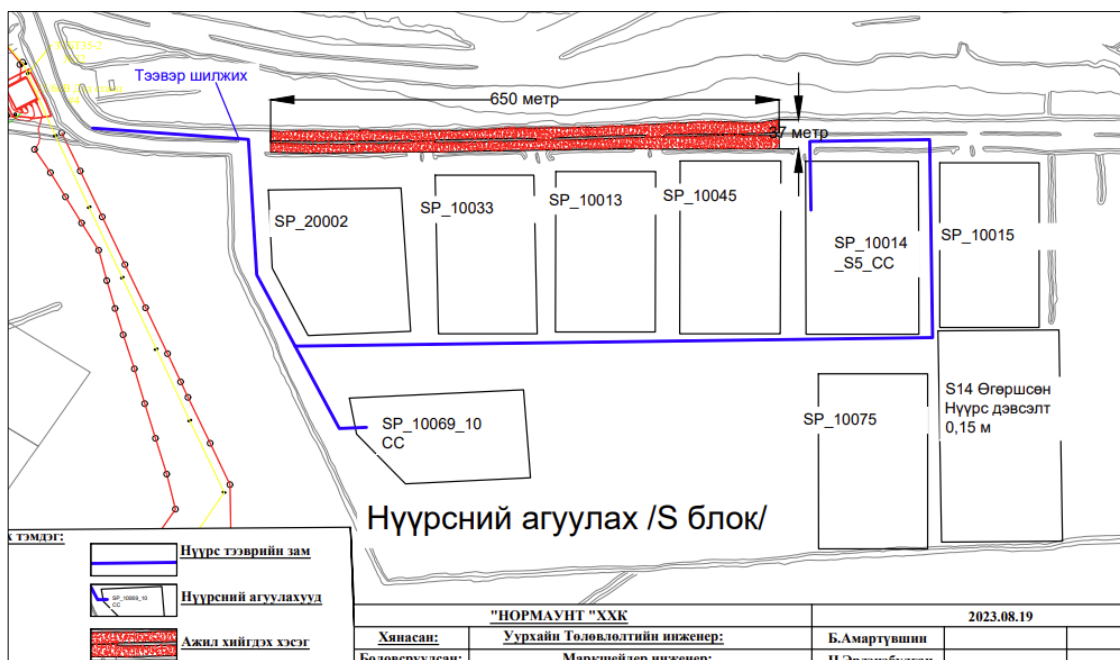
Зураг № 11. Тоос барьцалдуулагч бодисыг цацаж буй байдал

Зураг № 12. Замыг нягтруулж буй байдал болон дараах байдал

d) Нүүрсний S агуулахын зам

Энэ зам нь 0.65 км урттай бөгөөд 35 метрийн өргөнтэй зам юм. Замын засварын ажлыг 2023 оны 08-р сарын 19-оос 08-р сарын 27-ны өдрийн хооронд хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 13. Замын төлөвлөлтийн зураг

Замын ажлыг гүйцэтгэхдээ улаан шаварлаг материалыг хайргатай хольж 20 см-ын зузаантайгаар дэвсэлтийг хийж, бодисыг усны машинаар цацаж грэйдэрээр тараан байрлуулж замын индүүгээр индүүдэж нягтруулсан.

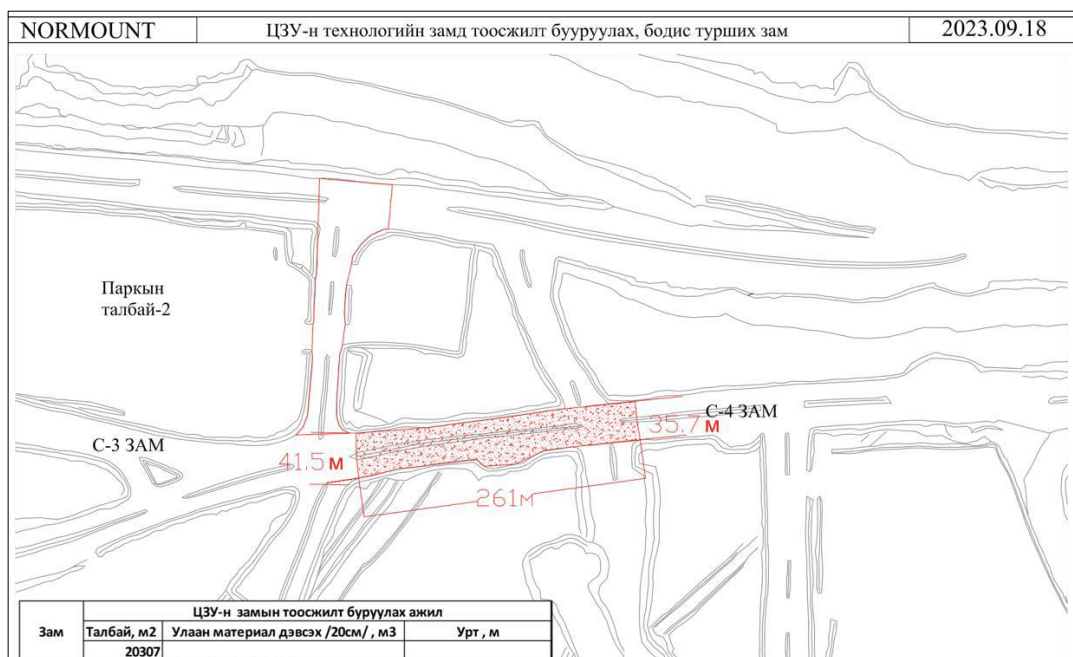
Зураг № 14. Замыг бэлтгэн дэвсэлт хийж бодис цацаж буй байдал

Зураг № 15. Нягтруулж бэлэн болсон байдал

е) Парк №3-ын баруун хойд талын зам

Энэ зам нь 0.3 км урттай бөгөөд 35 метрийн өргөнтэй зам юм. Замын засварын ажлыг 2023 оны 09-р сарын 20-оос 09-р сарын 27-ны өдрийн хооронд хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 16. Замын төлөвлөлтийн зураг

Замын ажлыг гүйцэтгэхдээ улаан шаварлаг материалыг хайргатай хольж 20 см-ын зузаантайгаар дэвсэлтийг хийж, бодисыг усны машинаар цацаж грэйдэрээр тараан байрлуулж замын индүүгээр индүүдэж нягтруулсан.

Зураг № 17. Замын дэвсэлт хийж буй байдал

Зураг № 18. Дэвсэлтийг нягтруулж бодис цацаж буй байдал

Зураг № 19. Замын ажил хийгдэж дууссаны дараах байдал

Тоосжилт бууруулах арга хэмжээ авахаар төлөвлөсөн замд туршилтын ажил эхлэхийн өмнө болон хийгдсэнээс хойших тоосны хэмжилт хийж харьцуулсан судалгаа боловсруулах зорилготой ба тоосны хэмжилт хийх цэгийг зөв сонгосноор туршилтын ажлын үр дүнг бодитойгоор үнэлэх боломжтой болох юм.

Тоосны хэмжилтийн цэгийг сонгохдоо хөндлөнгийн тоосны нөлөөлөл багатай буюу бусад идэвхтэй зам талбай, овоолгоос аль болох зайтай зэрэг үзүүлэлтүүдийг шалгуур болгон сонгосон. Тоос бууруулах бодис хэрэглэхээс өмнө 7-р сард 11 удаа, 8-р сард 7 удаа, 9-р сард 12 удаа, нийт 30 удаагийн хэмжилтийг хийсэн. Бодис хэрэглэсний дараа 7-р сард 3 удаа, 8-р сард 7 удаа, 9-р сард 14 удаа, нийт 24 удаагийн хэмжилтийг хийсэн.

6.1.2 Уурхайн ашиглалтын замыг сайжруулах

2023 оны 05 дугаар сард Цанхийн баруун, зүүн уурхайн хэмжээнд тоосжилт бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулан Салбарын захирлаар батлуулан ажилласан.

САЛБАРЫН ЗАХИРАЛТЫН БУЛГАГАМ
ЦАНХИЙН БАРУУН УУРХАЙ, ТЕХНОЛОГИЙН ЗАМЫН ТООСЖИЛТЫН ТҮВШИНГ
БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2023 оны 05-р сарын 10-ны өдөр

№	Гүйцэтгэх ажил	Ажил хариуцагч	Хугацаа
I. Ашиглалтын технологийн ажлууд			
1	Налуу замуудын ачаагүй уруудах чиглэлд хурдны дээд хязгаарыг 20м/цаг болгох.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	2023.05.10
2	Технологийн 1, 2, 3, 4-р зэмд автосамосвалын хоорондын зам 100м байхаар тээвэр хийх.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	2023.05.10
3	Налуу дээр өгсөх уруудахаас өмнө (15-20м) автомат удаашруулагчийг 20м/цаг илүүгүй хурдтай эсвэл 2-3 р араан дээр идэвхжүүлсэн байх. • Сургалт зааварчилгаа • Хяналтын ажлууд	"ТТӨТ" сургалч, ЭТТ ашиглалт • Сургалт зааварчилгаа 4 ээлжинд • Хяналт тогтмол	2023.05.10
4	Технологийн зам, уулзвар гарцуудын сүл материалуудыг тогтмол ажил цэвэрлэж хэвших.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	Тогтмол
5	Замын налуу болон шаардлагатай хэсгүүдийн ачаагүй талын урсгалыг дайрганогоний улаан шаврын хольцоор дэвсэх.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	2023.05.09-с шаардлагатай үед хийх
6	Налуу хэсгүүдийг зам усалгааны 1-р эрэмбийн замын жагсаалтад оруулах.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	2023.05.10
7	Зам дээр хийгдэж буй аливаа дэвсгэлийг заавал усалгаатай хориулж, дор бүр нь барьцуулж нягтруулдаг аргачлалыг хэвшүүлэх. (Дэвсгэлт - усалгаа)	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	2023.05.10 - Бүх ээлжинд
8	Хязгаарлагдмал усны нөөцтэй энэ үед зам усалгааны ус зарцуулалтыг оноотой хийх. Усалгаа хийх замын орчим, зорчих хэсгийн зурвасыг нарийвчилж зааж өгч усалгааг хийдэг байх.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	2023.05.10 - Тогтмол
9	Усны машины операторууд нэгдсэн нэрвэл (ээлжийн төлөвлөгөө танилцуулах)-д орохгүй шууд ажил гарч усалгаа хийх, ус авах.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	2023.05.10 - Тогтмол
10	Шөнийн ээлжинд бүх усны машиныг устай хүлээлгэн өгөх.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	2023.05.10 - Тогтмол
11	Тоосжилтын зураг, авант, мониторинг хийх, эрсдэлийн түвшний оноог хийх.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт, ХАБ	2023.05.15
II. Зохихон байгуулалтын ажлууд			
1	Автосамосвалууд зогсоолын талбайнуудаас гарахдаа өөр хоорондоо 1-2 минутын зайтай, хурдны хязгаартай гарах. (Нэг дор бөөнөөр, тасралтгүй үргэлжилсэн байдалар орж гарахад их хэмжээний тоосжилт үүсэхээс сэргийлэх)	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	2023.05.10 - Тогтмол
2	Баруун уурхайд ажиллаж буй компаниудын ээлж солих үед дугуйт техникуудийг парклах зогсоолын талбайг тус тусад нь хийх.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	2023.05.10
3	Хөрсний овоолго, гадаргуу дээрх ээлж солих, цайны цагаар зогсох түр зогсоолуудын тоог нэмэх. Одоогийн зогсоолын талбайгаас орж гарах цувааны хэмжээ, хугацааг багасгах арга хэмжээг авах.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт, Төлөвлөлт	2023.05.15
4	Ээлж солих, цайны цэгийн зогсолтын үеэр экскаваторын ул талбайд 2-3 автосамосвалыг үлдээж үндсэн зогсоолруу чиглэсэн автосамосвалын ачаалалыг багасгах, ажилт эхлэх хугацааг багасгах, зогсоолын талбайд зогсох техникийн тоос цөөлөх. Ул талбайд автосамосвалыг зогсоолдоо холбогдох журмыг мөрдлөг болгон ажиллах.	"ТТӨТ", ЭТТ ашиглалт	2023.05.10

5	ТТӨТүншлэл, дотроо цайны цэгийг зөрүүлэх. 30 минут боломжтой бол 45 минут, 1 цаг тээх мэт.	"ТТӨТ", ЭТТ УХ	2023.05.10
6	Уурхайн шүүрийн усыг тухай бүр уст цаг болгон ашиглаж шөнийн ээлжинд ашиглах.	"ТТӨТ", ЭТТ ГХХ, БОУБХ	Тухай бүрт
7	Шинээр гүний худаг гаргаж уст цэг нэмэх.	"ТТӨТ", ЭТТ ГХХ, БОУБХ	2023.05.15
8	Уурхайн нийт зам талбайд ашиглагдаж байгаа тэмдэг, тэмдэглэгээний хэмжээ өндрийг стандартын дагуу томсгож, харагдах байдлыг нэмэгдүүлэх. Мөн замын далангуудад байршуулж байгаа ойлголцогч шонгуудын арчлагыг байнга хийх хэвхих. (Ойлголцогч туузыг тогтмол шинэчлэх)	"ТТӨТ"	Тогтмол

Төлөвлөгөө гаргасан:

"Эрдэнэс Тавантолгой" ХК

Уулын хэлтсийн ерөнхий инженер

Ашиглалт хариуцсан инженер

ХАБ-н ахлах мэргэжилтэн

Байгаль орчны мэргэжилтэн

Б.Мөнхбаяр

Ч.Энхбаяр

Г.Манлай

А.Батбаяр

Тавантолгой оператор түншлэл

Төслийн менежер

ХАБ-н менежер

П.Амархүү

Б.Ганбат

Xvvдiac 1/2

Xvvдiac 2/2

Тоосжилтыг бууруулах зориулалтаар уурхайн худгуудын усыг зам, талбайг чийглэх уламжлалт аргыг хэрэглэж байгаа ба уурхай болон хөрсний овоолгын ачаалал ихтэй, тоосжилт ихээр үүсгэж буй зам талбай, уулзвар эргэлтийг тодорхойлж улаан шаварлаг материал болон хайрга, дайрга дэвсэх ажил хийгдсэн.

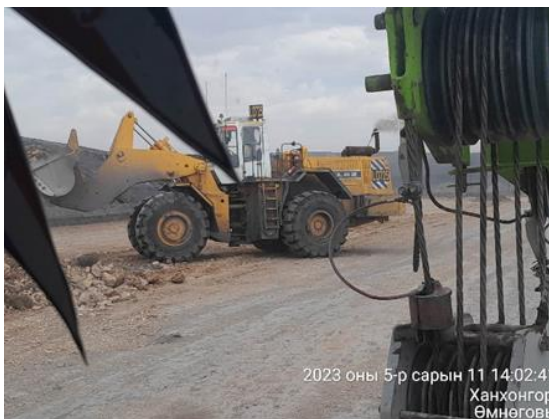

Зураг № 20. ЦБУ-н дэвсэлт хийх замын төлөвлөлтийн зураг

ЦБУ-н технологийн 1,2,3-р зам болон уулзвар эргэлттэй хэсэгт 05 сарын 03-наас 05 сарын 09-ны өдрүүдэд нийт 3424 м³ хайрган улаан материалаар дэвсэх ажлыг гүйцэтгэсэн.

Зураг № 21. Хайрган материал дэвсэхийн өмнөх зураг

Зураг № 22. Хайрган материал дэвсэлтийн ажлын үеийн зураг

Зураг № 23. Хайрган материал дэвсэлтийн дараах зураг

Цанхийн зүүн уурхайн ашиглалтын А6.6.2, А6.3.3, А6.1.8, А3.3.2, А4.5.2, А6.2.3, А7 налуу зам болон Хөрсний 3-р овоолгын налуу зам, ШТС-ын ойр орчмын замуудад хайрган материал дэвсэх ажил хийгдсэн.

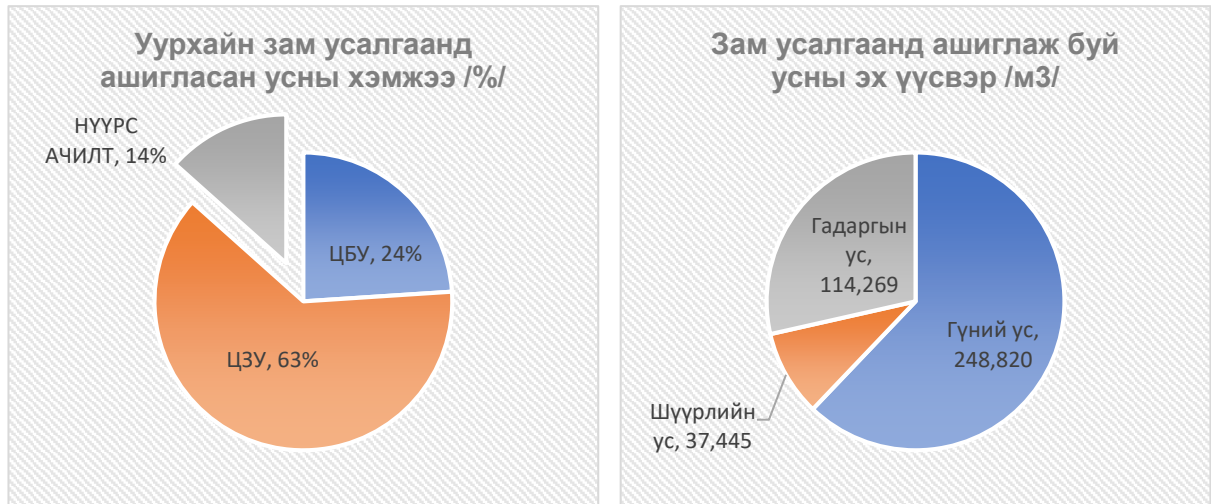
Зураг № 24. Цанхийн зүүн уурхайн ШТС-ын орчим хийгдсэн материал дэвсэх ажил

Уурхайн зам талбай, нүүрсний агуулах, гаалийн талбайд усалгааны машиныг тогтмол ажиллуулах

Уурхайн технологийн автозамаас үүсч буй тоосжилтийг бууруулах зорилгоор өдөр тутам 10-аас багагүй тооны усны машин ажиллаж усалгаа хийгддэг ба энэ оны эхний 9-н сарын дараах байдлаар нийт 400,534 м³ усыг зам усалгаанд ашигласан байна. Үүнээс 273,624 м³ гүний ус, 114,269 м³ усыг хур борооны хуримтлагдсан ус, 37,445 м³ уурхайн шүүрлийн уснаас тус авч ашигласан тооцоо байна.

Зам усалгаанд ашигласан 400,534 м³ уснаас Цанхийн баруун, зүүн уурхайн болон нүүрс ачилтын талбайн ус ашиглалтын байдлыг авч үзвэл Цанхийн зүүн уурхай нийт ашигласан усны 62%-ийг, Цанхийн баруун уурхай 24%-ийг Нүүрс ачилтын хэсэгт 14%-ийг тус ашигласан байна.

Диаграмм № 1. Зам усалгаанд ашигласан усны хэмжээ болон эх үүсвэр

Уулын машин механизмуудад хурдны хязгаар тогтоож, гэнэтийн хэмжилт шалгалт хийж хяналт тавих

“Уурхайн замын хөдөлгөөний журам” (ЭТТ-СА-Ж17-ХАБ-Ж03-Х03) дугаар бүхий журмыг 2023 оны 06-р сарын 06-ны өдрийн Салбарын захирлын А/32 тоот тушаалаар шинэчлэн батлуулж хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. Уг журманд Технологийн зам (уурхайн ухаш, гадаргуу, овоолго)-д 40 км/цаг, налуу замд 20 км/цаг, Ачилт болон буулгалтын талбайд 20 км/цаг, засвар болон зогсоолын гадна талбайд 10 км/цаг, засварын байр болон автожин дээр 5 км/цаг хурдтай байхаар зааж өгсөн.

ЭЗЭРХЭС ТАМГАЛГАЙ ОЙ
УХУАЛГАЛ ТОНГОЛЫЙ
ОНЦГОЙСОН АХИЙДЫН
НОМ ТӨГӨНН СҮМ ДАХЬ САЛБАРЫН
ЗАХИРЫН ТУГААЛАА

2021 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт
тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

Засаг /11/сг

“Урхуйн захын хувьдэлтийн журмыг”
цэцэглэн батлах тухай

“Засагын Төлөөлөгч” ХХ-ийн Өмчлөхөө, ашиг дэхь салбарын үйл ажиллагааны журмыг 2.5, 3.1, 2, Засагын газрын тухай бүрт хийх төлөвлөгөөний 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь:

- Салбарын үйл ажиллагааны холбоотой “Урхуйн захын хувьдэлтийн журмыг”-ыг туслахын хавсгалд зарчлон баталгаатай.
- Журын холбоотой ажиллагааны төлөвлөгөө, хэврт тухайн үйл ажиллагааны мөрдөлтөй ажиллах “Засагын газрын тухай бүрт хийх төлөвлөгөө”-ийг Салбарын үйл ажиллагааны үүрэг болгохыг.
- Энэ тухайн баталгаатай холбоотойгоор 2021 оны 12 дугаар сарын 08-ны өдөрний АХИД бүлгийн үүрэгтэй байгааг “Урхуйн захын хувьдэлтийн журмыг” (ЭТТ-СА-МТ-ХИТ-ХАД-ИОД-Х03) нь хүчингүй болгохыг тогтохыг.
- Тухайнхон хувьдэлтийн хэмжээг тэмдэг ажиллагааг Засаггүйнхон хийхыг, ХХ-Ахидынхон гүйцэтгэхыг.

САЛБАРЫН ЗАХИРАЛ

Д.ДОРЖСҮРЭН

УРХУЙН ЗАХЫН ХУВЬДЭЛТИЙН ЖУРМ

Засагын Төлөөлөгч ХХ-ийн Өмчлөхөө, ашиг дэхь салбарын үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

ЭЗЭРХЭС ТАМГАЛГАЙ ОЙ

НЭГДСЭН МЭНГЭМЖИЙН ТӨГТӨГЦӨӨ
(ISO 9001:2015, ISO 14001:2015, ISO 45001:2018, ISO 37001:2018, ISO 37001:2018)

Журын нэр: “Урхуйн захын хувьдэлтийн журмыг”
Журын дугаар: ЭТТ-СА-МТ-ХИТ-ХАД-ИОД-Х03

Огно, нэр	Гарын үсэг	Албан тушаал
Баталсан	Д.Доржсүрэн	Салбарын захирал
	Г.Сэрмөрөл	Холбоотойн ажиллагааны байртай байхын зарчмын тухайн дэргэ
	Д.Войводин	Урхуйн холбоотой дэргэ
	Д.Мен-Эрдэнэ	Хуучин
	А.Гантуяа	Засагын тэдгээрт ажиллагааны мөрдөлтөй ажиллах “Засаггүйнхон хийхыг, ХХ-Ахидынхон гүйцэтгэхыг”
Боловсруулсан	О.Тогтох	Холбоотойн ажиллагааны зарчмын тухайн дэргэ

УРХУЙН ЗАХЫН ХУВЬДЭЛТИЙН ЖУРМ

4.1.14 Төмөрлөгийн ашиг дэхь болон “Урхуйн зах” бүрт орох тохиромжтой тухайн тэдгээрт харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.1.15 Жилийн, олоотойн нь тэдгээртэй нэгдэн хийх болон ажиллагааг ажилгүй, бүрт баталгаатай харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай

4.2 Хуучин журмыг

4.2.1 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.2 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.3 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.4 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.5 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.6 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.7 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.8 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.9 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.10 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.11 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.12 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.13 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.14 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.15 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.16 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.17 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2.18 Хуучин журмыг тэдгээрт нь нэгдсэн болон харуулахын хавсгалд зарчлон баталгаатай ажиллагааг тухайн үйл ажиллагааны журмыг 3803 оны 03 дугаар сарын 27 ны өдөрний АХИД бүлгийн 1-2 дүний тэдгээрт тус тус үндэслэн ТУГААЛАА нь

4.2

Зураг № 25. Шинэчлэн батлуулсан үүрхайн замын хөдөлгөөний журмын зураг

Уурхайн замын хөдөлгөөнд оролцож буй техникүүдийн хурд хэмжилтийг “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК болон гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллага болгон Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын мэргэжилтэн нар тогтмол 7 хоног бүр гэнэтийн хэмжилтийг хийдэг бөгөөд оны эхний 9 сарын дараах байдлаар Цанхийн зүүн уурхайд 246 удаа, Цанхийн баруун уурхайд 1149 удаа, нийтдээ 1395 удаа хэмжилтийг хийсэн байна.

Зураг № 26. Хурд хэмжилтийн бүртгэлийн хуудасны зураг

6.1.3 Сайжруулсан шороон замын засвар үйлчилгээ

Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Засаг даргын 2022 оны 11-р сарын 28-ны өдрийн 1-637 тоот албан бичгийн дагуу шороон замын нүүрс тээврийн 7.4 км автозамын арчилгааны хуваарийг гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллага тус бүрээр гарган батлуулсан.

№	Аж ахуй нэгж, байгууллагын нэр	Эхлэх хугацаа (оноо)	Дуусах хугацаа (оноо)
1	"Эрдэнэс Таван Толгой" ХК	2022/11/23	2023/02/23
2	"Энергия Ресурс" ХХК	2023/02/24	2023/04/24
3	"Таван Толгой" ХК	2023/04/25	2023/05/25
4	"Эрдэнэс Таван Толгой" ХК	2023/05/26	2023/08/26
5	"Энергия Ресурс" ХХК	2023/08/27	2023/10/27
6	"Таван Толгой" ХК	2023/10/28	2023/11/28
7	"Эрдэнэс Таван Толгой" ХК	2023/11/29	2023/12/31

Зураг № 27. Цогтцэций сумын засаг даргаас ирсэн албан бичиг болон хуваарь

Уг хуваарийн дагуу гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллагуудад дотоод хуваарийг Салбарын захирлаар батлуулан хэрэгжилтийг тухай бүр ханган ажиласан.

ҮЙДЭВЭРЛЭЛ ТЕХНИКИЙН ГАЗРЫН ДАГСА

НҮПС ТЭЗВЭРИЙН 7.5 КМ САЙЖРУУЛСАН ШОРООН ЗАМД
АРЧИЛГАА ХӨНӨХ ХУВААРЬ

2023.06.20

Д/д	Аж ахуйн нэгжийн нэр	Зам арчилгаа, усалгаа хийх хувиарь		
		2023.06.25- 2023.07.16	2023.07.17- 2023.08.06	2023.08.06- 2023.08.28
1	"Тавантолгой оператор тунгалай"			
2	"Тн Эн Тунгалай"			
3	"Эрдэнэс Тавантолгой" ХХК "Тавантолгой тунгай" ХХК			

Хүмүүжил тайлбар: Компани тус бүрт нэгдүгээр эхлэлт нөхцөл байдалд шалтгаан 3-д дотроос үгүйсгэрснийг бичи өгөх ажлаар, хөгжлийн шалтгаанг зохион байгуулна. 3-дс дотроос урсгал бүрт бууруулж усалгаа хийх хөндлөгч талбайг боловсруулж es.en@monted.com.mn хаягуу өгчлэн тайлбар тунгай бүрт илгээх багтаахааруулна.

Зураг № 28. Зам арчилгааны батлагдсан хуваарь

Батлагдсан зам арчилгааны хуваарийн дагуу замыг засварлахаас гадна Цогтцэций сумын Цагаан-Овоо багийн засаг даргын хүсэлтийн дагуу нүүрс тээврийн машинуудыг замын трассаас гарахгүй байхад анхаарах зорилгоор замын 2 талын хөвөөг өндөрлөх ажил мөн хийгдсэн.

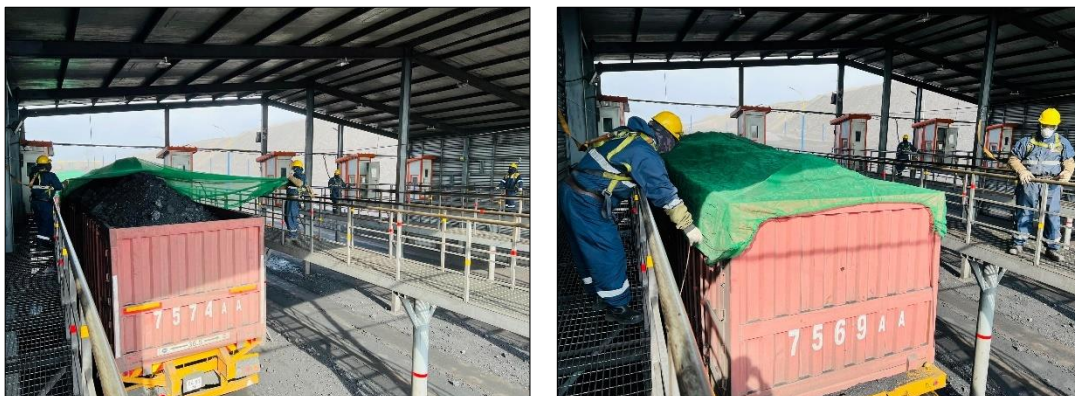
Зураг № 29. Зам арчилгааны ажил хийж буй байдал

Зураг № 30. Замын 2 талын хаяаг машин давахгүй байдлаар өндөрлөж буй байдал

6.1.4 Нүүрс тээврийн машинуудын ачааг хучлагатай байлгах, хяналт тавих

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Нүүрс ачилтын хэлтэст 4-н ээлжинд нийт 32 хучигч ээлжээр ажилладаг ба нүүрс тээврийн ачаатай машиныг хучих ажлыг хариуцан гүйцэтгэдэг тул хучилт хийлгээгүй машин уурхайн бүсээс гарах боломжгүй байдаг.

Зураг № 31. Ачилтаас гарч буй тээврийн хэрэгсэлд хучлага хучиж буй байдал

6.1.5 Агаар дахь нийт тоосонцорын хэмжилт

Уурхайн агаарын чанарын тоосонцорын хэмжилтийг нийт 5-н цэгт хийж гүйцэтгэж байна. Хэмжилтэнд АНУ-н TSI үйлдвэрийн тоосны шууд хэмжилтийн DustTrak 8530, 8533, 8533EP, 8543 загварын 5-н төхөөрөмж ашигладаг ба хэмжилтийн хуваарийг Салбарын захирлаар батлуулан мөрдөж ажилладаг.

2023 оны турш нийт 13539 цагийн хэмжилт хийж гүйцэтгэсэн ба хэмжилтийн утгаас харахад нийт тоосонцорын утга 94.8 мкг/м³ байна. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн Агаарын чанарын бүлгээс дэлгэрэнгүй тайлантай танилцаж болно.

Зураг № 32. Тоосны хэмжилт хийж буй байдал

6.2 Гадаргын болон газрын доорхи усны нөөцөд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.2.1	Худагт бохирдол алдагдахаас сэргийлэх, холбогдох шаардлага, стандартын дагуу худгийн үйл ажиллагаа хэвийн үргэлжилж байгаа эсэхэд тогтмол хяналт хийнэ.	18 ш	Компанийн эзэмшлийн худгуудын хэвийн үйл ажиллагааг тогтмол хугацаанд ажлын байрны үзлэг хийж илэрсэн зөрчлийг тухай бүрт нь арилган ажиллаж байна.	100%

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.2.2	Усны хамгаалалтын бүсэд үзлэг шалгалтыг тогтмол зохион байгуулж ажиллах	Тусгай зөвшөөрөлтэй талбай	Цанхийн баруун, зүүн уурхайн ашиглалтын худгуудын үйл ажиллагаанд гэрээт байгууллагын байгаль орчны мэргэжилтнүүдтэй хамтран үзлэг шалгалт хийх, хог хаягдлыг тогтмол цэвэрлэх ажлуудыг зохион байгуулан ажилласан.	100%
6.2.3	Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хуульд заасан шаардлагууд, тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан холбогдох дүрэм, журмууд; үйлдвэрлэгчээс гаргасан аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа, ХАЛМ мөрдөх, хэрэгжилтэнд тогтмол хяналт тавих	Уурхайн хэмжээнд	Тайлант онд уурхайн засварын төвд ашиглагдаж буй тос тосолгооны шингэн болон бусад химийн бодисын найрлага бүхий тосолгооны шингэнүүдийн үйлдвэрийн аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг мөрдөж ХАЛМ-ыг шаардлагатай байршилүүдэд байршуулан холбогдох ажилтнуудад сургалт орж ажилласан. Нийт 349 ажилтан сургалтанд хамрагдсан байна.	100%
6.2.4	Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулж, ус ашиглах гэрээ байгуулах, төлбөрийг тогтмол хугацаанд төлөх, хаягдал усны дүгнэлт, зөвшөөрөл, гэрээ байгуулан уурхайн усны хэрэглээг зорилтод түвшинд байлгах, зүй зохистой ашиглах.	Жилийн турш	Цанхийн зүүн уурхайн 2023 оны ус ашиглах дүгнэлтийг 2023 оны 10-р сарын 10-ны өдрийн 01/1185 дугаартай албан бичгээр, Цанхийн баруун уурхайн 2023 оны ус ашиглах дүгнэлтийг 2023 оны 10-р сарын 10-ны өдрийн 01/1186 дугаартай албан бичгээр тус тус гаргуулж авсан. 2023 онд газрын гадаргын буюу хур борооны ус 114,269 м3-ийг уурхайн зам усалгаанд ашигласан байна. (Хавсралт №4)	100%
6.2.5	Хаягдал усны дүгнэлт, зөвшөөрөл, гэрээ байгуулан төлбөр төлж барагдуулах.	Улирал бүр	Хаягдал ус зайлуулах зөвшөөрлийг үндэслэн “Хаягдал усыг байгальд шууд нийлүүлж байгаа хуулийн этгээдтэй байгуулах ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ”-г 2023 оны 10-р сарын 23-ны өдөр Галба-Өөш, Долоодын Говийн сав газрын захиргаатай байгуулсан. (Хавсралт №5) Гэрээний дагуу улирал тутам цэвэрлэх байгууламжуудын оролт, гаралтын бохир уснаас дээж авч лабораторид шинжлүүлэн Усны газраар төлбөрийн тооцоог гаргуулан төлбөрийг тогтмол төлж байна.	100%

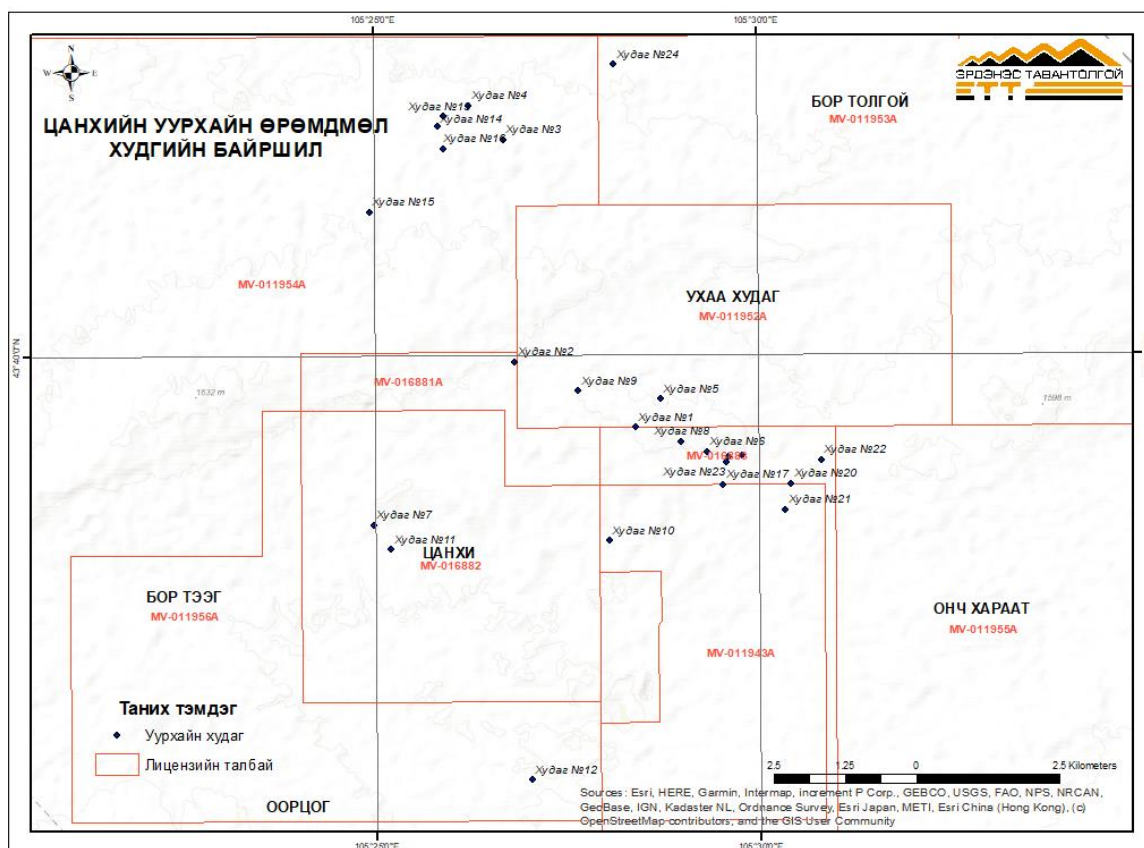
№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.2.6	Замын тоосжилт бууруулахад ашиглах гадаргын болон гүний усны харьцааг 0.18-аас бага түвшинд байлгах.	Жилийн турш	2023 оны эхний 9-н сарын дараах байдлаар зам талбайн тоосжилт дарах усалгаанд гүний худгаас 248,820 м3, шүүрлийн ус 37,445 м3, хур борооны тогтоол ус 114,269 м3 тус тус авч ашигласан. Тухайлбал 2022 оны байдлаар хур борооны ус 63,230 м3, газрын доорх ус 370,222 м3 ашигласан бол 2023 оны эхний 9-н сарын дараах байдлаар хур борооны ус 114,269 м3 буюу өмнөх онтой харьцуулахад 1.8 дахин бага, газрын доорх ус 248,820 м3 буюу 1.48 дахин бага хэмжээний ус ашиглаж усны зохистой хэрэглээг хангах талаар анхаарч ажилласан.	100%
6.2.7	Хаягдал усыг зориулалтын зөвшөөрөлтэй газарт нийлүүлэх, стандарт шаардлагад шаардлагад нийцсэн цэвэршүүлсэн бохир усаар зам талбайн тоосжилт дарах, мод услахад ашиглах		Тайлант онд “ЭТТ Грийн центр” бүрэн ашиглалтанд орсон бөгөөд бүрэн хүчин чадлаараа ажиллаж байна. Цэвэрлэх байгууламжийн хувьд зүгшрүүлэх тохирууллагын ажил ид хийгдэж байгаа бөгөөд одоогоор цэвэршүүлсэн саарал усыг лабораторт шинжлүүлэх ажил хийгдэж стандартын шаардлагад нийцээгүй байгаа тул зам талбайн усалгаанд ашиглаж эхлээгүй байна.	100%

6.2.1 Ашиглаж буй худгийн үйл ажиллагаанд тогтмол хяналт хийх

Уурхайн хэмжээнд 2023 оны байдлаар 24 худаг бүртгэлтэй, үүнээс 18 худгийг ашиглаж байна.

- Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар 10 худаг /№5, №7, №8, №12, №17, №18, №19, №20, №22, №24/
- Мод усалгаа, ахуйн зориулалтаар 8 худаг /№3, №4, №6, №9, №13, №14, №16, №23/
- Цооног хэлбэрээр ашиглахгүй байгаа 1 худаг /№15/
- Мониторингийн цооног болгож тоноглохоор төлөвлөсөн 3 худаг /№2, №11, №21/
- Уурхайн ахилтад өртсөн 2 худаг /№1, 10/

Цанхийн зүүн уурхайн хөрсний 1-р овоолго дээр байрлах Худаг №1 уурхайн тэлэлтэнд өртөх болсон тул “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн шийдвэр болон Цогтцэций сумын байгаль орчны улсын байцаагчаар худгийг ашиглалтаас хассан тухай шийдвэрийг үндэслэн тус худгийг 2020 оны 05 дугаар сарын 04-ний өдөр битүүмжилсэн.

Зураг № 33. "Эрдэнэс Тавантолгой" ХК-ийн эзэмшлийн худгуудын байршлын зураг

Уурхайн хэмжээнд ашиглаж буй худгуудад Стандарт хэмжил зүйн газраар баталгаажуулалт хийсэн усны тоолуурууд суурилуулан ашиглаж байна.

Зураг № 34. ГӨДГСГ-ын захиргааны мэргэжилтэнүүд хяналт шалгалт хийж буй байдал

Галба-Өөш, Долоодын говийн сав гарын даргын 2023 оны 05-р сарын 09-ны өдрийн "Уул уурхай, үйлдвэрүүдийн ус ашиглалтын байдалд хяналт, шалгалт хийх ажлын удирдамж"-ийн дагуу ажлын хэсэг 2023 оны 05-р сарын 15-ны өдөр уурхайд ирж хяналт шалгалтын ажил хийсэн.

6.2.2 Усны хамгаалалтын бүсэд үзлэг шалгалт зохион байгуулах

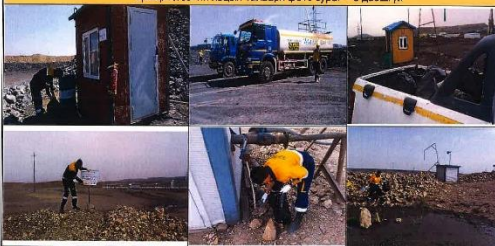
Цанхийн баруун, зүүн уурхайн ашиглалтын худгуудын үйл ажиллагаанд байнгын хяналт тавин ажиллаж байгаа ба гэрээт байгууллагуудын байгаль орчны мэргэжилтнүүдтэй хамтран үзлэг цэвэрлэгээг тогтмол хийж гүйцэтгэсэн.

Үзлэгээр усны тоолуурын хэвийн ажиллагаа, лацны бүрэн бүтэн байдал, эрүүл ахуйн бүсийн хог хаягдлын цэвэрлэгээ, ус авах хэсгийн аюулгүй байдал зэргийг шалгаж гэрээт байгууллагуудад зөрчлийг арилгах арга хэмжээ авах тухай мэдэгдэл хүргүүлэн ажилладаг.

Нэгдүгээр хавсралт

ОРЧНЫ ИХ ЦЭВЭРЛЭГЭЭНИЙ ТАЙЛАНГИЙН ХУУДАС

Хариуцсан ажилтан:	М.Амартүвшин	Ээлж:	Б
Албан тушаал:	Байгаль Орчны ажилтан	Огноо:	2023.06.25
Хэлтэс, нэгж, Байгууллага:	ХАБЗАБО	Цаг:	15 ⁰⁰ -16 ⁰⁰
Цэвэрлэгээ хийсэн байршил:	Худаг 17, 18, 19, 24	Оролцсон ажилтны тоо:	4
Цэвэрлэгээний явцын талаарх фото зураг - 6 доошгүй			
			
Хог хаягдлыг тээвэрлэхэд бэлтгэсэн эсэх:		Тийм ☒	Үгүй ☐
Тайлан боловсруулсан:			
Хог, хаягдлын хэмжээ:		0.5 м³	
Тайлан хянасан үеэс:			
/харьяалах шүүд удирдлага байна /			

ОРЧНЫ ИХ ЦЭВЭРЛЭГЭЭНИЙ ТАЙЛАНГИЙН ХУУДАС

Хариуцсан ажилтан:	М. Амартүвшин		Ээлж:	Б
Албан тушаал:	БО- ажилтан	Огноо:	2023.07.27	
Хэлтэс, нэгж, Байгууллага:	ХАБЗАБО	Цаг:	14.20-17.30	
Цэвэрлэгээ хийсэн байршил:	Худаг 17, 18, 19, 20, 22, 24	Оролцсон ажилтны тоо:	3	
Цэвэрлэгээний явцын талаарх фото зураг - 6 доошгүй				
Хог хаягдлыг тээвэрлэхэд бэлтгэсэн эсэх:		Тийм ☒ Үгүй ☐		
Тайлан боловсруулсан:				
Хог, хаягдлын хэмжээ:		12 түүт		

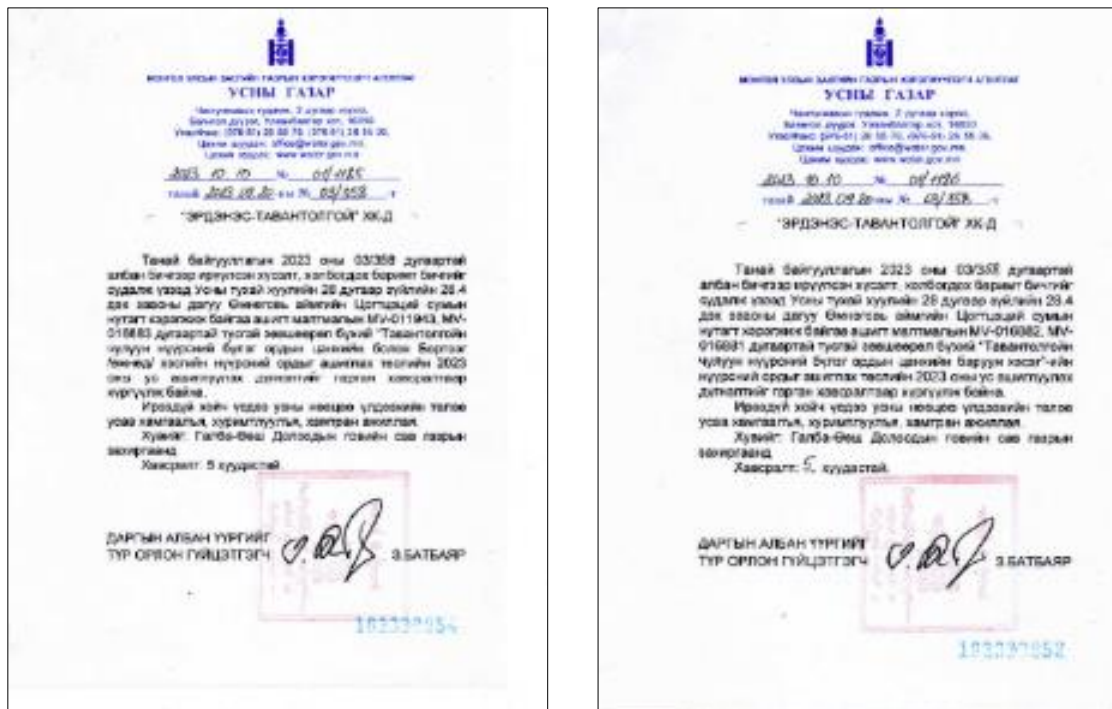
6.2.3 Химийн бодисын ХАЛМ мөрдөх, асгаралт гарсан үед гүний ус болон хөрсний бохирдол үүсэхээс сэргийлэх

Тайлант онд уурхайн засварын төвд ашиглагдаж буй тос тосолгооны шингэн болон бусад химийн бодисын найрлага бүхий тосолгооны шингэнүүдийн үйлдвэрийн аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг мөрдөж, ХАЛМ-ыг шаардлагатай байршлуудад байршуулан холбогдох ажилтнуудад сургалт орж ажилласан. Нийт 349 ажилтан сургалтанд хамрагдсан байна.

6.2.4 Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулж, ус ашиглах гэрээ байгуулах, төлбөрийг тогтмол хугацаанд төлөх, уурхайн усны хэрэглээг зорилтод түвшинд байлгах, зүй зохистой ашиглах.

Цанхийн зүүн уурхайн 2023 оны ус ашиглах дүгнэлтийг 2023 оны 10-р сарын 10-ны өдрийн 01/1185 дугаартай албан бичгээр, Цанхийн баруун уурхайн 2023 оны ус ашиглах дүгнэлтийг 2023 оны 10-р сарын 10-ны өдрийн 01/1186 дугаартай албан бичгээр тус тус гаргуулж авсан.

Зураг № 35. Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулсан албан бичиг

Ус ашигласны төлбөрт эхний 10-н сарын дараах байдлаар нийт 91.4 сая төгрөгийг төлсөн бөгөөд үүний 89.0 сая төгрөг нь зам усалгаанд ашигласан усны төлбөр байна. Усны төлбөрийг сар бүрийн 25-нд сумын байгаль хамгаалагчаар худгийн тоолуурын заалтыг үндэслэн акт үйлдэж төлбөрийн нэхэмжлэх авч төлбөрийг шилжүүлж байна. (Хавсралт №3, 4)

2023 оны ус ашиглалтын хэмжээг ЦБУ, ЦЗУ-н ус ашиглуулах дүгнэлтэд заасан хэмжээтэй харьцуулахад дараах байдалтай байна.

Хүснэгт № 8. Ус ашиглалтын байдлыг ус ашиглах дүгнэлттэй харьцуулсан хэмжээ

Дүгнэлт	Шавхан зайлуулах ус, м³	Зам талбайн тоосжилт дарах газрын доорх ус, м³	Ногоон байгууламж, нөхөн сэргээлтэд газрын доорх ус, м³	Ахуйн үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд газрын доорх ус, м³
ЦБУ	455,870.4	11,429.6	10,560.0	48,563.25
ЦЗУ	328,500.0	411,304.13	8,000.0	48,563.25
Нийлбэр дүн	784,370.40	422,733.73	18,560.00	97,126.50
2023 оны 1-10 сарын ашиглалт	47,845.00	273,354.00	9,338.00	18,196.00

2023 оны хувьд ус ашиглалтын байдал ус ашиглах дүгнэлтэнд заагдсанаар дундажаар 47% ашиглалттай байгаа бөгөөд энэ нь уурхайн зам усалгаанд хур борооны усыг түлхүү ашиглаж байгаатай холбоотой юм. Усны ашиглалт тус бүрээр үзвэл унд ахуйн усны хэрэглээ 16.3%, мод усалгаанд ашиглаж буй усны хэрэглээ 42.9%, зам усалгаанд

ашиглаж буй усны хэрэглээ 94.7%, нийт гүний усны хэрэглээ 78.7%, шүүрлийн усны хэрэглээ 3.5%-ийн гүйцэтгэлтэй байна.

2023 онд газрын гадаргын буюу хур борооны ус 114,269 м³-ийг уурхайн зам усалгаанд ашигласан байна.

6.2.5 Хаягдал усны дүгнэлт, зөвшөөрөл, гэрээ байгуулан төлбөр төлж барагдуулах.

Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль 2020 оноос хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбогдуулан Усны газрын дараах хаягдал усны дүгнэлтийг үндэслэн Галба-Өөш, Долоодын Говийн сав газрын захиргаанаас хаягдал ус зайлуулах зөвшөөрөл авсан. Үүнд:

- ✓ 2020 оны 12-р сарын 15-ны 12 тоот хаягдал усны дүгнэлтийг үндэслэн жилд 28428 м³ хаягдал усыг зайлуулах зөвшөөрөл- 2021.01.25
- ✓ 2021 оны 12-р сарын 30-ны 09 тоот хаягдал усны дүгнэлтийг үндэслэн жилд 21960 м³ хаягдал усыг зайлуулах зөвшөөрлийн сунгалт– 2022.01.11
- ✓ 2021 оны 01-р сарын 06-ны 18 тоот хаягдал усны дүгнэлтийг үндэслэн жилд 16250 м³ хаягдал усыг зайлуулах зөвшөөрлийн сунгалт– 2023.01.18

Хаягдал ус зайлуулах зөвшөөрлийг үндэслэн “Хаягдал усыг байгальд шууд нийлүүлж байгаа хуулийн этгээдтэй байгуулах ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ”-г 2023 оны 10-р сарын 23-ны өдөр Галба-Өөш, Долоодын Говийн сав газрын захиргаатай байгуулсан. Гэрээний дагуу улирал тутам цэвэрлэх байгууламжуудын оролт, гаралтын бохир уснаас дээж авч лабораторид шинжлүүлэн Усны газраар төлбөрийн тооцоог гаргуулан төлбөрийг тогтмол төлж байна.

2023 онд Салбарын захиргааны шинэ оффис, ажилчдын хотхон ашиглалтанд орсон тул 2023 оны 06-р сарын 23-ны өдөр Галба-Өөш, Долоодын Говийн сав газрын захиргаагаар 2023/04 дугаар хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоох дүгнэлтийг Грийн центр цэвэрлэх байгууламж дээр гаргуулсан. Үүний дагуу 3-р улирлын ус бохирдуулсны төлбөрийн тооцоонд оруулахаар Грийн центрийн цэвэрлэх байгууламжид нийлүүлсэн усны хэмжээг тайланд тусган Усны газарт хүргүүлсэн.

1, 2, 3-р улиралд нийт 13617 м³ ахуйн хэрэглээний усыг Цанхи хотхон, Эрдэнэс хотхон, уурхайн оффис, грийн центрийн цэвэрлэх байгууламжид нийлүүлсэн ба ус бохирдуулсны төлбөрт 1,021,275 төгрөг төлсөн байна. (Хавсралт №5)

Хүснэгт № 9. Цэвэрлэх байгууламжид нийлүүлсэн усны хэмжээ /м³/

Цэвэрлэх байгууламж	1-р улирал	2-р улирал	3-р улирал	Нийт
Эрдэнэс хотхон	174	589	1,062	1,825
Цанхи хотхон	3,124	3,264	2,905	9,293
Уурхайн оффис	776	625	297	1,698
Грийн центр			801	801
НИЙТ	4,074	4,478	5,065	13,617

Хүснэгт № 10. Ус бохирдуулсны төлбөрийн тооцоолол

№	Улирал	Хаягдал усны дүгнэлтийн огноо, дугаар	Нийт ноогдуулсан төлбөр /төг/
1	I улирал	2023.04.07, 06/362	305,550.00
2	II улирал	2023.06.30, 01/795	335,850.00
3	III улирал	2023.10.	379,875.00
НИЙТ			1,021,750.00

6.2.6 Замын тоосжилт бууруулахад ашигласан усны хэмжээ

Дунд хугацааны стратеги төлөвлөлт болон ISO 14001 стандартын дагуу тодорхойлсон зорилт ёсоор өмнөх жилүүдийн уурхайн нүүрс олборлолт, хөрс хуулалтын хэмжээг ус ашиглалтанд харьцуулсан харьцааг бууруулах хуваарийг тодорхойлж гурван жилийн хугацаанд ашигласан гадаргын усыг газар доорх усанд харьцуулсан харьцааг 0.2 хүртэл өсгөнө.

Байгаль орчны нөлөөлөл	Шалгуур (нэгж)	n-1	n	n+1	n+2
1 – тоос бууруулахад ашиглах усны норм, n_d	(м ³ /флит) ³	4.65	4.6	4.4	4.1
2 – Гадаргын ус болон ГДУ усны харьцаа	(м ³ / м ³)	0.15	0.15	0.18	0.2

Зам усалгаанд их хэмжээний ус ашиглагдаж байгаа ба энэ хэмжээг багасгах хамгийн оновчтой арга бол тоос бууруулах технологийг нэвтрүүлэх явдал юм. Тоос бууруулах технологийн судалгаа, туршилтын ажлаар уурхайн усны хэрэглээг бууруулах ажлыг эхлүүлэхээр төлөвлөсөн ч дэлхий нийтэд тархсан Ковид-19 цар тахлын улмаас тайлант онд тоос бууруулах бодисын туршилт хийгдээгүй. Гэхдээ уурхайн технологийн эрчим өндөртэй замаас хөрсний дээж авч АНУ дах лабораторид илгээж шинжлүүлсэн.

Тоос бууруулахад ашигласан усны нормын хэмжээг тухайн жилийн уурхай дотор тоос бууруулахад ашигласан усны хэмжээг нэг өдөрт ажилласан автосамосвалуудын тооны өдрийн дундаж ба жилийн хоногийн үржвэрт хувааж гаргасан.

$$n_d = \frac{w_d}{365 \Delta t}$$

2023 оны эхний 9-н сарын дараах байдлаар зам талбайн тоосжилт дарах усалгаанд гүний худгаас 248,820 м³, шүүрлийн ус 37,445 м³, хур борооны тогтоол ус 114,269 м³ тус тус авч ашигласан.

Тухайлбал 2022 оны байдлаар хур борооны ус 63,230 м³, газрын доорх ус 370,222 м³ ашигласан бол 2023 оны эхний 9-н сарын дараах байдлаар хур борооны ус 114,269 м³ буюу өмнөх онтой харьцуулахад 1.8 дахин их, газрын доорх ус 248,820 м³ буюу 1.48 дахин бага хэмжээний ус ашиглаж усны зохистой хэрэглээг хангах талаар анхаарч ажиллалаа.

2022 онд гадаргын болон газрын гүний усны харьцаа нь 0.19 байсан бол 2023 оны эхний 9 сарын дараах байдлаар 0.21 болж бага зэрэг өссөн үзүүлэлттэй байна.

2022 онд 1 машинд ноогдох газрын доорх усны хэмжээ 4.4 шоо метр байсан бол 2023 онд энэ хэмжээ 3.3 шоо метр болж буурсан. Тавантолгой ордын нүүрсний уурхайг гадаргын үерийн уснаас хамгаалах, түүнийг хуримтлуулах усан сан байгуулах ажлын хүрээнд Улаан нуур, Жирмийн булгийн 2,832,000 м³ эзэлхүүнтэй хөв цөөрөм байгуулсан. Хуримтлуулсан усаар уурхайн зам талбайн тоосжилт дарах усалгаанд ашиглаж байна.

Грийн центрийн оффис, амрах байрны урд болон баруун урдаас ирэх хур борооны 5.82 м³/м урсац бүхий гадаргын усыг хуримтлуулах, үерийн уснаас хамгаалах, хуримтлуулсан усаар орчны ногоон байгууламжийн усалгааг хангах зорилгоор 80x100 м хэмжээтэй хөв цөөрөм байгуулж ашиглалтад оруулсан.

6.2.7 Хаягдал усыг зориулалтын зөвшөөрөлтэй газарт нийлүүлэх, стандарт шаардлагад нийцсэн цэвэршүүлсэн бохир усаар зам талбайн тоосжилт дарах, мод урлахад ашиглах

Ажилчдын хотхон, оффисын барилгын ажилтай зэрэгцэн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн барилгыг “Анверса” ХХК барьж байгуулсан ба одоогийн байдлаар улсын коммист хүлээлгэн өгөхөөр ажиллаж байна. Шинэ цэвэрлэх байгууламжийн хүчин чадал 90 м³/хон ба бохир усыг цэвэрлэх үндсэн аргад биологийн аргыг сонгосон ба энэ нь цэвэрлэгээний үр дүн өндөртэй, азотыг бүрэн цэвэрлэх, ашиглалтын зардал багатай, тогтвортойгоор ажиллах давуу талтай юм.

Тайлант онд “ЭТТ Грийн центр” бүрэн ашиглалтанд орсон бөгөөд бүрэн хүчин чадлаараа ажиллаж байна. Цэвэрлэх байгууламжийн хувьд зүгшрүүлэх тохирууллагын ажил ид хийгдэж байгаа бөгөөд одоогоор цэвэршүүлсэн саарал усыг лабораторт шинжлүүлэх ажил хийгдэж стандартын шаардлагад нийцээгүй байгаа тул зам талбайн усалгаанд ашиглаж эхлээгүй байна.

6.3 Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.3.1	Асгаралтыг бүртгэлжүүлж тусгай бэлдсэн талбайд бохирдсон хөрсийг байршуулах	Асгаралтын бүртгэлийн тоогоор	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК нь уурхайн олборлолтын үйл ажиллагааг гэрээт байгууллагуудаар хийж гүйцэтгүүлдэг бөгөөд тэдгээрт хийх хяналтыг 7 хоног бүр тогтмол хийж гүйцэтгэж байна. 2021 онд Цанхийн уурхайн хэмжээнд нийт 31 асгаралт тохиолдож байсан бол энэ тоо 2022 онд 40, 2022 оны эхний 10 сарын байдлаар нийт 69 асгаралт болсон байна. Асгаралтын тохиолдол бүрийг судлаж, шалгааныг тогтоож дахин тухайн шалтгаанаар асгаралт гаргахгүй байхад анхааран ажиллаж байна. (Хавсралт №6)	100%
6.3.2	Улаанбаатар-Цогтцэций, Цогтцэций-Улаанбаатар чиглэлд тээвэр хийж буй автомашинуудын замын маршрутыг гаргаж батлуулж, хяналт хийх.	Тухай бүрт	Улаанбаатар-Цогтцэций, Цогтцэций-Улаанбаатар чиглэлд нүүрс тээвэр болон бусад тээвэр хийж буй автомашинуудын зорчих замын маршрутыг Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Засаг даргын 2021 оны 11-р сарын 05-ны өдрийн А/301 тоот захирамжаар батлуулан хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж байна. Тайлант онд Уурхайгаас Цогтцэций сум хүртлэх хатуу хучилттай автозамаас ЦЦ-ДЗ чиглэлийн автозамтай холбох 2.9км хатуу хучилттай автозам тавих ажлыг эхлүүлсэн. Тус зам ашиглалтанд орсноор УБ-ЦЦ чиглэлд шороон замаар зорчихгүй хатуу хучилттай автозамаар зорчих нөхцөл бүрдэнэ.	100%
6.3.3	Хөрсний овоолго болон шимт хөрсний овоолгын технологийн горимын мөрдөлтийг хангуулах, хяналт тавьж ажиллах	12 удаа	Цанхийн баруун уурхайд шимт хөрсний 6 овоолго, Цанхийн зүүн уурхайд шимт хөрсний 18 овоолго үүсгэн шимт хөрсийг стандартыг дагуу хадгалж байна. Уурхайн ашиглалтын мастер болон гэрээт байгууллагын байгаль орчны мэргэжилтний хамт 7 хоног бүр шимт хөрс хуулалт, хадгалалтын байдалд хяналт тавьж овоолгуудын дүүргэлтийн байдлыг хянаж ажилладаг.	100%
6.3.4	Хоёр жилээс дээш хугацаагаар хадгалах шимт хөрсний овоолгын дээд гадаргуу, хажууг хэлбэршүүлж олон наст өвслөг ургамал тарина.	>3 га	Тайлант онд Цанхийн зүүн уурхайн шимт хөрсний 12 болон 13-р овоолгын нийт 7.19 га талбайд овоолгын хэлбэржүүлэлт болон хамгаалалтын тарилт хийх ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.	100%

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.3.5	Уурхайн дотоод талбайд олон салаа шороон зам гаргах явдлаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор уурхайн дотоод ашиглалтын замын трассыг албан ёсоор тогтоож, тэмдэгжүүлэх	Тухай бүрт	Цанхийн уурхайнуудын дотоод технологийн замын трассыг албан ёсоор гаргаж гэрээт туслан гүйцэтгэгч компаниудад хүргүүлэн хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж байна.	100%
6.3.6	Лицензийн талбай дээрх ААН-ийн судалгаа хийх. Сумын ЗДТГ-ын холбогдох албан тушаалтнуудтай хамтран зөрчил арилгах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	1 удаа	Салбарын Захиргааны хэлтсийн Хэвлэл мэдээлэл хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Г.Энхмандуул, Маркшейдерийн хэсгийн Техник маркшейдер Д.Эрдэнэбулган, Байгаль орчны мэргэжилтэн А.Батзаяа, Шуурхай удирдлага, мэдээллийн технологийн газрын Уурхайн авто баазын жолооч нарын хамт 2023 оны 5 дугаар сарын 5-ны өдрөөс 6 дугаар сарын 2-ны өдрүүдэд хийж гүйцэтгэлээ.	100%
6.3.7	Цэвэрлэх байгууламжийн эрүүл ахуйн бүс болон түр хогийн цэгийн байршлыг тогтоох	1 удаа	“ЭТТ Грийн центр” 2023 онд ашиглалтанд орсонтой холбоотойгоор шинэ цэвэрлэх байгууламжийн хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоолгох хүсэлтийг 2023 оны 05-р сарын 31-ны өдрийн 02/871 дугаартай албан бичгээр Галба-Өөш, Долоодын говийн сав газрын захиргаанд гаргаж 2023 оны 06-р сарын 23-ны өдрийн 153 дугаартай албан бичгээр Хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоох дүгнэлтийг гаргуулж авсан. Хог хаягдлын түр хогийн цэгийн байршлыг тогтоосон захирамжийн Цогтцэций сумын ЗД-аар гаргуулсан.	100%
6.3.8	Ахилтад өртөх талбайн шимт хөрсийг >0.3 метр зузаантай хуулж, стандартыг дагуу шимт хөрсийг хадгална.	Тухай бүрт	Уурхайн ахилт, бүтээн байгуулалт, зам талбай, хөрсний овоолго хийгдэх талбайн шимт хөрсийг хуулж овоолго үүсгэж, стандартын дагуу хамгаалсан ба Цанхийн уурхайд нийтдээ 24 ш шимт хөрсний овоолго үүссэн байна. Шимт хөрсний овоолгууд дээр нийт 4,846.8 мян.м3 шимт хөрс хадгалагдаж байна.	100%
6.3.9	Дүүрсэн шимт хөрсний овоолгуудыг стандартын шаардлага хангаж байгаа эсэхийг харгалзан үзэж акт үйлдэн хаах	Тухай бүрт	2023 онд Цанхийн баруун уурхайд 4.1.12, 4.2.12, 4.2.14 дугаартай шимт хөрсний овоолгууд дүүрч тухайн овоолгуудыг акт үйлдэн хаах ажил хийгдсэн байна. Уг овоолгуудад нийт 120,613 м3 шимт хөрсийг байрлуулж хаасан байна.	100%

6.3.1 Асгаралтыг бүртгэлжүүлж тусгай бэлдсэн талбайд бохирдсон хөрсийг байршуулах

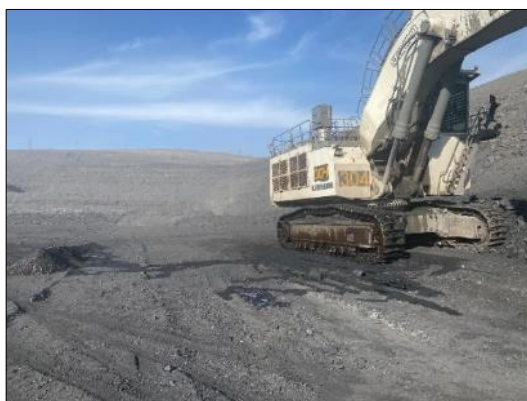
“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК нь уурхайн олборлолтын үйл ажиллагааг гэрээт байгууллагуудаар хийж гүйцэтгүүлдэг бөгөөд тэдгээрийн үйл ажиллагаанд тогтмол хяналт шалгалт хийж байна. 2023 оны эхний 10 сарын байдлаар нийт 69 асгаралтын тохиолдол бүртгэгдсэн байна. Гэрээт компани тус бүр дээр гарсан асгаралтын бүртгэлийг сайжруулах зорилгоор 2023 оны 01-р сараас эхлэн дундын шейр файл үүсгэж асгаралтын тохиолдол бүрийг бүртгэлжүүлэх ажил хийгдэж байна. Ингэснээр гэрээт компаниудын байгаль орчны асуудал хариуцсан ажилтнууд онлайнаар бүртгэлийг нэгэн зэрэг хөтлөх боломжийг бүрдүүлсэн.

Д/д	Огноо	Цэцгий-уурхай	Харьяалагдах хэлтэс/Аймаг	Асгаралтыг мэдээлсэн ажлын нэр	Албан тушаал	Асгаралтын байрлал	Тогор төхөөрөмжийн төрөл	Тогор төхөөрөмжийн д/д	Асгарсан бүтээгдэхүүний төрөл	Хэмжээ (м³)	Холбогдох хэлтэс	Бохирдсон арьсан хэмжээ (м³)	Асгаралт ууссан шалтгаан	Асгаралтын арга-ахуйн арга хэмжээ	Бүртгэл ажлын д/д
1	2023.01.02	ЦЗУ	ЭТТ ХК	Б.Билүүн	Мастер	ЦЗУ/ СЗ 1.3 блокын 1411 түвшинд	Белаз	DT-004	Гидрийн шингэн	320л	Уулын хэлтэс	3м³	Гидрийн шланг задарсан	Бохирдсон хөрсийг цэвэрлэж бохирдсон хөрсний талбайд байршуулсан	А.А.
2	2023.01.08	ЦЗУ	Ти Эн Түшлэл	Д.Уламбадрах	Засварын мастер	Эксплуатацийн зогсоолын талбай	CAT-6040	#118	Гидрийн шингэн	200л	Засварын хэлтэс	2м³	Гидрийн тавилан гравит на ахиаар алдарсан	Бохирдсон хөрсийг цэвэрлэж бохирдсон хөрсний талбайд байршуулсан	Н.Эрдэ
3	2023.01.11	ЦЗУ	Ти Эн Түшлэл	О.Дарамбаазар	Уулын мастер-7	Хөрсний 1600м²-р овоолго	Дохор CATD10	#152	Гидрийн шингэн	134л	Уулын хэлтэс	2м³	Өндөр даралтын гидрийн шланг задарсан	Бохирдсон хөрсийг цэвэрлэж бохирдсон хөрсний талбайд байршуулсан	М.Амаа
4	2023.01.14	ЦЗУ	Ти Эн Түшлэл	М.Чамбал	Уул харуусан ХАБ-ын ахлах ажилтан	1419-р түвшин Hitachi 110-ын ул талбайд	NTE240	#1007	Тос тосолгоо	80л	Уулын хэлтэс	1м³	Хөдөлгүүрийн шүүр сэтгэсэн	Бохирдсон хөрсийг цэвэрлэж бохирдсон хөрсний талбайд байршуулсан	М.Амаа
5	2023.01.21	ЦЗУ	Ти Эн Түшлэл	Ц.Дуламсүрэн	CR-19 Байгаль орны ажилтан	Клон-2 км урд зам	NTE240	#1033	Хөдөлгүүрийн тос	200л	Засварын хэлтэс	2м³	Хөдөлгүүрийн 3-р цэцгий цохиж асгаралт үүссэн	Бохирдсон хөрсийг цэвэрлэж бохирдсон хөрсний талбайд байршуулсан	Б.Хай
6	2023.01.23	ЦЗУ	ТТТ ХК	Б.Амбаяр	БО мэргэжилтэн	ПП засварын талбайн талбай	Cat-777	7570	Уч дамжуулах шингэ	9 л	Засварын хэлтэс	1 м³	Гоожилтой байсан бөгөөд тосон байсан	Бохирдсон хөрсийг цэвэрлэж бохирдсон хөрсний талбайд байршуулсан	Г.Сэл

Зураг № 36. Дундын шейр файл үүсгэж бүртгэлийг хийж буй байдал

Салбарын захирлын баталсан “Асгаралтын журам”-ын дагуу асгаралт болсон даруйд тухайн асгаралт анх илрүүлсэн ажилтан өөрийн удирдах ажилтан эсвэл байгаль орчны мэргэжилнүүдэд мэдээллэж байна. Үүний дагуу гэрээт компаниудын байгаль орчны мэргэжилтэн талбай дээр үзлэг хийж, урьдчилсан мэдэгдлийг холбогдох хэлтэс, нэгжүүдэд хүргүүлэн ажилладаг. Асгаралтын хэмжээ, цар хүрээг тогтоож, хариу арга хэмжээг авч тайлан боловсруулж байна. Мөн гэрээт компаниудад бохирдсон хөрс саармагжуулах талбай байгуулах шаардлагыг тавьж геомембранаар дэвсэлт хийсэн талбайд тос маслоор бохирдсон хөрсийг хуримтлуулж байна.

Нийт асгаралтын тохиолдлыг судлаж үзэхэд техник ажиллаж байх үед гидрийн шланг задарсан, дамжуулах хоолой задарсан, жийргэвч сэтэрсэн, радиатор цоорсон гэх мэт шалтгааны улмаас асгаралт үүссэн байна.

Зураг № 37. Асгаралтаар бохирдсон хөрсийг цуглуулан авч буй байдал

Зураг № 38. Бохирдсон хөрсийг цуглуулан ачиж бохирдсон хөрсний талбайд буулгаж буй байдал

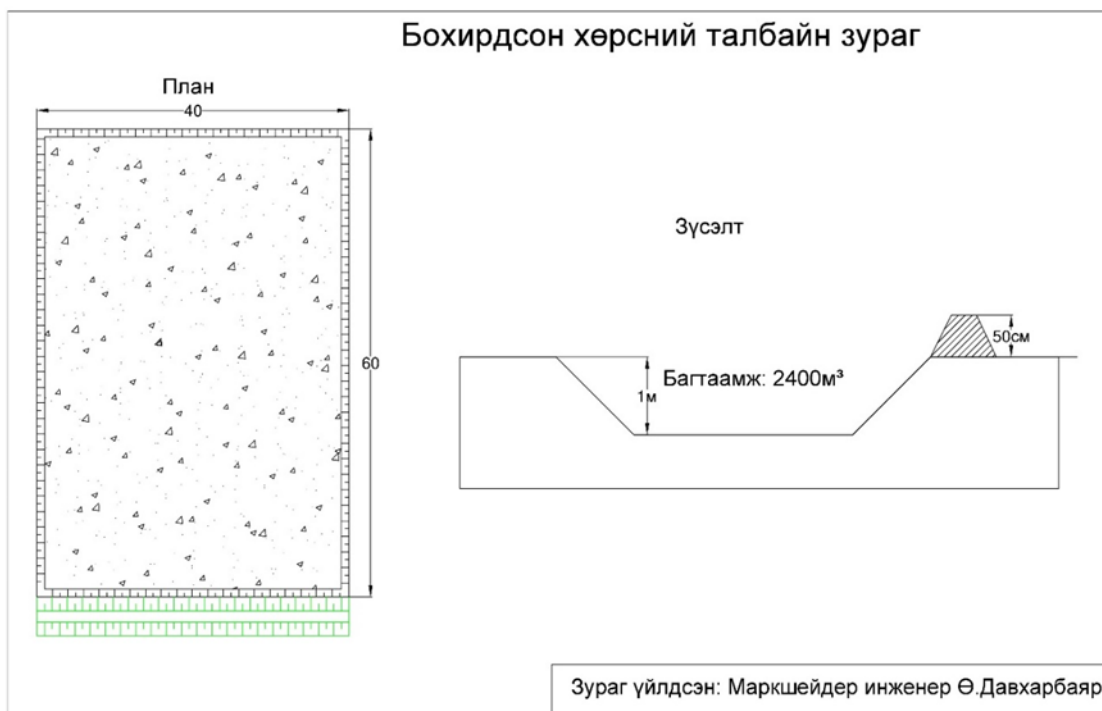
Асгаралтыг хязгаарлах, удирдах зорилгоор “ЭТТ” ХК болон туслан гүйцэтгэгч гэрээт компаниуд асгаралтын иж бүрдэл болон шингээгч материалуудын захиалга, худалдан авалтыг хийж шаардлагатай газруудад буюу засварын шоп, шатахуун түгээх станцын талбайд бэлэн байдалд байлгах арга хэмжээг зохион байгуулан ажиллаж байна.

Зураг № 39. Эрсдэл бүхий газруудад асгаралтын иж бүрдлийг байрлуулсан байдал

Бохирдсон хөрсийг саармагжуулах ажлыг зохион байгуулах: Цанхийн зүүн уурхайд байрлах бохирдсон хөрс саармагжуулах талбайд 800 орчим м³ нефтийн бүтээгдэхүүнээр бохирдсон хөрс цуглуулаад байгаа ба тэдгээрийг хөдөлгөж, эргүүлж, агааржуулах зэрэг байдлаар саармагжуулах арга ажиллагааг явуулж байна.

Хөрс саармагжуулах талбайг 40х60 хэмжээтэй, 1 метрийн гүнтэй байхаар төлөвлөж хажуу ирмэгүүдийг налуулж хийсэн. Талбайн газар шорооны ажлыг хийж дууссаны дараагаар талбайг 20 см зузаантай чулуугүй хөрсөөр хучиж компактор ашиглаж индүүдсэн.

Зураг № 40. Бохирдсон хөрс саармагжуулах талбайн хийцлэлийн зураг

Талбай бэлэн болсны дараагаар уул уурхайн аюултай хог хаягдал булшлах, химийн болон ахуйн бохирын хаягдлын сан доторлоход өргөн хэрэглэдэг 1.0 мм зузаантай HDPE геомембран дэвссэн бөгөөд “Дугант Бар” ХХК мэргэжлийн байгууллага уг ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. Геомембран суурилуулсны дараа нэг түвшинд шороо дүүргэлт хийж талбайг индүүдэж хөрсийг нягтруулав.

Материалын зориулалт: Маш бат бөх, Уул уурхайн, химийн үйлдвэрийн хог хаягдлыг хөрснөөс тусгаарлах, хиймэл нуур, нүхэн гарц, цөөрөм зэрэгт ашиглагддаг.

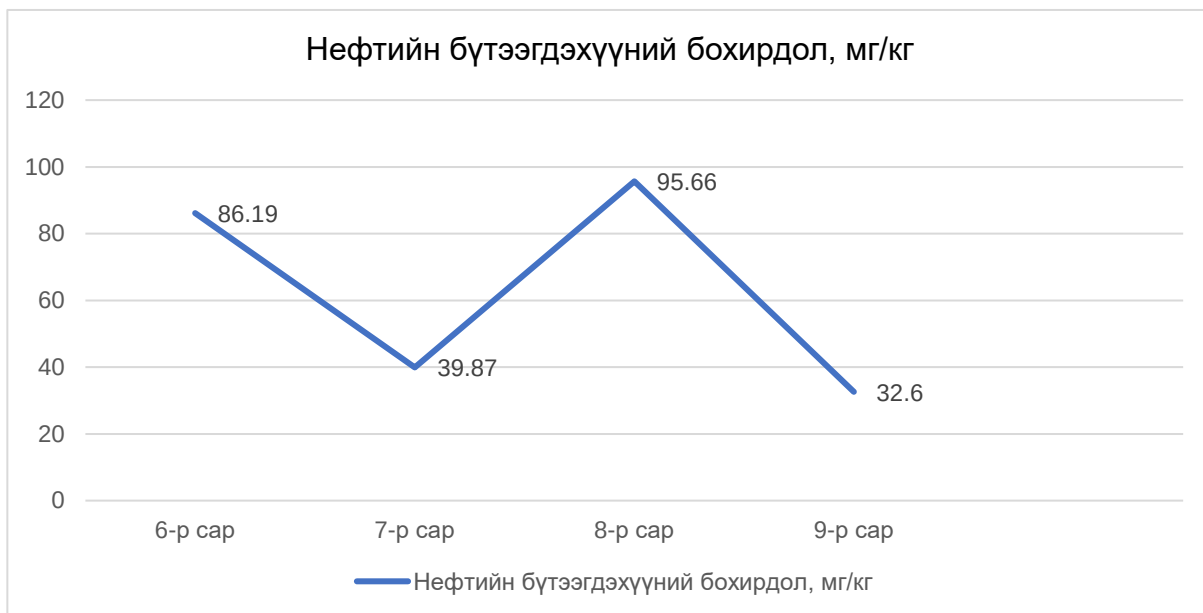
- Хэмжээ: 7 м*140 м, Зузаан: 1.5 мм
- Галд тэсвэртэй
- Хүний эрүүл мэндэд хор нөлөөгүй
- Химийн бодист тэсвэртэй
- Ажлын гүйцэтгэл маш бага, бусад материалтай харьцуулахад хямд

Хөрс саармагжуулах талбай 2400 м³ бохирдолтой хөрс түр хуримтлуулан саармагжуулах боломжтой.

Зураг № 41. Хөрс саармагжуулах талбайд хөрс байрлуулсан байдал

Саармагжуулах ажлын үр дүнг тодорхойлох зорилгоор сар бүр дээж аван хөрсний нефтийн бохирдол тодорхойлох шинжилгээнд явуулж байгаа ба одоогоор хийгдээд байгаа 4 удаагийн шинжилгээний хариуг үзүүлсэн.

Диаграмм № 2. Хөрсний шинжилгээний үр дүн

"ТОВЧООТ ТИЭМЭГ" ХХК
Хан-Уул дүүрэг, 3-д хороо,
Сан-Сүхбаатар ХХК байр 222 нрт
Тус: 7005642

ИТЭГЖИЛГДСЭН

Итгэмжлэгдсэн лабораторийн сорилтын тайлан

Ажлын дугаар
Сорилтын нэр
Замалалтын мэдээлэл:

230613
Хөрс
Нарангуу ХХК

Түүвэр дээжний мэдээлэл:

"Товчоогот" ХХК-ий байгуулсан гэрлийн дэвсгэрийн өмнөд цэцэрлэгийн хөрсний дээж
Цэцэрлэгийн сүлжээ байрлана. Дээжний тээвэр тиймийн
Цэцэрлэгийн сүлжээ байрлана. Дээжний тээвэр тиймийн
Цэцэрлэгийн сүлжээ байрлана. Дээжний тээвэр тиймийн

Түүвэр дээжний тоо:

1

Сорилт хүлээн авсан өдөр:

2023.06.28

Сорилт хүлээн авсан газар:

Б.Баттүвшин, Г.Хулан

Түүвэр дээжний мэдээлэл:

Лабораторид хүлээн авсан өдөр

Сорилт хүлээн авсан өдөр

Сорилт дугаарын өгөгдөл

Хяналтын өгөгдөл

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

"ТОВЧООТ ТИЭМЭГ" ХХК
Хан-Уул дүүрэг, 3-д хороо,
Сан-Сүхбаатар ХХК байр 222 нрт
Тус: 7005642

ИТЭГЖИЛГДСЭН

Итгэмжлэгдсэн лабораторийн сорилтын тайлан

Ажлын дугаар
Сорилтын нэр
Замалалтын мэдээлэл:

230613
Хөрс
Нарангуу ХХК

Түүвэр дээжний мэдээлэл:

"Товчоогот" ХХК-ий байгуулсан гэрлийн дэвсгэрийн өмнөд цэцэрлэгийн хөрсний дээж
Цэцэрлэгийн сүлжээ байрлана. Дээжний тээвэр тиймийн
Цэцэрлэгийн сүлжээ байрлана. Дээжний тээвэр тиймийн
Цэцэрлэгийн сүлжээ байрлана. Дээжний тээвэр тиймийн

Түүвэр дээжний тоо:

1

Сорилт хүлээн авсан өдөр:

2023.06.28

Сорилт хүлээн авсан газар:

Б.Баттүвшин, Г.Хулан

Түүвэр дээжний мэдээлэл:

Лабораторид хүлээн авсан өдөр

Сорилт хүлээн авсан өдөр

Сорилт дугаарын өгөгдөл

Хяналтын өгөгдөл

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9/10/2023

9

Зураг № 42. Хөрсний лабораторын шинжилгээний хариу

Дүгнэлт: Энэ удаагийн бохирдсон хөрс саармагжуулах туршилт, судалгааны ажлын үр дүнг харахад хөрсөн дэх нефтийн бүтээгдэхүүний агууламж тодорхойлох шинжилгээний хариунд бохирдсон хөрс саармагжих процесс жигд явагдаагүй харагдаж байна. Түүнчлэн дээж авах үед бохирдсон хөрс шинээр буулгасан байх магадлалтай байна. Цаашид тодорхой хэмжээний хөрсийг тусад нь салгаж туршилтыг явуулах шаардлагатайг харуулж байна.

6.3.2 УБ-ЦЦ, ЦЦ-УБ чиглэлд тээвэр хийж буй автомашинуудын замын маршрутыг гаргаж батлуулж, хяналт тавих

Улаанбаатар-Цогтцэций, Цогтцэций-Улаанбаатар чиглэлд нүүрс тээвэр болон бусад тээвэр хийж буй автомашинуудын зорчих замын маршрутыг Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Засаг даргын 2021 оны 11-р сарын 05-ны өдрийн А/301 тоот захирамжаар батлуулан хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж байна.

Тайлант онд Уурхайгаас Цогтцэций сум хүртлэх хатуу хучилттай автозамаас ЦЦ-ДЗ чиглэлийн автозамтай холбох 2.9км хатуу хучилттай автозам тавих ажлыг "Эрдэнэс Тавантолгой" ХК өөрийн хөрөнгөөр эхлүүлсэн. Тус зам ашиглалтанд орсноор УБ-ЦЦ, ЦЦ-

УБ чиглэлд хатуу хучилттай замаар зорчиж, олон салаа зам гаргах, хөрсний эвдрэл болон тоосжилт үүсэгхгүй байх зэрэг байгаль орчинд олон эерэг нөлөөтэй.

ӨМӨНӨНОВ АЙМАГ
ЦОГЦИЦЭН СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН
ЗАХИРАМЖ

2021 оны 11 сарын 18-нд
дарга

ХТХ 1000000-100

Замын чиглэл тогтоох тухай

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 29.14 /а/, 29.2, Авто замын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.8 дахь хэсгийг тус тус үндэсн ЗАХИРАМЖЛАХ нь:

1. Сумын баруун хэсгээр Тавантолгой, Оюутолгойн ордуудаас анхан уул уурхайн бүтээгдэхүүний болон хянд дахуучин автомашинаар хийгдэх бусад анча тээврийн зорилгон замын чиглэлийг 1 дүгээр хавсралтаар, голбицлын шигийг 2 дугаар хавсралтаар тогтоосгоуй.
2. Шарон замын зориулалтаар тогтоосон газрыг аймгийн нэгдмэл сангийн ангилалд өөрчлөлт оруулан тайланг тусгуулахаа Газрын даамал /Г/1 өрөнбөмбөгчд үүсгэ болгоосгоуй.
3. Тус шарон замын чиглэлийн дагуу тээвэрлэлт хийхийг Тавантолгой, Оюутолгойн ордуудаас уул уурхайн бүтээгдэхүүн тээвэрлэлч нэр болон хот хооронд хүнд дахуучин автомашинаар бусад анча тээвэрлэлч нэрт, замын чиглэл тогтоосонтой холбогдуулан олон нийтэд сурталчлан мэдэгдэхийг Засаг даргын таван газар /Н.Одгирал/, замын хөдөлгөөнийг зохион байгуулж, хэрэгжилтэд хяналт тавих, тайлангаа амжилтаар Байгаль орчны хамгаалчын үүснэгт байцаах /Э.Отгонжаргал/, Байгаль хамгаалагч /Г.Удалаг, Т.Бадмидийагч/, сум дундын Цэргэдийн хэлтэс /Ц.Өлзийбаатар/, Авто тээврийн үндэсний тээврийн Цогццуй салбар /Д.Бямбацогт/-т тус тус үүрэг болгоосгоуй.

ЗАСАГ ДАРГЫН ОРЛОГЧ Л.ӨЛЗИЙНЭМЭХ

Сумын Засаг даргын 2021 оны
11 дугаар сарын 05-ны өдрийн АНХД
дүгээр захирамжийн үндсэндээг хавьсалт

**СУМЫН БАРУУН ТАЛААР ТООБЭРЛӨЛТ ХАМЬ
ШОРООН ЗАМЫН ЧИГЛЭЛИЙН СОЛБИЦОЛ**

№	Утгуур	Өргөгдөл
Залсан 1	105°26'44.41"	43°40'35.29"
2	105°26'53.04"	43°42'0.74"
3	105°26'59.52"	43°42'47.03"
4	105°26'58.01"	43°42'34.98"
Тайлбар 5	105°26'54.29"	43°42'56.34"

6.3.3 Хөрсний овоолго болон шимт хөрсний овоолгын технологийн горимын мөрдөлтийг хангуулах, хяналт тавьж ажиллах

Цанхийн баруун уурхайд шимт хөрсний 6 овоолго, Цанхийн зүүн уурхайд шимт хөрсний 18 овоолго үүсгэн шимт хөрсийг стандартыг дагуу хадгалж байна. Уурхайн ашиглалтын мастер болон гэрээт байгууллагын байгаль орчны мэргэжилтний хамт 7 хоног бүр шимт хөрс хуулалт, хадгалалтын байдалд хяналт тавьж овоолгуудын дүүргэлтийн байдлыг хянаж ажилладаг. Дүүрсэн овоолгуудыг стандартын дагуу хэлбэржүүлэн акт үйлдэн хааж, овоолгын тогтворжуулалтыг 2 жилээс доошгүй хугацаанд хийн биологийн нөхөн сэргээлт хийх зэрэг дараагийн ажлуудыг төлөвлөн ажилладаг.

ՄԻՈՒՄ

ՄԻՈՒՄ ՀՈՐՏԻՄ ԱՋԻՔԼԱԿ ՋՐԱՐԱՆ

ՕճԻՆ ՀՈՐՏԻՄ ԱՋԻՔԼԱԿ ՋՐԱՐԱՆ

ՋՐԱՐԱՆ ԿԱՐԴԱՐԱՆ ԿԱՐԴԱՐԱՆ

ՇԻՄՏ ԽԵՐՏ ԽՈՒԼԱԿ ՅՅՅԺՅՐԵՐԵԼ

Ք ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ:

ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ: ՕճԻՆ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ ՏՈՒՐ ԿՈՄԻՏԵ: ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ՄԻՈՒՄ: ՔՃՃԻՆ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ԱՐԱՐԱՆ ԵՐԱՐՈՒՄ ՇԻՄՏ ԽԵՐՏ ԽՈՒԼԱԿ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ ԿԱՐԴԱՐԱՆ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ	ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ
--	---

ՇԻՄՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ:

ՇԻՄՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: **ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ**

ՇԻՄՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: **ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ**

ՇԻՄՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: **ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ**

ՇԻՄՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: **ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ**

Ք ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ:

ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ	ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ ԽՍՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ
--	--

ՇԻՄՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ:

ՇԻՄՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: **ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ**

ՇԻՄՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: **ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ**

ՇԻՄՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: **ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ**

ՇԻՄՏԱՆԻ ԵՐԱՐՈՒՄ ԿԱՐԴԱՐԱՆ: **ՄԻՈՒՄ ԵՐԱՐՈՒՄ**

[illegible]

6.3.4 Хоёр жилээс дээш хугацаагаар хадгалах шимт хөрсний овоолгын дээд гадаргуу, хажууг хэлбэршүүлж олон наст өвслөг ургамал тарих

“Өнгөн хөрстэй ажиллах журам” (ЭТТ-СА-Ж14-БО-Ж09-Х03)-ийн дагуу тухайн онд Цанхийн зүүн уурхайн шимт хөрсний 12 болон 13-р овоолгын нийт 7.19 га талбайд овоолгын хэлбэржүүлэлт болон, ургамалжуулалтын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

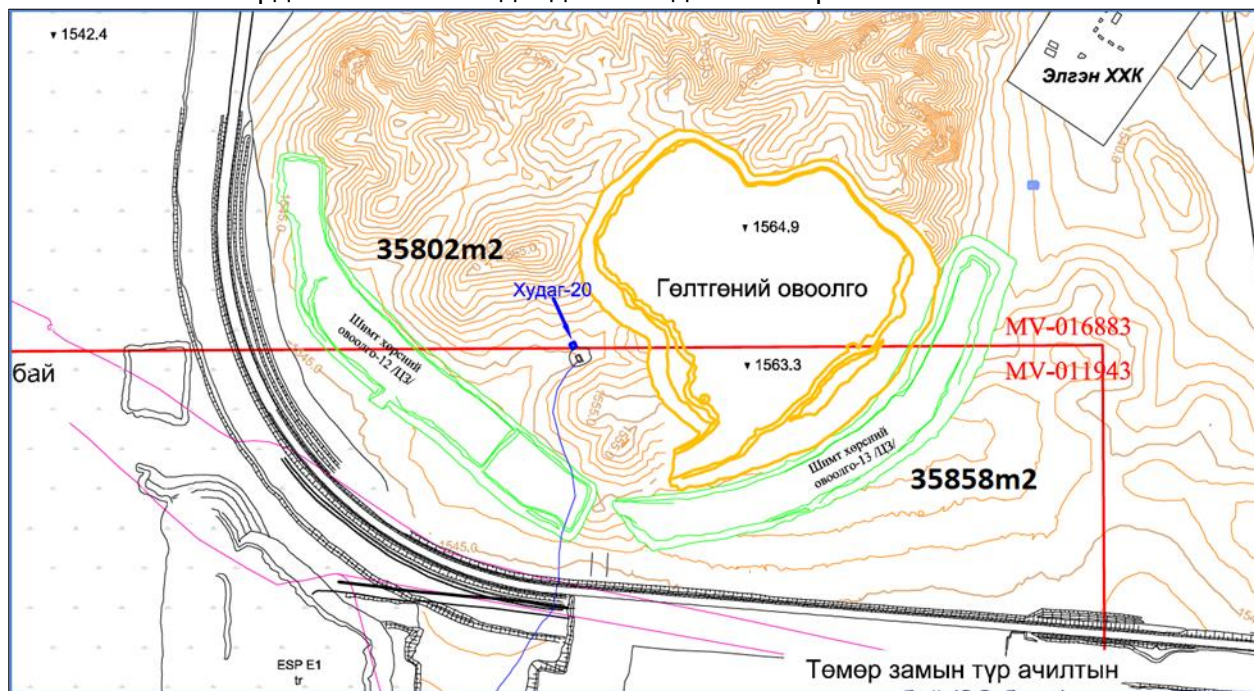
Хүснэгт № 12. Шимт хөрсний овоолгуудын мэдээлэл

Овоолгын дугаар	2023	2023	2024	Хариуцах компаниуд
Шимт хөрсний 12-р овоолго	Овоолгыг хэлбэржүүлэх	Ургамалжуулалт хийх	Арчилгаа, усалгаа	“ТТJVCо” ХХК
Шимт хөрсний 13-р овоолго	Овоолгыг хэлбэржүүлэх	Ургамалжуулалт хийх	Арчилгаа, усалгаа	“Нормаунт” ХХК

Шимт хөрсний овоолгыг хэлбэржүүлж, ургамалжуулахад дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэв.

Үүнд:

- ✓ Шимт хөрсний овоолгын гадаргууг хэлбэржүүлэх:
- ✓ Усан хангамж болон, усалгааны системийг суурилуулах:
- ✓ Нэг наст болон олон наст ургамлын үрээр тарилт хийх:
- ✓ Ургамал ургалтын хугацаанд шаардлагатай арчилгаа, усалгааг хийх:
- ✓ Шаардлагатай тохиолдолд талбайд нөхөн тариалалт хийх

Зураг № 43. Шимт хөрсний овоолгуудын байршлын зураг

Овоолгын гадаргууг CATD8, CATD11 бульдозер ашиглан тэгшилж, хэлбэржүүлэлтийг 18-20 градусаас ихгүй байхаар тэгшилж бэлтгэсэн. Ажлыг хийж гүйцэтгэх үед хяналт тавьж хамтран ажилласан.

Шимт хөрсний 12, 13-р овоолгын эзэлхүүн 328,689,8м³ бөгөөд хэлбэржүүлэлтийн ажлын нийт хэмжээ 13,760м³ байна.

Зураг № 44. Шимт хөрсний овоолгын хэлбэржүүлэлт, усалгаа систем суурилуулсан байдал

Шимт хөрсний ургамалжуулалтын ажилд дараах олон наст ургамлыг тариалсан. Үүнд: (Саман ерхөг, царгас, хүцэнгэ, нөмрөг, судан өвс)-ийг сонгон нийт 7.19 га талбайд гар үрлэгч төхөөрөмжөөр 210 кг олон наст ургамлын үр тарих ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 45. Гар үрлэгч ашиглан тариалалт хийж буй байдал болон үргасан байдал

6.3.5 Уурхайн дотоод талбайд олон салаа шороон зам гаргах явдлаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор уурхайн дотоод ашиглалтын замын трассыг албан ёсоор тогтоож, тэмдэгжүүлэх

Цанхийн баруун, зүүн уурхайн дотоод технологийн замын маршрут нь өдөр бүр хийгдэж баталгаажуулж байгаа ээлжийн ажлын төлөвлөгөөг тухай бүр гэрээт туслан гүйцэтгэгч компаниудад хүргүүлэн хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж байна. Зам талбайн зорчих хөдөлгөөн нь замын хөдөлгөөний журмаар зохицуулагддаг.

6.3.6 Лицензийн талбай дээрх аж ахуйн нэгжийн судалгаа хийх

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Гүйцэтгэх захирлын 2022 оны гуравдугаар сарын 21-ний өдрийн А/149 дугаартай тушаалаар батлагдсан “Газар эзэмших, ашиглах” журмын 6.1-т “Жил бүрийн гуравдугаар улиралд багтаан тусгай зөвшөөрлийн талбайд үйл ажиллагаа явуулж буй иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын бүртгэл хийнэ” гэж заасан байдаг.

Энэ журмын 6.1-д заагдсан бүртгэлийн ажлыг Салбарын Захиргааны хэлтсийн Хэвлэл мэдээлэл хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Г.Энхмандуул, Маркшейдерийн хэсгийн Техник маркшейдер Д.Эрдэнэбулган, Байгаль орчны мэргэжилтэн А.Батзаяа, Шуурхай удирдлага, мэдээллийн технологийн газрын Уурхайн авто баазын жолооч нарын хамт 2023 оны 5 дугаар сарын 5-ны өдрөөс 6 дугаар сарын хоёрны өдрүүдэд хийж гүйцэтгэлээ.

Зураг № 48. Лицензийн талбай дээрх аж ахуйн нэгжийн судалгаа хийж буй байдал

Тусгай зөвшөөрлийн талбай дахь иргэн, ААН-ийн бүртгэлийн ажлаар 2023 оны 05 дугаар сарын 5-наас 6 дугаар сарын хоёрны өдөр хүртэл нийт 595 иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага бүртгэж 13 иргэн аж ахуйн нэгжид газар чөлөөлөх албан шаардлага өгч ажилласан.

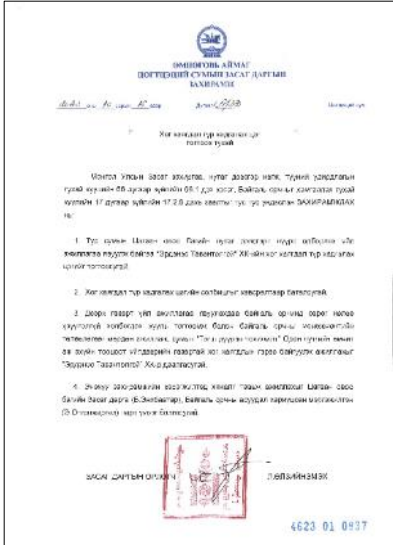
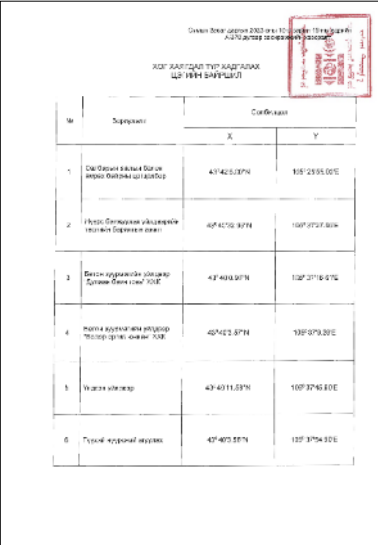
6.3.7 Цэвэрлэх байгууламжийн эрүүл ахуйн бүс болон түр хогийн цэгийн байршлыг тогтоох

“ЭТТ Грийн центр” 2023 онд ашиглалтанд орсонтой холбоотойгоор шинэ цэвэрлэх байгууламжийн хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоолгох хүсэлтийг 2023 оны 05-р сарын 31-ны өдрийн 02/871 дугаартай албан бичгээр Галба-Өөш, Долоодын говийн сав газрын захиргаанд гаргаж 2023 оны 06-р сарын 23-ны өдрийн 153 дугаартай албан бичгээр Хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоох дүгнэлтийг гаргуулж авсан.

Зураг № 49. Хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоолгох хүсэлт болон хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоосон тухай албан бичиг

Хог хаягдлын түр цэг тогтоолгох хүсэлтийг 2023 оны 09-р сарын 13-ны өдрийн 03/348 дугаартай албан бичгээр Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Засаг даргын тамгын газарт хүргүүлэн 2023 оны 10-р сарын 16-ны өдрийн А/370 дугаартай захирамжаар хог хаягдлын түр цэгийн байршлыг тодорхойлуулж авсан.

																																	
		<table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">№</th><th rowspan="2">Байршил</th><th colspan="2">Сайншил</th></tr> <tr> <th>Х</th><th>У</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td><td>Сайншил 1-ийн байр</td><td>47°42'00"Н</td><td>105°25'00"Д</td></tr> <tr> <td>2</td><td>Сайншил 2-ийн байр</td><td>47°42'00"Н</td><td>105°25'00"Д</td></tr> <tr> <td>3</td><td>Сайншил 3-ийн байр</td><td>47°42'00"Н</td><td>105°25'00"Д</td></tr> <tr> <td>4</td><td>Сайншил 4-ийн байр</td><td>47°42'00"Н</td><td>105°25'00"Д</td></tr> <tr> <td>5</td><td>Сайншил 5-ийн байр</td><td>47°42'00"Н</td><td>105°25'00"Д</td></tr> <tr> <td>6</td><td>Сайншил 6-ийн байр</td><td>47°42'00"Н</td><td>105°25'00"Д</td></tr> </tbody> </table>		№	Байршил	Сайншил		Х	У	1	Сайншил 1-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д	2	Сайншил 2-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д	3	Сайншил 3-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д	4	Сайншил 4-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д	5	Сайншил 5-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д	6	Сайншил 6-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д
№	Байршил	Сайншил																															
		Х	У																														
1	Сайншил 1-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д																														
2	Сайншил 2-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д																														
3	Сайншил 3-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д																														
4	Сайншил 4-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д																														
5	Сайншил 5-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д																														
6	Сайншил 6-ийн байр	47°42'00"Н	105°25'00"Д																														

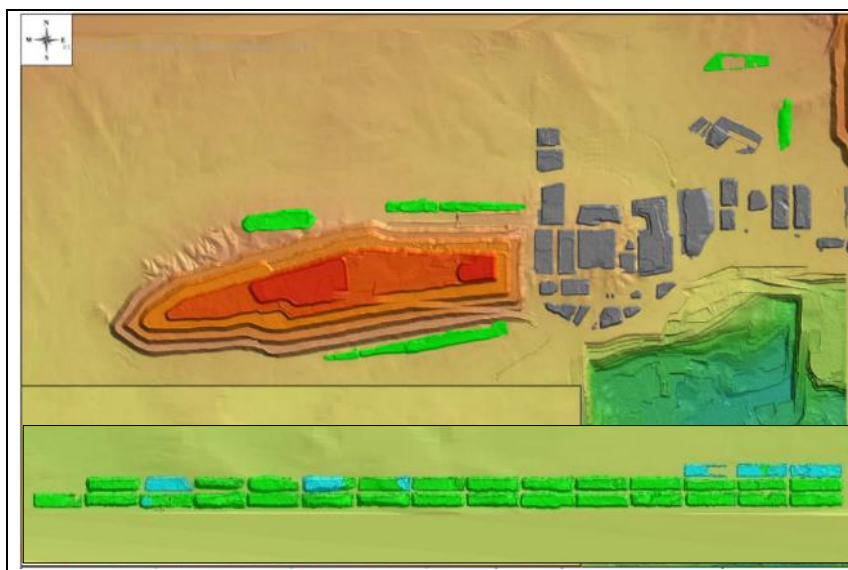
Зураг № 50. Хог хаягдлын түр цэг тогтоосон тухай Засаг даргын захирамж

6.3.8 Шимт хөрсний менежмент

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК шимт хөрснөөс гадна шимэрхэг чулуулгийн тодорхой чанартай хэсгийг ашиглаж болохыг судлан тогтоож нөхөн сэргээлтэд ашиглахыг зорьж байна.

Уурхайн ахилт, бүтээн байгуулалт, зам талбай, хөрсний овоолго хийгдэх талбайн шимт хөрсийг хуулж овоолго үүсгэж, стандартын дагуу хамгаалсан ба Цанхийн уурхайд нийтдээ 24 ш шимт хөрсний овоолго үүссэн байна. Шимт хөрсний овоолгууд дээр нийт 4846.8 мян.м3 шимт хөрс хадгалагдаж байна.

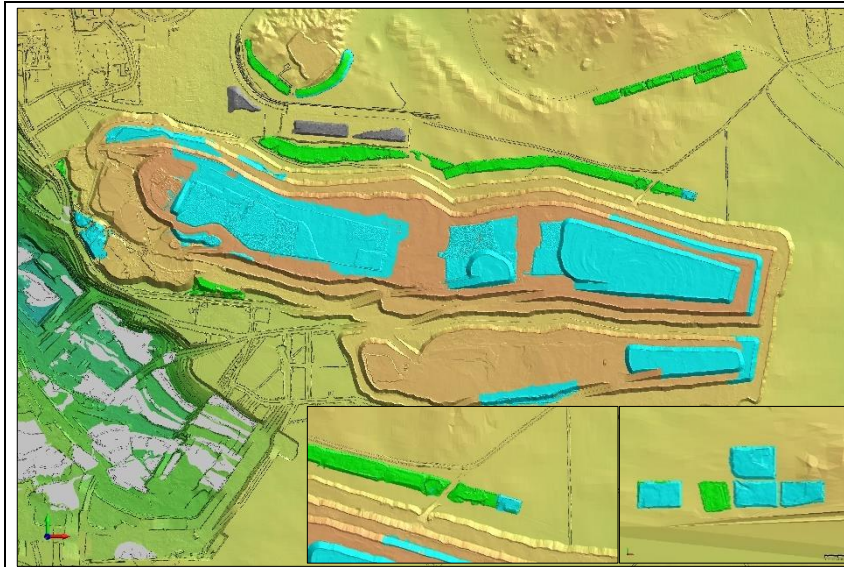
Тайлант онд Цанхийн баруун, зүүн уурхайд шимт хөрс хуулах 90 удаагийн зөвшөөрөл олгогдож 627,260.1 м3 шимт хөрс хуулах ажил хийгдсэн. Цанхийн баруун уурхайд 56,787.33 м3 шимт хөрс, цанхийн зүүн уурхайд 570,472.83 м3 шимт хөрс тус тус хуулж хадгалсан.

Цанхийн баруун уурхайн шимт хөрсний овоолго:

Баруун уурхайд нийтдээ 6 шимт хөрсний овоолгод 1872.03 мян.м³ хөрс хадгалагдаж байна.

Шимт хөрсний овоолго

**Цанхийн зүүн уурхайн
шимт хөрсний овоолго:**

Зүүн уурхайд нийтдээ 18 шимт хөрсний овоолгод 2974.8 мян.м³ хөрс хадгалагдаж байна.

Шимт хөрсний овоолго

6.3.9 Дүүрсэн шимт хөрсний овоолгуудыг стандартын шаардлага хангаж байгаа эсэхийг харгалзан үзэж акт үйлдэн хаах

2023 онд Цанхийн баруун уурхайд 4.1.12, 4.2.12, 4.2.14 дугаартай шимт хөрсний овоолгууд дүүрч тухайн овоолгуудыг акт үйлдэн хаах ажил хийгдсэн байна. Уг овоолгуудад нийт 120,613 м3 шимт хөрсийг байрлуулж хаасан байна.

УЛСЫН ХАМГААГА
ЭРХНИЙ ХАМГААГА
ХҮҮЛЭЭ

ХИШИГ АРВИН
АХУЙН

ШИМТ ХӨРСНИЙ ОВООЛГИЙГ ХҮЛЭЭЖ АВСАН АКТ

2022 оны 08 сарын 05-ны өдөр

№

01М Цогццуйн сур

ШИМТ ХӨРСНИЙ ОВООЛГО БОЛОН ХЭЛЭЭРЖҮҮЛЭЛТИЙН ТАЛГААР:

Шимт хөрс хуульчтай "Эрдэнэ-Тавантолгой" ХХ-ийн Уулын хайтсаас гаргасан төлөвлөгөөний дагуу цаг тухай бүрд "Эрдэнэ-Тавантолгой" ХХ-ийн баазлагдсан "Өнчин хөрстэй ажиллах журмын"-ыг баримтлах ажиллаж байсан. Шимт хөрсний 4-р овоолгын 4.2.14 дугаар овоолго хэлбэрүүлэх ажил журам, стандартын дагуу хийж гүйцэтгэсэн.

АКТ ГҮЙЦЭГСЭН:

"ХИШИГ" АРВИН ИНДУСТРИАЛ" ХХ-ийн
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЭРГЭЖИЙНТЭН *Б.Мунгууч* УЧЛУУНЧИМЖ

ХЭНГЭЙЛТ ИДЭЭРЭЭЛ ГАРГАСАН:

"ХИШИГ" АРВИН ИНДУСТРИАЛ" ХХ-ийн
МАРШЕДИР ИЖНЭР *М.Серикболсын* М.СЕРИКБОЛСЫН
"ЭРДЭНЭС ТАВАН ТОЛГОЙ" ХХ-ийн
МАРШЕДИР ИЖНЭР *Б.Мөнхгал* Б.МӨНХГАЛ

АКТ ХҮЛЭЭЖ АВСАН:

ЭРДЭНЭС ТАВАН ТОЛГОЙ" ХХ-ийн
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЭРГЭЖИЙНТЭН *Д.Отгонсайхан* Д.ОТГОНСАЙХАН

МОНГОЛ УУЛСЫН ХАМГАА

ТТӨ

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ

ШИНТ ХӨРСНИЙ ОВООЛТНИЙ ХҮҮЭЭЖ АВСАН АКТ

2023 онд 09 сарын 04

№

Овоолтын аймаг:
Дэлгэрэнгүй сум

"Монгол Майнинг Энд Эксплорэйшн" ХХК-ий 317.3030321 дунд эрхтний дагуу "Эрдэнэс Тавагтолгой" ХК-ий "Цахиадны Баруун Зуулай"-а мөрс хуулиар хууль тогтоогдох хэмжээ гүйцэтгэн байна. Үнд бүрэн үйл ажиллагаа хэргэлсэн хайр: "Монгол Уулсын Байгаль, орчны хууль дрс зүй бэсн: "Эрдэнэс Тавагтолгой" ХК-ий байгаль-орчны улам бүсэлсэн хэлтсний баруун зүрхний хэргэлтний хамтга хамтга байна.

Бид бүрэн 2021 онд 12-р сарын 11-ий баруун А/139-р зогсоогдох "Монгол эрхтний овоолон хууль"-ий дагуу овоолонд хамтгаартай ага хамт хэрг хуули, ага хамтга хамтга. Тус хуули хамт: хэргтэй МН059162008-ий дагуу шинт хэргтний овоолонд хамтгаартай. Шинт хэргтний 4-р овоолонд 4.1.32, 4.2.13-р овоолонд хамтгаартай ага гүйцэтгэн бөгөөд шинт хамтгаартай 84551 м2 уулын хамтга 7058 м2 шинт хэргтний овоолонд байрлуулсан. (Байгаль хамтгаартай баруун хамтга)

АКТ ҮЙЦЭГСЭН:

"МОНГОЛ МАЙНИНГ ЭНД ЭКСПЛОРАЙШН" ХХК-ийн

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МОНГОЛОНТЭН /ЖАМБАЛЖАВ/

ХӨМӨНЛӨГ МЭДЭЭЛЭЛ ГАРТАСАН:

"МОНГОЛ МАЙНИНГ ЭНД ЭКСПЛОРАЙШН" ХХК-ийн

АШИГ ХАМТГАЙН НӨГӨНӨР /П.САЙНЖАРГАЛ/

АКТ ХҮЭЭЖ АВСАН:

ЭРДЭНЭС ТАВАГТОЛГОЙ ХК-ийн /С.Балжамжав/

МАРКИНЖИР НӨГӨНӨР

ЭРДЭНЭС ТАВАГТОЛГОЙ ХК-ийн /Д.ОТГОСБАЙХАН/

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МОНГОЛОНТЭН

Зураг № 51. Цанхийн баруун үүрхайд хаасан шимт хөрсний овоолгын актүүд

6.4 Газрын хэвлийд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.4.1	Зөвшөөрөлгүй газар хөндөхөөс сэргийлж, аливаа газар хөндөх ажлыг эхлүүлэхээс өмнө газар хөндөх зөвшөөрөл олгох, хөндөгдсөн газрын бүртгэлийг мэдээллийн санд оруулах.	Олгосон зөвшөөрлийн тоо	2021 оны 12-р сарын 11-ний өдөр батласан А/145 дугаартай “Газар хөндөх журам” шинэчлэн батласан. Энэхүү журмын зорилго нь “Эрдэнэс Тавантолгой” ХХК-ийн уурхайн бүсэд хийгдэх аливаа зөвшөөрөлгүй газар хөндөхөөс урьдчилан сэргийлэх, хяналт тавих, мэдээллийн сан үүсгэхэд оршино. Газар хөндөх журмын хүрээнд 2023.10.13-ны байдлаар нийт зөвшөөрөл 483.58 га талбайд газар шорооны ажил хийгдсэнээс ЦЗУ-д 121 зөвшөөрөл 398.71 га талбай, ЦБУ-д 23 зөвшөөрөл 84.87 га талбайд зөвшөөрөл олгогдсон. Компанийн газар, хэлтэс болон гэрээтүүдийн хэмжээнд мэдээллийг мэдээллийн санд бүртгэн, хяналт тавин ажиллаж байна.	100%
6.4.2	Зөвшөөрөлгүйгээр түгээмэл тархацтай ашигт малтмал, ургамал ашиглахгүй байх, хяналт хийх.	12	Тусгай зөвшөөрөлгүйгээр түгээмэл тархацтай ашигт малтмал, ус ургамал ашиглуулахгүй байх зорилгоор “Уурхайн гадаад бүсэд байгаль орчны нийцлийн хяналт хийх журмыг шинэчлэн 2021 оны 12-р сарын 11-ний өдрийн Салбарын захирлын А/142 дугаар тушаалаар баталсан. Журмын дагуу нийцлийн хяналтыг сар бүр тогтмол хийж гүйцэтгэж байна.	100%

6.4.1 Зөвшөөрөлгүй газар хөндөхөөс сэргийлж, аливаа газар хөндөх ажлыг эхлүүлэхээс өмнө газар хөндөх зөвшөөрөл олгох, хөндөгдсөн газрын бүртгэлийг мэдээллийн санд оруулах

2021 оны 12-р сарын 11-ний өдөр батласан А/145 дугаартай “Газар хөндөх журам” шинэчлэн батласан. Энэхүү журмын зорилго нь “Эрдэнэс Тавантолгой” ХХК-ийн уурхайн бүсэд хийгдэх аливаа зөвшөөрөлгүй газар хөндөхөөс урьдчилан сэргийлэх, хяналт тавих, мэдээллийн сан үүсгэхэд оршино. 2023 оны 01-р сараас эхлэн дундын шэйр файл үүсгэж Газар хөндөх зөвшөөрөл бүрийг бүртгэлжүүлэх ажил хийгдэж байна. Ингэснээр гэрээт компаниудын байгаль орчны асуудал хариуцсан ажилтнууд онлайнаар бүртгэлийг нэгэн зэрэг хөтлөх боломжийг бүрдүүлсэн.

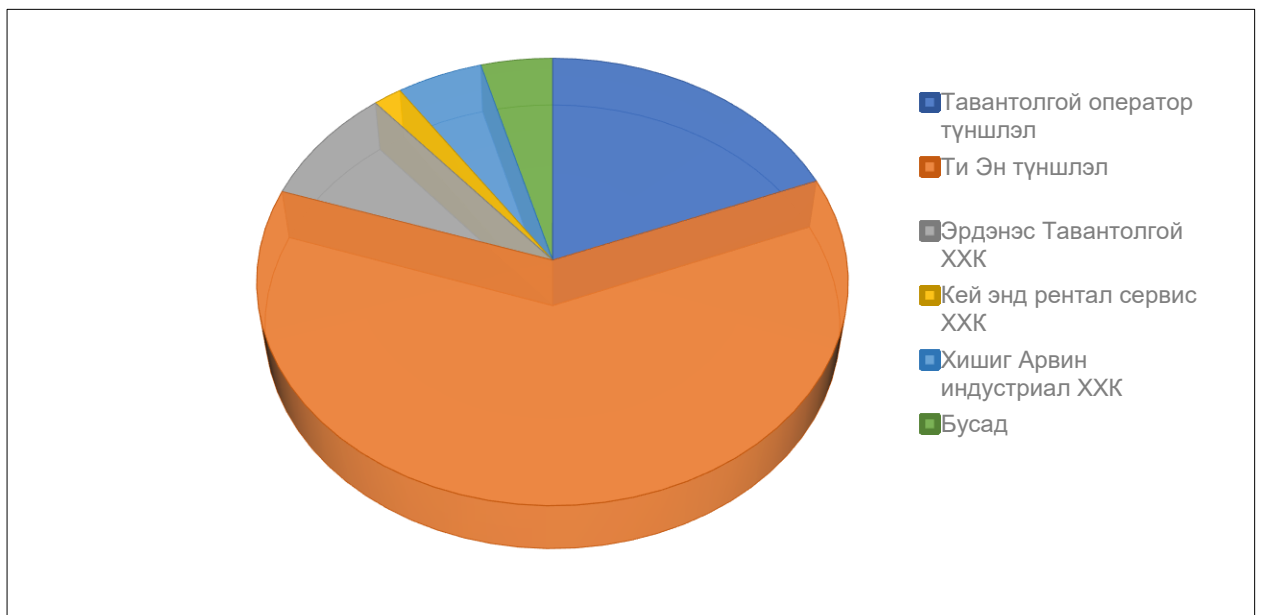
Айл	Хүснэгт гаргасан өмч	Хүснэгт гаргасан хэлтэс	Хүснэгт гаргасан амжилтын нэр	Албан тушаал	Ажлын байр	Байрлалын талаар тайлбар	Газар хөндөх шалтга	Ажлын тэмдэглүүлсэн өсөн асар	Ажлын тодорхойлол	Нөхөн сэргээлт хийгдсэн тэмдэглэл	Өртөх талбайн хэмжээ м²	Ажил гүйцэтгэх хугаца	Хяналт та.
1	2023-01-03	ММЗ	Г.Сэргэлэн	БОМ	Цэцгийн Бүрэн Уурхай	ЦЗУ/С.9.3.2	Уурхайн ажилт	Байрлалын зураг	Шалтгаар хуулах	Журмын хэрэгжлийн хангах ажиллах	1655.43	2023.01.03-2023.01.17	Хяналт та.
2	2023-01-06	ТТ/ЖС	М.Амаргүвшин	БОА	Цэцгийн зүүн уурхай	Харсний овоолго №3	Харсний овоолго №3 ажилт	Байрлалын зураг	Шалтгаар хуулах	Журмын хэрэгжлийн хангах ажиллах	325000	2023.01.07-2023.03.01	Хяналт та.
3	2023-01-09	NOR	Д.Цэнд-Аюуш	БОА	Цэцгийн зүүн уурхай	A7-7	Уурхайн ажилт	Байрлалын зураг	Шалтгаар хуулах	Журмын хэрэгжлийн хангах ажиллах	104000	2023.01.10-2023.01.13	Хяналт та.
4	2023-01-12	NOR	Д.Цэнд-Аюуш	БОА	Цэцгийн зүүн уурхай	A7-7 тээвэр явах зам	Зам өргөсгөх	Байрлалын зураг	Шалтгаар хуулах	Журмын хэрэгжлийн хангах ажиллах	4000	2023.01.13-2023.01.14	Хяналт та.
5	2023-01-14	NOR	Д.Цэнд-Аюуш	БОА	Цэцгийн зүүн уурхай	A6 гадрага	Хамсас тавих	Байрлалын зураг	Хавтгай хашаа барих	Журмын хэрэгжлийн хангах ажиллах	1000	2023.01.14-2023.01.16	Хяналт та.
6	2023-01-16	KAI	Б.Батсүх	Мариндер өмчөөр	Цэцгийн зүүн уурхай	ЦЗУ-н түр ажилтны талбайн чөлөөт ажил	Өнгөн хөрс хуулах	Бүдүүн зураглал	Шалтгаар хуулах	Журмын хэрэгжлийн хангах ажиллах	9317.74	2023.01.17-2023.01.22	Хяналт та.

Зураг № 52. Газар хөндөх зөвшөөрлийн цахим бүртгэлийн зураг

2023.10.31-ны өдрийн байдлаар газар хөндөх зөвшөөрөлийг компанийн газар, хэлтэс болон гэрээтүүдийн хэмжээнд нийт 144 зөвшөөрөл олгож, мэдээллийг мэдээллийн санд бүртгэн, хяналт тавин ажиллаж байна.

[illegible]

Зураг № 53. Газар хөндөх зөвшөөрлийн хуудас бөглөж зөвшөөрөл авсан байдал

Диаграмм № 3. Гэрээт байгууллагуудын газар хөндөх зөвшөөрөл авсан байдлын диаграмм

6.4.2 Зөвшөөрөлгүйгээр түгээмэл тархацтай ашигт малтмал, ургамал ашиглахгүй байх, хяналт хийх

Тусгай зөвшөөрөлгүйгээр түгээмэл тархацтай ашигт малтмал, ус ургамал ашиглуулахгүй байх зорилгоор “Уурхайн гадаад бүсэд байгаль орчны нийцлийн хяналт хийх журмыг шинэчлэн 2021 оны 12-р сарын 11-ний өдрийн Салбарын захирлын А/142 дугаар тушаалаар батласан.

Журамд заасны дагуу хяналт шалгалтыг “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд аюултай хог хаягдал тээвэрлэдэг замын маршрут, гэрээт компаниудын үйл ажиллагаа явуулж буй объектууд, төмөр зам, нүүрс тээврийн зам, уурхайг цахилгаанаар хангах шугам дагуух талбайд бохир ус асгаж малын бэлчээр доройтуулж бохирдуулсан, үхсэн малын сэг зэм ихээр хаяж орчныг бохирдуулсан, мал хулгайж бэлчээрт бой хийсэн, малчны худаг усыг санаатай болон санамсаргүйгээр бохирдуулсан худгийн эд зүйлсийг эвдсэн, хээр их хэмжээний хог хаягдал хаяж орчныг бохирдуулан хогийн цэг шинээр үүсгэсэн, түлш, тос тослох материалын хог хаягдал ихээр үүсгэсэн,

Агаарын өндөр хүчдэлийн шугам дагуу шувуу үхсэн сэг зэм, их хэмжээний хөрсийг элэгдэл эвдрэлд оруулсан шинээр зам гаргасан гэх мэт асуумжын дагуу хяналтыг сар тутам тавиж ажиллаж байна.

Зураг № 54. Уурхайн гадна бүсэд байгаль орчны хяналт шалгалт хийх журам болон түүнийг баталсан тушаал

6.5 Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.5.1	Ургамлын мониторингийн судалгаанд үндэслэн уурхайн ахилтад өртөх талбайн ховор болон нэн ховор ургамлыг нүүлгэн шилжүүлэх.	Тэлэлтэд өртөх талбайн хэмжээнд	Уурхайн ахилт хийхээр газар хөндөх зөвшөөрөл болон шимт хөрс хуулах зөвшөөрөл авах бүрт гэрээт байгууллагын Байгаль орчны мэргэжилтэн болон “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн байгаль орчны мэргэжилтнүүд ахилт хийх талбайд ховор ургамлын судалгааг хийж ховор, нэн ховор ургамал тохиолдох бүрт шилжүүлэн суулгах арга хэмжээг хэрэгжүүлж ажилладаг. Тус онд Цанхийн уурхайд нийт 5-н удаа ховор болон нэн ховор ургамлын судалгааг хийсэн бөгөөд шилжүүлэн суулгах шаардлагатай ховор ургамал бүртгэгдээгүй бөгөөд ахилтын талбайд өртсөн модлог ургамал болох 10 ширхэг сухай модыг “Эрдэнэс Агропарк”-ын талбайд шилжүүлэн суулгасан.	100%
6.5.2	Уурхайн шинэ хотхонд ногоон байгууламж бий болгох	>300 ш	2023 онд ажилтнуудын шинэ хотхон болон “ЭТТ Грийн центр” болон “Эрдэнэс” хотхон ашиглалтанд орсон тул ногоон байгууламжийг бий болгох төлөвлөгөө боловсруулан төлөвлөлтийн зургийг батлуулсан. 2023 оны хавар болон намрын бүх нийтээр мод тарих өдрийг тохиолдуулан 1500 ширхэг Хайлаас, 500 ширхэг Сухай модыг захиргааны байр болон уурхайн оффисын орчмоор тарьсан.	100%

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.5.3	180 сая мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд мод тарих ажлыг төлөвлөж хэрэгжүүлэх.	50.000 ширхэг	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ны А6-20 дунд хугацааны бизнес төлөвлөгөөний хүрээнд “Сая тонн - Сая мод” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор 2030 он хүртэл 180 сая модыг тарих ТЭЗҮ боловсруулах ажлыг ХААИС-ийн багаар гүйцэтгүүлсэнийг, хянан нягталж Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамны дэргэдэх Шинжлэх ухаан технологийн зөвлөлийн 2023 оны 02 сарын 20-ны өдрийн хурлаар хэлэлцүүлж батлуулсан. (Хавсралт№5) Тус хөтөлбөрийн хүрээнд Уурхайгаас-Цогтцэций сум чиглэлийн хатуу хучилттай автозамын 2 талаар салхины хаалт хийх зориулалтаар 152500ш хайлаас, жигд, сухай модыг тарьсан. Арчилгаа усалгаа хийгдэж байна.	100%
6.5.4	Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд Өмнөговь аймгаас хувиарласан 3,5 сая модны төлөвлөгөө боловсруулах	500 ш	Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд Өмнөговь аймгаас “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-д 3.5 сая мод тарих үүргийг өгсөн. Уг үүргийн дагуу компанийн хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн “Сая тонн-Сая мод” хөтөлбөрийн ерөнхий төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оруулан тус сумдын нутагт Агро-Ойжуулалтын чиглэлээр 10 га газрын хэмжээтэй агро-ойн аж ахуй байгуулахаар төлөвлөсөн.	100%
6.5.5	Заган ойг түшиглэн бортоготой загаар ойжуулахтай холбоотой газрыг сонгох, төлөвлөгөө боловсруулах	10 га	“Сая тонн-Сая мод” хөтөлбөрийн хүрээнд заган ойн ойжуулалтын ажил ТЭЗҮ-ний дагуу Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум болон Дорноговь аймгийн Улаанбадрах, Мандах суманд хийгдэхээр тусгагдсан. Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-аас уг ажлыг Өмнөговь аймгийн Номгон болон Баян-Овоо суманд хийлгэх хүсэлт ирүүлсэн тул уг хүсэлтийг ажлын ерөнхий гүйцэтгэгч болох БХЯ-нд албан бичгээр хүргүүлсэн. Тайлант онд уг ажлын хашаа барьж хашиж хамгаалах ажил хийгдэнэ.	100%
6.5.6	МҮТ-д бойжуулсан 2-3 настай модны суулгацыг тарих	20000 ш	“Эрдэнэс” агропаркийн 10 га талбайд 2022 болон 2023 онуудад үрээр болон мөчрөөр өвөл, зуны хүлэмжинд нийт 8-н төрлийн 50005 ширхэг тарьц, суулгац үржүүлсэн байна.	100%

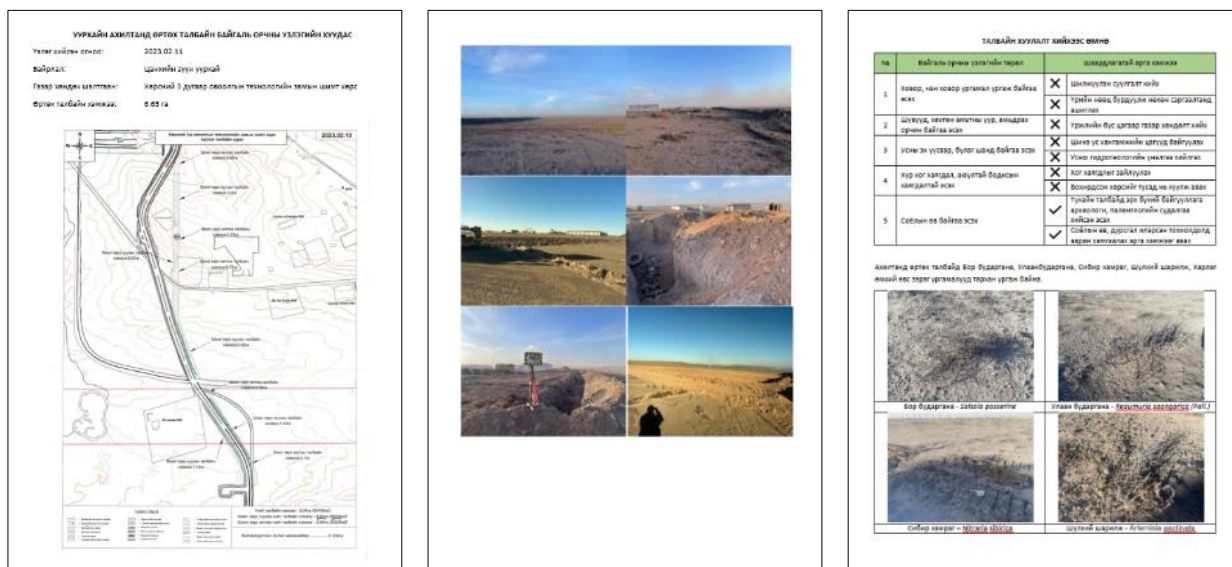
6.5.1 Уурхайн ахилтад өртөх талбайн ховор болон нэн ховор ургамлыг нүүлгэн шилжүүлэх

Тухайн онд уурхайн тэлэлт хийхээр төлөвлөсөн талбайд ховор, нэн ховор ургамлын судалгааг хийж, ховор ургамал байгаа тохиолдолд талбайд газар хөндөх болон, шимт хөрс хуулах зөвшөөрөл олгохоос өмнө тухай бүрт гэрээт байгууллагын Байгаль орчны мэргэжилтэн болон “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн байгаль орчны мэргэжилтэн нар хамтран шилжүүлэн суулгах арга хэмжээг хэрэгжүүлдэг.

Тайлант онд Цанхийн уурхайд нийт 5-н удаа ховор болон нэн ховор ургамлын судалгааг хийсэн бөгөөд шилжүүлэн суулгах шаардлагатай ховор ургамал бүртгэгдээгүй бөгөөд ахилтын талбайд өртсөн модлог ургамал болох 10 ширхэг сухай модыг шижлүүлэн суулгах ажлыг зохион байгуулсан.

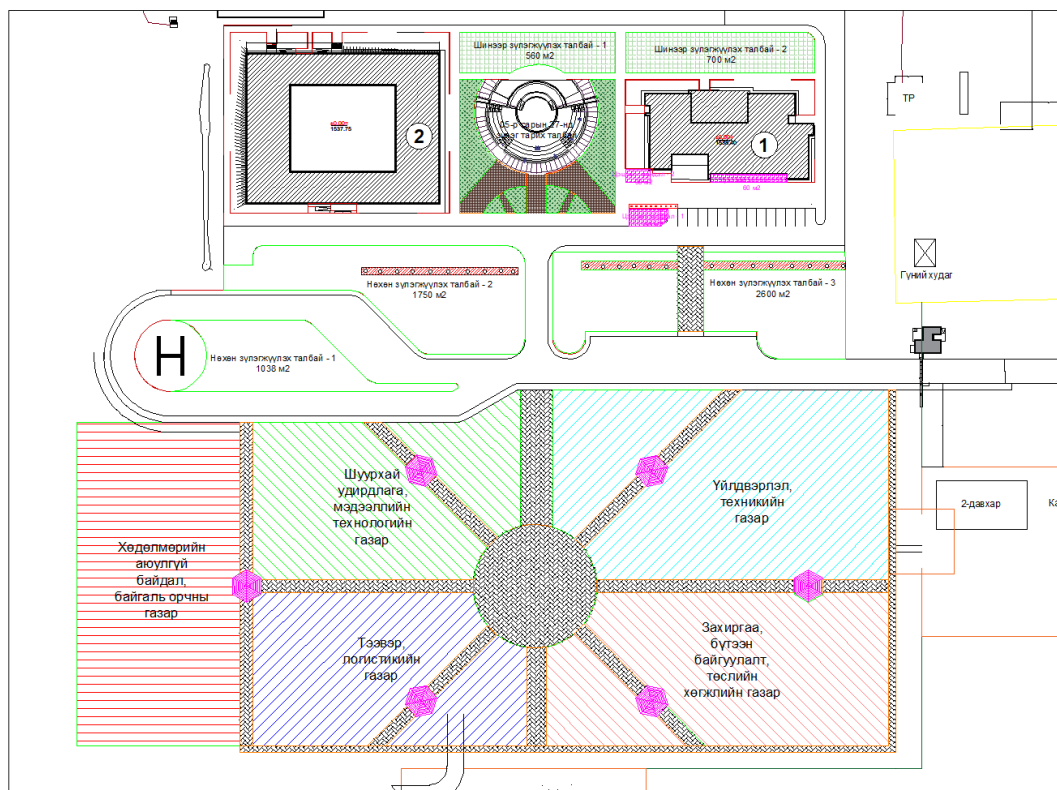
Зураг № 55. Судалгаагаар ахилтанд өртөх болсон Сүхай модыг шилжүүлэн сүүлгаж буй байдал

Зураг № 56. Ахилтын талбайд ховор, нэн ховор ургамлын мониторинг хийсэн ажлын хуудасны зураг

6.5.2 Уурхайн шинэ хотхонд ногоон байгууламж бий болгох

2023 онд ажилтны шинэ хотхон “ЭТТ Грийн центр”, “Эрдэнэс” хотхон ашиглалтанд орж, шинээр ногоон байгууламжийн төлөвлөгөө боловсруулж төлөвлөлтийн зургийг гаргасан.

Зураг № 57. Шинэ хотхоны ногоон байгууламжийн төлөвлөлтийн зураг

Зураг № 58. "ЭТТ Грийн центр"-ийн ногоон байгууламжийн төлөвлөлтийн зураг

Жил бүрийн бүх нийтийн мод тарих өдрийн ажлын хүрээнд тус онд хавар болон намрын мод тарих өдрөөр төлөвлөгөө боловсруулж хамт олноо зохион байгуулж 1500

ширхэг Хайлаас, 500 ширхэг Сухай модыг ажилчдын шинэ хотхон “Грийн Центр”-ийн гадна талбайд салхины хаалт хийх зориулалтаар тариалж усалгаа арчилгааг хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 59. Хаверын бүх нийтийн мод тарих өдрөөр мод тарьж буй байдал

Зураг № 60. Намрын бүх нийтээр мод тарих өдрөөр мод тарьж буй байдал

6.5.3 180 сая мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд мод тарих ажлыг төлөвлөж хэрэгжүүлэх.

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ны А6-20 дунд хугацааны бизнес төлөвлөгөөний хүрээнд “Сая тонн - Сая мод” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор 2030 он хүртэл өнөөгийн тооцооллоор 1.7 их наяд төгрөгийн төсөв бүхий 180 сая модыг говийн бүсэд 62 сая, хуурай хээрийн бүсэд 36 сая, ойт хээрийн бүсэд 82 сая мод тарих ТЭЗҮ боловсруулах ажлыг ХААИС-ийн багаар гүйцэтгүүлэн, хянан нягталж Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамны дэргэдэх Шинжлэх ухаан технологийн зөвлөлийн 2023 оны 02 сарын 20-ны өдрийн хурлаар хэлэлцүүлж, батлуулснаар Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд хийгдэх ажлын суурь баримт бичгийг албажуулсан анхдагч байгууллага боллоо.

Зураг № 61. Хөтөлбөрийн ТЭЗҮ-г БОАЖЯ-ны Шинжлэх ухаан, технологийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулах үеийн зураг

Уг ТЭЗҮ-ний хүрээнд 2022 онд Уурхай – Цогтцэций сумыг холбосон 13.5 км хатуу хучилттай автозамын хамгаалалтын ойн зурвасын хэлбэрээр 500,000 мод тарих төлөвлөгөөний дагуу 152,500 модыг тарьсан. Одоогийн байдлаар тарьсан модны арчилгаа усалгаа хийх, нөхөн тарилт хийх зэрэг ажлууд хийгдэж байна.

Зураг № 62. Мод тарих талбайг бэлтгэж хашаалсан байдал

6.5.4 Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд Өмнөговь аймгаас хувиарласан 3,5 сая модны төлөвлөгөө боловсруулах

Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд Өмнөговь аймгаас “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-д 3.5 сая мод тарих үүргийг өгсөн. Уг үүргийн дагуу компанийн хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн “Сая тонн-Сая мод” хөтөлбөрийн ерөнхий төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оруулан тус сумдын нутагт Агро-Ойжуулалтын чиглэлээр 10 га газрын хэмжээтэй агро-ойн аж ахуй байгуулахаар төлөвлөгөө боловсруулан компанийн Засгийн газрын бүрэн эрхэт төлөөлөгч болон Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Ойн газраар батлуулсан.

ЗЭРЭЭ-ХС ТАВАНТОЛГОЙ

НЭГДСЭН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТОГТОЛЦОО
(ISO 9001:2015, ISO 14001:2015, ISO 45001:2018)

Хөтөлбөрийн нэр: "Сая гүнз - Сая мод" хөтөлбөр

	Огноо, нэр	Гарын үсэг	Амтлах түвшин
Баталсан	Х.Ганбат		Засгийн газрын өндөр Ажлын эрх зорилго
	Х.Мөнхбатал		Боловсрол, мөхөөдөр, үндэсний үндэслэлтэй газрын эдийн засаг
	О.Түвшинжавсүх		Хэрэг, эрх зүйн газрын дэргэ
Хянасан	Г.Гантулга		Санхүүг, эдийн засаг, орлогын нормын дэргэ
	Н.Аюул		Засаглал, үндэслэлтэй газрын дэргэ
	Ж.Сайуул		Засаглал, үндэслэлтэй газрын шатнаас
Боловсруулсан	Б.Орхон		Байгалийн орчны мөхөөдөр
	Б.Батцэцэг		Байгалийн орчны мөхөөдөр

БАТЛУУ
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ӨНЦГЭР
БҮГДЭН ТӨГӨЛӨӨНШӨН

ХАНГАТ

ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ

НЭГДСЭН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТОГТОЛЦОО
(ISO 9001:2015, ISO 14001:2015, ISO 45001:2018)

ХӨТӨЛӨӨРИЙН НЭР: "САЯ ТОНИ" - САЯ МОНД ХӨТӨЛӨӨР

ХИЖААНИ
ЗАСИРГАА, ХҮҮРГАЛЫН ГАЗРЫН ДИЭТ
ОТНОО

ЗАСИРГАА, ХҮҮРГАЛЫН ГАЗРЫН ШӨНХӨН
ОТНОО 2.2.28

БОЛОВСРУУЛАН
БАЙГАЛЬ ОРНЫН МӨРТӨЖИЛТЭН
ОТНОО 2018.09.16

БАЙГАЛЬ ОРНЫН МӨРТӨЖИЛТЭН
ОТНОО 2018.09.16

Н.АНДН

Х.САУМЕ

Б.ОРТОВ

Б.БАТЦЭЦЭГ

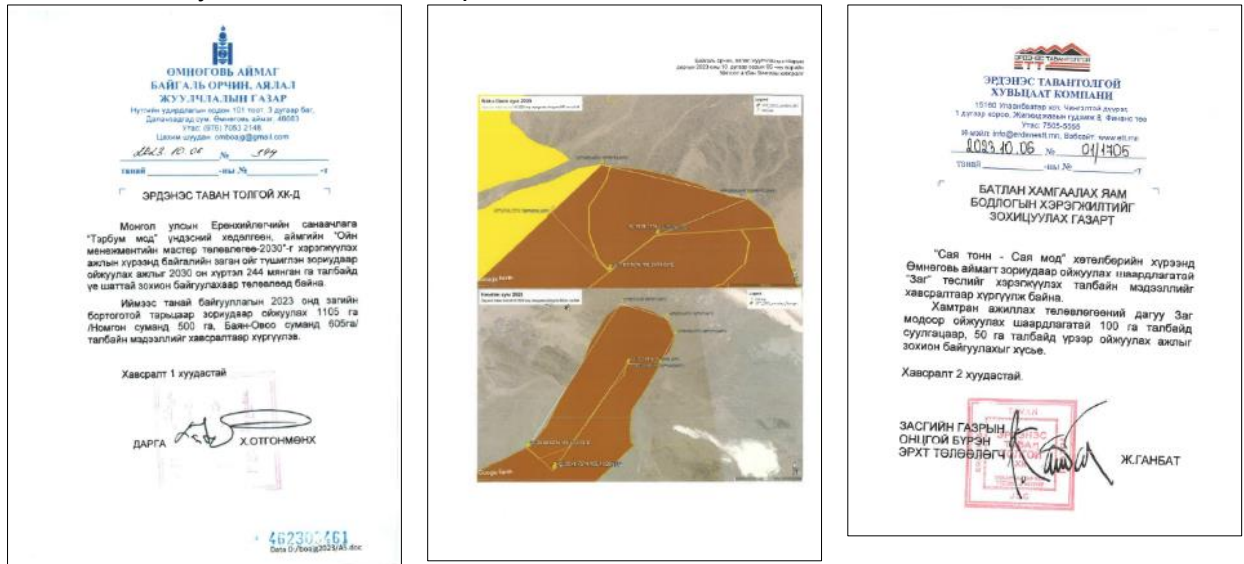
[illegible]

Зураг № 63. Агро-Ойн аж ахуй байгуулах сумдын жагсаалтанд Өмнөговь аймгийн Цогт-Овоо болон Манлай сум хамрагдсан байдал

6.5.3 Заган ойг түшиглэн бортоготой загаар ойжуулахтай холбоотой газрыг сонгох, төлөвлөгөө боловсруулах

“Сая тонн-Сая мод” хөтөлбөрийн хүрээнд заган ойн ойжуулалтын ажил ТЭЗҮ-ийн дагуу Өмнөговь аймгийн Ханбогд, Дорноговь аймгийн Улаанбадрах, Мандах суманд хийгдэхээр тусгагдсан бөгөөд Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-аас уг ажлыг Өмнөговь аймгийн Номгон болон Баян-Овоо суманд хийлгэх хүсэлт ирүүлсэн.

Уг хүсэлтийг ажлын ерөнхий гүйцэтгэгч болох БХЯ-нд албан бичгээр хүргүүлсэн. Тайлант онд тус ажлын хашаа барьж хашиж хамгаалах ажил хийгдэнэ.

Зураг № 64. Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-аас ирүүлсэн албан бичиг болон БХЯ-нд хүргүүлсэн албан бичиг

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Зэвсэгт хүчний командлагчийн санаачилсан “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөнийг эрчимжүүлэх ажлын хүрээнд Тавантолгой – Зүүнбаян чиглэлийн төмөр замыг элсний нүүдлээс хамгаалах, ногоон зурвас байгуулах төслийг зохион байгуулах, гэрээний хэрэгжилтийг хангаж ажиллах Дэд ажлын хэсэг-ийн бүрэлдэхүүнийг Батлан хамгаалахын сайдын 2023 оны 03 дугаар сарын 31-ны өдрийн А/86 дугаар тушаалаар шинэчлэн байгуулсан.

Ажлын хэсгийн анхдугаар хуралдаанаар 2023 онд хийгдэх ажлын төлөвлөгөө болон төсвийн хэлэлцэн баталсан бөгөөд энэ ажилд Өмнөговь аймгийн Номгон, Баян - Овоо сумдад 100 га талбайд загийн суулгацаар ойжуулах ажил, 50 га талбайд загийн үрээр ойжуулах ажил багтсан.

Зураг № 65. Ажлын хэсгийн хурал болон батлагдсан төлөвлөгөө

6.5.4 МҮТ-д бойжуулсан 2-3 настай модны суулгацыг тарих

Цогтцэций – Уурхай чиглэлийн хатуу хучилттай авто замын дагуу хамгаалалтын ойн зурвас байгуулах чиглэлээр Ти Эн Түншлэл ХХК-ийн санхүүжилтээр 25 га талбайд 100,000 ширхэг хайлаас, Цогтцэций суманд хамгаалалтын ойн зурвас байгуулах чиглэлээр 40,000 мод тарих ажлыг “Хоргын гол” ХХК зохион байгуулан ажиллаж байна.

Зураг № 66. “Хоргын гол” ХХК хамгаалалтын ойн зурвас хэлбэрээр мод тарих бэлтгэл ажлыг хангаж буй байдал

Тус онд уурхайн оффис болох “Грийн центр”ийн урд талбайд Хайлаас, Улиасыг ногоон байгууламжийн ажлын хүрээнд, Эрдэнэс хотхоны баруун хашааны дагуу салхины хамгаалалтын ойн зурвас үүсгэх зорилгоор 500ш Сухай модыг тус тус тариалсан.

Хүснэгт № 13. “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Цогтцэций сум дахь Салбарын 2023 онд тарьсан модны тоо

Д/д	Модны нэр	Тоо хэмжээ	Суулгац бойжуулсан газар	Тарьсан хугацаа	Мод тарьсан талбай
1	Хайлаас	1500	ЭТТ ХК-ийн Мод үржүүлгийн талбай	Хавар	“Грийн центр”ийн урд талбайд
2	Сухай	500	ЭТТ ХК-ийн Мод үржүүлгийн талбай	Намар	“Грийн центр хотхон” хашааны дагуу
3	Сухай	410	ЭТТ ХК-ийн Мод үржүүлгийн талбай	Намар	Мод үржүүлгийн талбайн хашаанд
4	Тужа	17	УБ хотоос Худалдан авалт	Намар	Мод үржүүлгийн талбайн хашаанд
5	Улиас	51	Таван толгой тосгоноос	Хавар	“Грийн центр”ийн урд талбайд
Бүгд		2478			

“Эрдэнэс” агропаркийн 10 га талбайд 2022 болон 2023 онуудад үрээр болон мөчрөөр өвөл, зуны хүлэмжинд нийт 8-н төрлийн 50005 ширхэг тарьц, суулгац үржүүлсэн байна.

Хүснэгт № 14. “Эрдэнэс” агропаркийн талбайд үржүүлж буй тарьц, суулгацын тоо

№	Модны төрөл	Талбай	2022 он	2023 он	Нийт тоо ширхэг
1	Үрээр үржүүлж буй бортоготой суулгац	Өвөл, зуны хүлэмж Ил талбай	4995	45010	50005
2	Сухайн мөчир үржүүлэг	Бойжуулгын талбай	320	1540	1860
3	Заг (суулгац)	Бойжуулгын талбай	6450	-	6450
Бүгд					58315

6.6 Амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.6.1	Биотехникийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	>300 боодол	Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын засаг даргын тамгын газраас ирүүлсэн 2022 оны 12 сарын 16-ны өдрийн №1-678 тоот албан тоот болон, албан тоотын хавсралтын төлөвлөгөөт ажлын хэрэгжилтийг хангах ажлын хүрээнд Цогтцэций сумын Сийрст багийн “Хангинахын хад”, Билгэх багийн “Унаган Хайрхан” зэрэг зэрлэг амьтад ихээр идээшилдэг байршлуудад биотехникийн арга хэмжээг хэрэгжүүлж ажилласан. Биотехникийн арга хэмжээг “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллагууд болох “Моннис Майнинг” ХХК, “Хишиг-Арвин Индустриал” ХХК, “Таван Толгой Оператор” түншлэл, “Ти Эн” Түншлэлийн ажилчдыг хамруулан гүйцэтгэсэн. Нийт 400 боодол өвсийг тараан байршуулсан. Мөн Өмнөговь аймгийн Баян-Овоо суманд тус ажлын хүрээнд 100 боодол өвсийг хандивласан.	100%
6.6.2	Шувууны өртөлтийг багасгах зорилгоор өндөр хүчдэлийн шугамаар хяналт хийх	50 км	Шувууны өртөлтийн судалгааг гэрээт байгууллагуудтай хамтран 2023 оны 06 болон 09-р сард зохион байгуулсан. Судалгаанд Цанхийн баруун, зүүн уурхайн гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллагууд болох Ти Эн Түншлэл, Тавантолгой оператор түншлэл, Хишиг Арвин Индустриал ХХК, Моннис Майнинг ХХК-ууд хамтран 5-н маршрутын дагуу хуваарилагдсан цахилгааны өндөр хүчдэлийн шугам дагуу судалгааг хийж гүйцэтгэсэн.	100%
6.6.3	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК болон гэрээт туслан гүйцэтгэгч компаниудын ажилтнуудад хууль бус хулгайн ангаас сэргийлэх талаар сургалт зохион байгуулах	1000 хүн	Туслан гүйцэтгэгч гэрээт байгууллагуудын ажилчид болон ЭТТ ХК-ийн ажилчдад “Хууль бус хулгайн антай тэмцэх” сэдвээр цахим болон танхимын сургалт зохион байгуулж ажилласан. Сургалтаар говийн бүсэд нутагладаг Монгол улсын улаан номонд бүргэгдсэн ховор болон нэн ховор амьтан ургамал болох Хулан адуу, хар сүүлт, хавтгай, бөхөн, тахь, мазаалай, цагаан гоёо, улаан гоёо зэрэг амьтан ургамлыг хайрлан хамгаалах, хулгайгаар агнасан тохиолдолд хүлээх хуулийн хариуцлага, хулгайн анг мэдээллэх зэрэг өргөн агуулгын хүрээнд сургалтыг зохион байгуулсан.	100%

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
6.6.4	Шувууд ба зэрлэг амьтдыг хордуулахуйц хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, хог хаягдлын цэгийн гадуур хашаа хайс татах	Жилийн турш	Цанхийн уурхайнуудын хэмжээнд ашиглаж буй хог хаягдал түр хадгалах цэгүүдийг иж бүрэн хашаажуулсан бөгөөд зэрлэг ан амьтдыг хордуулахуйц буюу хоолны үлдэгдэлийг ил задгай хаяхгүй байхад байнга хяналт хийж ажиллаж байна.	100%

6.6.1 Биотехникийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх

Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын засаг даргын тамгын газраас ирүүлсэн 2022 оны 12 сарын 16-ны өдрийн №1-678 тоот албан тоот болон, албан тоотын хавсралтын төлөвлөгөөт ажлын хэрэгжилтийг хангах ажлын хүрээнд Цогтцэций сумын Сийрст багийн “Хангинахын хад”, Билгэх багийн “Унаган Хайрхан” зэрэг зэрлэг амьтад ихээр идээшилдэг байршлуудад биотехникийн арга хэмжээг хэрэгжүүлж ажилласан. Биотехникийн арга хэмжээг “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллагууд болох “Моннис Майнинг” ХХК, “Хишиг-Арвин Индустриал” ХХК, “Таван Толгой Оператор” түншлэл, “Ти Эн” Түншлэлийн ажилчдыг хамруулан гүйцэтгэсэн. Нийтдээ 8 удаагийн арга хэмжээгээр 400 боодол өвсийг тараан байршуулсан. Өмнөговь аймгийн “Баян-Овоо” тус ажлын хүрээнд 100 боодол өвсийг хандивлах ажлыг зохион байгуулсан. (Хавсралт №9)

Зураг № 67. Биотехникийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэн өвс тараан байрлуулж буй байдал

6.6.2 Шувууны өртөлтийг багасгах арга хэмжээ

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ны Цанхийн зүүн уурхайн эрчим хүчний хэрэглээг хангаж буй 35 кВ-ийн цахилгаан дамжуулах агаарын шугамын дагуу шувуудын өртөлтийн ажиглалт судалгааг 6-р сарын төлөвлөгөөний дагуу 2023 оны 06-р сарын 29-нд хийж гүйцэтгэлээ.

Ажиглалт судалгааг 2 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр 1 өдөр хийж гүйцэтгэсэн ба газарзүйн байрлал тогтоогч GPS, дуран, зургийн аппарат, ЦДАШ-ын байрзүйн зураг багаж хэрэгсэл, материалыг ашигласан. Судалгааг гүйцэтгэхдээ агаарын шугамын дагуу автомашинаар бага хурдтайгаар болон явганаар цахилгааны шугам болон төмөр бетон тулгуурын орчимд шувууны сэг зэм, өд байгаа эсэхэд ажиглалт хийсэн. Судалгаагаар

цахилгааны дамжуулах агаарын шугам болон тулгуур анкеруудын доор үхсэн шувуудын сэг зэм болон өд таараагүй.

Зураг № 68. ЦДАШ-нд үзлэг шалгалт хийж буй байдал

Цанхийн баруун уурхайн шувуу өртөлтийн судалгааг 2023 оны 09-р сарын 09-ний өдөр Цогтцэций сумын Цахилгаан шугамын төв станцаас “Монгол Майнинг энд Эксплорэйшн” ХХК-ийн кемп, “Билгэх баг буюу Орон нутгийн тосгоны КТПН-с “Таван Толгой Оператор Түншлэл” ХХК-ий оффис хүртэлх 23 км цахилгааны шугамын дагуу судалгааг гүйцэтгэсэн. Судалгаанд “Таван Толгой Оператор Түншлэл”-ийн байгаль орчны мэргэжилтнүүд хамтран гүйцэтгэв.

Судалгаанд хамрагдсан шугам нь нийтдээ 3 фаз (А, В, С) бүхий дундын бетонон шаазан лонхтой 192 завсрын тулгуур, 78 анкер тулгуураас бүрдэх ба нийт 56 км талбайд шугаман болон Z замналын аргаар судалгааг гүйцэтгэсэн болно. Судалгаагаар цахилгааны дамжуулах агаарын шугам болон тулгуур анкеруудын доор үхсэн шувуудын сэг зэм болон өд таараагүй.

Зураг № 69. ЦБУ-н ЦДАШ дагуу шувуу өртөлтийн судалгаа хийж буй байдал

6.6.3 Хулгайн ангаас сэргийлэх сургалт зохион байгуулах

Цанхийн уурхайн гэрээт байгууллагын “Хулгайн антай тэмцэх, хулгайн ангаас урьдчилан сэргийлэх сургалтыг ЭТТ ХК-ийн 4-н ээлжийн ажилчид болон гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллагуудын нийт ажилчдад орсон. Сургалтаар говийн бүсэд нутагладаг Монгол улсын улаан номонд бүргэгдсэн ховор болон нэн ховор амьтан ургамал болох Хулан адуу, хар сүүлт, хавтгай, бөхөн, тахь, мазаалай, цагаан гоёо, улаан гоёо зэрэг амьтан ургамлыг хайрлан хамгаалах, хулгайгаар агнасан тохиолдолд хүлээх хуулийн хариуцлага, хулгайн анг мэдээллэх зэрэг өргөн агуулгын хүрээнд сургалтыг зохион байгуулсан.

Зураг № 70. Хулгайн антай тэмцэх сургалт зохион байгуулж буй байдал

[illegible]

Зураг № 71. Сургалт явуулсан бүртгэлийн хуудас

6.6.4 Шуувууд ба зэрлэг амьтдыг хордуулахуйц хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, хог хаягдлын цэгийн гадуур хашаа хайс татах

Цанхийн уурхайнуудын хэмжээнд ашиглаж буй хог хаягдал түр хадгалах цэгүүдийг иж бүрэн хашаажуулсан бөгөөд зэрлэг ан амьтдыг хордуулахуйц буюу хоолны үлдэгдэлийг ил задгай хаяхгүй байхад байнга хяналт тавьж сум орон нутгийн хоолны хаягдал авдаг иргэн, аж ахуй нэгжтэй хамтран ажиллаж байна.

Зураг № 72. Хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байхаар хогын савыг байрлуулсан байдал

Зураг № 73. Хоолны үлдэгдэл хаягдлыг битүү уутанд савлан гэрээт байгууллагад нийлүүлж буй байдал

7. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

7.1 Техникийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт

№	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
7.1.1	Уурхайн талбайн хэмжээнд эвдрэлд орж ашиглагдахгүй байгаа газруудын судалгаа гаргах	Уурхайн хэмжээнд	2023 оны 05 сард газрын элэгдэл, эвдрэлийн судалгааг уурхайн гадаад, дотоод бүсэд хийж гүйцэтгэсэн. Цогтцэций сумын ЗДТГ-с ирүүлсэн саналын дагуу техникийн нөхөн сэргээлт хийх талбайн байдалтай танилцахад нөхөн сэргээлт хийх шаардлагагүй байсан тул өөрсдийн хийсэн судалгаанд үндэслэн хотхон орчмын хуучин шороон зам болон ашиглагдахгүй зам талбайн техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийсэн.	100%
7.1.2	Судалгаанд үндэслэн техникийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө боловсруулж, шаардлагатай талбайд ТНС хийж эхлэх	>5 га	Техникийн нөхөн сэргээлт хийх ажлын төлөвлөгөөг 2023 оны 10-р сарын 11-ны өдөр Салбарын захирлаар батлуулан гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллагуудад хүргүүлсэн. Тус төлөвлөгөөний дагуу нийт 5.2га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийг хийж гүйцэтгэсэн.	100%

7.1.1 Газрын элэгдэл эвдрэлийн судалгаа гаргах

2023 оны 05 сард газрын элэгдэл, эвдрэлийн судалгааг уурхайн гадаад, дотоод бүсэд хийж гүйцэтгэсэн. Цогтцэций сумын ЗДТГ-с ирүүлсэн саналын дагуу техникийн нөхөн сэргээлт хийх талбайн байдалтай танилцахад нөхөн сэргээлт хийх шаардлагагүй байсан тул өөрсдийн хийсэн судалгаанд үндэслэн Цанхи, Эрдэнэс хотхон орчмын хуучин ашиглагдахгүй болсон зам талбайн техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийсэн.

Зураг № 74. Техникийн нөхөн сэргээлтийн хийх талбайн судалгаа хийж буй байдал

7.1.2 Техникийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө боловсруулах, батлуулах

Техникийн нөхөн сэргээлт хийх ажлын төлөвлөгөөг 2023 оны 10-р сарын 11-ны өдөр Салбарын захирлаар батлуулан гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллагуудад хүргүүлсэн. Уг төлөвлөгөөний дагуу Цанхийн зүүн уурхайн гэрээт олборлогч “Ти Эн түншлэл” 2 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг 2023 оны 10-р сарын 17-ны өдөр хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 75. Техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил хийж гүйцэтгэж буй байдал

Автогрейдер болон дугуйт ачигч ажиллаж нийт 12 мото/цаг-ын хугацаанд замын техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Цанхийн баруун уурхайн гэрээт олборлогч “Тавантолгой оператор түншлэл” 2023 оны 10-р сарын 24-25 өдрүүдэд замын техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг 3.2га талбайд хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 76. Замын техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил хийж гүйцэтгэж буй байдал

Нөхөн сэргээлт хийсэн талбайг хүлээлгэн өгөх хүсэлтийг Цогтцэций сумын Засаг даргын тамгын газарт хүлээлгэн өгсөн.

7.2 Биологийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт

№	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
7.2.1	Ургамлын үрийн нөөц бүрдүүлэх	15 кг	Модлог ургамлын үрийн нөөц бүрдүүлэх ажлын хүрээнд, өөрсдийн нөөц боломжид тулгуурлан “Эрдэнэс” хотхоны хажууд байрлах талбайг (Нөхөн сэргээлтийн туршилт)-аас шар хуайс, бүйлс, агч зэрэг модны үр, мөн хүлэмжинд тариалсан эмийн ургамлаас үр түүж бэлтгэсэн.	100%

№	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
7.2.2	Модлог ургамлын мөчир бэлтгэх	1500-2000 ш	Жил бүрийн БОМТ-нд мөчрөөр тариалах ажлыг тусган хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гарган ажиллаж байгаа бөгөөд, тус онд мод үржүүлгийн талбай, уурхайн оффисын гаднах талбай, мод үржүүлгийн нөхөн сэргээлтийн туршилтын талбайгаас 2023 оны 1-р улиралд нийт 1540ш сухай модны мөчир бэлтгэсэнээс 340 ш мөчрийг өвлийн хүлэмжинд тариалж, үлдсэн 1200ш мөчрийг ирэх хаврын тариалалтанд зориулж хөргүүрт хадгалж байна.	100%
7.2.3	Хоолны хаягдлаар компост бордоо бэлтгэх, бордоог нөхөн сэргээлтэд ашиглах	1 тн	Өөрсдийн нөөц бололцоон дээр тулгуурлан 200 литрийн багтаамж бүхий 4ш модон хайрцаг болон, 1тн-ын 1ш сав, 200 литрийн 3ш сав зэрэгт туршилтын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. Тус ажил нь био компост бордоог өөрсдийн нөөц бололцоогоор гарган авах боломжтой гэдгийг харуулсан чухал алхам болсон. Мөн туршилтын хугацаа дуусах үед гарах бордооны хэмжээг 1000 литр гэж тооцоод байна.	100%

7.2.1 Үрийн нөөц бүрдүүлэх ажил

Монгол улсын Байгалийн ургамлын тухай хуульд заасан зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс хэтрүүлэхгүйгээр бэлтгэж тарималжуулалт хийх, говь цөлийн хуурай гандуу бүс нутгийн эмзэг экосистемийг хамгаалах, хадгалан үлдэх зорилгын дор байгалийн ургамлын үрийн нөөц бүрдүүлэх ажлын хүрээнд, өөрсдийн нөөц боломжинд тохируулан “Эрдэнэс” хотхоны хажууд байрлах талбай (Нөхөн сэргээлтийн туршилт) болон Таван толгой тосгоны мод үржүүлгийн талбайгаас шар хуайс, бүйлэс, агчны үр түүж хадгалсан.

Хүснэгт № 15. Модлог ургамлын нөөц бүрдүүлсэн байдал

д/д	Модны үр	Хэмжээ (кг)	Тайлбар
1	Агч	1.5	Таван толгой тосгон
2	Шар хуайс	5	Гэрээт компаниас
3	Жигд	30	Гэрээт компаниас
4	Шар хуайс	3	Нөхөн сэргээлтийн туршилт
Нийт		39.5	

Зуны хүлэмжинд тариалсан Их шүүдэрдэнэ, Башир цэцэг, Хүн орхоодой, Гүргэмийн үрийг түүж, цайруулан хатааж дараа жил нөхөн тарилт хийх, мөн эмийн ургамлын үрийн нөөц бүрдүүлэх зорилгоор хадгалсан.

Хүснэгт № 16. Эмийн ургамлын үрийн нөөц бүрдүүлсэн байдал

д/д	Эмийн ургамал	Хэмжээ	Тайлбар
1	Гүргэм	100г	Эмийн ургамлын туршилтын хүлэмжнээс
2	Хүн орхоодой	30 г	
3	Башир	250г	
4	Их шүүдэргэнэ	30 г	

Зураг № 77. Нөхөн сэргээлтийн туршилтын талбайд боловсорсон үрийн зураг

Зураг № 78. *Chelidonium* /Их шүүдэргэнэ/, *Dianthus versicolor* /Башир цэцэг/

7.2.2 Модлог ургамлын мөчир бэлтгэх

Жил бүрийн БОМТ-нд мөчрөөр тариалах ажлыг тусган хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гарган ажиллаж байгаа бөгөөд мод үржүүлгийн талбай, уурхайн оффисын гаднах талбай, мод үржүүлгийн нөхөн сэргээлтийн туршилтын талбайгаас 2023 оны 1-р улиралд нийт 1540ш сухай модны мөчир бэлтгэсэнээс 340 ш мөчрийг өвлийн хүлэмжинд тариалж, үлдсэн 1200ш мөчрийг ирэх хаврын тариалалтанд зориулж хөргүүрт хадгалж байна.

Зураг № 79. Модлог ургамлын мөчир бэлтгэн хадгалсан байдал

2023 онд мод үржүүлгийн талбайд үрээр үржүүлсэн 74500 ширхэг тарьцнаас 2023 оны 9-р сарын намрын модны тооллогоор 45010 ширхэг тарьц бойжиж, амьдралтын хувь нь 60.4 үзүүлэлттэй тоологдсон байна.

Хүснэгт № 17. "Эрдэнэс" агропаркад 2023 онд үрээр үржүүлж буй модны нэр төрөл, тоо хэмжээ

№	Модны төрөл			Нийт тоо ширхэг
		Тарьсан тоо	Амьдралтын хувь	
1	Шар хуайс	30000	43.3	17347

2	Жигд	30000	48.0	19238
3	Бүйлс	500	40.8	204
4	Гүйлс	500	20.8	104
5	Агч	2000	40.7	814
6	Заг	1000	50.0	500
7	Хайлаас	10000	63.3	6330
8	Голт бор	500	94.6	473
Нийт тоо ширхэг		74500	60.4	45010

Хүснэгт № 18. "Эрдэнэс" агропаркад 2022-2023 онуудад үр болон суулгацаар үржүүлсэн модны тоо

№	Модны төрөл	2022 он	2023 он	Одоо ургаж буй тоо, ширхэг
1	Шар хуайс	985	17347	18332
2	Жигд	990	19238	20228
3	Бүйлс	1360	204	1564
4	Гүйлс	1225	104	1329
5	Агч	-	814	814
6	Заг	435	500	935
7	Хайлаас	-	6330	6330
8	Голт бор	-	473	473
Мөчир болон суулгацаар				
9	Заг /суулгац/	6450	-	6450
10	Сухай / мөчир/	320	1540	1860
Нийт тоо ширхэг		11765	46550	58315

7.2.3 Био бордоо үйлдвэрлэх, ашиглах туршилт судалгаа

Тайлант онд Компанийн төсөвт био компост буюу түргэн бордоошуулагч "Бокаши" савыг худалдан авах зардлыг тусган, техникийн тодорхойлолт боловсруулж, 2023 оны 01-р сарын 29-нд захиалгыг Худалдан авах ажиллагааны газарт хүргүүлсэн боловч тус савыг нийлүүлэх байгууллага ховор, тээвэрлэлтэд хугацаа их ордог зэрэг шалтгааны улмаас худалдан авалт хийгдээгүй.

Иймд бид өөрсдийн дотоод нөөц болоцоог ашиглан 200 литрийн багтаамж бүхий 4ш модон хайрцаг болон 1тн-ын 1ш, 200 литрийн 3ш саванд хоол үйлдвэрлэлээс гарсан хүнсний хаягдал, цэцэрлэгжүүлэлтийн үлдэгдэл /мөчир, хатсан навч, холтос/, хог ургамал, цаасны хаягдал зэргийг ашиглан био компостыг хийж гүйцэтгэсэн. Мөн туршилтын хугацаа дуусах үед гарах бордооны хэмжээг 1000 литр гэж тооцсон ба үүнийг 2024 оны мод үржүүлгийн ажилд ашиглахаар нөөцөнд хадгалж байна.

Зураг № 80. Биобордоо бэлтгэж буй байдал

Хүснэгт № 19. Биобордоо бэлтгэсэн арга болон хэмжээ

д/д	Бордоо хийсэн сав	Тоо хэмжээ	Багтаамж	Гарах бордооны хэмжээ
1	Модон сав	4ш	800 литр	400 литр
2	Цэнхэр сав	3ш	600 литр	400 литр

3	1тн сав	1ш	1 тн	200 литр
Нийт хэмжээ				1000 литр

Түүнчлэн 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд бордоог нөхөн сэргээлтэд ашиглах гэж төлөвлөсний дагуу 2022 онд компост бордооноос гаргаж авсан шингэн бордоогоор ургалт муудсан тоорой модыг бордох туршилт хийсэн. Туршилтаар 50м урттай 1 шуудуу суулгацанд тус бордоог 1 модонд 100 гр байхаар тооцож хийсэн ба 21 хоногийн дараа өмнөх хатсан навчны цаанаас шинээр нахиа түрэн гарч ирж байгаа нь ажиглагдсан.

8. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
8.1	Трансект судалгаа хийж, зэрлэг амьтны тоо толгойг нарийвчлан тодорхойлж, фото зургаар баталгаажуулах	Жилд 2 удаа 100 зм-ээс багагүй	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ хэрэгжүүлэх газар нутагт 2019 онд Эс И Си ХХК-иар “Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө”-ний суурь судалгааг хийлгэсэн. Мөн судлагаанд үндэслэн “Биологийн олон янзын байдлын дүйцүүлэн хамгаалах хөтөлбөр хэрэгжүүлэх” зөвлөх үйлчилгээний тендерийг компанид тогтоосон онц байдал болон улсын санхүүгийн нөхцлийг сайжруулахтай холбоотойгоор 2023 оны 09 сарын 28-нд тендер зарласан. 2023 оны 11-р сарын 01-ны өдөр тендерийг хааж, 11-р сарын 15-ны өдөр санхүүгийн саналыг нээж, үнэлэх ажил хийгдсэн ба “Эхмонголын байгаль” ХХК шалгарч гэрээ байгуулах шатандаа явж байна. Гэрээ байгуулагдсан даруйд Дүйцүүлэн хамгааллын төлөвлөгөөнд	50%
8.2	Сээр нуруугүйтэн, шавьж, мэрэгч, мөлхөгчийн судалгаа хийх	Талбайн хэмжээгээр		
8.3	Шувуу хамгааллын ажлыг тодорхойлох	1 багц		
8.4	Бэлчээрийн тодорхой хэсэгт тэжээлийн ургамал тариалах, бэлчээрийн сэлгэлт хийх, бэлчээрийн ашиглалтыг сайжруулах арга хэмжээ үнэлгээ хийх.	0.5 га-гаас багагүй талбайд		
8.5	Ургамлын судалгаа хийх.	1 багц		

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
8.6	Булгийн эхийг хашиж хамгаалах	1 ш	тусгагдсан ажлуудыг гүйцэтгүүлнэ.	
8.7	Зэрлэг ан амьтанд зориулж уст цэг гаргах	1 ш		
8.8	Бэлчээр усжуулах зориулалтаар худаг гаргах	1 ш		

2023 оны 11 сарын 28-ны өдөр №ЭТТ-2023/1476 “Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах зөвлөх үйлчилгээний гэрээ”-г “Эхмонголын байгаль” ХХК-тай байгуулсан. Гэрээний дагуу 2023 оны 11-р сарын 30-ны өдөр “Эхмонголын байгаль” ХХК-тай, байгаль орчин усны бодлогын хэлтсийн төлөөлөлүүд онлайнаар хуралдаж, хийгдэх ажлын төлөвлөгөөг хэлэлцэж, санал солилцсон.

2023 оны 12-р сарын 01-нд Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг эхлүүлж, Цогтцэций сум дахь “ЭТТ” ХК-ийн дүйцүүлэн хамгаалах талбайд том хөхтөн, өвөлжиж буй шувуудын өвлийн судалгааг хийж тайланг ирүүлээд байна.

БАТЛАВ
“ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ” ХК-ИЙН
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРЛЫН ҮҮРЭГ ГҮЙЦЭТГЭГЧ
Х.МӨНХЖАРГАЛ

БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫН ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ ЗӨВЛӨХ
ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ГЭРЭЭ

2023 оны 11 сарын 28 өдөр № ЭТТ-2023/1476 Улаанбаатар хот

Энэхүү гэрээг Монгол Улсын Иргэний хуулийн 343-358 дугаар зүйл, ЭТТХК202301253 дугаартай тендер шалгаруулалтын дүн, “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн 2023 оны 11 дугаар сарын 17-ны өдрийн гэрээ байгуулах эрх олгох тухай 01/2032 тоот мэдэгдлийг тус тус үндэслэн нэг талаас 5435528 регистрийн дугаартай “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК (цаашид “Захиалагч” гэх), түүнийг төлөөлж Байгаль орчин, усны бодлогын хэлтсийн дарга О.Гүррагчаа, нөгөө талаас 5345197 регистрийн дугаартай “Эхмонголын байгаль” ХХК (цаашид “Зөвлөх” гэх), түүнийг төлөөлж гүйцэтгэх захирал Б.Сайнзаяа нар (цаашид “талууд” гэх) дараах нөхцөлөөр харилцан тохиролцож байгуулав.

НЭГ. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

- 1.1. Энэхүү гэрээгээр зөвлөх нь Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Цагаан-Овоо багт байрлах “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Салбарт Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах зөвлөх үйлчилгээг ажлын даалгавар (Гэрээний хавсралт №3)-д заасны дагуу, гэрээнд заасан хугацаанд, мэргэжлийн өндөр түвшинд хийж гүйцэтгэн Захиалагчид хүлээлгэн өгөх. Захиалагч нь гэрээгээр тохиролцсон ажлын хөлсийг төлөхтэй холбогдон үүсэх харилцааг зохицуулна.

ХОЁР. ГЭРЭЭНИЙ ХУГАЦАА

- 2.1. Энэхүү гэрээ хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс мөрдөж эхлэх ба хуанлийн 1 /нэг/ жилийн дотор багтаан гүйцэтгэнэ.
- 2.2. Талууд гэрээнд гарын үсэг зурж баталгаажуулснаас 5 хоногийн дотор захиалагчийн гэрээнд заасан газар ажлыг эхлүүлнэ.
- 2.3. Зөвлөх нь гэрээнд заасан үүргээ бүрэн биелүүлж, ажлын үр дүнгийн тайлан болон баримт бичгийн бүрдлийг Захиалагчид хүлээлгэн өгч ажил хүлээлцсэн болон гэрээг дүгнэх акт үйлдсэнээр гэрээний үүрэг дуусгавар болно.

ГУРАВ. ТӨЛБӨРИЙН НӨХЦӨЛ

- 3.1. Гэрээний үнэ буюу нийт төлбөр 363,649,000 (Гурав зуун жаран гурван сая зургаан зуун дөчин есөн мянга) төгрөг байх бөгөөд гэрээний хугацаанд үнийн

АЖИЛ ЭХЛҮҮЛСЭН ТУХАЙ АКТ

Өмнөговь аймаг, Цогтцэций сум

“Эрдэнэс-Тавантолгой” ХК болон “Эхмонголын байгаль” ХХК-ийн хооронд байгуулсан №ЭТТ-2023/1476 “БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ГЭРЭЭ”-ний дагуу 2023 оны 12-р сарын 01-ний өдөр биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг эхлүүлж байна.

Энэхүү актыг 2 хувь үйлдсэн ба тус бүр хууль зүйн хувьд адил хүчинтэй байна.

“ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ” ХК-ИЙГ ТӨЛӨӨЛЖ:
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, УСНЫ
БОДЛОГЫН ХЭЛТСИЙН ДАРГА О.ГҮРРАГЧАА
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ АХЛАХ
МЭРГЭЖИЛТЭН Ц.БҮРЭНЖАРГАЛ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЭРГЭЖИЛТЭН Д.ОТГОНСАЙХАН

“ЭХМОНГОЛЫН БАЙГАЛЬ” ХХК-ИЙГ ТӨЛӨӨЛЖ:
СУДЛААЧ Ж.МӨНХ-ЭРДЭНЭ
СУДЛААЧ Б.ЦЭВЭЭНПҮРЭВ
ЖОЛООЧ Н.ДАРХАНТӨГС

2023 оны 12 сарын 01-ний өдөр

“Эхмонголын байгаль” ХХК-тай байгуулсан гэрээ

Ажил эхлүүлсэн акт

9. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
9.1	Цагаан овоо багийн иргэдтэй гэрээ байгуулах ажил, нөхөн олговор олгох	20 иргэн	2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд Цагаан-Овоо багийн 20 иргэдтэй гэрээ байгуулах ажил, нөхөн олговор олгохоор тусгасан. 2023 оны 11-р сарын 27-ны байдлаар нэмж 20 иргэнтэй гэрээ байгуулсан ба нийт 38 иргэнд 1,017.6 сая.төг нөхөн олговор олгосон байна.	100%

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Гүйцэтгэх захирлын 2021 оны 12 сарын 14-ний өдрийн А/501 дугаар тушаалаар “Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Цагаан-Овоо багийн иргэдийг нүүлгэн шилжүүлэх асуудлын хүрээнд “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн өөрийн тусгай зөвшөөрлийн талбай болон уурхайн нөлөөллийн бүсийн айл өрхүүдэд нөхөн олговор олгох ажлыг зохион байгуулах” ажлын хэсгийг байгуулсан.

“Лэндс” ХХК-ийн хийсэн нөхөн олговрын зориулалттай хөрөнгийн үнэлгээний тайлангаар Цагаан-Овоо багийн тосгоны 182 иргэний хөрөнгө 6.432,3 сая төгрөгөөр, тус багийн 22 малчны хөрөнгө 480,9 сая төгрөгөөр, нийт 204 иргэний хөрөнгө 6,9 тэрбум төгрөгөөр үнэлэгдсэн байна.

Нүүлгэн шилжүүлэлтийн нөхөн олговрын зориулалттай хөрөнгийн үнэлгээг 2019 онд “ЛЭНДС” ХХК хийхэд тэр үед мэдээгүйн улмаас хийлгээгүй хоцорсон иргэд хөрөнгөө үнэлүүлэхээр төв оффисст 2023 онд 42 өргөдөл ирүүлсэн. Эдгээр иргэдийн нөхөн олговорт зориулсан хөрөнгийн үнэлгээг хийхээр “Хөрөнгийн үнэлгээний төв” ХХК шалгарч, иргэдийн эд хөрөнгийг үнэлж, үнэлгээний тайлангаа ирүүлж, иргэдэд танилцуулах ажил хийгдэж байна.

Нийт 270 хүний хөрөнгө 8,116.7 сая төгрөгөөр үнэлэгдсэн. 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд Цагаан-Овоо багийн 20 иргэдтэй гэрээ байгуулах ажил, нөхөн олговор олгохоор тусгасан. 2023 оны 11-р сарын 27-ны байдлаар нэмж 20 иргэнтэй гэрээ байгуулсан ба нийт 38 иргэнд 1,017.6 сая.төг нөхөн олговор олгосон байна.

10. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
10.1	Археологийн авран хамгаалах малтлага судалгаа хийх	2021 оны ажлын талбай	2023 онд уг ажлыг зөвлөх үйлчилгээ бус ажил хийх болгон өөрчилж төсөвт суулгасан бөгөөд тендер шалгаруулалтыг 2 удаа зарласан боловч оролцогч материал ирүүлээгүй шалтгаанаар амжилтгүй болсон. Тендер шалгаруулалтыг амжилттай болгох зорилгоор ШУА-ын Археологийн хүрээлэнгийн удирдлагуудтай уулзаж хэрхэн оролцох талаар санал солилцоход Шинжлэх ухааны байгуулалга нь уг тендерт оролцох ямарч боломжгүй талаар бидэнд мэдэгдсэн.	50%

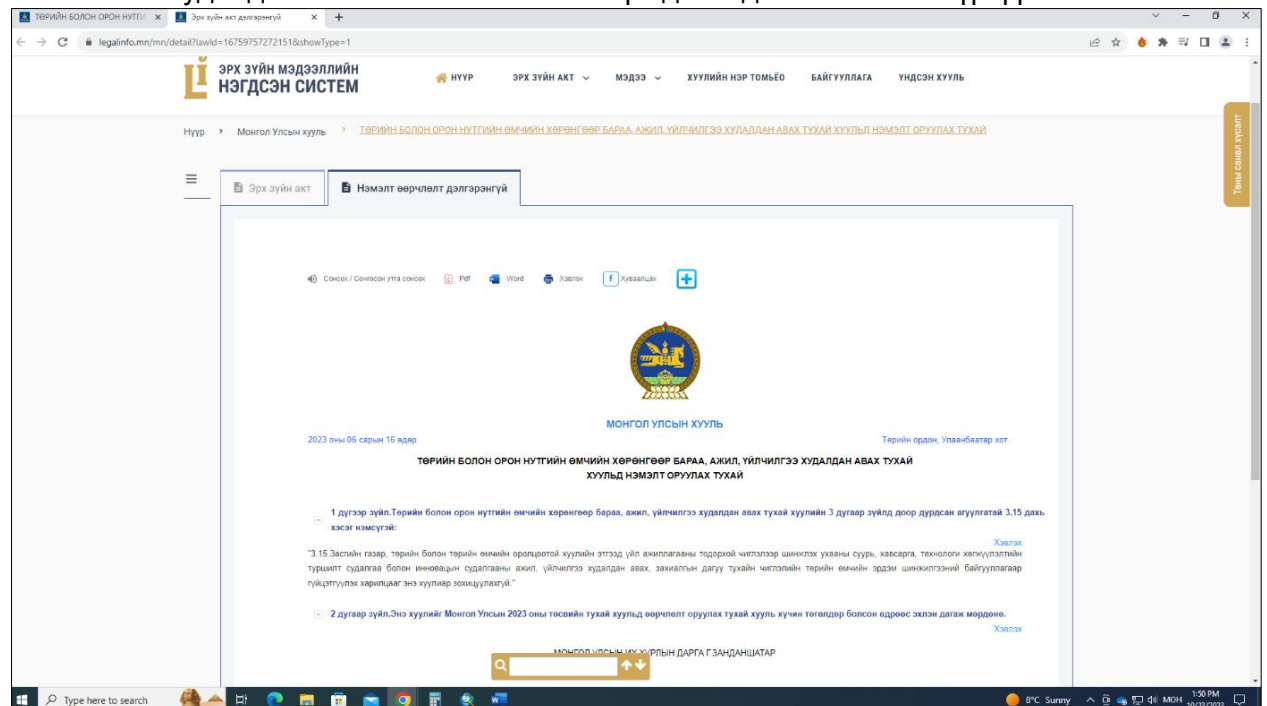
№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
10.2	Угсаатан зүйн судалгаа, шинжилгээ хийх	Тусгай зөвшөөрлийн талбай	Компанид тогтоосон онц байдал болон улсын төсвийн санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх зорилгын хүрээнд тэвчиж болох зардал гэж удирдлыгн зүгээс үзэж санхүүжилтийг зогсоосон.	0%

10.1 Археологийн авран хамгаалах малтлага судалгаа хийх

2021 онд ШУА-ын Археологийн хүрээлэнгийн эрдэмтдийн багаар хийлгэсэн хайгуул судалгааны үр дүнд илэрсэн 30 олдворыг малтлагын ажил хийлгэн талбайг чөлөөлөх ажлыг гүйцэтгүүлэхээр 2022 онд “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай” хуулийн дагуу Зөвлөх үйлчилгээний тендерийг 3 удаа зарласан бөгөөд хураангуй жагсаалт үүсээгүй шалтгаанаар амжилтгүй болсон.

2023 онд уг ажлыг зөвлөх үйлчилгээ бус ажил хийх болгон өөрчилж төсөвт суулгасан бөгөөд тендер шалгаруулалтыг 2 удаа зарласан боловч оролцогч матеиал ирүүлээгүй шалтгаанаар амжилтгүй болсон. Тендер шалгаруулалтыг амжилттай болгох зорилгоор ШУА-ын Археологийн хүрээлэнгийн удирдлагуудтай уулзаж хэрхэн оролцох талаар санал солилцоход Шинжлэх ухааны байгууллага нь уг тендерт оролцох ямарч боломжгүй талаар бидэнд мэдэгдсэн.

“Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай” хуулинд 2023 оны 06-р сарын 16-ны өдөр нэмэлт өөрчлөлт орж 3.15 “Засгийн газар, төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд үйл ажиллагааны тодорхой чиглэлээр шинжлэх ухааны суурь, хавсарга, технологи хөгжүүлэлтийн туршилт судалгаа болон инновацын судалгааны ажил, үйлчилгээ худалдан авах, захиалгын дагуу тухайн чиглэлийн төрийн өмчийн эрдэм шинжилгээний байгууллагаар гүйцэтгүүлэх харилцааг энэ хуулиар зохицуулахгүй” гэсэн заалт нэмэлтээр орж ирсэн байсан тул уг заалтанд Археологийн авран хамгаалах малтлага судалгааны ажил хамаарах эсэх талаар мөн уг заалтын хүрээнд гүйцэтгэгч байгууллагатай гэрээ шууд байгуулах боломжтой эсэх талаар компанийн Худалдан авах ажиллагааны газарт дотоод албан бичиг хүргүүлсэн.

Зураг № 81. Хуулинд нэмэлт өөрчлөлт орсон байдал

Гэвч шийдвэрлэгдээгүй тул түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт хангалтгүй шалтгаанаар оноо алдсан тухай дотоод албан бичиг удирдлагуудад хүргүүлж, танилцуулсан. Үүний дагуу "Соёлын яам"-ны төрийн нарийн бичгийн дарга Ч.Энх-Амгаланд дараах албан бичгийг хүргүүлсний дагуу доорх хариу албан бичиг ирсэн тул шууд гэрээ байгуулах ажлыг зохион байгуулж байна.

ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ ХУВЬЦААТ КОМПАНИЙ
15160 Улаанбаатар хот, Чангалзай дүүрэг,
1 дугаар хороо, Жигжидсүрэн гудамж 8, Фонарь тал
Утас: 7955-5555
И-мэйл: info@erdeneett.mn, Web: www.ett.mn

2023.12.04 № 01/2177
танай 2023.12.04-ны № 1/2177

Тодруулга хүсэх тухай

"Эрдэнэс Тавантолгой" ХК нь 2010 оноос эхлэн Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын нутагт орших Тавантолгой коксжих нүүрсний ордон Цанхийн хэсэгт нүүрсний ил уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаа явуулж байна.

Компанийн 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын ямаар батлуулан хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж байгаа бөгөөд тус төлөвлөгөөний "Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө"-нд тусгагдсан Археологийн авран хамгаалах малтлага судалгааны ажлыг гүйцэтгүүлэхээр "Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай" хуулийн дагуу тендер шалгаруулалтыг 2 удаа зарласан боловч нэг ч байгууллага оролцоогүй шалтгаанаар тендер шалгаруулалт амжилтгүй болсон.

"Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай" хуулийн 3.15 дугаар заалтад "Засгийн газар, төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд үйл ажиллагааны тодорхой чиглэлээр шинжлэх ухааны суурь, хавсарга, технологи хөгжүүлэлтийн туршилт судалгаа болон инновацийн судалгааны ажил, үйлчилгээ худалдан авах, захиалгын дагуу тухайн чиглэлийн төрийн өмчийн эрдэм шинжилгээний байгууллагаар гүйцэтгүүлэх харилцааг энэ хуулиар зохицуулахгүй" гэж заасан байгаа бөгөөд Археологийн авран хамгаалах малтлага судалгааны ажил нь тус заалтад хамаарах эсэх талаар тодруулга өгч хамтран ажиллана уу.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ОНЦГОЙ БҮРЭН ЭРХТ ТӨЛӨӨЛГӨЧ
ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ
Ж.ГАНБАТ

МОНГОЛ УЛСЫН СОЁЛЫН ЯАМ
14190 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Давуурын гудамж, Соёлын яамны бар
Утас: 26 56 26, Факс: (976) 51-26 56 26
И-мэйл: info@cs.mn, Web: www.csmn.mn

2023.12.14 № 3/3422
танай 2023.12.04-ны № 1/2177

Хариу хүргүүлэх тухай

Танай 2023 оны "Тодруулга хүсэх тухай" 01/2177 дугаар албан бичигтэй танилцлаа.

Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт палеонтологи, археологийн эрдэм шинжилгээний болон авран хамгаалах хайгуул, малтлага судалгаа хийх зөвшөөрлийг Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.3, Зөвшөөрлийн тухай хуулийн 5.2 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэгт заасны дагуу соёлын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний шийдвэрээр мэргэжлийн эрдэм шинжилгээний байгууллагад олгодог. Эрдэм шинжилгээний байгууллага нь Шинжлэх ухаан, технологийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд палеонтологи, археологийн хайгуул малтлага судалгааны ажлыг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2015 оны А/141 дүгээр тушаалаар баталсан "Соёлын өвийн судалгаа хийх журам"-д нийцүүлэн гүйцэтгэдэг.

Иймд "Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль"-ийн 3 дугаар зүйлийн 3.15 дахь хэсгийн үйлчлэлд дээрх хууль тогтоомжид заасны дагуу зөвшөөрөл авсан төрийн өмчийн эрдэм шинжилгээний байгууллагын гүйцэтгэх палеонтологи, археологийн эрдэм шинжилгээний болон авран хамгаалах хайгуул, малтлага судалгааны ажил хамаарах боломжтой гэж үзэж байна.

ТӨРИЙН НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГЫН АЛБАН ҮҮРГИЙГ ТҮР ОВЛОН ГҮЙЦЭТГЭГЧ
Ч.ЭНХ-АМГАЛАН

Соёлын яаманд хүргүүлсэн албан бичиг

Соёлын яамнаас ирсэн албан бичиг

10.2 Угсаатан зүйн судалгаа, шинжилгээ хийх

Угсаатан зүйн судалгаа, шинжилгээний ажлын захиалгыг 2023 оны 03-р сарын 08-ны өдөр Худалдан авах ажиллагааны газарт хүргүүлсэн боловч Компанид тогтоосон онц байдал болон улсын төсвийн санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх зорилгын хүрээнд тэвчиж болох зардал гэж удирдлагын зүгээс үзэж санхүүжилтийг зогсоосон байсан. Үүний улмаас түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт хангалтгүй шалтгаанаар оноо алдсан тухай дотоод албан бичиг удирдлагуудад хүргүүлж, танилцуулсан ба шууд худалдан авалтын гэрээ байгуулахаар шийдвэрлэсний дагуу захиалгын хуудсыг дахин шинэчлэн 2023 оны 12-р сарын 04-ний өдөр Худалдан авах ажиллагааны газарт хүргүүлсэн. Захиалгын дагуу тухайн өдөртөө /3 хоногийн хугацаатайгаар/ шууд худалдан авалтын үнийн санал ирүүлэх урилгыг www.ett.mn-д нийтэлсэн. 2023 оны 12-р сарын 08-ны өдөр үнийн саналыг нээхэд Түүх угсаатан зүйн хүрээлэн болон Монгол улсын их сургуулиас үнийн санал ирүүлсэн байсан ба техникийн тодорхойлолтын шаардлага хангасан Түүх угсаатан зүйн хүрээлэнтэй "Угсаатайн зүйн судалгаа, шинжилгээний ажил"-ыг гүйцэтгүүлэхээр шийдвэрлэсэн байна. Үүний дагуу "Угсаатайн зүйн судалгаа, шинжилгээний ажил"-ын гэрээний төслийг боловсруулж, батлагдах шатандаа явж байна.

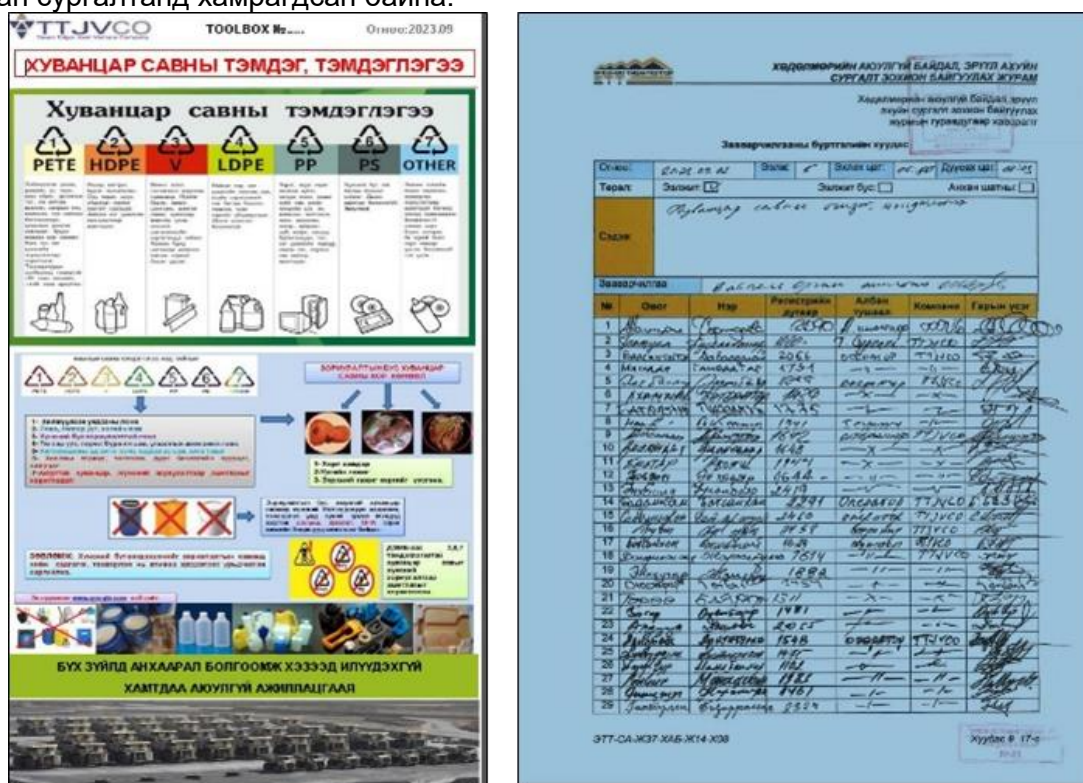
11. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
11.1	ХАЛМ-ийг химийн бодис ашигладаг ажлын байруудад байрлуулах, сургалт зохион байгуулах.	>500 хүнд	Химийн бодистой харьцаж ажилладаг Засвар, механикийн хэлтсийн ажилтнуудад амраад уурхайд ажиллахаар ирэх бүрт буюу 7 хоног болгон ХАЛМ-ын сургалтыг өглөөний нарядын дараа 15-20 минутанд тогтмол танилцуулах сургалтыг зохион байгуулж байна. Давтагдсан тоогоор 1500 ажилтан сургалтанд хамрагдсан.	100%
11.2	Уурхайн Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулах.	Батлагдсан төлөвлөгөө	2023 оны 1 дүгээр улиралд багтаан уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг шинэчлэн холбогдох төрийн захиргааны байгууллагаар баталгаажуулсан.	100%
11.3	Уурхайн Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг нийт ажилтнуудад танилцуулах	>500 хүнд	2023 онд батлагдсан гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг уурхайн 4 ээлжийн нийт 1210 ажилтанд орсон.	100%
11.4	Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх дүрэм журам боловсруулж түүнийг дагаж мөрдөх.	-	“Галын аюулгүй байдлын тухай хууль”, “Гамшгаас хамгаалах тухай хууль”, Гал түүмрийн болон гамшгаас хамгаалах улсын хяналтын дүрэм, Галын аюулгүй байдлын үндсэн дүрмийг үндэслэл болгон “Галын аюулгүй байдлын журам”-ыг боловсруулан 2021 оны 11-р сарын 12-ны өдрийн “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ын Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сум дахь Салбарын захирлын А/98 тоот тушаалаар батлуулж, мөрдөн ажиллаж байна.	100%
11.5	Галын дохиоллын систем суурилуулах, гал унтраах хэрэгслийг зохих газруудад байрлуулах, байнгын бэлэн байлгах, аюулын гарцын байрлалын заасан самбар галын аюул болж болзошгүй газруудад анхааруулах зурагт хуудас, тэмдэг тэмдэглэгээг байрлуулах, хяналт тавих.	-	Барилга байгууламж, техникүүдийн галын аюулгүй байдлын системийг бүрэн байрлуулж, гал унтраах хэрэгслийг шаардлагатай газруудад байрлуулах ажлыг зохион байгуулан осол, аваарын үед дүрвэн гарах чиглэл заасан анхааруулах тэмдгүүдийг бүрэн байрлуулан тэдгээрийн тлааар бүх ажилнуудад сургалт зааварчилгааг тогтмол өгч ажиллаж байна.	100%

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
11.6	Шатахуун түгээх станцын талбайд ил гал гаргахыг хориглосон, анхааруулсан тэмдэг, санамж байрлуулах, үерээс хамгаалсан суваг шуудуу татах, сэргээх	5 ш	“ЭТТ” ХК-ийн 1 ширхэг, “ТН Түншлэл”-ийн 2 ширхэг, “ХАИ”-ийн 2 ширхэг, “ТТОТ”-ийн 2 ширхэг. Нийт 7-н ШТС-үүдэд ил гал гаргахыг хориглосон, анхааруулсан тэмдэг, санамжийг бүрэн байрлуулж дууссан.	100%

11.1 ХАЛМ-ийг химийн бодис ашигладаг ажлын байруудад байрлуулах, сургалт зохион байгуулах

ЭТТ ХК болон гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллагын химийн хортой, аюултай нүүрсустөрөгчийн бодис материалыг хадгалах, тээвэрлэх, ашиглах хууль болон дотоод журмыг боловсруулан мөрдөж ажилчдад химийн хортой, аюултай бодис материалын мэдээлэлийг сургалт зааварчилгаагаар явуулж байна. Нийт давтагдсан тоогоор 1500 ажилтан сургалтанд хамрагдсан байна.

Зураг № 82. ХАЛМ-ыг шаардлагатай байршлуудад байрлуулж сургалт орсон байдал

11.2 Уурхайн Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулах

“Гамшгаас хамгаалах тухай” хуулийн 8-р зүйлийн 8.1-д заасны дагуу уурхайн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг боловсруулан 2023 оны 02-р сарын 18-ны өдөр Гамшгаас хамгаалах төлөвлөлт, бэлэн байдал хариуцсан ахлах мэргэжилтэн, гамшгаас хамгаалах улсын хяналтын байцаагч, ахмад Б.Дэнзэнгээр хянуулан Өмнөговь аймгийн Онцгой байдлын газраар батлуулсан.

“Уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө”-г боловсруулан Улаанбаатар хотын Налайх дүүрэгт орших Онцгой байдлын ерөнхий газрын харьяа Уул уурхайн аврах 09-р ангийн даргийн захирагч хурандаа Д.Гантулгаар батлуулан хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

БАТЛАВ
"ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ" ХК-ийн
САЛБАРЫН ЗАХИРЛАЛ

ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ
ETT

**"ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ" ХК-ийн
УУРХАЙН ГАМШГААС ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

ХЯНАСАН:
ГАМШГААС ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ
БЭЛЭН БАЙДАЛ ХАРИУЦСАН АХЛАХ
МЭРГЭЖИЛТЭН, ГАМШГААС ХАМГААЛАХ
УЛСЫН ХЯНАЛТЫН БАЙЦААГЧ, АХМАД
2023 оны 02 сарын 18 өдөр

ХЯНАСАН:
"ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ" ХК-ийн
ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ,
ЭРҮҮЛ АХУЙН ХЭЛТСИЙН ДАРГА
2023 оны 02 сарын 18 өдөр

"ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ" ХК-ийн
ХУУЛЧ
2023 оны 01 сарын 18 өдөр

БОЛОВСРУУЛСАН:
"ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ" ХК-ийн
ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН
АХЛАХ МЭРГЭЖИЛТЭН
2023 оны 01 сарын 18 өдөр

"ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ" ХК-ийн
ОНЦГОЙ БАЙДЛЫН АЖИЛТАН
2023 оны 01 сарын 18 өдөр

Б.ДЭНЭЭН
З.БЯМБАДОРЖ
Б.ГАНБААТАР
Г.МАНЛАЙ
Д.БУМЦЭНД

2023 ОН

БАТЛАВ:
"ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ" ХК-ийн
САЛБАРЫН ЗАХИРЛАЛ

ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ
ETT

**ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ ХК-ийн
УУРХАЙН АЮУЛЫН ҮЕД
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**
Үүсгэн АТЗ-ын дугаар: МУ-011943, МУ-018882

ХЯНАСАН:
УУЛ УУРХАЙН АВРАХ ӨӨ ДҮГЭЭР АНГИЙН
ТЕХНИКИЙН АЛБАНЫ ДАРГА, АВРАХ
АЖИЛЛАГААНЫ УДИРДАГЧ, АХМАД

ХЯНАСАН:
"ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ" ХК-ийн
ҮЙЛДВЭРЛЭЛ, ТЕХНИКИЙН
ГАЗРЫН ДАРГА

"ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ" ХК-ийн
ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ,
ЭРҮҮЛ АХУЙН ХЭЛТСИЙН ДАРГА

БОЛОВСРУУЛСАН:
"ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ" ХК-ийн
ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН
АХЛАХ МЭРГЭЖИЛТЭН

"ЭРДЭНЭС ТАВАНТОЛГОЙ" ХК-ийн
ОНЦГОЙ БАЙДЛЫН АЖИЛТАН

Д.БАЯРЖАРГАЛ
Л.ДОРЖСҮРЭН
З.БЯМБАДОРЖ
Г.МАНЛАЙ
Д.БУМЦЭНД

2023 он

Зураг № 83. Уурхайн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө болон аваар устгах төлөвлөгөөг батлуулсан байдал

11.3 Уурхайн Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг нийт ажилтнуудад танилцуулах

2023 онд батлагдсан гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөгөөр 2023 онд "Эрдэнэс Тавантолгой" ХК-ийн салбарын 4 ээлжний нийт 1210 ажилтанд сургалт орсон. Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөнд орсон сайн дурын бүлгэмийн гишүүдийг үүрэг чиглэлээр хангаж дасгал сургуулилтыг 7 дугаар сарын 17-нд Б ээлж ирж удирдамж гаргаж А, Б, В-ээлжийн сайн дурын бүлгэмийн 51 гишүүний үүрэг чиглэлийг танилцуулж сургалт зааварчилгаа өгсөн.

Мөн Салбарын захирлын баталсан гал унтраах тархалтын сургуулилт зохион байгуулах удирдамжийн дагуу 2023 оны 04 дүгээр сарын 29-ний өдөр гэрээт болон туслан гүйцэтгэх компанийн онцгой байдлын хэсгүүдтэй хамтарсан тархалтын сургуулилтыг ЦЗУ-н 1471 түвшинд LBR984#103 экскаваторт тархалтын сургуулилтыг зохион байгуулсан. Нийт ажилтны гал унтраах практик сургалтаар гэрээт компаниудын онцгой байдлын нэгжүүдтэй хамтарч 9 удаа үзүүлэх тархалтын сургууль хийсэн.

Зураг № 84. Уурхайн гамшигаас хамгаалах төлөвлөгөө, аваар устгах төлөвлөгөөг практик дадлага хийж танилцуулж буй байдал

11.4 Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх дүрэм журам боловсруулж түүнийг дагаж мөрдөх

“Галын аюулгүй байдлын тухай хууль”, “Гамшгаас хамгаалах тухай хууль”, Гал түймрийн болон гамшгаас хамгаалах улсын хяналтын дүрэм, Галын аюулгүй байдлын үндсэн дүрмийг үндэслэл болгон “Галын аюулгүй байдлын журам”-ыг боловсруулан 2021 оны 11-р сарын 12-ны өдрийн “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ын Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сум дахь Салбарын захирлын А/98 тоот тушаалаар батлуулсан.

[illegible]

Зураг № 85. "Галын аюулгүй байдлын журам"-ыг баталсан Салбарын захирлын тушаал болон журам

Гал унтраагуур, зам гарц, багаж хэрэгслийн үзлэгийг нийт 62 удаа хийж гүйцэтгэсэн. Мөн галын аюулгүй байдлын сэдвийн хүрээнд нийт 151 ажилтанд шинэ ажилтны сургалтын хөтөлбөрийн дагуу хичээл орж, мэдээ мэдээллээр ханган ажилласан.

11.5 Галын дохиоллын систем суурилуулах, гал унтраах хэрэгслийг зохих газруудад байрлуулах, байнгын бэлэн байлгах, галын аюулгүй байдлын журмын хэрэгжилтийг хангах, хяналт тавих

Уурхайн засварын төв, диспетчер хяналтын байр, борлуулалтын талбайн баруун болон зүүн хяналтын пүү, Цанхи хотхон галын аюулгүй байдлын нэгдсэн дохиололын системд холбогдсон. 2023 онд шинээр ашиглалтанд орсон Грийн центрийн Эрдэнэс хотхон, Захиргааны байр, уурын зууханд галын аюулгүй байдлын нэгдсэн дохиолол суурьлуулсан.

2023 оны эхний хагас жилийн хугацаанд галын аюулгүй байдлын үзлэгийн хуваарийн дагуу гал унтраагуур, дохиоллын үзлэг 27 удаа хийж даралт унасан буюу шинээр гал унтраагуур 98 ширхэгийг, бөмбөлгөн гал унтраагуур 9 ширхэгийг, автомат гал унтраагуур 8 ширхэгийг тус тус шинээр сольж галын аюулгүй байдлыг ханган ажилласан байна.

Зураг № 86. Галын аюулгүй ажиллагааны практик сургалт хийж буй байдал

11.6 Шатахуун түгээх станцын талбайд ил гал гаргахыг хориглосон, анхааруулсан тэмдэг, санамж байрлуулах, үерээс хамгаалсан суваг шуудуу татах, сэргээх

Уурхайд байрлах зөөврийн ШТС-ыг хамгаалсан үерийн суваг шуудууг сэргээн засварлах, ойр орчмын хог хаягдлыг цэвэрлэх, ажлын байрны үзлэг хийж зөрчил дутагдлыг арилгах, тэмдэг тэмдэглэгээг сэргээх ажлуудыг тогтмол хийж байна.

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК: Зөөврийн шатахуун түгээх станц 1 ширхэгийг ашигладаг бөгөөд Шатах тослох материал нийлүүлэх гэрээт байгууллагаар “Шунхлай” ХХК ажилладаг.

Зураг № 87. “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн ШТС-д хийгдсэн анхааруулах тэмдэг

“ТН Түншлэл”: Зөөврийн 2 ширхэг ШТС-ийг ашигладаг бөгөөд Шатах тослох материал нийлүүлэх гэрээт байгууллагаар “Праймари Энержи” ХХК ажилладаг.

Зураг № 88. “ТН Түншлэл”-ийн ШТС-үүдэд ил гал гаргахыг хориглосон болон анхааруулсан тэмдэг байрлуулсан байдал

“Хишиг Арвин Индустриал” ХХК: Зөөврийн 2 ширхэг ШТС-ийг ашигладаг бөгөөд шатах тослох материал нийлүүлэгчээр “Шунхлай” ХХК ажилладаг.

Зураг № 89. “Хишиг Арвин Индустриал” ХХК-ны ШТС-үүдэд анхааруулах тэмдэг байрлуулсан байдал

“Тавантолгой Оператор Түншлэл”-ийн бүрэлдэхүүний 5 компаниуд зөөврийн 2 ширхэг ШТС-ийг ашигладаг бөгөөд компани бүр шатахуун нийлүүлдэг өөр өөрийн байгууллагуудтай гэрээ байгуулан ажилладаг.

2022 оны 10-р сарын 29 09:25:25
Нэргүй зам
Ханхонгор
Өмнөговь

2022 оны 10-р сарын 29 09:24:45
Нэргүй зам
Ханхонгор
Өмнөговь

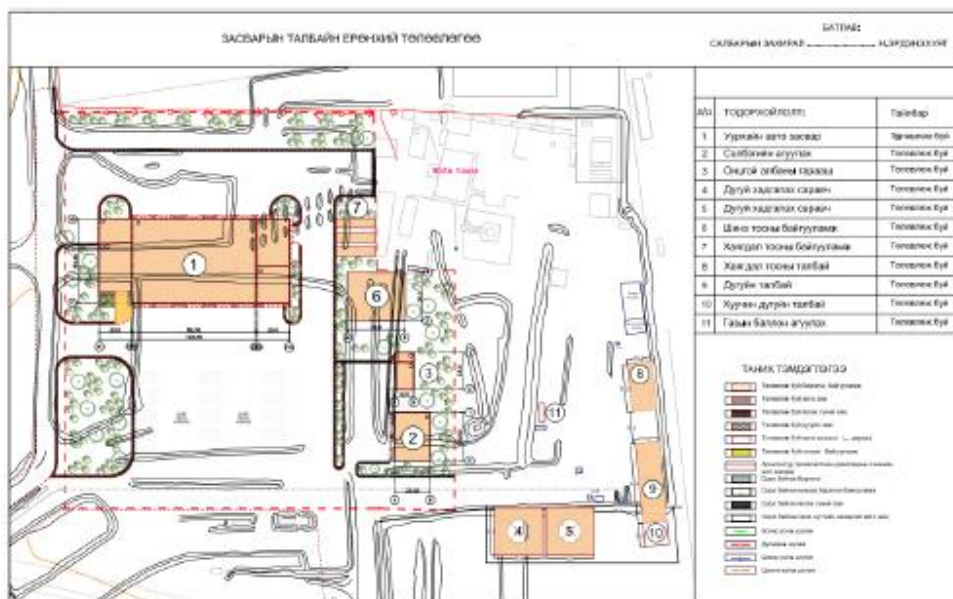
Зураг № 90. “ТТОТ”-ийн ШТС-үүдэд анхааруулах самбар байршуулсан байдал

12.ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

12.1 Аюултай хог хаягдал

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
12.1.1	Хог хаягдлын нэгдсэн төвийн зураг төслийн ТЭЗҮ гаргуулахад шаардлагатай бичиг баримтын бүрдэл хангах.	Лицензийн талбайн хэмжээнд	Шинэ засварын төвийн зураг төсөл боловсруулахтай холбоотой хог хаягдал ангилан ялгах талбай, хаягдал тосны байгууламжийг зураг төсөлд суулгах саналыг Зураг төслийн хэлтэст өгч батлуулсан.	100%
12.1.2	Аюултай хог хаягдлыг тусгай зөвшөөрөлтэй ААН-д шилжүүлэх	15 тн	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК болон гэрээт компаниуд “Цэцүүх трейд” ХХК-тай гэрээ байгуулан 2023 оны эхний 10 сарын байдлаар 78.9 тн аюултай хог хаягдал /арчих материал, тосны шүүр, батарей/, ИВС танк 134ш, төмөр торх 12ш, принтерийн хор 100ш, хаягдал тос нийт 889.05 тонныг шилжүүлсэн байна.	100%
12.1.3	Аюултай хог хаягдлын хадгалалтын стандартуудыг мөрдүүлэх. Стандартыг шинэчлэн сайжруулах	5 ш	Уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаанаас гарч аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах байгууламжуудыг стандартын шаардлагад нийцүүлэн ашиглаж байгаа бөгөөд тогтмол сайжруулалт хийж байна. Мөн Оффисын ажилтнуудын хэрэглээнээс гарах ашигласан батарей цуглуулах савын Салбарын оффисууд болон гэрээт компаниудын оффист байрлуулан хаягдал батарейг цуглуулж байна.	100%

12.1.1 Хог хаягдлын нэгдсэн төвийн зураг төслийн ТЭЗҮ гаргуулахад шаардлагатай бичиг баримтын бүрдэл хангах

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК болон туслан гүйцэтгэгч гэрээт байгууллагуудтай хамтран Цогтцэций сумын хог хаягдлын цэгийн эмх замбараагүй хог хаягдлыг хамах, овоолгооруу шуух, сумын ойр орчимд их хэмжээгээр хуримтлагдсан хур хог хаягдлыг ачиж зөөж тээвэрлэх хогийн цэг рүү явах 5км маршрутын замыг хусах зэрэг ажлыг 2023 оны 01 сарын 16-18-ны өдрүүдэд хийж гүйцэтгэсэн.

Хүснэгт № 20. Туслах техникуудийн ажилласан мото/цаг

№	Компани	Огноо	Марк	Парк дугаар	Ажилласан мото/цаг
1	“Голд Магнет” ХХК	01-р сарын 16	XCMG ZLI50GN	Лоадер 770	17.1
2	“Монгол Майнинг Энд Эксплорейшн” ХХК	01-р сарын 17	LW700	Лоадер 744	12
3	“Эрдэс Майнинг Оператор” ХХК	01-р сарын 18	LINGONG L968F	Лоадер 788	10.9
4	“Платиниум Ланд” ХХК	01-р сарын 16	CAT 16	Грейдер 759	11
5	“Хишиг Арвин Индустриал” ХХК	01-р сарын 16-18	HOWO	Хово 2628	27.9
6	“Ти Эн Түншлэл”	01-р сарын 16	CAT873	Дугуйт түрэгч 173	9
НИЙТ					87.9

Зураг № 91. Хог хаягдлын нэгдсэн цэгийн өмнөх байдал

Зураг № 92. Хог хаягдлыг нэгдсэн төвийн засаж янзалсан байдал

Засварын талбайн ерөнхий төлөвлөгөө

Засварын талбайн ерөнхий төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу машин техникийн засвар үйлчилгээнээс гарсан аюултай хог хаягдал түр хадгалах цэгийг тохижуулах, хөрсний нэвчилт үүсэхээс сэргийлж фелонк дэвсэж хайргаар хучилт хийж нягтаршуулсан.

Зураг № 93. Засварын шопийн аюултай хог хаягдлын талбайд дэвсэлт хийж, ангилан ялгах хашаа хийсэн байдал

12.1.2 Аюултай хог хаягдлыг тусгай зөвшөөрөлтэй ААН-д шилжүүлэх

Манай компани нь Хог хаягдлын тухай хуулийн дагуу манай компани нь Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-ын 2019 оны 11-р сарын 19-ний өдрийн 314 дугаартай албан бичгээр аюултай хог хаягдал үүсгэгчээр бүртгэгдэж Y-000753 дугаар авсан.

Хог хаягдлын тухай хууль, Засгийн газрын 2018 оны 116-р тогтоолын 1, 2-р хавсралт болох “Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх тайлагнах журам”, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2018 оны 02-р сарын 02-ны өдрийн А/21 тоот тушаалыг үндэслэн Цанхийн уурхайн үйл ажиллагаандаа мөрдлөг болгон ажиллаж байна.

“Цэцүйх трейд” ХХК-тай 2023 оны 08-р сарын 03-ны өдөр “Аюултай болон овор ихтэй хог хаягдлыг нийлүүлэх, тээвэрлэх үйлчилгээ үзүүлэх гэрээ”-г байгуулан аюултай хог хаягдлыг нийлүүлж байна.

БАТАВ:
ЭРЭДНЭЭС ТАВАНТОГЛОЙ ХХД-ЫН ДАХЬ
ЗАСГИЙН ГЭРЛЭГ ОНЦГОЙН УРСН
ЭРХТ ТӨГӨМӨӨН

БАТАВ:
ЦЭЦХТ ТРЕДТ ХӨХИЙН
ГҮЙДЭЛТЭЙ ЗАХИРАЛ

ХАНГАТ

НИЙЛЭГҮҮН

АЮУЛТАЙ БОЛОН ӨВӨР ИХЭЭН ХОХ КАНДИД ХИЙЦЭХЛЭХ
ТЭВЭЭРЛЭХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮНЭЛТЭЙ ГЭРЭЭ

2023 онд 08 дугаар
сарын 07-ны өдөр

№ 447-А/УХС

Улаанбаатар хот

ОМОНГОВЬ АЙМАГ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ
ЖУУЛЧЛАЛЫН ГАЗАР

46003, Өмнөговь аймаг, Дархан-Уул хот, 3 дугаар баг,
Мунхуйн гудамжныг сандын 101 тоот
Утас: (7700) 7053-2148, E-mail: ombogov@portal.mn

2019 / 1 / 19 № 374

13666 _____ № _____

ЭРДЭНЭЭС-ТАВАНТОГЛОЙ ХХД

Танай компанийн ХОХ хангидын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.9-д заасны дагуу аюултай хоХ хангидын үүсгэгээр бүртгэл, бүртгэлийн У-000753 дугаар олгов.

ХОХ хангидын тухай хуулийн 22, 23 дугаар зүйлийн мөрдөө аюултайг акаутууры байна.

НЭГ НИЙЛЭХ ҮНДЭСЛЭЛ

1.1 Энхүү гэрээг Гүйцэтгэн нь Захиалаачийн Өмчлөхөө ашиглан Цогцолдуй сумын нутаг дэвсгэрт байрлах Тавантоглойн ойрын Цэцхэн ууртай эрх аюултай хоХ хангад (байцаж хоХ хангад) (хэ) үерийн аюулгүйн тэвэрлэн оролцохор тэвэрлэн, нийлүүлэх ажил хийх болгохор дээрх, үерийн, стандарт, Захиалаачийн шавдлага, ажилын дэвшилээр (гэрээний хавсралт №3.1) нийлүүлэн мөргөлийн өдөр түрээнд илж гүйцэтгэн, Захиалаачийн байгууллагад өргөдөл, шавдга зүйл-баримат баруулахыг байр уруу хууль, гэрээгээр тэмдэглэн ажилын өссөнөө тэмдэглэн холбогдох үйлчил мөргөлийн зохицуулна.

ХОЁР ГЭРЭЭНИЙ ХУЦААЛА

2.1 Энхүү гэрээ нь байгууллагад өдөөс хоХ хуурийн 1 (нэг) өссөн хуурийн байна.

2.2 Хуулийн нь Гэрээний хуурианд, Захиалаачийн ахуурыг хуурийн үндэслэн, хэмжээг өссөнөө хоХ хуури 7 дүнийн хуурийн дотор илж илж гүйцэтгэн далахал байх, ажилын үр дүнийн тайлал, эл хуурийн Захиалаачийн гүйцэтгэн.

ДАРГА Б.Пүрэвтулга

БОВЕХ М.Б.Пүрэвтулга

Монгол улс

2019.1.19

• 463190319

Зураг № 94. Аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэх гэрээ

2023 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдөр төрлийн 19 тонн орчим аюултай хог хаягдлыг дагалдах бичгээр баталгаажуулан, акт үйлдэж нийлүүлсэн.

Хүснэгт № 21. Аюултай хог хаягдал нийлүүлсэн хэмжээ

№	Огноо	Аюултай хог хаягдлын төрөл	Хэмжээ	Нийлүүлсэн АНН
1	2023.09.21	IBC танк	11ш	“Цэцүүх трэйд” ХХК
		Төмөр торх	12ш	
		Тос, тосолгооны бохирдсон кардон цаас материалаар	2000кг	
		Принтерийн хор	100ш	
		Тосны шүүр	1000 кг	
		Тос, тосолгооны бохирдсон агаар шүүгч материалаар	9000кг	
		Бохирдсон арчих материал	6100 кг	
		Хаягдал батарей	20кг	
Хаягдал тос нийлүүлсэн бүртгэл				
2	2023.04.08	Ашигласан тос	40 тн	“Дэвжих өргөө” ХХК
3	2023.07.21	Ашигласан тос	30 тн	
4	2023.09.10	Ашигласан тос	20 тн	

Зураг № 95. Аюултай хог хаягдлыг гэрээт байгууллагад шилжүүлж буй байдал

Мөн уурхайн хэмжээнд “Яаралтай тусламжийн нэгж”-ээс гарч байгаа эмнэлгийн гаралтай хог хаягдлыг Цогтцэций сумын сум дундын эмнэлэгтэй “Эмнэлгийн аюултай болон эрсдэлтэй хог хаягдлыг тээвэрлэх, халдваргүйтгэх, устгах, аюулгүй болгох тухай” гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

“Хишиг арвин индустриал” ХХК нь Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-ын 2020 оны 08-р сарын 26-ны өдрийн 230 дугаартай албан бичгээр “ХАИ” ХХК нь аюултай хог хаягдал үүсгэгчээр бүртгэгдэж Ү-001153 дугаар авсан.

2023 оны 03-р сарын 22-ны өдөр “Цэцүүх трейд” ХХК-тай Аюултай хог хаягдал шилжүүлэх болон Аюултай хог хаягдал тээвэрлэлтийн гэрээг байгуулсан. Тус компанид гэрээнд заасны дагуу цаас болон кардон сав баглаа боодол, химийн бодисын хаягдал хуванцар, сав канистр, химийн хуванцар IBC танк, хорт болон бохирдсон шингээгч, бохир алчуур материал, фильтрийн материал, тусгаалан заагдаагүй хамгаалалтын хувцасыг шилжүүлэн, тээвэрлэхэд бэлдэн уурхайн хог хаягдлын цэг дээр ангилан ялгалтыг хийн ажиллаж байна.

Зураг № 96. "Хишиг Арвин Индустриал" ХХК-ны Аюултай хог хаягдал шилжүүлэх гэрээ, Аюултай хог хаягдал үүсгэгчийн бүртгэлийн дугаар

"Хишиг арвин индустриал" ХХК нь аюултай хог хаягдлыг тусгай талбайд ангилан ялгаж хадгалан 2023 онд дараах төрлийн аюултай хог хаягдлыг гэрээний дагуу нийлүүлсэн байна.

Хүснэгт № 22. "Хишиг арвин индустриал" ХХК-ны аюултай хог хаягдал нийлүүлсэн хэмжээ

№	Огноо	Аюултай хог хаягдлын төрөл	Хэмжээ	Нийлүүлсэн АНН
1	2023.03.06	IBC танк	4ш	“Цэцүйх трэйд” ХХК
		Тосны шүүр	4200кг	
2	2023.07.03	IBC танк	4ш	
		Тосны шүүр	1400 кг	
3	2023.09.26	IBC танк	5ш	
		Тосны шүүр	1400 кг	
Хаягдал тос нийлүүлсэн бүртгэл				
4	2023.04.17	Ашигласан тос	5 тн	
5	2023.05.28	Ашигласан тос	20 тн	
6	2023.07.22	Ашигласан тос	20 тн	
7	2023.08.11	Ашигласан тос	20 тн	
8	2023.09.20	Ашигласан тос	20 тн	

"Ти Эн Түншлэл" 2019 оны 10 дугаар сарын 25-ны өдөр "Цэцүүх трейд" ХХК-тай Аюултай хог хаягдал шилжүүлэх болон Аюултай хог хаягдал тээвэрлэлтийн гэрээг байгуулсан ба жил бүр гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт хийж гэрээний хугацааг сунган хамтран ажиллаж байна. Түншлэлийн хэмжээнд Ти Ти Жи Би Си Өү ХХК, "Нормаунт" ХХК, "CR19" ХХК гэсэн компаниуд хамтран аюултай хог хаягдал, химийн бодисын сав, баглаа боодлыг нийлүүлж байна. 2023 оны эхний 10 сарын байдлаар гэрээний дагуу 5 удаа аюултай хог хаягдлыг нийлүүлсэн байна.

Хүснэгт № 23. "Ти Эн Түншлэл"-ийн аюултай хог хаягдал нийлүүлсэн хэмжээ

№	Огноо	Аюултай хог хаягдлын төрөл	Хэмжээ	Нийлүүлсэн АНН
1	2023.01.23	Бохирдсон арчих материал	2077 кг	"Цэцүүх трейд" ХХК
		Тосны шүүр	9340 кг	
		IBC танк	22ш	
2	2023.02.12	Хаягдал аккумулятор	3120 кг	
		Бохирдсон арчих материал	1997 кг	
3	2023.03.12	IBC танк	40ш	
		Тосны шүүр	16036 кг	
4	2023.06.25	Тосны шүүр	10147 кг	
		Бохирдсон арчих материал	1402 кг	
		IBC танк	24ш	
5	2023.07.29	Тосны шүүр	12648 кг	
		Бохирдсон арчих материал	136 кг	
		IBC танк	24ш	

Хаягдал тос нийлүүлсэн бүртгэл				
1	2023.01.11	Ашигласан тос	56.45 тн	“Хай би ойл” ХХК
2	2023.02.08	Ашигласан тос	56.45 тн	
3	2023.03.04	Ашигласан тос	56.45 тн	
4	2023.04.01	Ашигласан тос	56.45 тн	
5	2023.04.25	Ашигласан тос	56.45 тн	
6	2023.05.17	Ашигласан тос	56.45 тн	
7	2023.06.07	Ашигласан тос	56.45 тн	
8	2023.07.01	Ашигласан тос	56.45 тн	
9	2023.08.11	Ашигласан тос	56.45 тн	
10	2023.08.12	Ашигласан тос	31 тн	
11	2023.09.04	Ашигласан тос	31 тн	
12	2023.09.08	Ашигласан тос	31 тн	
13	2023.09.20	Ашигласан тос	31 тн	
14	2023.10.01	Ашигласан тос	31 тн	
15	2023.10.07	Ашигласан тос	20 тн	

[illegible][illegible][illegible]

Зураг № 97. "Ти Эн Түншлэл"-ийн Аюултай хог хаягдал шилжүүлэх, тээвэрлэх гэрээ, баримт

Төслийн хэмжээнд тайлант онд “Цэцүүх” ХХК-д нийт 10 удаагийн ачилтаар 78903 кг аюултай хог хаягдал /арчих материал, тосны шүүр, батарей/, ИВС танк 134ш, төмөр торх 12ш, принтерийн хор 100ш, хаягдал тос нийт 889.05 тонныг шилжүүлсэн байна.

[illegible][illegible][illegible]

Зураг № 98. Аюултай хог хаягдал шилжүүлсэн дагалдах хуудас

Диаграмм № 4. Шилжүүлсэн аюултай хог хаягдлын хэмжээ /төрлөөр/

12.1.3 Аюултай хог хаягдлын хадгалалтын стандартуудыг мөрдүүлэх. Стандартыг шинэчлэн сайжруулах

Цанхийн баруун зүүн уурхайн хөрс хуулалт, нүүрс олборлолтын ажил гүйцэтгэх гэрээт компаниуд болох Ти Эн түншлэл болон Тавантолгой оператор түншлэлийн үйл ажиллагаанд ашиглаж буй техникүүдийн үйлчилгээнээс гарах хог хаягдал нь уурхайн нийт аюултай хог хаягдлын зохилох хувийг эзэлдэг. Иймд цанхийн баруун зүүн уурхайд тусдаа 2 ширхэг аюултай хог хаягдал цуглуулах байгууламжийг ашиглаж байгаа ба тус байгууламжид аюултай хог хаягдлыг ангилан ялгаж, гэрээт байгууллагад нийлүүлэх хүртлэх хугацаанд хадгалж байна. Тус байгууламж нь аюултай хог хаягдал хадгалах шаардлагын дагуу тэмдэглэгээтэй, хөрсөнд нэвчихээс сэргийлсэн бетон суурьтай, блокон 6 тасалгаатай байгууламж юм. Хаалганы хэмжээ жижиг лоадер орж ачих боломжтой байхаар бөгөөд нийт $6 \times 24 = 144$ м² талбайтай ба суурийн бетон 0.20 м зузаантай.

Зураг № 99. Аюултай хог хаягдал түр хадгалах байрны зураг

Мөн техникийн үйлчилгээнээс гарах ашигласан тос, тосолгооны бүтээгдэхүүнийг цутгалт хийсэн тусгай тэмдэг тэмдэглэгээ бүхий талбайд нөөцийн саванд хадгалж байна.

Зураг № 100. Хаягдал тосыг хадгалж буй байдал

Ти Эн түншлэлийн хувьд Хатуу аюултай хог хаягдлыг “Ти Ти Жи Ви Си Өү” ХХК, шингэн буюу гарах ашигласан тос, тосолгооны бүтээгдэхүүнийг “Нормаунт” ХХК хариуцаж, талбай тус бүрийн стандарт шаардлагыг хангуулан ажилладаг.

Тавантолгой оператор түншлэлийн зарим тос цуглуулах талбай бетонон сууриггүй байгаа тул цутгалтын ажлыг шат дараатайгаар хийх шаардлагыг тухай ажлын байрны үзлэгийн тайланд оруулан хүргүүлж байна.

Үүнээс гадна хаягдал батареийг энгийн хог хаягдалтай хольж хаяхаас сэргийлэн Оффисын ажилтнуудын хэрэглээнээс гарах ашигласан батареий цуглуулах савын Салбарын оффисууд болон гэрээт компаниудын оффист байрлуулан хаягдал батареийг цуглуулж байна.

Зураг № 101. Хаягдал батареий цуглуулж буй байдал

12.2 Ахуйн, үйлдвэрлэлийн болон аюултай хог хаягдал

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
12.2.1	Дотоод, гадаад орчны хог цуглуулах савны стандартыг сайжруулах	20%	Монгол улсын “Хог хаягдлын тухай хууль” болон компанийн “Хог хаягдлын журам”-ын дагуу Салбарын гадаад, дотоод орчны хог хаягдлыг цуглуулах савыг сайжруулах зорилгоор 2023 оны төсөвт 83.16 сая төгрөг суулган хогийн савны захиалга хийсэн. Гэрээт компаниуд хог хаягдлыг цуглуулах савыг сайжруулан ажиллаж байна.	100%
12.2.2	Дахивар хүлээн авагчийг судалж хаягдлын анги тус бүрээр нийлүүлэх	50 тн	Цогтцэций сумын “Дүүрэн Цэций” ХХК-д 15 м3 хаягдал хуванцар сав нийлүүлээд байна.	100%

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
12.2.3	Хог хаягдлыг урсгалыг хянах бүртгэлжүүлэх	Нэгж тайлан	Хог хаягдлын урсгалыг хянах, бүртгэлийг цахимжуулах ажлын хүрээнд сарын тайланд хог хаягдлын бүртгэлийн загварыг боловсруулан google drive ашиглан бүртгэлийг хийлгэж байна. Мөн аюултай хог хаягдлыг гэрээт компанид нийлүүлсэн эсэхэд хяналт тавих зорилгоор баталгаажуулсан актад үндэслэн бүртгэл хөтлөлтийг онлайн шэйр файл дээр хийж байна.	100%

12.2.1 Дотоод, гадаад орчны хог цуглуулах савны стандартыг сайжруулах

Монгол улсын “Хог хаягдлын тухай хууль” болон компанийн “Хог хаягдлын журам”-ын дагуу Салбарын гадаад, дотоод орчны хог хаягдлыг цуглуулах савыг сайжруулах зорилгоор 2023 оны төсөвт 83.16 сая төгрөг суулган хогийн савны захиалга хийсэн. Худалдан авалтын явц Тендерийн үнэлгээний хороо байгуулагдаж, нийлүүлэгч шалгаруулах шатандаа явж байна.

Хүснэгт № 24. Захиалга хийсэн хогны савны мэдээлэл

№	Бүтээгдэхүүний нэр	Тоо хэмжээ	Техникийн тодорхойлолт	Зураг
1	Хогийн сав (32-40 л)	200 ш	Байгаль орчинд ээлтэй хуванцар PE материалаар хийгдсэн, улаан өнгө 50 ш, ногоон өнгө 50 ш, саарал өнгө 50 ш, цэнхэр өнгө 50 ш байна.	
2	Хогийн сав (100 л)	100 ш	Байгаль орчинд ээлтэй хуванцар PE материалаар хийгдсэн, дугуйтай, улаан өнгө 20 ш, ногоон өнгө 20 ш, саарал өнгө 20 ш, цэнхэр өнгө 20 ш, шар өнгө 20 ш байна.	
3	Гадна ангилладаг хогийн сав	10 ш	Сайн чанарын төмөр материалаар хийгдсэн, 4 м урттай, 1 м өргөнтэй, 1.4 м өндөртэй байна. Хог дүүрсэн үед түүнийг авахад хялбар байх.	

Гэрээт компаниудын хувьд “ЭТТ” ХК-аас тавьсан шаардлагын дагуу гадаад, дотоод орчны хог хаягдлыг ангилан ялгаж, цуглуулах савыг дотоод нөөц бололцоог ашиглаж хийж

эсвэл зориулалтын савыг шаардлагатай газруудад байршуулан үйл ажиллагаандаа ашиглаж байна.

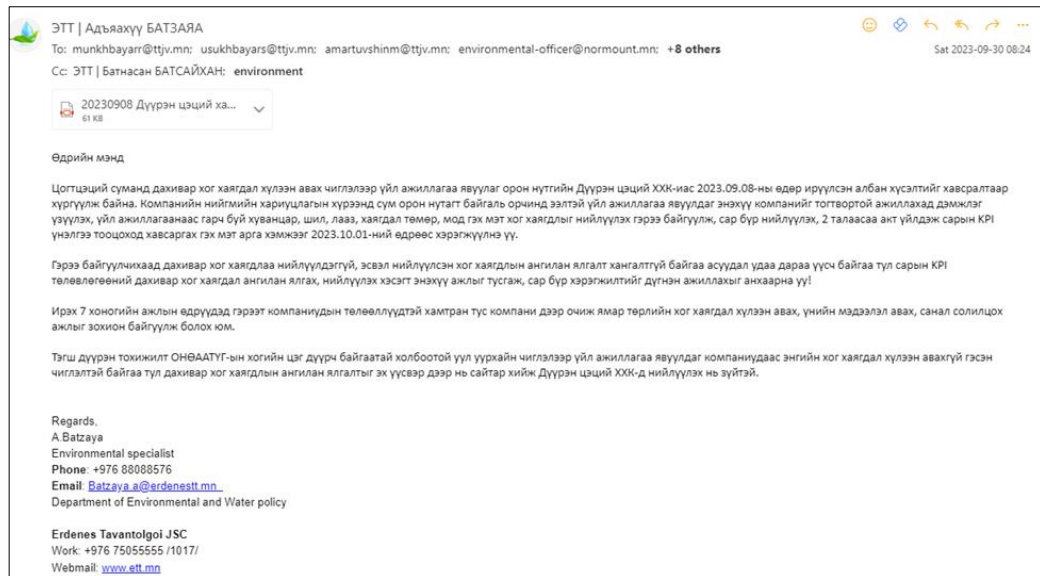
Зураг № 102. Хог хаягдал ангилан ялгах савны байдал

Зураг № 103. Хог хаягдал ангилан ялгах савны байдал

12.2.2 Дахивар хүлээн авагчийг судалж хаягдлын анги тус бүрээр нийлүүлэх

Компанийн нийгмийн хариуцлагын хүрээнд сум орон нутагт байгаль орчинд ээлтэй үйл ажиллагаа явуулдаг энэхүү компанийг тогтвортой ажиллахад дэмжлэг үзүүлэх, үйл ажиллагаанаас гарч буй хуванцар, шил, лааз, хаягдал төмөр, мод гэх мэт хог хаягдлыг нийлүүлэх гэрээ байгуулж ажиллах талаар гэрээт компаниудад мэдэгдсэн. Үүний дагуу Цогтцэций сумын "Дүүрэн Цэций" ХХК-д 15м3 хаягдал хуванцар сав нийлүүлээд байна.

Зураг № 104. "Дүүрэн цэций" ХХК-нд дахивар хог хаягдла нийлүүлэх тухай мэдэгдэл хүргүүлсэн байдал

12.2.3 Хог хаягдлыг урсгалыг хянах бүртгэлжүүлэх

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн зүгээс гэрээт байгууллагуудын хог хаягдлын урсгалыг хянах, бүртгэлийг цахимжуулах ажлын хүрээнд сарын тайланд хог хаягдлын бүртгэлийн загварыг боловсруулан оруулж гэрээт байгууллага бүрээр сар бүр бөглүүлэн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

[illegible]

Зураг № 105. Хог хяагдлын бүртгэлийг гэрээт байгууллага бүртгэсэн байдал

The screenshot shows a Windows File Explorer window with the address bar indicating the path: This PC > ettbom@gmail.com - Google Drive (G:) > My Drive > TN > Documents > Register > Solid waste > 2023. The left sidebar shows the navigation pane with 'This PC' selected. The main area displays a list of files and folders, including 'ppt turshilt', 'procedures PPT', 'PROMO', 'Recordings', 'TEZU', 'toos', and 'Хаан банканд'. The file list includes documents like '202301 Хог хаягдлын бүртгэл' and 'Waste_report_TNtunshlel_2023'.

Зураг № 106. Хог хаягдлын бүртгэлийг цахимжуулан GoogleDrive-т холбосон байдал

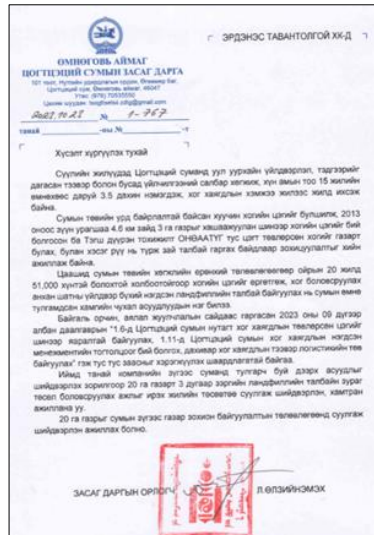
Аюултай хог хаягдлыг гэрээт компанид шилжүүлэх ажлыг баримтжуулах зорилгоор нийлүүлсэн баримт, дагалдах хуудас, актыг гарын үсгээр баталгаажуулан, бүртгэлийг тогтмол хийсэн ба тус бүртгэлийг онлайнаар нэгэн зэрэг бүртгэх боломжийг бүрдүүлж, линк үүсгэн ашиглаж байна.

12.3 Ахуйн хог хаягдал

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ Х.Н	Хэрэгжилт	Биелэлт %
1	ЭТТ ХК-ийн төслийн талбайн хэмжээнд нэгдсэн хог хаягдлын цэг байгуулах ажлыг Төрийн захиргааны төв байгууллагаар шийдвэрлүүлж зөвлөмж авах	Жилийн турш	Цогтцэций сумын 2024 оны Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд хог хаягдлын ландфилл байгуулах газрыг тусгуулж, батлуулахаар 2023 оны 10-р сарын 23-ны өдөр 1-767 тоот албан бичиг авсан. 20 га талбайд 3-р зэрэглэлийн ландфиллын талбай байгуулахад 30 жилийн хугацаанд тогтвортой ашиглах боломжтой талаар БОАЖЯ-ны Хог хаягдлын мэргэжлийн зөвлөлөөс зөвлөсний дагуу шаардлагатай төсвийг Компанийн 2024 оны үйл ажиллагааны төсөвт суулгасан.	100%
2	ЭТТ ХК-тай “Тээвэр гэрээ”-нд нүүрс тээврийн зам дагуух хог хаягдалтай холбоотой зүйл заалтыг тусгах, хяналт тавих	Жилийн турш	ЭТТ ХК-тай нүүрс тээврийн ажил гүйцэтгэх гэрээ байгуулж буй аж ахуй нэгжүүдийн “Тээврийн гэрээ”-ний 2.2.15-р зүйлд Байгаль орчны хариуцлагын заалтуудыг оруулж батлуулан хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж байна.	100%
3	Тавантолгой-гашуун сухайт чиглэлийн авто замын 0-10 дахь км-ын дагуух лицензийн талбай дахь хог хаягдлыг цэвэрлэж, тайлан мэдээг улирал бүр сумын Байгаль хамгаалагчид хүргүүлэх	1 удаа	2023 онд Тавантолгой-Гашуунсухайт чиглэлийн автозамын 0-8 км дахь хур хог хаягдлыг цэвэрлэх, зөвшөөрөлгүй үйл ажиллагаа явуулж буй иргэн АННБ-ыг нүүлгэх ажилд оролцож, нийт 17 хоногийн турш холбогдох төлөвлөгөөний дагуу ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн. Мөн шаардлагатай хүн хүч, техникийн бэлэн байдлыг хангасан. Үүнээс гадна бүх нийтийн хог хаягдлын цэвэрлэгээг тогтмол зохион байгуулж ажилласан.	100%

12.3.1 ЭТТ ХК-ийн төслийн талбайн хэмжээнд нэгдсэн хог хаягдлын цэг байгуулах ажлыг Төрийн захиргааны төв байгууллагаар шийдвэрлүүлж зөвлөмж авах

Байгаль орчин аялал жуулчлалын Сайдын 02 дугаар албан даалгаврыг эрчимжүүлэх ажлын хүрээнд яам болон орон нутгийн төрийн захиргааны байгууллага, Тавантолгойн районд үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуй нэгж, байгууллагуудын 3 талын уулзалт 2023 оны 08-09-р саруудад зохион байгуулагдсан. Тус албан даалгаварын хүрээнд уул уурхайн үйл ажиллагаанаас үүсч хуримтлагдсан хур хог хаягдлын асуудлыг цаашид урт хугацаандаа хэрхэн шийдвэрлэх, зөв зохистой менежмент, логиستيкийн асуудлыг хэлэлцсэн. Компанийн зүгээс хог хаягдлын нэгдсэн төвийн ТЭЗҮ, зураг төсөл боловсруулдаг мэргэжлийн компаниудтай уулзалт хийхэд нэн түрүүнд хог хаягдлын төв байгуулах газрын асуудлаа шийдвэрлүүлэх шаардлагатай байдаг гэж зөвлөсөн. Газрын байршил тодорхой болсноор инженерийн судалгаа, ТЭЗҮ, зураг төслийн ажлууд хийх нөхцөл боломж бүрдэх юм. Тиймээс Цогтцэций сумын 2024 оны Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд хог хаягдлын ландфилл байгуулах газрыг тусгуулж батлуулахаар ажиллаж байна.

Зураг № 107. Цогтцэций сумын ЗДТГ-аас ирүүлсэн албан бичиг

“Монгол улсад Аюултай хог хаягдлын менежментийг хэрэгжүүлэхэд аюултай хог хаягдлын шинжилгээний болон хүний нөөцийн чадавхыг сайжруулах” төслийн хүрээнд 2023 оны 10-р сарын 20-ны өдөр БОАЖЯ болон ШУА-н Хими, хими технологийн хүрээлэнгээс зохион байгуулсан уг сургалтанд БОУБХ-ийн дарга О.Гүррагчаа хамрагдсан.

Зураг № 108. Сургалтанд хамрагдаж буй байдал

Сургалтанд хамрагдсанаар хог хаягдлын менежментийг хэрэгжүүлэхэд төр, хувийн хэвшлийн уялдаа холбоог хэрхэн хангах, анхаарах асуудал, боломж шийдлийн талаар зөвлөмжийг БОАЖЯ-ны Хог хаягдлын мэргэжлийн зөвлөлөөс авсан.

12.3.2 ЭТТ ХК-тай “Тээвэр гэрээ”-нд нүүрс тээврийн зам дагуух хог хаягдалтай холбоотой зүйл заалтыг тусгах, хяналт тавих

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК нь нүүрс тээврийн компаниудтай байгуулдаг “Авто тээврийн хариуцлагын гэрээ”-ний 2.2.15-д байгаль орчны дараах зөрчлийг гаргасан тохиолдолд холбогдох арга хэмжээг авахаар заасан. Үүнд:

- “ЭТТ” ХК-иас батлагдсан хуваарийн дагуу их цэвэрлэгээг хийгээгүй тохиолдолд ЭТТ ХК-ийн тусгай зөвшөөрлийн талбай, уурхайн гаалийн хяналтын бүсэд нэвтрэх эрхийг 7 хоногоор хасна.
- Бүх төрлийн хог хаягдал, химийн хаягдал /техникийн бүх төрлийн тос, тослох материал/ зөвшөөрөгдөөгүй бүсэд хаясан тохиолдолд ЭТТ ХК-ийн тусгай зөвшөөрлийн талбай, уурхайн гаалийн хяналтын бүсэд нэвтрэх эрхийг 30 хоногоор хасна.

- Замын хөдөлгөөний дүрэм журам мөрдөөгүйгээс зэрлэг ан амьтан, хариулгагүй мал дайрч хорогдуулсан тохиолдолд ЭТТ ХК-ийн тусгай зөвшөөрлийн талбай, уурхайн гаалийн хяналтын бүсэд жолоочийн нэвтрэх эрхийг 14 хоногоор хасна.
- Зураг № 109. Тээврийн хариуцлагын гэрээ байгуулсан байдал*

[illegible]

12.3.3 Нүүрс тээврийн замын хог хаягдлын цэвэрлэгээ зохион байгуулах

Өмнөговь аймгийн засаг даргын тамгын газрын хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн даргын 2023 оны 08 дугаар сарын 28-ны өдөр батласан “Тавантолгой-Гашуунсухайт чиглэлийн нүүрс тээврийн хатуу хучилттай автозамын 8км-т үүссэн хур хог хаягдлын цэвэрлэгээ зохион байгуулах хугацаат төлөвлөгөө” болон Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын засаг даргын 2023 оны 09 дүгээр сарын 05-ны өдрийн “Тавантолгой-Гашуун сухайт чиглэлийн автозамын 0-8 дахь км-ийн дагуу газар чөлөөлөх ажлын төлөвлөгөө”-ний хүрээнд манай компанид дараах чиглэлүүдээр хамтран оролцох үүрэг чиглэл өгсөн.

- ✓ Хог хаягдлын цэвэрлэгээ хийхэд шаардлагатай хүн хүч, техникийн бэлэн байдлыг хангах;
- ✓ Сумын хог хаягдлын төвлөрсөн цэгт цэвэрлэгээнээс гарах хог хаягдлыг төвлөрүүлэх;
- ✓ Гашуунсухайт автозамын 0-8км хүртэлт замын хог хаягдлын цэвэрлэгээг хийх ажлыг хамтран зохион байгуулах;
- ✓ Олон нийтийн сүлжээнд мэдээлэл түгээх;
- ✓ Эмх замбараагүй гаргасан орц, гарцыг хаах;
- ✓ Тээврийн гэрээнд хог хаягдлын менежментийн үүргийг тусгах;
- ✓ Газар чөлөөлж, нүүлгэн шилжүүлэхэд шаардлагатай хүн хүч, техник хэрэгсэл, хариуцах;

Цогтцэций сумын тамгын газрын хурлын зааланд нэгдсэн хог хаягдлын цэвэрлэгээ, нүүлгэн шилжүүлэлттэй холбоотой хамтран оролцогч талууд уулзалт хийж, хог хаягдал, нүүлгэн шилжүүлэх ажлын төлөвлөгөөг ярилцан тохиролцож, гарын үсгээр баталгаажуулсан.

Зураг № 110. Ажлын хэсгийн анхны хурал

- ❖ Хог хаягдлын цэвэрлэгээ хийхэд шаардлагатай хүн хүч, техникийн бэлэн байдлыг хангах;
- ❖ Сумын хог хаягдлын төвлөрсөн цэгт цэвэрлэгээнээс гарах хог хаягдлыг төвлөрүүлэх;
- ❖ Гашуунсухайт автозамын 0-8км хүртэлт замны хог хаягдлын цэвэрлэгээг хийх ажлыг хамтран зохион байгуулах

Тавантолгой-Гашуунсухайт чиглэлийн хатуу хучилттай авто замын дагуу 0-8 дахь километрт зөвшөөрөлгүй үйл ажиллагаа явуулж буй иргэн, аж ахуй нэгжүүдийг албадан нүүлгэх, тээврийн компаниудын үйл ажиллагааны нөлөөллөөс үүссэн хур хог хаягдлыг ажлуудыг 17 хоногийн турш хийж гүйцэтгэсэн. Нийт 193 га талбайн хур хог хаягдлын цэвэрлэж, 8400 тн орчим энгийн хог хаягдал, 4 тн аюултай хог хаягдал, 1400 ширхэг автомашины дугуйг цэвэрлэж сумын нэгдсэн хог цэгт буулгасан.

17 хоногийн хугацаанд “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-аас байгаль орчны мэргэжилтэн, тээврийн мэргэжилтэн, орон нутаг хариуцсан мэргэжилтэн, дотоодын цэргийн албан хаагчид болон операторууд, туслан гүйцэтгэгч “Спейшл Майнинг Сервис” ХХК-ийн ажилтнууд, давхардсан тоогоор 143 ажилтан, 68 техник ажилласан байна.

Техникийн хувьд “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн туслан гүйцэтгэгч “Тавантолгой оператор түншлэл”-ийн 60тн-ын даацтай автосамосвал, “Ти Эн Түншлэл”-ийн Volvo ew205d экскаватор, “ЭТТ” ХК-ийн ZL 50 3м³-ийн шанагатай ковш, Киа бонго ачааны автомашин болон Хьюндай маяти ачааны омашин тус тус ажилласан.

Хог хаягдлын цэвэрлэгээнд шаардлагатай 1000ш хогны уут, 60 ширхэг ажлын бээлий, 30 ширхэг хамгаалалтын ковер хувцас ашигласан.

Хүснэгт № 25. Ажилласан техник тоног төхөөрөмж, хүн хүчний мэдээлэл

Он сар өдөр	Ажилласан хүн хүч	Техник, тоног төхөөрөмж				Хог хаягдлын хэмжээ /тн/	Хийгдсэн ажлын мэдээлэл
		Автосамосвал /60тн/	Дугуйт ачигч	Экскаватор	Ачааны автомашин /Бонго, Маяти/		
2023.08.28	1						Ажлын хэсгийн хуралд оролцсон
2023.08.29	3	2	1				Хог цэвэрлэгээ, шуудуу татах
2023.08.30	4	2	1				
2023.08.31	7	3	1			780	
2023.09.01	16	3		1		360	

2023.09.02	4		1	1		320	Хог цэвэрлэгээ, нүүлгэн шилжүүлэлт
2023.09.03	2	3				400	
2023.09.04	10	3		1		600	
2023.09.05	10	3	1	1		840	
2023.09.06	10	3	1	1	2	1260	
2023.09.07	9	3	1	1	2	1320	
2023.09.08	12	2			2	540	
2023.09.09	14	2			2	540	
2023.09.10	10	2			2	420	
2023.09.11	5	2			2	240	
2023.09.12	13	2	1		2	600	Хог хаягдлын цэвэрлэгээ
2023.09.13	13	2	1		2	180	
Нийт	143	37	9	6	16	8400	

Зураг № 111. Цэвэрлэгээ эхлэхээс өмнөх хуримтлагдсан хог хаягдлын байдал

Зураг № 112. Цогтцэций сумын төвлөрсөн хог хаягдлын цэгт хог хаягдлыг буулгаж байгаа байдал

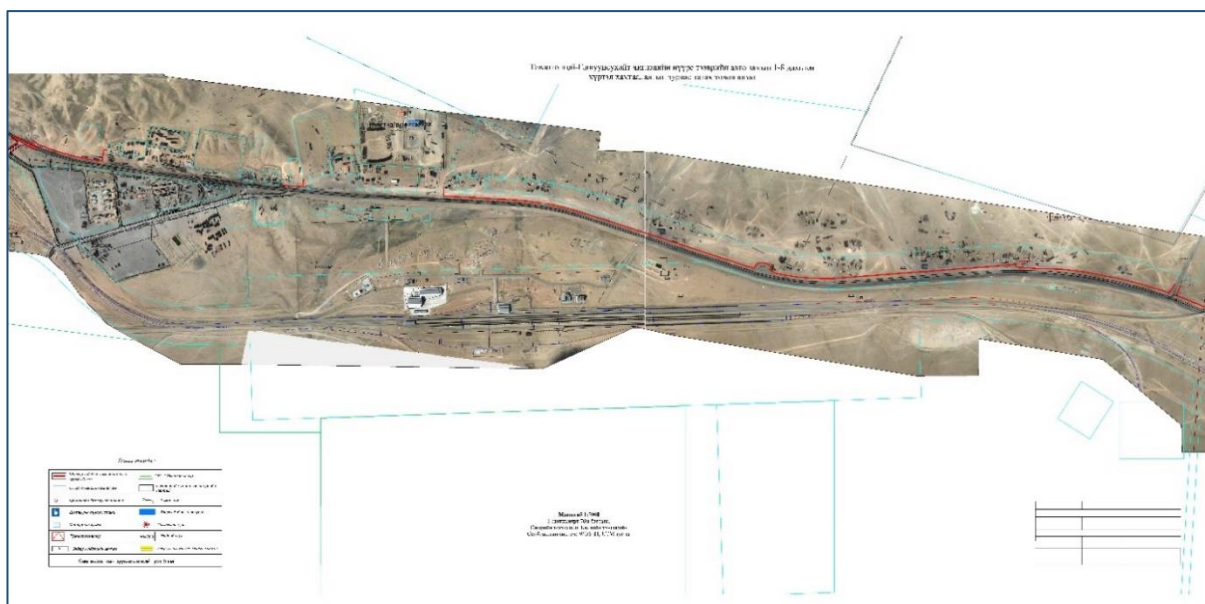

Зураг № 113. Хог хаягдлын цэвэрлэгээ хийж байгаа байдал

Замбараагүй гаргасан орц,
гарцыг хаах

Гашуунсухайт чиглэлийн 0-8км зам дагуу зөвшөөрөлгүй буусан аж ахуй нэгж, байгууллагуудын зургийг дроноор авч ортофото зураг гарган зөвшөөрөлгүй орц, гарцыг хаах ажлын план зургийг боловсруулсан.

Тус зураг төслийн дагуу VOLVO EW205d маркийн экскавторыг ашиглан 10 км урт замын хажуугийн зөвшөөрөлгүй орц гарцыг хаах, шуудуу ухах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 114. Зөвшөөрөлгүй орц, гарцыг хаах шуудуу татсан ажлын зураг

Зураг № 115. Зөвшөөрөлгүй орц, гарцыг хаах шуудуу татаж буй байдал

Газар чөлөөлж, нүүлгэн шилжүүлэхэд
шаардлагатай хүн хүч, техник гаргах.

Цогтэций сумын засаг даргын 2023 оны А/304 дүгээр захирамжаар байгуулагдсан газар чөлөөлөх, албадан нүүлгэх ажлыг зохион байгуулах ажлын хэсэг зөвшөөрөлгүй газар ашиглаж гэр болон зөөврийн сууц буулгасан 120 иргэнд сумын засаг даргын албан мэдэгдлийг хүргүүлэн, тус мэдэгдлийн дагуу газар чөлөөлөх ажлын хүрээнд 9 дүгээр сарын 7, 8-ны өдрүүдэд нийт 26 байршилд 29 гэрийг

албадан буулгаж журмын хашаанд байршуулан, 4 гэрийг эзэнд нь хүлээлгэн өгсөн.

Нүүлгэн шилжүүлэлтийн ажлыг Бонго болон Маяти машинаар хийж гүйцэтгэсэн.

8.2 км замын цэвэрлэгээ

Монгол улсын Хог хаягдлын тухай хуулийн “10.2.18. Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь хүний эрүүл, байгаль орчинд хог хаягдлаас үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах шаардлагатай арга хэмжээ авах, аюулгүй ажиллагааг хангах” гэсэн заалтыг үндэслэн “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн гэрээт компаниудыг бүх нийтийн хог хаягдлын цэвэрлэгээг хэвшүүлэх зорилгоор 2023 оны 05-р сарын 06-ны өдөр нүүрс тээврийн 8.2км зам дагуух хог хаягдлын цэвэрлэгээг туслан гүйцэтгэгчид болон дотоодын цэргийн бие бүрэлдэхүүнтэй хамтран зохион байгуулсан. Нийтдээ 68 ажилтан, 5 техникийн бүрэлдэхүүнтэйгээр цэвэрлэгээг хийж гүйцэтгэн, хог хаягдлын тээвэрлэлтийг компани тус бүр хариуцан Цогтцэций сумын хог хаягдлын цэг рүү зөөвөрлөсөн.

Зураг № 116. Бүх нийтийн хог цэвэрлэгээ

Бүх нийтийн цэвэрлэгээ болон Цогтцэций сумын нэгдсэн хогийн цэгт хийгдсэн ажил

Монгол улсын Засгийн газраас 2023-2024 оныг Монголд зочлох жил болгон зарласантай холбогдуулан Монгол улсын “Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль”, “Хог хаягдлын тухай хууль” болон Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2023 оны 02-р дугаар албан даалгавар, Өмнөговь аймгийн Засаг даргын 2023 оны 05-р сарын 08-ны өдрийн А/727 захирамжийн дагуу Цогтцэций- Шартээг чиглэлийн 7-17 дахь км замын 200 метрийн радиус дахь талбайн хог хаягдлын цэвэрлэгээг 2023 оны 05-р сарын 16, 17-ны өдрүүдэд зохион байгуулсан.

Зураг № 117. Бүх нийтийн цэвэрлэгээ зохион байгуулсан газрын байршлын зураг

Цэвэрлэгээг гэрээт компаниудтай хамтран зохион байгуулсан бөгөөд цэвэрлэгээнд нийт 60 орчим ажилтан оролцсон. Хог хаягдлын хогны машинаар тээвэрлэн Цогтцэций сумын хог хаягдлын цэгт хаясан.

Зураг № 118. Бүх нийтийн хог хаягдлын их цэвэрлэгээ хийж буй байдал

Цогтцэций сумын Засаг даргаас 2022 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдөр ирүүлсэн 1-660 тоот албан бичигт сумын төвийн төвлөрсөн хогийн цэг нь 90%-ийн дүүргэлттэй байгаа учир “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК болон түүний туслан гүйцэтгэгч гэрээт компаниудын ахуйн хог хаягдлыг 2023 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс авахгүй байх тухай мэдэгдсэн. Энэ талаар сумын Засаг дарга болон “Тэгш дүүрэн тохижилт” ОНӨААТҮГ-ын удирдлагатай уулзалт хийсний үр дүнд “Тэгш дүүрэн тохижилт” ОНӨААТҮГ-аас 2023 оны 01 дүгээр сарын 09-ний өдөр 01 тоот албан бичиг ирүүлсэн. Тус албан бичигт сумын төвийн төвлөрсөн хогийн цэгийн хэвийн үйл ажиллагааг хангахад техникийн дэмжлэг үзүүлэх хүсэлтийг тавьсан ба үүний дагуу 2023 оны 01-р сарын 14-ний өдөр “Цогтцэций сумын хог хаягдлын цэгийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулахад хийгдэх ажлын төлөвлөгөө” боловсруулан Салбарын захирлаар батлуулсан. “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн туслан гүйцэтгэгч гэрээт Ти Эн Түншлэл, Хишиг арвин индустриал ХХК, Тавантолгой оператор түншлэл гэсэн 3 компаниас 4 техникийг гаргаж хог цэгийн эмх замбараагүй тарсан хогийг хамах, овоолго руу шуух, сумын ойр орчимд их хэмжээгээр хуримтлагдсан хур хог хаягдлыг ачиж, зөөж тээвэрлэх, хогийн цэг рүү явах 5 км маршрутын замыг хусах гэх мэт ажлыг 2023 оны 01-р сарын 16-аас 18-ны өдрүүдэд хийж гүйцэтгээд байна.

Зураг № 119. Цогтцэций сумын хогийн цэгийн тохижилт

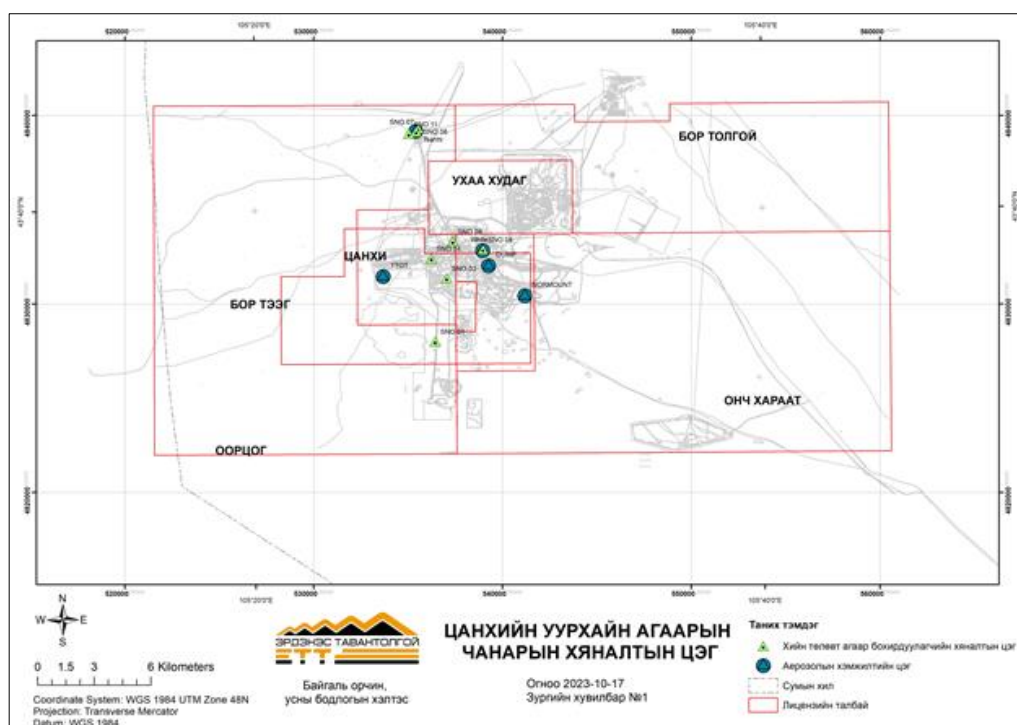
13. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН БИЕЛЭЛТ

13.1 Агаарын чанарын хяналт шинжилгээ

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Хэрэгжилт	Биелэлт %
1	2	3	4	5	6
13.1.1	Аэрозоль: PM2.5, PM10, нийт тоосонцор	535398, 4839152; 538948, 4832820; 533688, 4831459; 539356, 4833238	Жилийн турш (3500 цаг/жил).	Цанхийн баруун, зүүн уурхайн хэмжээнд 5 цэгт тоосны агууламжийн хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн. Хэмжилтийг 7 хоногт 2 удаа, 1 хэмжилтийг 45-с багагүй цаг байхаар тохируулж хийсэн ба нийт 5 цэгт 13,539 цаг/жил хэмжилт хийж гүйцэтгэсэн.	100%
13.1.2	Цаг агаарын үзүүлэлт: салхины хурд, чиглэл агаарын хэм агаарын чийгшил агаарын даралт	538948, 4832820	Жилийн турш	Тайлант онд цаг агаарын үзүүлэлтүүдийг Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын Архив, мэдээллийн сангийн хэлтсээс авч ажилласан. Салхины хурд, агаарын	100%

				температур, агаарын даралт, хур тунадасны мэдээг авч нэгтгэсэн.	
13.1.3	Хийн төлөвт агаар бохирдуулагчийн шинжилгээ NO ₂ , SO ₂ , H ₂ S, CO	Уурхайн засварын шоп, ЦБУ доод түвшин 1446 ЦБУ нүүрсний агуулахын урд Цанхи хотхоны уурын зуух, Цанхи хотхоны граж	Жилд 2 удаа	Хийн төлөвт агаар бохирдуулагчийн шинжилгээг уурхайн хяналтын цэгүүд болох 10-н цэгээс сорьц цуглуулж азотын давхар исэл, хүхэрлэг хий, хүхэрт ус төрөгч, нүүрс төрөгчийн дутуу исэл, формальдегид зэрэг үзүүлэлтүүдийг шинжлүүлсэн. Гэрээт байгууллагуудын засварын шоп, паркийн талбай зэрэг эрсдэлтэй газруудад шинжилгээ хийлгэж хяналт тавьж ажиллаж байна.	100%
13.1.4	Гадаад орчны дуу шуугианы хэмжилт	4831852 535694 4829587 537406 4833759 531489 4839356 535517 4820645 532328 4832718 552557 4834704 536197	14 хоногт 1 удаа	Гадаад орчны дуу чимээ болон чичирхийллийн хэмжилтийг тогтмол хийж гүйцэтгэж байна. Дуу чимээний хэмжилтийг 7-н байршилд 7 хоног бүрийн 5 дахь өдөр хэмжиж байна. Мөн тэсэлгээний ажил гүйцэтгэгч гэрээт байгууллагаар тэсэлгээ хийх үеийн дуу чимээний хэмжилт, чичирхийллийн хэмжилтийг хийж гүйцэтгүүлэн ажилласан.	100%
13.1.5	Мониторингийн хөндлөнгийн хэмжилт хийлгэх, дүгнэлт гаргуулах	Уурхайн мониторингийн цэгүүд	Жилд 1 удаа	Мониторингийн хөндлөнгийн хэмжилт хийж гүйцэтгэх захиалгын хуудас боловсруулан тендер зарлах шатандаа явж байна.	50%

13.1.1 Аэрозоль: PM2.5, PM10, нийт тоосонцор хэмжилт

Зураг № 120. Цанхийн уурхайнуудын агаарын чанарын хяналт хийж гүйцэтгэгдэх цэгүүдийн байршлын зураг

Жил ирэх тусам уурхайн олборлолт, тээвэрлэлт эрчимжиж байгаатай холбоотой уурхайд ажиллаж буй техник хэрэгслийн тоо хэмжээ нэмэгдэж улмаар агаарт тархах тоосонцорын хэмжээ ихсэж байна. Зөвхөн уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаанаас гадна тухайн бүс нутгийн цаг агаарын байдалтай холбоотой агаарын чийг багасах, салхины хурд ихсэх үзэгдэл ажиглагдаж байгаа нь тоосонцор агаарт тархах байгалийн суурь нөхцөлийг бүрдүүлсээр байна.

Тайлант онд тоосны агууламжийн хэмжилтийг батлагдсан хуваарийн дагуу уурхайн хэмжээнд 5-н цэгт хийж гүйцэтгэсэн. Хэмжилтийг АНУ-н TSI үйлдвэрийн нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5 болон том ширхэглэгт тоосонцор PM10 хэмжигч Dusttrak 8533, 8530, 8533EP, 8543 загварын төхөөрөмжүүдээр хийж гүйцэтгэв.

Хүснэгт № 26. Агаарын чанарын хяналт хийж гүйцэтгэгдэх цэгийн мэдээлэл

Хэмжилтийн цэг	Хэмжилтийн төхөөрөмж	Хариуцагч байгууллага	Координат	
			X	Y
4-р худаг /CAMP/	DustTrak 8533 EP	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК	535398	4839152
ЦЗУ хяналтын цэг -1 /DUMP/	DustTrak 8530	Ти Эн Түншлэл	539266.39	4832015
ЦЗУ хяналтын цэг -2 /MS-4/	DustTrak 8543	Ти Эн Түншлэл	541178.91	4830424
Уурхайн оффис /WHITE/	DustTrak 8543	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК	538948	4832820
ЦБУ хяналтын цэг /TTOT/	DustTrak 8543	Тавантолгой оператор түншлэл	533676	4831446

Монгол улсын стандарт MNS 4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн шаардлага болон “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Салбарын захирлын батласан “ЭТТ-СА-Ж06-БО-Ж02-Х02 Байгаль орчны хяналт шинжилгээний журам”, “ЭТТ-СА-3А101-БО-Х01 Агаарын чанарын хяналт явуулах заавар”-г тус тус баримтлан хэмжилтийг хийж гүйцэтгэж байна.

Хүснэгт № 27. Хэмжилт хийх цэгүүдийн хуваарь

Байршил	4-р худаг	Салбарын Оффис	ТТО Түншлэл оффис	ЦЗУ 2-р овоолго	ЦЗУ 3-р овоолго зам
---------	-----------	----------------	-------------------	-----------------	---------------------

Хариуцагч		“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК				ТТО Түншлэл		ТН Түншлэл		ТН Түншлэл	
Цэгийн код		Camp		White		TTOT		Dump		MS-4	
Төхөөрөмжийн марк/ сериал дугаар		8533EP DRX/85331307 15		8543 DRX/85432107 02		8543 DRX/85432107 02		8530 DT2/85301816 07		8543 DRX/85432107 02	
Хуваарь	Эхлэх	Мягмар	10:00	Мягмар	10:00	Мягмар	10:00	Мягмар	10:00	Мягмар	10:00
	Дуусах	Пүрэв	06:00	Пүрэв	06:00	Пүрэв	06:00	Пүрэв	06:00	Пүрэв	06:00
	Эхлэх	Баасан	16:00	Баасан	16:00	Баасан	16:00	Баасан	16:00	Баасан	16:00
	Дуусах	Ням	13:00	Ням	13:00	Ням	13:00	Ням	13:00	Ням	13:00
	Үргэлжлэх хугацаа ⁴	45 цаг <		45 цаг <		45 цаг <		45 цаг <		45 цаг <	
Хөтөлбөр	Нийт бичлэгийн тоо	90		90		90		90		90	
	Хэмжилт хоорондын хугацаа ⁵	10 мин		10 мин		10 мин		10 мин		10 мин	
	Бичлэгийн давтамж	2 мин		2 мин		2 мин		2 мин		2 мин	
	Агаар соролт	20 мин		20 мин		20 мин		20 мин		20 мин	
	Автозеро-н давтамж	4-8 цаг		4-8 цаг		4-8 цаг		4-8 цаг		4-8 цаг	

Цанхийн баруун, зүүн уурхайн хэмжээнд тоосны агууламжийн хэмжилтийг 2019 оноос эхлэн тогтмол хийж сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг авч ажиллаж байгаа ба тайлант онд Цанхийн баруун, зүүн уурхайн тоосжилтын хэмжээг тодорхойлохуйц 5-н байршилд хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн. Цанхийн баруун уурхайн туслан гүйцэтгэгч байгууллага болох “Хишиг арвин индустриал” ХХК, “Моннис Майнинг” ХХК-н олборлолтын гэрээ дуусгавар болсон тул хэмжилтийн цэгүүдийг багасгасан.

Тоосны хэмжилтийн төхөөрөмжийг жил бүр АНУ-д байрлах TSI компанийн үйлдвэрт хүргэж калибраци хийлгэж хэмжилтийн баталгаат байдлыг хангадаг ба “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн эзэмшлийн 3-н төхөөрөмжийг “Хэлт энд сэйфти солушинс” ХХК-тай ЭТТ-2023/1316 тоот гэрээ байгуулж TSI компанийн үйлдвэрт хүргүүлээд байна.

Мөн уурхайн бүс болон нөлөөллийн бүсийн агаар дахь тоосонцорын дундаж үзүүлэлтийн зөрүүг тодорхойлох нь илүү үр дүнтэй гэж үзсэн тул цанхи хотхоны баруун талд байрлах 4-р худаг дээр тоосны хяналтын 0 цэгийг байгуулан хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн.

Хэмжилтийн утгаас харахад нарийн ширхэглэгт тоосонцор PM2.5-н утга Монгол улсын Агаарын чанар.Техникийн шаардлага стардарт (MNS4585:2016)-ын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээн (ЗДХ)-с 1.5-3 дахин өндөр үзүүлэлттэй байна. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах зорилгоор тоосжилт бууруулах зориулалтын бодис турших ажлыг гэрээт туслан гүйцэтгэг компаниудтай хамтран Цанхийн зүүн уурхайн ачаалал ихтэй зам, талбай дээр хийсэн ажлын үр дүнг сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн бүлэгт дэлгэрэнгүй оруулав.

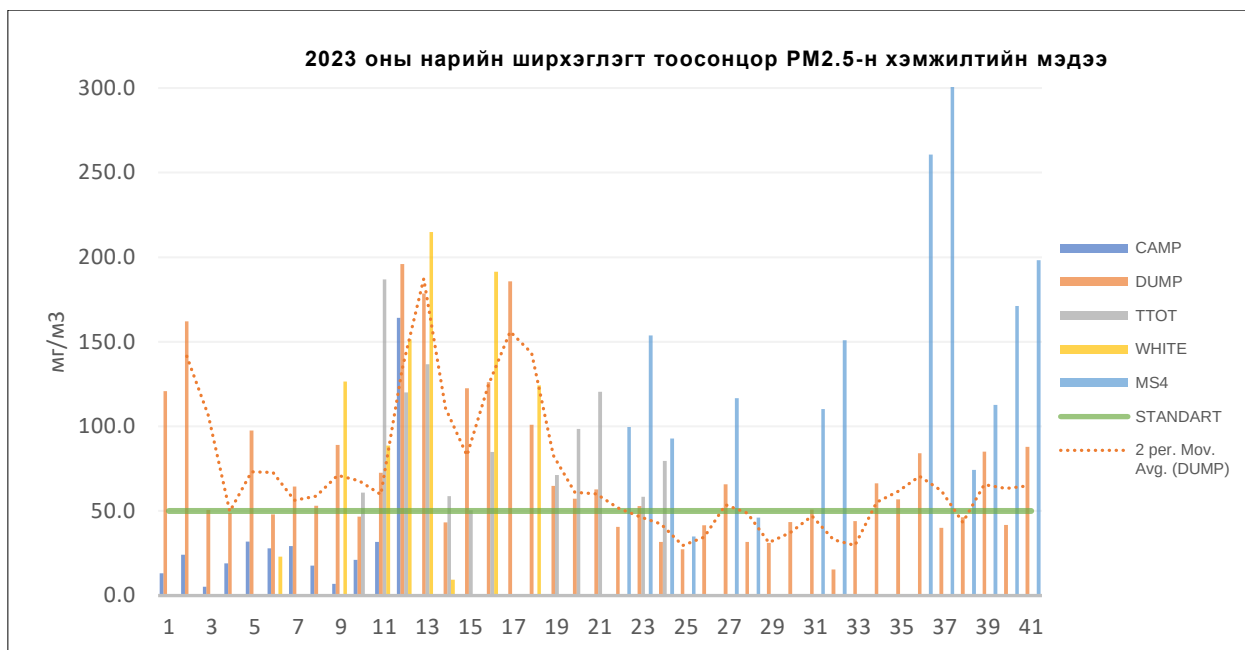
Хүснэгт № 28. Цанхийн уурхайнуудын нарийн ширхэгт тоосонцорын хэмжилтийн үр дүн

FRACTION		PM2.5					
AVERAGE OF UG/M^3							
WEEK		CAMP	DUMP	TTOT	WHITE	MS4	STANDART
1		13.2	120.8				50.0
2		24.1	162.1				50.0
3		5.2	50.6				50.0
4		19.0	48.7				50.0
5		31.9	97.6				50.0
6		27.9	48.1		23.1		50.0
7		29.2	64.5				50.0
8		17.8	53.1				50.0
9		7.0	89.1		126.6		50.0
10		21.2	46.7	60.9			50.0
11		31.6	72.6	186.9	88.7		50.0
12		164.3	195.9	120.1	151.5		50.0
13			178.6	136.7	214.9		50.0
14			43.2	58.7	9.3		50.0
15			122.5	50.4			50.0

⁴ Төхөөрөмжийн аэрозолын найрлагыг тодорхойлох соролт эхэлж дуусах хүртэл

⁵ Хоёр хэмжилт хооронд түр авах завсарлага.

16	126.2	84.9	191.3	50.0	
17	185.7			50.0	
18	101.0		124.2	50.0	
19	64.8	71.2		50.0	
20	57.3	98.4		50.0	
21	62.8	120.4		50.0	
22	40.6		99.6	50.0	
23	52.8	58.3	153.7	50.0	
24	31.7	79.6	92.8	50.0	
25	27.4		35.0	50.0	
26	41.6			50.0	
27	65.7		116.7	50.0	
28	31.7		46.0	50.0	
29	31.1			50.0	
30	43.4			50.0	
31	50.8		110.2	50.0	
32	15.4		151.0	50.0	
33	44.0			50.0	
34	66.3			50.0	
35	56.8			50.0	
36	84.1		260.7	50.0	
37	40.0		303.8	50.0	
38	46.3		74.4	50.0	
39	85.0		112.6	50.0	
40	41.7		171.2	50.0	
41	88.0		198.2	50.0	
AVERAGE	32.7	72.6	93.9	116.2	137.6

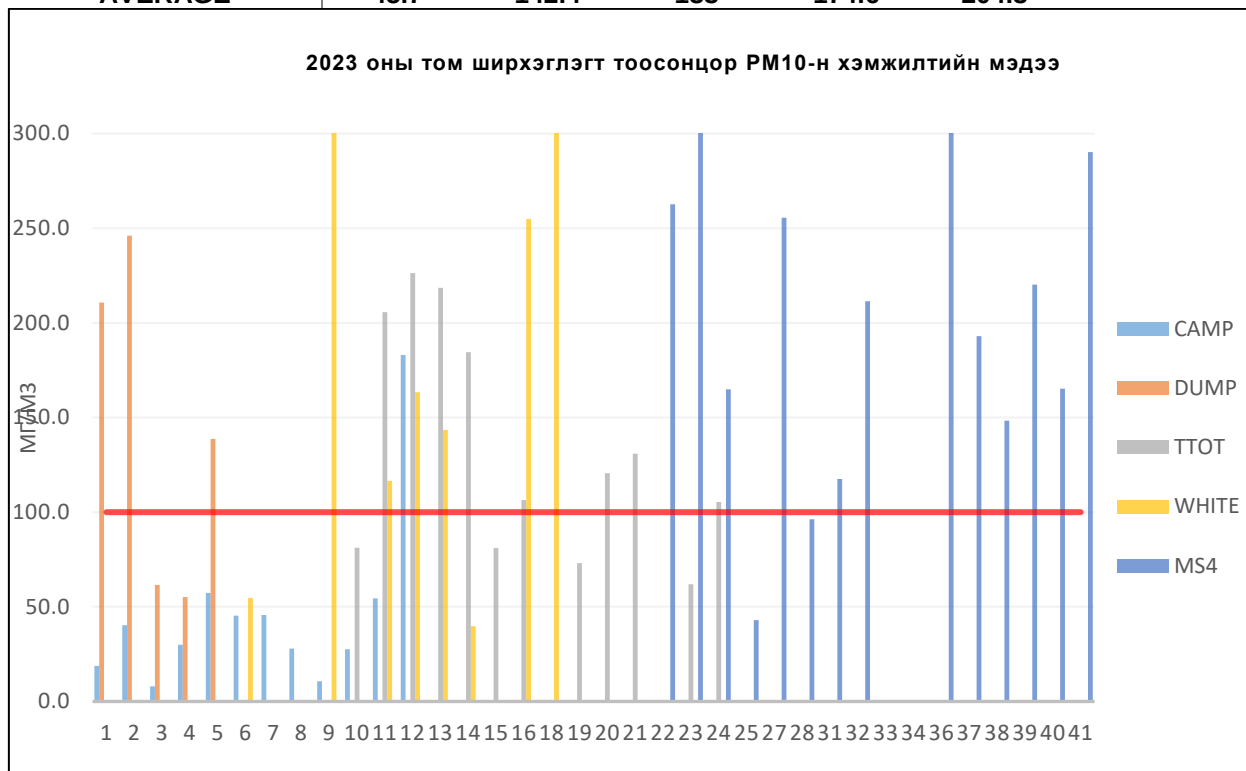
Диаграмм № 5. Нарийн ширхэгт тоосонцорын хэмжилтийн мэдээ

Тайлант онд хийж гүйцэтгэсэн хэмжилтийн дүнгээс харахад том ширхэглэгт тоосонцор PM10-н хэмжилтийн утга Монгол улсын Агаарын чанар. Техникийн шаардлага стардарт (MNS4585:2016)-ын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээн (ЗДХ)-с 1-2 дахин өндөр үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт № 29. Цанхийн уурхайнуудын бүдүүн ширхэгт тоосонцорын хэмжилтийн үр дүн

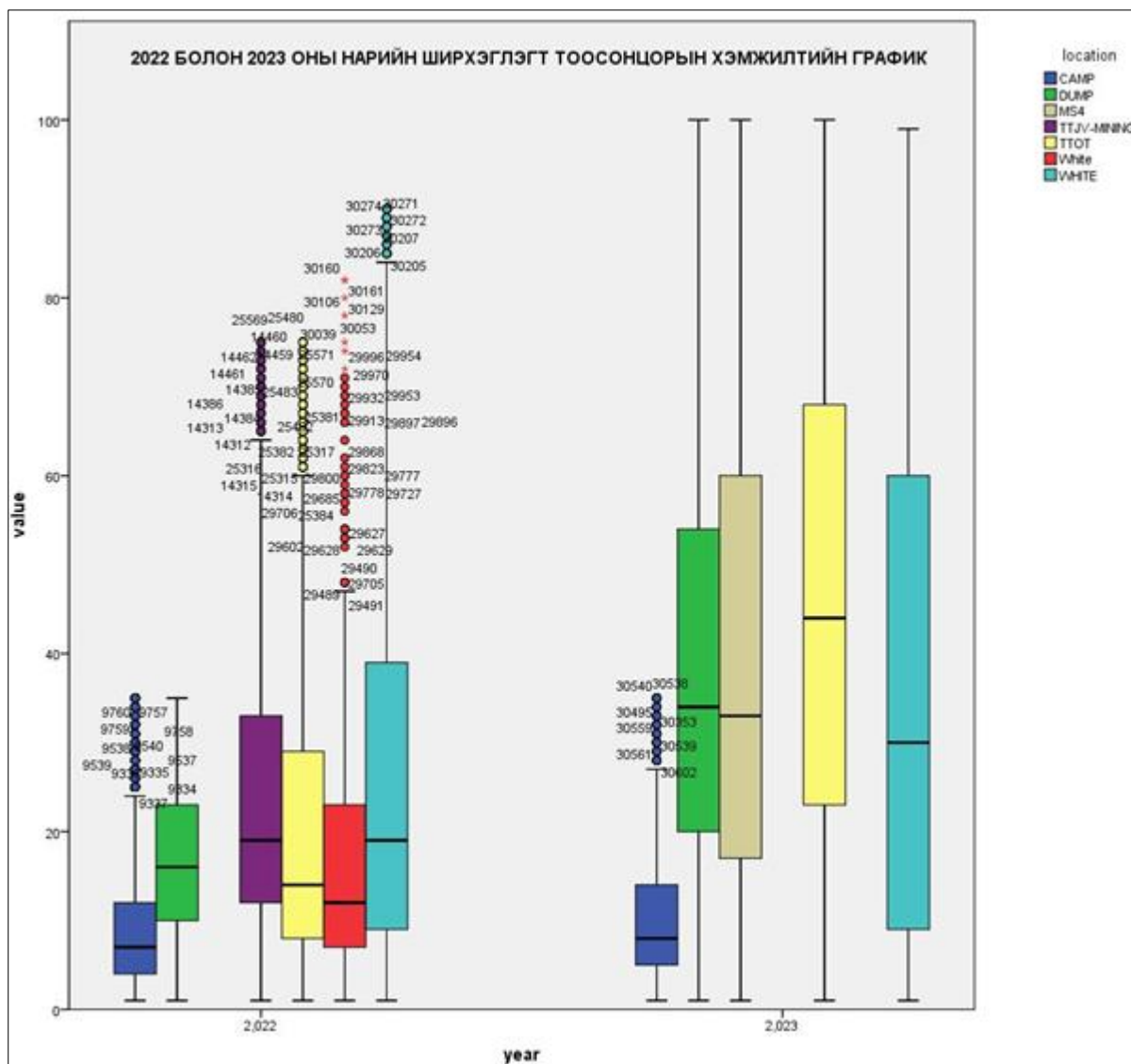
FRACTION	PM10					
AVERAGE OF UG/M ³	CAMP	DUMP	TTOT	WHITE	MS4	STANDART
WEEK						
1	18.8	210.7				100.0
2	40.2	246.0				100.0
3	7.9	61.5				100.0
4	29.9	55.1				100.0
5	57.4	138.7				100.0
6	45.3			54.7		100.0
7	45.7					100.0
8	27.9					100.0
9	10.7			319.6		100.0
10	27.5		81.3			100.0
11	54.4		205.7	116.6		100.0
12	183.0		226.3	163.4		100.0
13			218.5	143.4		100.0
14			184.5	39.8		100.0
15			81.1			100.0
16			106.3	254.9		100.0
18				304.3		100.0
19			73.0			100.0
20			120.6			100.0
21			130.9			100.0
22					262.7	100.0
23			62.0		316.2	100.0
24			105.5		164.9	100.0
25					43.0	100.0
27					255.6	100.0
28					96.3	100.0
31					117.6	100.0
32					211.3	100.0
33						100.0
34						100.0

36					375.7	100.0
37					193.1	100.0
38					148.4	100.0
39					220.2	100.0
40					165.3	100.0
41					290.2	100.0
AVERAGE	45.7	142.4	133	174.6	204.3	

Диаграмм № 6. Бүдүүн ширхэгт тоосонцорын хэмжилтийн мэдээ

2022 болон 2023 оны нарийн ширхэглэгт тоосонцорын хэмжилтийг clustered boxplot графикаар харьцуулан гаргахад 2023 оны тоосны агууламжийн хэмжилтийн дүн 2022 оныхоос өссөн дүнтэй харагдаж байна.

Диаграмм № 7. 2022 болон 2023 оны тоосны хэмжилтийн мэдээг харьцуулсан байдал

13.1.2 Цаг агаарын үзүүлэлт хэмжилт

Тавантолгой орд газар цаашлаад бүс нутгийн агаарын чанарт тоосжилтийн үзүүлэх нөлөө уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаанаас гадна цаг агаар, хүрээлэн буй орчны нөлөөллөөс шалтгаалан хэрхэн өөрчлөгдөж байгааг тодорхойлох зорилгоор DustTrak DRX системтэй уялдан ажиллах Luff WS300 Metrology station багажийг захиалсан боловч DustTrak 8543 төхөөрөмжтэй холбон ажиллуулах нэмэлт хэрэгслийг нийлүүлэх байгууллагаас барааг хугацаанд нь хүлээлгэн өгөх боломжгүй нөхцөл байдал үүсэж удааширсан. Мөн DustTrak 8543 төхөөрөмжийг үйлдвэрийн баталгаажилт хийлгэхээр АНУ-т хүргүүлсэн зэрэг шалтгаанаас цаг агаарын автомат станцыг ашиглалтанд оруулах боломжгүй нөхцөл байдал үүссэн.

Иймд Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын Архив, мэдээллийн сангийн хэлтсээс Тавантолгой цаг уурын станцын агаарын температур, салхины хурд, хур тунадас, агаарын даралтын мэдээллийг худалдан авч тоосны тархалтад хэрхэн нөлөөлж байгааг судлахыг зорилго болгон ажилласан.

Хүснэгт № 30. Орчны температурын ажиглалтын мэдээ

он сар	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1991-2010	-15.3	-11.9	-3.7	5.1	13.8	19.2	21.6	18.9	13.3	4.6	-6.0	-12.5
2010	-17.2	-13.1	-5.6	1.1	13.4	22.6	25.1	19.8	14.2	4.3	-4.3	-13.3
2011	-22.0	-10.9	-6.0	1.1	12.6	20.8	22.2	22.0	10.7	5.6	-4.2	-15.5

2012	-18.3	-14.0	-5.1	7.2	15.3	19.9	21.4	21.1	13.3	3.4	-8.2	-15.3
2013	-13.2	-12.2	0.4	5.3	15.3	20.4	22.2	21.0	13.9	4.8	-4.7	-10.5
2014	-10.3	-12.1	-0.7	9.6	13.2	18.8	23.9	20.5		6.9	-4.6	-13.1
2015	-10.3	-8.6	-2.0	7.4	13.4	18.1	21.6	20.9	13.4	5.1	-5.5	-10.9
2016	-22.7	-13.0	-4.3	9.8	13.7	17.4	24.1	23.1	14.6	5.0	-4.0	-7.9
2017	-13.3	-6.9	-1.6	9.2	17.8	22.5	25.3	24.4	19.5	9.8	-4.6	-11.3
2018	-15.3	-5.0	8.5	4.6	21.1	25.0	25.8	23.7	12.1	9.8	-3.9	-14.4
2019	-11.7	-13.6	-1.1	9.9	13.5	22.1	24.6	19.7	18.4	5.4	-2.8	
2020		-5.8	0.8	8.5	14.5	21.5	23.3		14	3.3	-5.1	-16.58
2021	-14.2	-5	1.7	1.7	13.6		22.4	19.1	15.4	3.8	-4.4	-11.01
2022	-12.7		-1	7.8	15.7	21.9	22.9	21.7	16.9	3.8	-4.2	-15.0
2023	-13.5	-6.9	0.7	5.6	13.5	22.7		23.6	16.6			
О.Ж.Д	-15.0	-9.9	-1.3	6.3	14.7	20.9	23.3	21.4	14.7	5.4	-4.8	-12.9

Дээрх хүснэгтээс харахад агаарын дундаж температур нь харилцан адилгүй өөрчөгдсөн нь ажиглагдаж байна. 2010-2013 оны хугацаанд жилд 0.5-10°C-ээр өсөж, цаашлаад жил жилд өсөж, буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт № 31. Хур тунадасны мэдээ

Он Сар	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Жилийн нийлбэр
2010	0.34	0.33	0.28	1.54	5.29	1.65	2.25	0.20	4.25	2.30	0.23	0.10	18.75
2011	0.40	0.42	1.03	0.00	1.37	3.84	0.80	1.00	1.96	1.20	1.30	0.42	13.73
2012	0.30	0.60	1.42	0.00	1.95	1.19	3.02	3.72	2.73	0.23	0.82	0.70	16.66
2013	0.05	0.30	0.20	0.00	0.00	4.90	1.74	2.11	2.65	0.23	0.30	0.10	12.59
2014	0.00	0.56	0.25	1.95	1.94	2.61	1.86	2.13	0.00	0.97	0.70	0.00	12.97
2015	0.70	0.60	0.20	1.80	4.60	38.90	44.70	10.00	33.20	3.20	3.80	2.20	143.90
2016	1.40	0.00	0.00	0.00	11.40	37.30	62.80	9.50	21.30	18.80	26.80	14.70	204.00
2017	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	12.90	11.70	0.00	1.30	0.20	3.10	29.20
2018	3.10	0.00	0.00	0.00	0.00	12.60	76.30	89.30	3.70	0.20	1.60	0.40	187.20
2019	0.30	7.00	0.00	4.30	21.20	17.70	4.90	35.90	6.70	13.20	0.30	1.10	112.60
2020	0.00	4.60	0.30	1.70	3.90	1.10	16.50	0.00	4.70	0.00	3.00	0.40	36.20
2021	0.30	1.90	0.00	7.60	0.00	0.00	120.20	13.00	33.90	0.60	1.50	0.00	179.00
2022	0.90	0.00	0.00	1.80	0.00	49.00	18.00	13.30	1.10	3.20	2.70	0.20	90.20
2023	3.80	2.00	0.00	0.00	3.40	8.30		11.60	6.80				35.90
ОЖД	0.83	1.31	0.26	1.48	3.93	12.79	28.15	14.53	8.78	3.49	3.33	1.80	78.06

2023 оны хагас жилийн байдлаар нийлбэр хур тунадасны хэмжээ 17.5мм байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад 3 дахин бага байна.

Диаграмм № 8. Цогтцэций сумын жил бүрийн нийлбэр хур тунадсны хэмжээний харьцуулсан график

Хүснэгт № 32. Салхины хурдын мэдээ

Он сар	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2010	4.3	4.6	6.9	6.3	5.7	4.6	4.6	4.9	3.9	3.5	4.7	4.8
2011	3.1	3.6	4.9	5.7	7.1	4.5	4.6	4.8	4.1	3.9	3.4	3.0
2012	3.4	3.9	4.0	5.8	4.9	5.1	4.4	4.2	3.9	4.5	4.2	3.8
2013	3.3	4.5	5.0	5.9	6.0	4.4	4.3	4.5	4.2	4.5	4.2	4.1
2014	4.2	3.8	4.0	5.9	6.4	4.9	4.6	4.8		4.5	5.0	4.4
2015	3.9	4.3	4.5	5.0	5.8	5.1	4.8	4.6	4.0	3.4	3.4	3.9
2016	2.7	4.0	8.3	6.1	6.5	3.9	4.8	6.3	4.4	4.9	6.8	5.5
2017	4.6	4.8	5.0	4.2	7.4	6.9	6.6	6.5	7.4	7.4	7.5	4.1
2018	3.5	3.6	4.6	6.0	5.8	5.8	4.4	3.1	4.2	2.8	2.6	3.0
2019	2.6	3.8	2.8	3.5	5.6	5.7	4.4	3.2	2.9	3.5	4.8	
2020	2.6	3.4	4.9	3.5	5.7	5.2	5.2		3.3	4.2	3.5	4.2
2021	4.5	3.9	4.3	4.3	6.7		3.7	4.5	3.8	3.3	4.6	4.2
2022	2.9		5.6	5.6	5.6	5.5	5.1	5.1	4.3	3.7	4.0	4.3
2023	4.5	3.4	4.3	6.4	4.5	4.9		11.3	12.0			
ОЖД	3.6	4.0	4.9	5.3	6.0	5.1	4.7	5.2	5.0	4.2	4.5	4.1

1-6 сард салхины дундаж хурд 4.6 м/с байсан нь агаарын чийгшил алдагдах, агаарт тоос дэгдэх байгалийн нөлөөлөл бий болсон байх магадлалтай.

13.1.3 Хийн төлөвт агаар бохирдуулагчийн судалгаа

Тайлант онд “Ногоон титэм” ХХК-тай гэрээ байгуулан “Хийн төлөвт агаар бохирдуулагчийн шинжилгээ”-г өмнөх жилүүдэд агаарын сорьц цуглуулж байсан хяналтын цэгүүдээс авч хийлгэсэн. Шинжилгээгээр Азотын давхар исэл NO₂, хүхэрлэг хий SO₂, Нүүрс төрөгчийн дутуу исэл CO, Хүхэрт ус төрөгч H₂S₄, Формальдегид, нүүрс хүчлийн хий, бензол, этилбензол, толуол, м,п ксилол, о ксилол зэрэг үзүүлэлтүүдийг шинжлүүлсэн.

Түүнчлэн уурхайн олборлолтын цар хүрээ тэлэхийг хэрээр техник тоног төхөөрөмжийн тоо нэмэгдэн, агаарт дэгдэх бохирдуулагч бодисын хэмжээнд шууд нөлөөлөх эрсдэл үүсэж байгаатай холбоотойгоор гэрээт туслан гүйцэтгэгч компаниуд болох Ти Эн түншлэл нэмэлт хяналтын цэгээс агаарын сорьц цуглуулан мөн адил мэргэжлийн лабораторит шинжилгээ хийлгэсэн.

Зураг № 121. Хийн төлөвт агаар бохирдуулагчийн дээж цуглуулж буй байдал

Шинжилгээний хариуг Монгол улсын агаарын чанарын MNS4585:2016 стандарттай харьцуулахад Цанхийн зүүн уурхайн Ти Эн Түншлэлийн 110кВ-н дэд станцийн цэгт 2023.03.16-ний өдөр хийсэн хүхэрлэг хийн хэмжилтийн дүн стандартаас 3 дахин хэтэрсэн үзүүлэлттэй байна. Гэтэл тус цэгт 2023 оны 06 сар болон 09-р сард хийсэн шинжилгээний дүн MNS4585:2016 стандартын зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байгаа тул тухайн үеийн сорьц цуглуулалт, тээвэрлэлтийн үед алдаа гарсан байж болзошгүй.

Хүснэгт № 33. Хийн төлөвт агаар бохирдуулагчийн шинжилгээний хариу

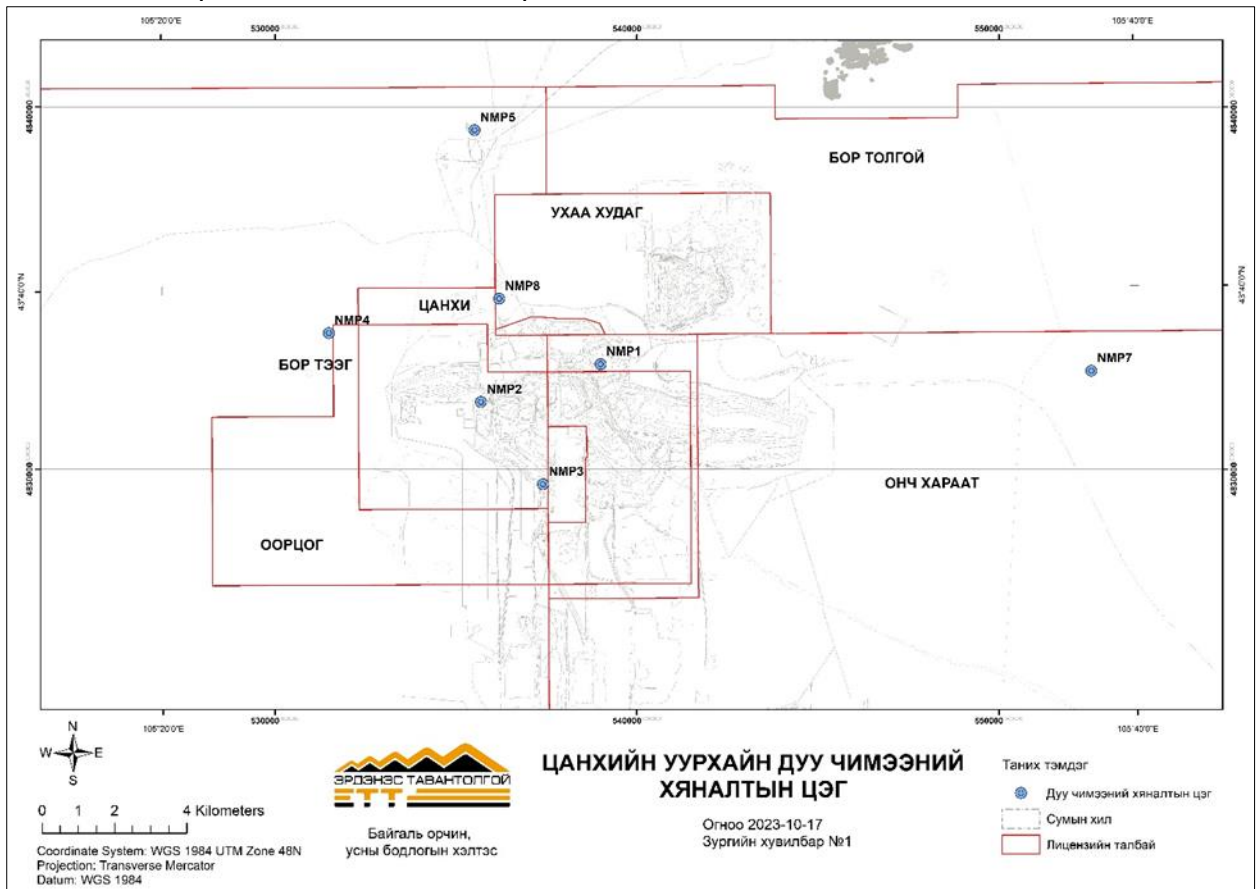
Он сар өдөр	Компани	Байршил	NO2	SO2	CO	H2S4
			/мкг/м3/			
2023.03.13	"Эрдэнэс Тавантолгой" ХК	Бортээгийн зам дагуу	50.16	<20	<1	0
		Уурхайн оффис гадна	82.12	41.81	<1	0
		ЦБУ карьер доод түвшин	54.94	83.41	<1	0
		ЦБУ нүүрсний агуулахын урд	53.86	<20	<1	0
		2 уурхайн дунд	74.12	23.98	<1	0
		Цанхи хотхоны уурын зуух	38.58	50.59	<1	0
		Уурхайн засварын шоп	16.48	90.27	<1	0
		Зүүн борлуулалтын хучлагын байр	60.9	< 20	<1	0
		Бортээг	64.69	<20	<1	0
		Шинэ хотхоны уурын зуух	49.03	<20	<1	0
2023.03.16	Ти Эн Түншлэл	110 дэд станц	22.19	1362.28	<1	0
		Ажилчдын хотхон	36.67	67.8	<1	0
		Засварын талбай	38.52	92.22	<1	0
2023.06.18	Ти Эн Түншлэл	ЦЗУ уул	76.3	86.88	<1	0
		Нормаунт засвар	58.35	53.84	<1	0
		110 дэд станц	161.08	43.04	<1	0
		Ажилчдын хотхон	40.78	36.2	<1	0
		Засварын талбай	73.88	73.56	<1	0
		ТТЖВ ШТС-1	68.8	99.56	<1	0
		ТТЖВ ШТС-2	79.67	130.3	<1	0
2023.09.10	Ти Эн Түншлэл	ТТЖВ ШТС-1	34.67	20	<1	0
		ТТЖВ ШТС-2	59.51	20	<1	0
		110 дэд станц	50.6	288.68	<1	0
		Ажилчдын хотхон	30.05	16.2	<1	0
		Засварын талбай	43.73	25.72	<1	0

Он сар өдөр	Компани	Байршил	Формальдегид, CH ₂ O ₆	Нүүрс хүчлийн хий	Бензол	Этилбензол	Толуол	м,п ксилол	о ксилол
/мкг/м ³ /									
2023.03.13	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК	Бортээгийн зам дагуу	1.02						
		Уурхайн оффис гадна	0.88						
		ЦБУ карьер доод түвшин	1.01						
		ЦБУ нүүрсний агуулахын урд	0.56						
		2 уурхайн дунд	0.64						
		Цанхи хотхоны уурын зуух	2.18						
		Уурхайн засварын шоп	<0.5						
		Зүүн борлуулалтын хучлагын байр	0.69						
		Бортээг	<0.5						
		Шинэ хотхоны уурын зуух	<0.5						
2023.03.16	Ти Эн Түншлэл	110 дэд станц		1056714					
		Ажилчдын хотхон		1001907					
		Засварын талбай		1040730					
2023.06.18	Ти Эн Түншлэл	ЦЗУ уул		1170631	<0.5	10.15	<0.5	<0.8	<0.8
		Нормаунт засвар		1286760	<0.5	5.25	<0.5	<0.8	<0.8
		110 дэд станц		1202646	<0.5	24.85	<0.5	<0.8	<0.8
		Ажилчдын хотхон		1283521	<0.5	15.94	<0.5	<0.8	<0.8
		Засварын талбай		1261972	<0.5	5.25	<0.5	<0.8	<0.8
		ТТЖВ ШТС-1		1199979	<0.5	59.57	<0.5	<0.8	<0.8
		ТТЖВ ШТС-2		1272551	<0.5	6.28	<0.5	<0.8	<0.8
2023.09.10	Ти Эн Түншлэл	ТТЖВ ШТС-1		1261606					
		ТТЖВ ШТС-2		1258562					
		110 дэд станц		1261334					
		Ажилчдын хотхон		1276521					
		Засварын талбай		1291969					

13.1.4 Гадаад орчны дуу шуугианы хэмжилт

2022 оноос уурхайн үйл ажиллагаанаас гарч буй дуу чимээний тархалтыг тодорхойлон дуу чимээг үндэсний стандартад нийцэж байгаа эсэхийг харьцуулж дүн шинжилгээ хийн, дуу чимээний түвшин зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтэрсэн тохиолдолд байгаль орчин болон орон нутагт үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах зорилготойгоор “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Цанхийн баруун, зүүн уурхайд олборолтын үйл ажиллагаа эрчимтэй явагдаж байгаа талбайг дуу чимээ үүсгэгч гол цөм гэж үзэн түүнээс 2 км, 7 км-ын радиусд баффер татан, хэмжилт хийх 10 цэгийг тодорхойлсон. Хэмжилтийг

уурхайн үйл ажиллагаа хэвийн үргэлжилж байх үед хэмжихээс гадна тэсэлгээ хийгдэх үед тэсэлгээний бүсэд хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 122. Цанхийн уурхайнуудад дуу чимээний хяналт хийдэг цэгийн байршлын зураг

Дуу шуугианы хэмжилтийг гэрээт туслан гүйцэтгэгч компаниудтай хамтран 7 хоног бүрийн баасан гариг бүр PCE-EM882 Multi-Function environment meter, PCE-EM883 2 ш багажаар хийж гүйцэтгэсэн. Мөн 1 цэг дээрх хэмжилтийн үргэлжлэх хугацаа 30 мин байх ба тухайн хэмжилтийн багаж нь өөр дээрээ бичилт хадгалдаггүй тул 3 минут тутам хэмжилтийн утгыг хавсралтанд заасан маягтанд гараар бичиж хөтлөв.

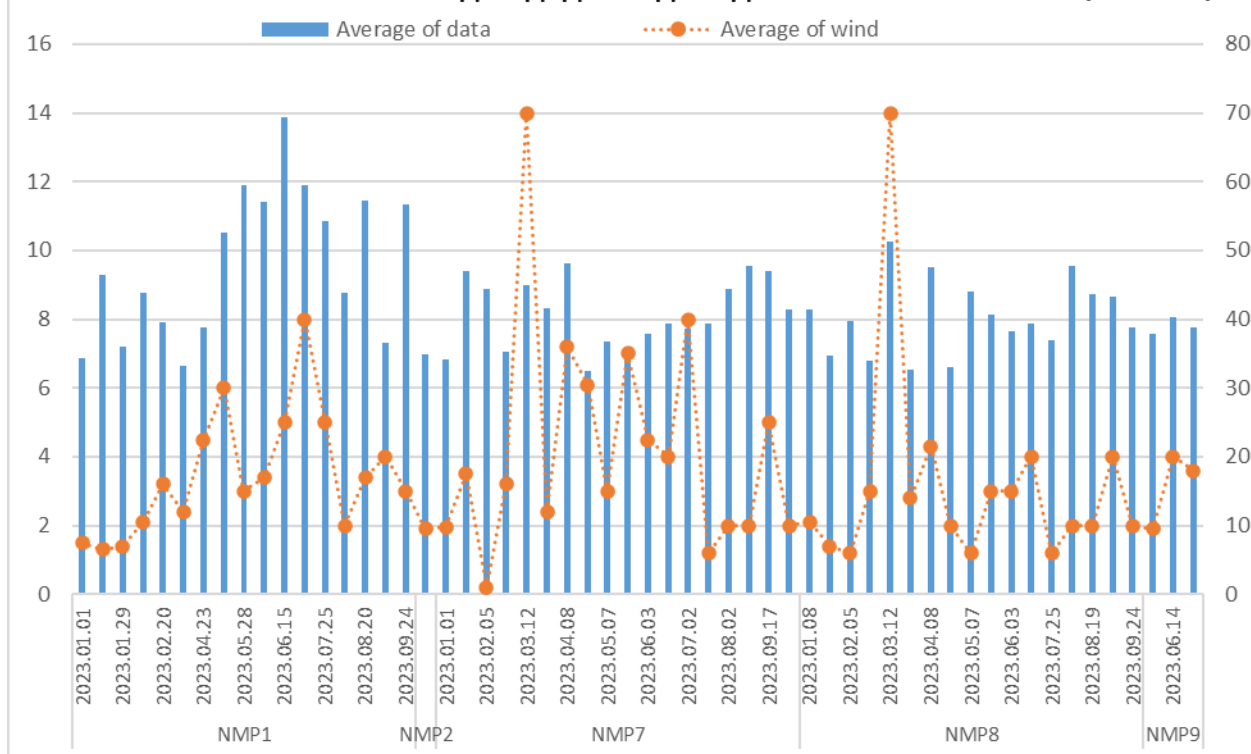
Хүснэгт № 34. Хэмжилтийн цэгүүдийн байршил

№	Хэмжилтийн цэгийн нэр	Координат		Тайлбар
1	NLP1	4832901	538997	Уурхайн оффис
2	NLP2	4831852	535694	Цанхийн баруун уурхай
3	NLP3	4829587	537406	Бортээгийн 3-р зам
4	NLP4	4833759	531489	Улаан овоо худаг
5	NLP5	4839356	535517	Цанхи хотхон
6	NLP6	4820645	532328	Жирэм булаг
7	NLP7	4832718	552557	Гүн гашуу худаг
8	NLP8	4834704	536197	Тавантолгой тосгон
9	NLP9	4834704	536197	Эргийн ус худаг
10	NLP10			ЦЗУ ачилт хийгдэж буй талбай

Тайлант онд тус хэмжилтийн цэгүүдэд дуу чимээний хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн ба хэмжилтийн дүнд Монгол улсын агаарын чанарын MNS4585:2016 стандартын дуу шуугианы зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс давсан үзүүлэлтгүй байна.

Хэмжилтийн дата					
Он сар	NMP1	NMP2	NMP7	NMP8	NMP9
2023.01.01	34		34		38
2023.01.08	46		47	41	
2023.01.29	36	35		35	
2023.02.05	44		44	40	
2023.02.20	40		35	34	
2023.03.12			45	51	
2023.03.26	33		42	33	
2023.04.08			48	48	
2023.04.23	39		32	33	
2023.05.07	53		37	44	
2023.05.28	60		35	41	
2023.06.03	57		38	38	
2023.06.14			39		40
2023.06.15	69			39	
2023.07.02	59		39		
2023.07.25	54		39	37	
2023.08.02			44		39
2023.08.03	44			48	
2023.08.19			48	44	
2023.08.20	57				
2023.09.17	37		47	43	
2023.09.24	57		41	39	

УУРХАЙН БҮСБОЛОН МАЛЧНЫ ХУДГУУДАД ХИЙГДСЭН ДУУ ЧИМЭЭНИЙ ХЭМЖИЛТ /2023 ОН/

13.1.5 Мониторингийн хөндлөнгийн хэмжилт хийлгэх, дүгнэлт гаргуулах

2010 оноос хойш орчны хяналт шинжилгээний хэмжилтүүдийг “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн байгаль орчны мэргэжилтнүүд болон гэрээт байгууллагын байгаль орчны мэргэжилтнүүд хамтран хийж гүйцэтгэдэг ба тайлант онд өөрсдийн хийж буй агаар, ус, хөрсний мониторингийн ажлын хэмжилтийн дата мэдээг хөндлөнгийн байгууллагаар баталгаажуулах, дүгнэлт гаргуулах, цаашид сайжруулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх зорилготойгоор тус ажлыг хийхийг зорьсон.

Уг ажлын хүрээнд компанийн 2023 оны төсөвт 32.0 сая төгрөг суулгасан ба Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн дагуу гүйцэтгэгч байгууллагыг сонгон шалгаруулах ажил явагдаж байна.

Мониторингийн хөндлөнгийн хэмжилт, дүгнэлт		➡ ҮР ДҮН ХАРАХ
ЗАХИАЛАГЧ:	Эрдэнэс Таван Толгой	
ТЕНДЕР ШАЛГАРУУЛАЛТЫН ТӨРӨЛ:	Зөвлөх үйлчилгээ	
ТЕНДЕР ШАЛГАРУУЛАЛТЫН ДУГААР:	ЭТТХК/202301261	
УРИЛГЫН ДУГААР:	ЭТТХК/202301261/01/01	
САНХҮҮЖИЛТИЙН ЭХ ҮҮСВЭР:	Өөрийн хөрөнгө	
НИЙТ ТӨСӨВТ ӨРТӨГ:	31,762,500 ₮	
ТУХАЙН ОНД САНХҮҮЖИХ ТӨСӨВТ ӨРТӨГ:	31,762,500 ₮	
ХАА-НЫ МӨРДӨХ ЖУРАМ:	Зөвлөх үйлчилгээний гүйцэтгэчийг сонгон шалгаруулах журам, Хосолмол үнэлгээний хялбаршуулсан буюу бага үнийн арга	
ЦАХИМ ТЕНДЕР ЭСЭХ:	Хялбаршуулсан цахим	
ТЕНДЕРИЙН БАРИМТ БИЧГИЙН ТӨЛӨВ:	Санал хүлээн авч байгаа	

ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ЗАРЛАЛ	
Огноо : 2023-09-27	
Тендер шалгаруулалтын нэр: Мониторингийн хөндлөнгийн хэмжилт, дүгнэлт	
Тендер шалгаруулалтын дугаар: ЭТТХК/202301261	
1. Эрдэнэс Таван Толгой нь Мониторингийн хөндлөнгийн хэмжилт, дүгнэлт -ыг хэрэгжүүлэх зорилгоор зөвлөх үйлчилгээний гэрээ байгуулах гэж байгаа тул зөвлөхийн үйлчилгээ үзүүлэх хүсэлтэй этгээдийг мэдүүлгээ ирүүлэхийг урьж байна. 2. Энэхүү зөвлөх үйлчилгээ нь “Мониторингийн хөндлөнгийн хэмжилт, дүгнэлт хийх” зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэгчийг сонгон шалгаруулах тендер болно. 3. Мэдүүлгээ ирүүлж буй зөвлөх нь уг үйлчилгээг гүйцэтгэх чадвартайг нотлох мэдээллийг (ижил төрлийн ажлын туршлага, ажиллах боловсон хүчний чадвар, туршлагын талаарх мэдээлэл гэх мэт) ирүүлнэ. Ажлыг богино хугацаанд чанартай гүйцэтгэх зорилгоор зөвлөхүүд түншлэлийн хэлбэрээр оролцох боломжтой эсэх: Зөвшөөрнө 4. Сонирхсон этгээд нэмэлт мэдээллийг 2023 оны 10 -р сарын 05 -ны өдрийн 10 цаг 00 минут хооронд авч болох бөгөөд мэдүүлгээ Худалдан авах ажиллагааны цахим систем (www.tender.gov.mn)-ээр 2023 оны 10 -р сарын 12 -ны өдрийн 11 цаг 00 минут-ны дотор ирүүлнэ үү. Монгол, Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 1-р хороо, Жигжиджавын гудамж-8 Финанс төв, “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК., Утас: 7505-5555 /503-510, 501/, Факс: 7011-8464 Имэйл хаяг: Веб сайт: http://www.erdeneestt.mn/	

Зураг № 123. Хөндлөнгийн хэмжилт хийлгэх ажлын тендер шалгаруулалт зарласан байдал

13.2 Усны хяналт шинжилгээ

Бүлэг	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Хэрэгжилт	Биелэлт %
1	2	3	4	5	6
13.2.1	Газрын доорхи усны горимын судалгаа, усны түвшин, темп	Худаг №4, Худаг №5 Худаг №7, Худаг №8 Худаг №9, Худаг №11, Худаг №14 GW713, GW10	6 цаг тутам	Уурхайн гүний усны худгууд болон гүний усны хяналтын цооногт усны автомат түвшин хэмжигч багаж	100%

				суурилуулан усн түвшин болон температурын хэмжилтийг хийж гүйцэтгэж байна.	
13.2.2	Бага гүний усны түвшин	Гүн гашуу, Улаан овоо, Гурван толгой, Эргийн ус, Бунхант, Хадан ус, Шорвогын хүрэн толгой	Өдөр бүр 12 цаг тутамд	Уурхайн нөлөөллийн бүсийн сонгогдсон бага гүний уст малчны худгуудад усны автомат түвшин хэмжигч багаж суурилуулан 6 цаг тутам хэмжилт хийж гүйцэтгэж байна. Мөн хэмжилтийг баталгаажуулах зорилгоор гар багажаар түвшиний хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн.	100%
13.2.3	Газрын доорхи усны геохимийн судалгаа: макро, микро элемент	Газрын доорхи усны цооног болон бага гүний уст цэгүүд	Улиралд 1 удаа	2023 онд “Ханлаб” ХХК-тай байгуулсан “Усны шинжилгээ хийх гэрээ”-ний дагуу уурхайн ашиглалтын худгууд болон нөлөөллийн бүсийн малчны худгуудаас улирал тутам дээж авч макро, микро элементүүдийг шинжлүүлсэн. Шинжилгээний хариуг хавсралтаар оруулав.	100%
13.2.4	Усны эрүүл ахуйн үзүүлэлт, бохирдлын судалгаа	Унд ахуйд ашиглаж буй худгууд болон малчдын худаг, цэвэрлэх байгууламжийн гаралт	Улиралд 1 удаа	Ажилчдын амрах хотхон болон захиргааны байрны хэрэглээнд ашиглаж буй ахуйн усны худгууд, цэвэр усны нөөцийн сав, усны машины ёмкост, гал тогооны цоргоноос улирал тутам усны дээж авч усны эрүүл ахуйн үзүүлэлтүүдийг шинжлүүлсэн.	100%
13.2.5	Саарал усны хяналт шинжилгээ	Цэвэрлэх байгууламжийн саарал ус	Улиралд 1 удаа	Цанхи хотхон, Эрдэнэс хотхон, уурхайн оффис болон 2023 онд шинээр ашиглалтанд орсон Грийн центрийн цэвэрлэх байгууламжаас улирал тутам усны дээж авч бохир усны үзүүлэлтүүдийг шинжлүүлэн ажиллаж байна.	100%

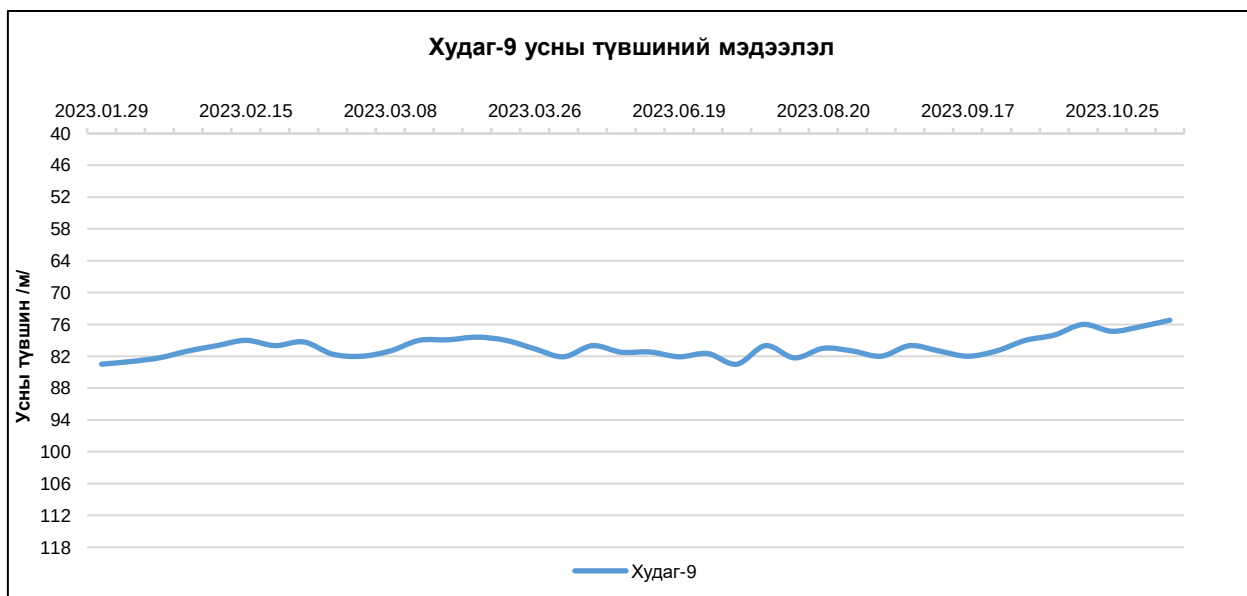
13.2.1 Газрын доорхи усны горимын судалгаа, усны түвшин, темп

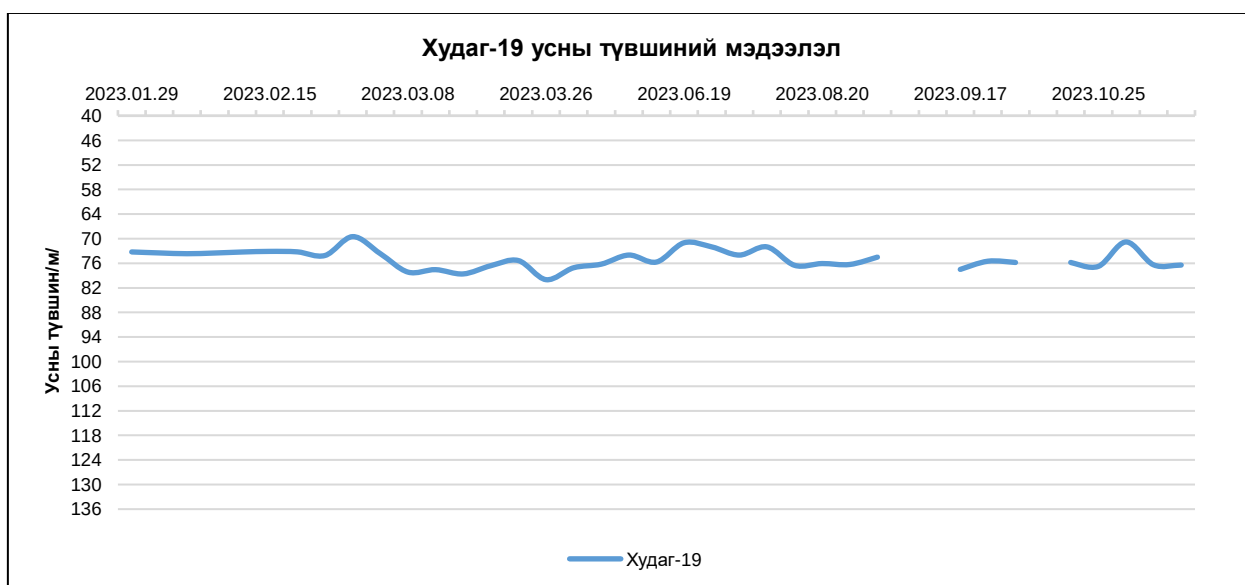
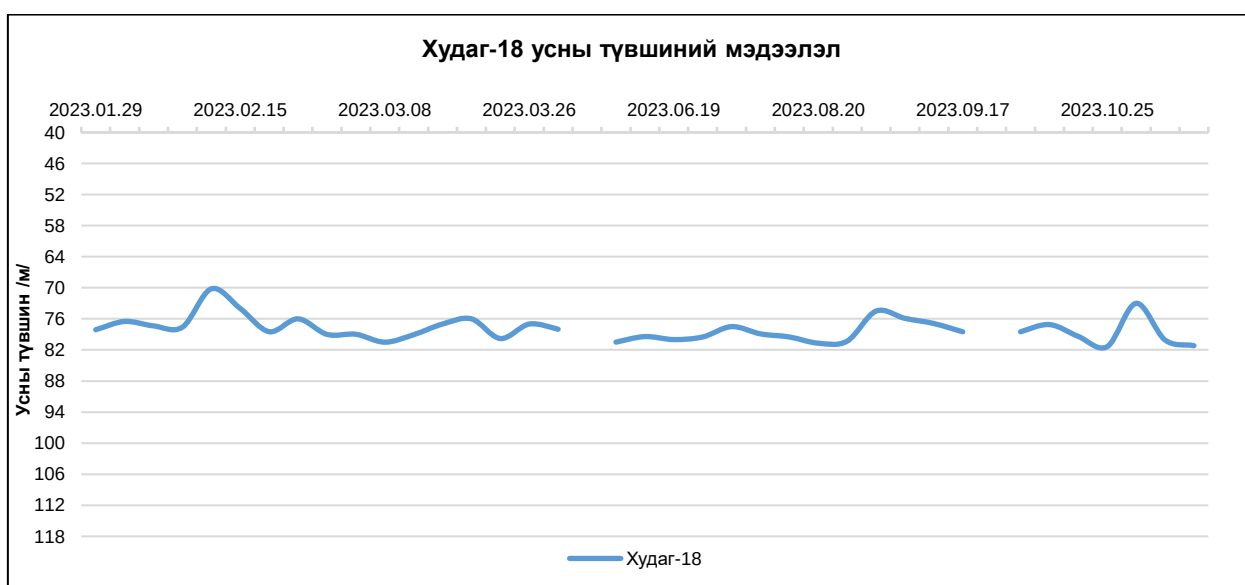
Уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанаас газрын доорх гүний ус болон нөлөөллийн бүсийн бага гүний уст цэгүүдийн усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хянах, газрын доорх усны горим, усны чанар, гидрогеохимийн найрлагад учруулж болзошгүй нөлөөллүүдийн хэмжээг тогтоохоор усны мониторингийн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байна.

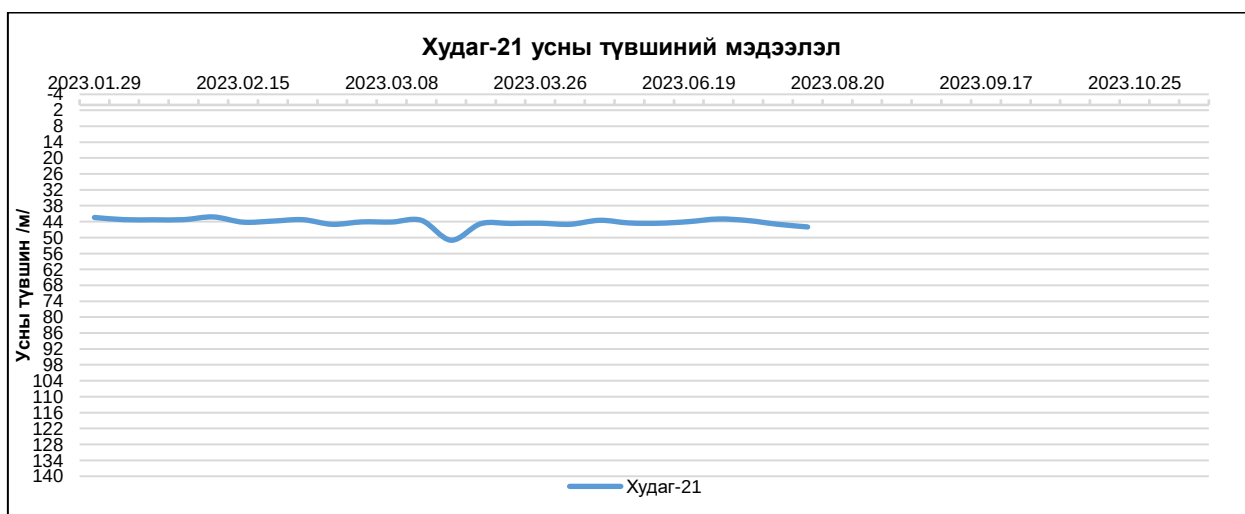
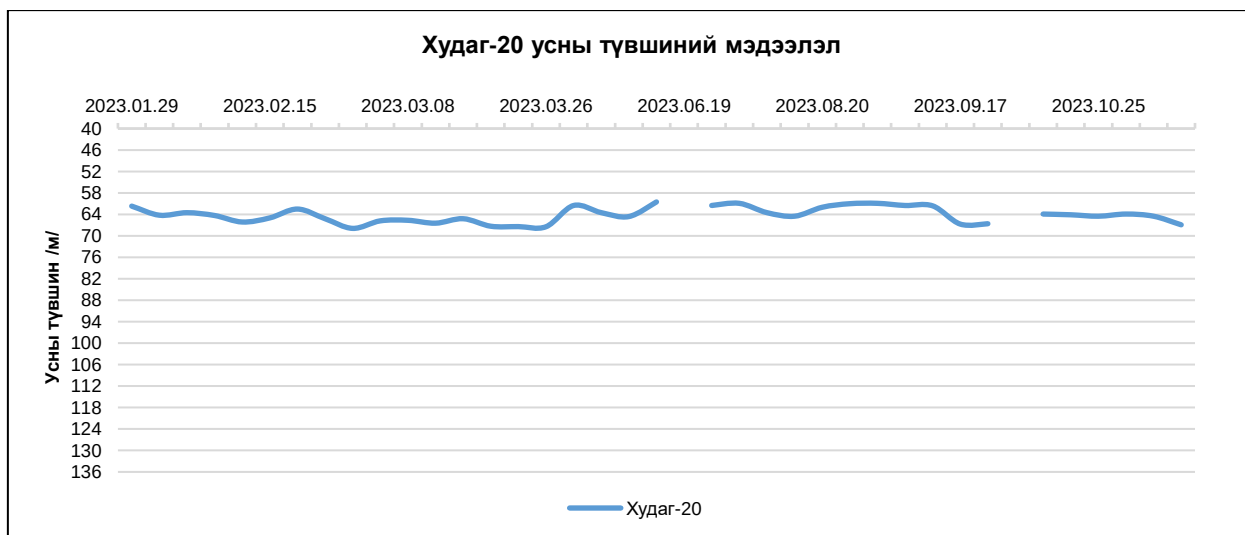
Тайлант онд уурхайд ашиглагдаж буй гүний усны худгууд болон гүний усны хяналтын цооногуудын усны түвшиний мэдээг усны түвшин хэмжигч автомат багаж болон гар түвшин хэмжигч ашиглан жилийн турш хэмжиж гидрогеологич инженертэй хамтран өөрчлөлтийг хянаж ажилласан.

Хүснэгт № 36. Худгуудын гүний усны түвшин хэмжилтийн дата мэдээлэл

УУРХАЙН АШИГЛАЛТЫН ХУДГУУДЫН УСНЫ ТҮВШИН /м/												
Худгийн дугаар	5	7	8	9	12	17	18	19	20	21	22	24
Динамик түвшин /м/	74	87	103	77		81	75	70	55	38	82	103
Ундарга, л/с	5.0	4.0	5.0	6.0	1.8	5.0	5.0	5.0	5.0	2.0	2.5	2.0
2023.01.29	78.6			83.5		65.9	78.1	73.2	61.7	42.4		
2023.02.01	76.7			83.0		66.0	76.5	73.5	64.2	43.3		
2023.02.05	76.2	59.4		82.3		65.0	77.4	73.7	63.5	43.3		
2023.02.08	78.2			81		64.0	77.6	73.5	64.3	43.3		
2023.02.12	76.5			80		68.1	70.2	73.3	66.1	42.2		
2023.02.15	79.2			79		59.0	74.0	73.1	65.0	44.2		
2023.02.19	78.9			80		58.0	78.5	73.2	62.5	43.8		
2023.02.22	78.8	65		79.3		53.0	76.0	74.1	65.2	43.3		
2023.03.01	79.5	65.2		81.6	12.5	54.0	79.0	69.5	67.9	45.0		
2023.03.05	80	64.8		82		57	78.98	73.65	65.8	44.1		
2023.03.08	76	65.7		81		60	80.5	78.15	65.64	44.15		
2023.03.12	74	65.9		79		61	79.06	77.56	66.45	43.5		
2023.03.15	75	64.2		78.9		62.5	77	78.6	65.2	51		
2023.03.19	76.5	64.8		78.4		63.4	76	76.6	67.3	44.77		
2023.03.22	77	66.1		79		58.9	79.8	75.34	67.4	44.68		
2023.03.26	76.2	64.2		80.6	14.0	59.6	77.0	80.0	67.4	44.6	51.0	46.0
2023.04.25	79.5	65.2		82.1	14.0	60.1	78.0	77.1	61.5	45.0	66.0	45.9
2023.05.03	70	65.7		80		59.6		76.2	63.5	43.5	58.8	
2023.05.24	80.7	40.0		81.2	16.0	60.0	80.5	74.0	64.6	44.5	56.0	
2023.05.25	80.74	41.90		81.20	16.0	59.91	79.42	75.70	60.50	44.60	59.42	37.72
2023.06.19	80.0	42.5		82.1	16.0	57.4	80.0	71.0		44.0	54.0	43.5
2023.07.03	76.3	40.2		81.5	16.0	56.6	79.5	72	61.5	43.0	59.0	46
2023.07.16	76.1	38.1		83.5	16.0	57.8	77.5	74.0	60.9	43.6	60.0	47.0
2023.08.11	76.5	36.5		80.0	44.5	58.9	78.9	72.0	63.5	45.0	65.0	45.6
2023.08.16	79.8	45.6		82.3	44.5	59.0	79.5	76.5	64.5	46.0	70.0	47.5
2023.08.20	80.00	45.90		80.50		60.3	80.7	76.1	62.0		65.6	
2023.08.31	71.00	48.50		81.00	7.48	59.8	80.3	76.3	61.0		64.5	
2023.09.06	79.9	69.2		82.0	22.5	61.5	74.5	74.5	60.9	44.5	65.6	
2023.09.10	80	61.3		80		58.9	75.9		61.5		60	
2023.09.13	76.5	63.5		81		57.1	76.9		61.6		57.3	
2023.09.17	78.5	62.7		82		58.5	78.5	77.5	66.7		63	
2023.09.21	76.9	69.7		81		51.8		75.5	66.6		62.1	48
2023.09.24	77.6	69.9		79		59.1	78.5	75.8			63.5	45.45
2023.09.27	78	67.3		78		59.7	77.1		63.9		64.5	46.5
2023.10.16	79.9	69.2	108.0	76.0	36.2	59.6	79.4	75.8	64.1	46.5	56.4	47.9
2023.10.25	80.3	61.3	117	77.3	10.2	58.1	81.36	76.76	64.5		59.8	
2023.10.27	78.6	62.7	113.3	76.4	10.2	57.9	73.0	70.8	63.9		60.1	48.6
2023.11.01	80.0	68.2	119.0	75.2	24.6	59.2	80.1	76.4	64.5	45.6	58.8	48.3
2023.11.08	80.07						81.2	76.44	66.9	44.2	57.4	

Диаграмм № 10. Ашиглалтын хугцуудын усны түвшин

Уурхайн олборлолтын үйл ажиллагааны цар хүрээ нэмэгдэж байгаа нь ашиглаж буй худгуудын усны түвшин бууралтанд нөлөөлж худгуудыг сэргэх боломжгүй ачаалал ихтэй ашиглаж байгаатай холбоотой байдал ажиглагдаж байна.

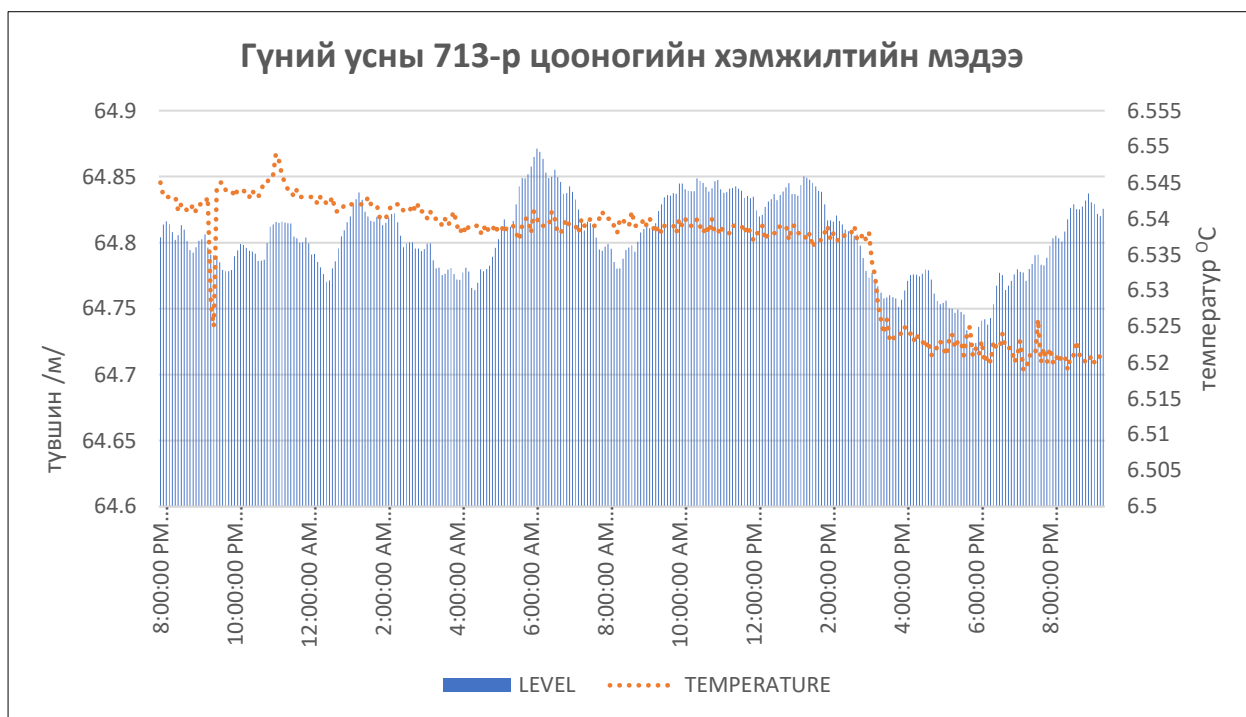
Гүний усны хяналтын цооногийн хэмжилт

Уурхайн үйл ажиллагаанаас гүний усанд нөлөөлөл үзүүлж байгаа эсэхийг хянах зорилгоор гүний усны хяналтын GW713, GW56-р цооногуудыг 2013 онд байгуулсан боловч GW56-р цооног уурхайн тэлэлтэнд өртөж цаашид хэмжилт хийх боломжгүй байдал үүссэн. Иймд 2023 оноос Цанхийн зүүн уурхайн №21-р худгийг гүний усны хяналтын цооног байдлаар тохижуулан хэмжилтийг хийж гүйцэтгэж байна.

Мөн тайлант онд уурхайн ажилчдын хотхон болон захиргааны байрын орчмын газрын доорх усны түвшинг хянах зорилгоор Грийн центрийн ард байрлах GW Green цэгийг шинээр байгуулан тохижуулж усны автомат түвшин хэмжигч суурилуулан хэмжилт хийж эхлэсэн.

Зураг № 124. Цооногийг хяналтын цооног болгон тохижуулсан байдал

Диаграмм № 11. 713-р цооногийн гүний усны түвшингийн дата мэдээ

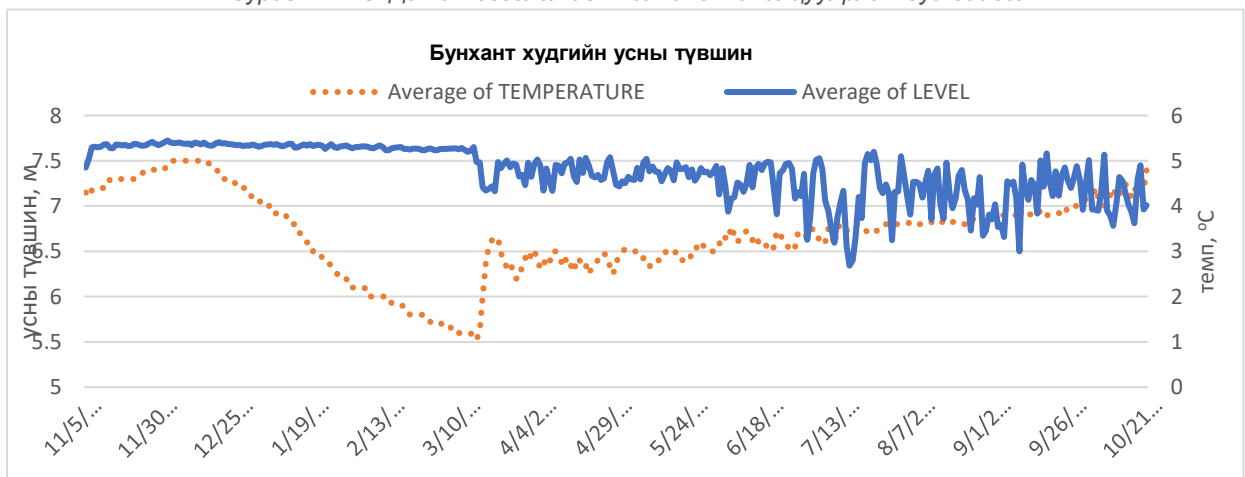
Диаграмм № 12. 21-р цооногийн усны түвшин хэмжилтийн дата мэдээ

13.2.2 Бага гүний усны түвшин хэмжилт

Цогтцэций сумын хэмжээнд нийт 120 орчим бага гүний уст худгууд байдаг. Үүнээс уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөлөлд өртөж буй малчны худгуудын усны түвшинг хянах зорилгоор уурхай орчмын 6-н худагт мониторингийн ажил хийж гүйцэтгэж байна. Малчны худгийн усны түвшин хэмжилтийг Solinst үйлдвэрийн Levellogger усны автомат түвшин хэмжигч багаж ашиглан 6 цаг тутам усны температур, түвшинг хэмжиж байна. Хэмжилтийн утга нь тухайн худгийн ашиглалтаас хамааран усны түвшин хэлбэлзсэн үзүүлэлттэй байна.

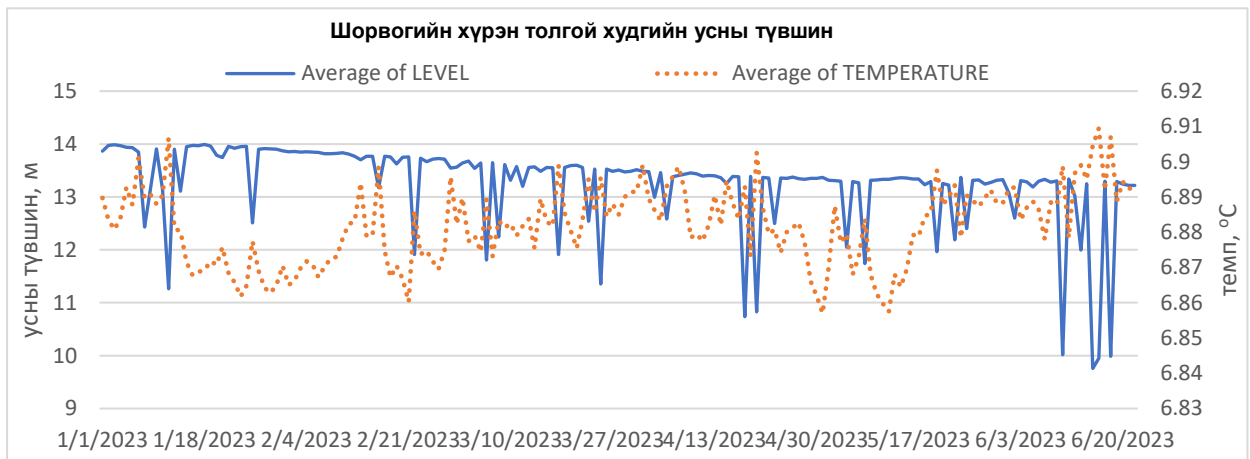
Зураг № 125. Дата мэдээлэл авч малчинд танилцуулраж буй байдал

Диаграмм № 13. Бунхant худгийн усны түвшингийн мэдээлэл

Диаграмм № 14. Гурван толгой худгийн усны түвшингийн мэдээлэл

Диаграмм № 15. Шорвогийн хүрэн толгой худгийн усны түвшингийн мэдээлэл

Диаграмм № 16. Улаан овоо худгийн усны түвшингийн мэдээлэл

Диаграмм № 17. Гүн гашуу худгийн усны түвшингийн мэдээлэл

Диаграмм № 18. Эргийн ус худгийн усны түвшингийн мэдээлэл

13.2.3 Газрын доорхи усны геохимийн судалгаа: макро, микро элемент

Тайлант онд “Ханлаб” ХХК-тай Усны шинжилгээ хийх гэрээ байгуулан улирал бүр усны дээж авч шинжлүүлсэн. Уурхайн ашиглалтын худгууд болон нөлөөллийн бүсийн малчдын худгаас дээж авч физик, химийн үзүүлэлт, болон эрүүл ахуйн үзүүлэлтүүдийг тогтмол шинжлүүлсэн. Усны дээж авахдаа Монгол улсын холбогдох стандарт болон “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Салбарын захирлын батласан ЭТТ-СА-3А94-БО-3А05-Х01 Ус, хөрсний дээж авах, шинжилгээнд хүргүүлэх ажлын зааврыг баримтлан ажилласан.

Хүснэгт № 37. Ашиглалтын худгуудын усны химийн шинжилгээний дүн

Он сар	Худаг	pH	Кали	Кальци	Карбонат	Магни	Натри	Нитрат	Нитрит	Сульфат	Фтор	Хлорид	Нийт хатуулаг	Исэлдэх чадвар	Хуурай үлдэгдэл
			/мг/л/										мг-экв / л	мгО ₂ /л	мг/л
2023.02.28	Худаг №13	7.96	0.58	83.73	3	27.13	260.9	6.05	0.05	344.9	0.1	279.1	6.41	1.76	1120
	Худаг №14	8.02	0.47	70.22	4.5	20.71	228.9	4.98	0.05	223.9	1.2	238.2	5.21	1.6	892
	Худаг №16	7.91	0.49	72.91	3	21.12	201	3.74	0.05	255.2	0.05	224.6	5.38	2.4	884
	Худаг №4	7.84	0.48	68.1	3	22.54	252.2	6.31	0.05	260.1	0.69	260.3	5.25	3.84	976
	Худаг №9	7.93	0.8	70.97	1.5	15.43	96.92	0.01	0.05	119.4	0.74	107.2	4.81	1.28	522
03.02	Худаг №7	8.4	1.05	44.58	1.5	25.74	454.6	0.19	0.05	300.2	592.1	1466	4.34	12.16	
2023	Худаг №18	7.13		28.05		4.56						77.965	1.775		332

	Худаг №19	7.16		19.03 8		6.688						70.89	1.5		319
	Худаг №6	6.81		29.06		8.21						63.8	2.12		575
2023.04.25	Худаг №5	7.97	0.85	53.96	1.5	11.26	80.4 4	1.87	0.05	102. 8	1.63	49.35	3.62	1.6	438
	Худаг №17	7.87	2.31	169.4	1.5	58.24	495. 6	0.01	0.05	88.0 8	1.16	1047	13.2 5	5.52	2094
	Худаг №11	8.23	1.01	53.36	1.5	32.87	229. 9	2.45	0.05	254. 4	2.08	194.5	5.37	3.12	906
2023.06.09	Худаг №13	8.13	0.64	85.79	3	27.69	278. 4	2.79	0.05	392. 7	2.76	273.9	6.56	12	1208
	Худаг №14	8.06	0.61	60.39	1.5	21.75	249. 9	5	0.05	267. 5	2.92	234.8	4.8	4.8	944
	Худаг №16	7.99	0.56	80.58	1.5	23.01	225. 4	3.59	0.05	247	1.97	233.1	5.91	6.64	930
	Худаг №9	8	0.86	72.74	1.5	15.94	102. 7	0.01	0.05	137. 6	1.19	102.1	4.94	1.6	560
07.03	Худаг №7	7.85	1.1	56.69	4.5	30.33	498. 4	0.39	0.05	299		627.9	5.33	3.84	1618
2023.09.18	Худаг №18	7.02		28.06		12.16		3				63.8	2.4		504
	Худаг №23	7.2		35.07		13.98		3.2				2108. 9	2.9		297
	Худаг №6	7.07		36.07 2		8.512		0				17.72	2.5		352

Шинжилгээний дүнг MNS 0900:2018 Ундны усны эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын стандарттай харьцуулан дүгнэхэд Na⁺, SO₄, Cl⁻ ионууд зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс 1.5-2 дахин их үзүүлэлттэй байна. Манай компанийн хувьд ажилчдын унд ахуйд ашиглах усыг стандартын шаардлага хангасан савласан Вонаква усаар хангадаг ба худаг №5 болон худаг №9-с ажилчдын ахуйн хэрэглээний усыг хангадаг болно. Малчны худгуудын усны шинжилгээний дүнгээс үзэхэд Na⁺, Mg, Ca, Cl гэсэн үзүүлэлтүүд ЗДХ-с хэтэрсэн үзүүлэлттэй хатуулаг чанар өндөртэй байна.

Хүснэгт № 38. Бага гүний усны химийн шинжилгээний дүн

Худаг	pH	Нийт хатуулаг мг-эк в/л	Аммоний	KMnO ₄ мгО 2/л	HCO ₃	K	Ca	CO ₃	Mg	Na	NO ₃	NO ₂	SO ₄	F	CL	TDS	БЕТ	Салмонелл	Халуунд
02.28	Батболд худаг	7.1	3.04	0.1	1.28	231.9	0.63	44.9	1.5	9.71	96	1.16	0.05	101.8	0.05	51.05	428	-	
	Бунхант	7.98	2.87	0.1	2.88	201.4	0.75	39.2	3	11.1	115.1	3.91	0.05	83.67	1.63	83.38	446	-	
	Гурван толгой	7.83	5.09	0.1	3.52	238	0.57	67.2	3	21.1	209.8	5.78	0.05	252.4	0.05	163.4	855	-	
	Гүн гашуу	7.74	18.75	0.1	4	241	5.49	137	4.5	144	1446	0.01	0.05	1510	0.05	1763	5192	-	
	Улаан-Овоо	8.18	4.58	0.1	2.4	524.7	1.04	22.4	16	42.1	421.3	2.67	0.05	283.1	2.67	285.9	1362	-	

	Шорвогийн хүрэн толгой	7.77	9.87	0.1	2.72	155.6	0.75	126.9	3	42.9	334	7.77	0.08	386.9	0.05	508.8	1522	-		
	Эргийн ус	8.07	1.14	0.1	4.96	213.6	0.64	12.3	3	6.37	120	3.06	0.05	81.76	1.32	30.63	368	-		
03.02	Улаан-Овоо	8.4	5.12	0.1	14.16	549.1	1.27	23.7	27	47.8	405.5	0.56	0.05	263.6		282.5	1385	-		
03.31	Гүн гашуу	6.14		0.16		31.1		81.2		34.3						1683	2000	34	-	-
	Эргийн ус	7.52		0.15		28		3		4.3						44.3	315	54	-	-
04.25	Бунхант	8.3	3.42	0.1	2.8	204.4	3.9	46.4	1.5	13.3		3.99	0.05	135.4	1.11	96.99	560	12	-	-
09.18	Гүн гашуу	6.83	16.8	2.9						48.6		13				1190	2000	148		
	Эргийн ус	7.28		0.1												35.445	582	114		

13.2.4 Усны эрүүл ахуйн үзүүлэлт, бохирдлын судалгаа

Уурхайн ажилчдын ахуйн хэрэглээнд №4, №5, №9, №13, №14, №16-р худгуудыг ашиглаж байгаа ба Цанхи хотхон болон уурхайн оффисын хэрэглээнд усны машинаар зөөврөөр ахуйн усыг ашиглаж байна. Тус худгууд болон хотхонуудын цэвэр усны нөөцийн савнаас улирал тутам дээж авч эрүүл ахуйн үзүүлэлтүүдийг шинжлүүлж байна. Шинжилгээний дүнгээр гэдэсний бүлгийн эмгэг төрөгч нян болон колиформ гэдэсний бүлгийн нян илрээгүй болно.

Хүснэгт № 39. Усны бохирдлын судалгаа, шинжилгээний дүн

Он сар	Байршил	pH	Бактерийн ерөнхий тоо	Гэдэсний бүлгийн эмгэг төрөгч	Колиформ гэдэсний бүлгийн нянгийн тоо
2023.02.28	Грийн нөөцийн сав	8.02	2	Илрээгүй	Илрээгүй
	Уурын зуух	7.73			
	Худаг №13	7.96	14	Илрээгүй	Илрээгүй
	Худаг №14	8.02	4	Илрээгүй	Илрээгүй
	Худаг №16	7.91	12	Илрээгүй	Илрээгүй
	Худаг №4	7.84	3	Илрээгүй	Илрээгүй
	Худаг №9	7.93	7	Илрээгүй	Илрээгүй
	Цанхи нөөцийн сав	7.84	3	Илрээгүй	Илрээгүй
2023.04.25	Худаг №5	7.97	4		
2023.06.09	Грийн нөөцийн сав	7.94			
	Усны машин	7.93			
	Худаг №13	8.13			
	Худаг №14	8.06			
	Худаг №16	7.99			

	Худаг №9	8			
	Цанхи нөөцийн сав	7.89			
	Цанхи цорго	7.98			

13.2.5 Саарал усны хяналт шинжилгээ

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн уурхайн оффис, Цанхи хотхон, Эрдэнэс хотхон болон Грийн центр гэсэн объектуудад тус тус бохир усны цэвэрлэх байгууламж ашиглаж байгаа ба цэвэрдэх байгууламжаас гарч буй цэвэршүүлсэн бохир усанд улирал тутам шинжилгээ хийлгэж шинжилгээний дүнг холбогдох байгууллагуудад хүргүүлэн ажилласан.

Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн дагуу Монгол Улсын Засгийн Газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Усны газраар Хаягдал усны дүгнэлт гаргуулсан ба тус дүгнэлтийн дагуу улирал бүр ус бохирдуулсны төлбөрийг төлж барагдуулсан.

Хүснэгт № 40. Цэвэрлэх байгууламжуудын саарал усны шинжилгээний дүн

Байршил		pH	БХХ /мгО 2/л/	Умбүүр бодис/мг/л /	ХХХ /мгО2/ л/	Фосфор /мг/л/	Исэлдэх чадвар /мгО2/л/	Эмгэгт өрөгч нян	Хлорид /мг/л/
02.28	Цанхи цэвэрлэх байгууламж гаралт	7.2	72.36	38	204	5.4	48.8		
	Цанхи цэвэрлэх байгууламж оролт	6.6	331	590	992	12.43	152		
	Эрдэнэс ЦБ гаралт	6.9	211.7	520	583	16.26	106.4		
	Грийн центр оролт	7.68	392	380	1110	19.87	162.4		
	Грийн центр гаралт	8.24	66.33	98	188	6.24	37.6		
	Уурхайн оффис ЦБ	8.41	301.5	120	841	12.04	144.8		
03.13	Аи Ди Эм Эн оролт	7.6	130.2	148				-	24.8
	Аи Ди Эм Эн гаралт	7.02	138.2	337				-	21.26
04.18	ХАИ ЦБ оролт	7.33	465.5	1760	1208	264.4			3
	ХАИ ЦБ гаралт	7.74	3	3	20	0.15	6.64		0.1
05.11	Аи Ди Эм Эн гаралт	7.59	62	107		2.5	11.1		
06.09	Цанхи цэвэрлэх байгууламж гаралт	7.28	24.12	5	75	5.41	28.8	-	
	Цанхи цэвэрлэх байгууламж оролт	6.88	211.1	58	614	10.15	104.8	-	
	Эрдэнэс ЦБ гаралт	7.11	150.8	132	452	10.8	99.2	-	
	Эрдэнэс ЦБ оролт	7.04	150.8	120	447	11.72	98.4	-	
	Грийн центр оролт	7.63	150.8	39	452	10.01	112	-	
	Грийн центр гаралт	7.58	42.21	18	129	7.7	35.2	-	

	Уурхайн оффис ЦБ	7.68	241.2	70	680	11.79	123.2	-	
	Грийн центр ЦБ-1	7.87	48.24	7	136	8.36	36.4	-	
	Грийн центр ЦБ-2	7.82	48.24	12	142	8.15	42.4	-	
06.16	ХАИ ЦБ оролт	6.38	507.8	1028	1306	132.7			3.4
	ХАИ ЦБ гаралт	5.99	3	3	20	0.24	8.56		0.1
07.03	ХАИ ЦБ оролт	6.32	368.8	1310	984	114.3			15.31
	ХАИ ЦБ гаралт	7.14	3	3	20	0.37	12.96		0.1
09.15	ХАИ ЦБ оролт	7.13	187.4	128	492	22.42			15.31
	ХАИ ЦБ гаралт	7.06	8.06	3	28	1.07			0.1
09.26	Цанхи цэвэрлэх байгууламж гаралт	7.43	36.27	3	95.36	6.82	22.4		
	Цанхи цэвэрлэх байгууламж оролт	7.5	96.72	6	243.7	7.07	70.4		
	Эрдэнэс ЦБ гаралт	7.27	78.59	10	222.5	9.95	43.2		
	Эрдэнэс ЦБ оролт	7.18	72.54	16	180.2	10.43	24		
	Грийн центр оролт	6.98	441.3	168	1112	12.02	133.6		
	Грийн центр гаралт	7.68	48.36	3	127.1	10.52	16		

13.3 Хөрс, ургамлан бүрхэвчийн мониторинг

Бүлэг	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Хэрэгжилт	Биелэлт %
1	2	3	4	5	6
13.3.1	Хөрсний чанар-Хими физикийн ерөнхий үзүүлэлтүүд	Хяналтын 8 цэгээс	Жилд 1 удаа	“Экотех тех Проект” ХХК-тай Хөрсний шинжилгээ хийх гэрээ байгуулан давхардсан тоогоор 18 цэгээс дээж авч шинжлүүлсэн.	100%
13.3.2	Хөрсний чанар-нянгийн шинжилгээ	Эрдэнэс Тавантолгой ХК болон гэрээт туслан гүйцэтгэгч компаниудын цэвэрлэх байгууламжийн орчим	Жилд 1 удаа	Эрдэнэс Тавантолгой ХК болон Цанхийн баруун зүүн уурхайн гэрээт олборлогч байгууллагуудын цэвэрлэх байгууламжуудын орчмын нийт 5-н цэгээс хөрсний дээж авч шинжлүүлсэн. Шинжилгээгээр илэрсэн сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ авч ариутгал халдваргүйтгэл хийлгэсэн.	100%

13.3.3	Хөрсний чанар-Хүнд металлын шинжилгээ	ШТС болон хаягдал тосны талбай орчим	Жилд 1 удаа	Цанхийн баруун зүүн уурхайн гэрээт олборлогч байгууллагуудын шатахуун түгээх станцууд болон хаягдал тосны талбай, засварын шоп орчмоос хөрсний шинжилгээний дээж авч хүнд металлын үзүүлэлтүүдийг шинжлүүлсэн. Давхардсан тоогоор 15-н цэгийн дээж шинжлүүлсэн.	100%
13.3.4	Шимт хөрсний овоолгын чанарын шинжилгээ	Удаан хугацаанд хадгалсан овоолгууд	Жилд 1 удаа	Цанхийн баруун, зүүн уурхайд хадгалагдаж буй шимт хөрсний овоолгуудаас дээж авч хөрсний үржил шимийг тодорхойлуулсан. Нийт давхардсан тоогоор 24 цэгээс дээж авч шинжлүүлсэн байна.	100%
13.3.5	Лицензийн талбайн ургамлын мониторинг	3 трансектийн дагуу 19 цэгт	6, 9 сард	Ургамлын мониторингийг 2023 онд 7 болон 9-р сард нийт мониторингийн цэгүүдийг бүгдийг хамруулан гэрээт байгууллагын БОМ нарын хамт хийж гүйцэтгэсэн.	100%
13.3.6	Нэн ховор, ховор ургамлын судалгаа	Цанхи болон Бортээгийн ашиглалтын үйл ажиллагаанд өртөх талбайн хүрээнд	Жилд 1 удаа	Шимт хөрс хуулах болон газар хөндөх зөвшөөрөл авах үед хөндөгдөх талбайд ховор ургамалын судалгааг хийж, бүртгэлжүүлж, шилжүүлэн суулгах арга хэмжээг төлөвлөгөж ажилладаг ба энэ онд хөндөгдөх талбайд ховор ургамал тохиолдоогүй болно.	100%

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн хөрсөн бүрхэвчийн хяналтын цэгүүдийг доорх хүснэгтэнд оруулав.

POINTS	LOCATION	POINTS2	LOCATION3
ETTS-01	Мод үржүүлэг 10 га /урд/	TTOTS-01	ЦБУ ШХО-1
ETTS-02	Мод үржүүлэг 10 га /хойд/	TTOTS-02	ЦБУ ШХО-2
ETTS-03	Грийн центр ЦБ	TTOTS-03	ЦБУ ШХО-3
ETTS-04	Уурхайн оффис ЦБ	TTOTS-04	ЦБУ ШХО-4
ETTS-05	Цанхи ЦБ	TTOTS-05	ПЛ ЦБ
ETTS-06	Эрдэнэс ЦБ урд	TTOTS-06	12-р худаг
ETTS-07	ТТОТ ШТС дотор	TTOTS-07	ТТОТ хөрс саармагжуулах талбай
ETTS-08	Моннис ШТС /зүүн/	TTOTS-08	ГМ Засварын шоп
ETTS-09	ХАИ ШТС /зүүн/	TTOTS-09	ТТОТ парк талбай
ETTS-10	ТТОТ ШТС гадна	TNTS-01	ЦЗУ ШХО-1

ETTS-11	ЦБУ ШХО 4.2.1	TNTS-02	ЦЗУ ШХО-2
ETTS-12	ЦБУ ШХО 4.1.1	TNTS-03	ЦЗУ ШХО-3
ETTS-13	ЦБУ ХО/бортээг/	TNTS-05	ЦЗУ ШХО-5
ETTS-14		TNTS-06	ЦЗУ ШХО-6
ETTS-15	Хаягдал тосны талбай	TNTS-07	ЦЗУ ШХО-7
ETTS-19	ЦЗУ ХО №1	TNTS-08	ЦЗУ ШХО-8
ETTS-23	Ти Эн Түншлэл ШТС	TNTS-09	ЦЗУ ШХО-9
ETTS-24	Шунхлай ШТС	TNTS-10	ЦЗУ ШХО-10
ETTS-27	Засварын шоп ЭТТ	TNTS-11	ЦЗУ ШХО-11
GHS-1	Өвлийн хүлэмж	TNTS-12	ЦЗУ ШХО-12
		TNTS-13	ЦЗУ ШХО-13
		TNTS-14	IDMN цэвэрлэх байгууламж
		TNTS-15	ЦЗУ Засварын шоп
		TNTS-16	ЦЗУ 110 дэд станц
		TNTS-17	ЦЗУ нормаунт засварын шоп
		TNTS-18	ЦЗУ парк 1
		TNTS-19	ЦЗУ парк 2

13.3.1 Хөрсний хими, физикийн ерөнхий үзүүлэлтүүд шинжилгээ

Тайлант онд хөрсний мониторингийн хяналтын 18 цэгээс 3-н удаагийн дээж авч шинжлүүлсэн. Хяналтын цэгүүдийг “ЭТТ” ХК-ийн засварын шопын ойр орчмын цэгүүд болон гэрээт байгууллагуудын засварын шоп, хаягдал тосны талбай зэрэг хөрс их хэмжээгээр бохирдуулах эрсдэлтэй цэгүүдийг сонгосон.

Хүснэгт № 41. Хөрсний хими, физикийн шинжилгээний хариу

Da te	Sou rce	As /мг/ кг/	Ba /мг/кг /	Ca /мг/кг /	CaCo 3 /%/ /	Cd /мг/кг /	Co /мг/кг /	Co2 /%/ /	Cr /мг/кг /	Cu /мг/кг /	EC2. 5	Hg /мг/кг /	K /мг/кг /	Mg /мг/кг /
01.17	ETT S-01	14. 1		118.0	11.8	5.0	7.7		23.2	20.3	168.0		23.0	29.0
	ETT S-02	7.8		102.0	1.5	5.0	10.3		30.9	21.8	137.0		57.0	25.0
	ETT S-15	9.8		42.0		5.0	13.3		10.6	44.7			38.0	32.0
	GHS -1	15. 0		134.0	0.1	5.0	11.2		34.0	23.2	1353. 0		10.0	13.0
05.25	ETT S-01			9.1				32.0			0.1			6.6
	ETT S-02			10.2				32.0			0.1			8.1
	ETT S-15	7.4	280.3			3.9	11.2		11.8	39.6		2.0		
	ETT S-27	6.7	265.7			3.9	12.6		10.6	43.4		2.0		
	TNT S-15	9.2	344.5			5.5	12.4		16.8	42.9		2.0		
	TNT S-16	12. 5	159.4			4.9	8.8		28.7	23.7		2.0		
	TNT S-17	7.9	282.4			6.2	11.7		20.2	46.4		2.0		
	TNT S-18	7.6	417.3			5.5	12.6		13.2	39.1		2.0		
	TNT S-19	7.9	408.2			5.7	13.2		15.8	44.7		2.0		
	TTO TS- 06	8.9	175.1			7.9	13.5		37.5	36.7		2.0		
	TTO TS- 08	6.0	281.3			4.2	11.1		10.1	59.3		2.0		
	TTO TS- 09	4.9	162.3			6.8	11.1		33.7	19.7		2.0		

08.22	ETT S-01			76.3	2.6						114.1			17.6
	ETT S-02			101.0	2.2						163.8			21.1
Date	Source	Mn /мг/кг/	Mo /мг/кг/	Na /мг/кг/	Ni /мг/кг/	P /мг/кг/	Pb /мг/кг/	pH	Sb /мг/кг/	Se /мг/кг/	Sn /мг/кг/	V /мг/кг/	Zn /мг/кг/	
01.17	ETT S-01			50.0	16.4		8.0	8.8					51.8	
	ETT S-02			58.0	22.1		12.2	8.6					64.1	
	ETT S-15			318.0	26.1		11.8						99.5	
	GHS -1			24.0	21.1		13.4	7.8					67.6	
05.25	ETT S-01							8.4						
	ETT S-02							8.3						
	ETT S-15	272.0	5.0		21.0	648.3	8.9		5.0	5.0	5.0	22.4	117.6	
	ETT S-27	225.0	5.0		25.7	637.0	9.4		5.0	5.0	5.0	22.3	91.3	
	TNT S-15	372.0	5.0		24.8	689.2	10.6		5.0	5.0	5.0	29.5	89.2	
	TNT S-16	291.0	5.0		19.1	333.3	8.7		5.0	5.0	5.0	43.5	51.2	
	TNT S-17	329.0	5.0		23.4	689.2	15.1		5.0	5.0	5.0	29.7	105.1	
	TNT S-18	343.0	5.0		21.6	752.0	9.6		5.0	5.0	5.0	24.9	79.2	
	TNT S-19	356.0	5.0		24.7	723.5	12.0		5.0	5.0	5.0	27.6	84.4	
	TTO TS-06	566.0	5.0		30.6	843.5	13.0		5.0	5.0	5.0	62.1	93.0	
	TTO TS-08	354.0	5.0		21.4	858.3	11.0		5.0	5.0	5.0	23.8	93.5	
	TTO TS-09	754.0	5.0		18.4	580.0	12.6		5.0	5.0	5.0	39.0	59.3	
08.22	ETT S-01							8.7						
	ETT S-02							8.7						

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн хувьд “Экотех проект” ХХК-тай гэрээ байгуулж хөрс шинжлүүлсэн бол ЦЗУ-н туслан гүйцэтгэгч байгууллага болох Ти Эн Түншлэл болон Цанхийн баруун уурхайн туслан гүйцэтгэгч байгууллага болох ТТОТ тус тус “Ханлаб” ХХК-тай гэрээ байгуулан хөрсний шинжилгээг хийж гүйцэтгүүлсэн. Хяналтын цэгүүдээс хими, физикийн үзүүлэлтүүд болон хүнд металлын үзүүлэлтүүдийг шинжлүүлсэн.

13.3.2 Хөрсний нянгийн шинжилгээ

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн цэвэрлэх байгууламжууд болон гэрээт байгууллагуудын цэвэрлэх байгууламжийн орчмын хөрсний дээж авч шинжлүүлсэн ба шинжилгээний хариугаар Уурхайн оффисын цэвэрлэх байгууламж болон Эрдэнэс хотхоны цэвэрлэх байгууламжийн орчмын хөрснөөс клостридиум нян болон колиформ нян илэрснийг Жавелион Новелти хлор 0,1% уусмал ашиглан ариутгал хийж халдваргүйжүүлсэн.

Хүснэгт № 42. Хөрсний нянгийн шинжилгээний үр дүн

Date	Source	As	Ba	Ca	Cd	Co	Cr	Cu	K	Mg	Na	Ni	P	Pb	Zn
		мг/кг													
2023.01.17	ETTS-03	8.8		97.0	5.0	6.4	21.0	15.3	34.0	36.0	81.0	14.0		7.7	38.6
	ETTS-04	9.5		52.0	5.0	11.4	21.9	33.0	39.0	35.0	209.0	26.1		12.2	68.8

	ETTS-05	8.2		139.0	5.0	8.6	22.8	22.4	57.0	51.0	396.0	18.6		9.0	51.6
	ETTS-06	6.2		99.0	5.0	8.3	23.2	18.0	85.0	36.0	69.0	17.3		9.7	49.2
2023.05.25	TNTS-14	9.5	266.9		6.0	7.7	28.5	20.0				17.1	352.7	9.3	41.3
Date	Source	Бактерийн ерөнхий тоо		Гэдэсний бүлгийн эмгэг төрөгч нян		Клостридиум нян				Колиформ нян		Халуунд тэсвэртэй нян			
2023.01.17	ETTS-04	92000.0		илрээгүй		илрээгүй				илрээгүй		илрээгүй			
2023.05.25	ETTS-03	10000.0		илрээгүй		илрээгүй				илрээгүй		илрээгүй			
	ETTS-04	90000.0		илрээгүй		илрэв				илрэв		илрээгүй			
	ETTS-05	120000.0		илрээгүй		илрээгүй				илрээгүй		илрээгүй			
	ETTS-06	160000.0		илрээгүй		илрэв				илрэв		илрээгүй			
	TTOTS-05	160000.0		илрээгүй		илрээгүй				илрэв		илрээгүй			

13.3.3 Хөрсний хүнд металлын шинжилгээ

Хүснэгт № 43. Хөрсний хүнд металлын шинжилгээний дүн мэдээ

Date	Source	As	Ba	Ca	Cd	Co	Cr	Cu	Hg	K	Mg	Mn
/мг/кг/												
01.17	ETTS-15	9.8		42.0	5.0	13.3	10.6	44.7		38.0	32.0	
	ETTS-23	5.7		29.0	5.0	10.8	11.9	50.3		37.0	21.0	
	ETTS-24	6.1		57.0	5.0	11.9	12.0	52.4		45.0	39.0	
05.25	ETTS-07	5.1	347.3		4.2	14.3	13.2	52.6	2.0			553.0
	ETTS-08	6.5	120.3		6.3	10.5	31.7	23.1	2.0			419.0
	ETTS-09	6.9	141.6		6.0	9.5	32.2	21.3	2.0			394.0
	ETTS-10	6.8	176.1		6.9	11.5	34.9	22.5	2.0			801.0
	ETTS-15	7.4	280.3		3.9	11.2	11.8	39.6	2.0			272.0
	ETTS-27	6.7	265.7		3.9	12.6	10.6	43.4	2.0			225.0
	TTOTS-07	5.4	468.7		4.2	8.7	31.5	39.0	2.0			310.0
08.22	ETTS-07				5.0		20.3					
	ETTS-08				5.0		31.4					
	ETTS-09				5.0		31.9					
	ETTS-10				5.0		37.4					
	ETTS-23				5.0		30.6					
Date	Source	Mo	Na	Ni	P	Pb	Sb	Se	Sn	V	Zn	
/мг/кг/												
01.17	ETTS-15		318.0	26.1		11.8					99.5	
	ETTS-23		458.0	21.3		12.5					91.0	
	ETTS-24		313.0	27.1		15.1					127.2	
05.25	ETTS-07	5		22.8	738.1	13.4	5.0	5.0	5.0	24.7	113.9	
	ETTS-08	5		20.9	410.9	9.4	5.0	5.0	5.0	46.6	78.5	
	ETTS-09	5		19.3	419.0	8.9	5.0	5.0	5.0	42.3	54.2	
	ETTS-10	5		20.1	562.5	11.4	5.0	5.0	5.0	42.1	64.2	
	ETTS-15	5		21.0	648.3	8.9	5.0	5.0	5.0	22.4	117.6	
	ETTS-27	5		25.7	637.0	9.4	5.0	5.0	5.0	22.3	91.3	
	TTOTS-07	5		18.0	1526.0	7.6	5.0	5.0	5.0	22.6	70.0	
08.22	ETTS-07			23.4		7.7					85.3	
	ETTS-08			20.0		8.1					72.4	
	ETTS-09			25.6		8.4					85.2	
	ETTS-10			20.9		8.1					74.2	
	ETTS-23			15.8		5.6					62.8	

13.3.4 Шимт хөрсний овоолгын чанарын шинжилгээ

Хүснэгт № 44. Шимт хөрсний овоолгуудын чанарын шинжилгээний дүн мэдээ

Date	Source	pH	Давс/‰	Хөдөлгөөн т К2О	Хөдөлгөөн т Р2О5	Ялзмаг /‰	Na	K	Хуурай үлдэц	CO ₃	HCO ₃	CL	SO ₄
05.25	TNTS-01	8.1	0.1	39.0	1.8	1.8	0.5	0.0		0.1	1.0	0.2	0.7
	TNTS-02	8.1	0.1	48.0	1.5	1.0	0.4	0.0		0.1	0.9	0.1	0.1
	TNTS-07	8.1	0.1	58.0	1.5	0.3	0.4	0.0		0.1	0.7	0.0	0.1
	TNTS-12	8.0	0.1	56.0	2.1	1.1	0.3	0.0		0.1	0.6	0.0	0.1
	TNTS-13	8.3	0.1	50.0	1.5	0.8	0.9	0.0		0.1	1.4	0.4	0.4
	TTOTS-01	8.3	0.1	56.0	1.5	0.3	1.4	0.0		0.1	1.2	0.7	1.2
	TTOTS-02	8.2	0.1	51.0	2.2	0.6	0.6	0.0		0.1	0.8	0.7	0.1
	TTOTS-03	8.3	0.0	45.0	2.0	0.9	0.6	0.0		0.1	1.1	0.1	0.1
	TTOTS-04						10.7	0.1		0.1	0.6	13.9	3.5
	TNTS-08						4.6	0.0		0.1	0.6	7.1	1.0
	TNTS-11						2.7	0.1		0.1	0.8	5.0	0.7
	TNTS-05						2.8	0.0		0.1	0.6	1.8	2.2
	TNTS-09						4.2	0.0		0.1	0.5	13.9	0.4
08.22	TNTS-10						2.8	0.0		0.1	0.6	6.0	0.3
	TNTS-01	9.0		0.0	0.0	0.1	148.5	16.0	0.6				
	TNTS-02	9.0		0.0	0.0	0.1	48.9	7.1	0.3				
	TNTS-07	9.3		0.1	0.0	0.1	187.9	19.7	2.4				
	TNTS-12	8.5		0.0	0.0	0.3	168.0	20.4	0.1				
	TNTS-13	8.6		0.1	0.0	0.1	100.1	14.7	0.2				
	ETTS-11	9.0		0.1	0.0	0.1	113.9	21.7	0.5				
	ETTS-12	8.2		0.0	0.0	0.1	2244.8	53.8	0.9				
	TNTS-03	8.2		0.0	0.0	0.2	1417.3	11.2	0.6				
	TNTS-08	8.4		0.1	0.0	0.1	538.1	36.7	0.3				
	TNTS-11	8.1		0.1	0.0	0.1	1824.0	44.6	1.0				

13.3.5 Лицензийн талбайн ургамлын мониторинг

Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын нутаг нь Монгол орны ботаник-газарзүйн мужлалаар Голарктикийн их мужийн Эртний газар дундын тэнгисийн дэд их мужийн Иран-Тураны мужийн Төв Азийн хээр, цөлийн дэд мужийн Монголын хээр, цөлийн хошуунд, Умард говийн цөлөрхөг хээр гэсэн дэд хошуунд багтана. Дорноговийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамрагдаж байна.

Уурхайн лицензийн талбайн газрын гадарга нь харьцангуй жигд, нам уулс Нарийн Хар, Майг, Таван толгой, Цэций, Жирим овоо, Их Тэмээ, чулуурхаг орой бүхий аараг толгод болон тэдгээрийн хоорондын тэгш тал, нам толгодоос уруудсан жижиг сайрууд гадаргын усны ууршилт явагддаг хэсгүүдээр давсархаг хотгор, тойром (Улааннуур) ба гүний усны илэрц бүхий намссан хэсгүүдээс тус тус бүрддэг.

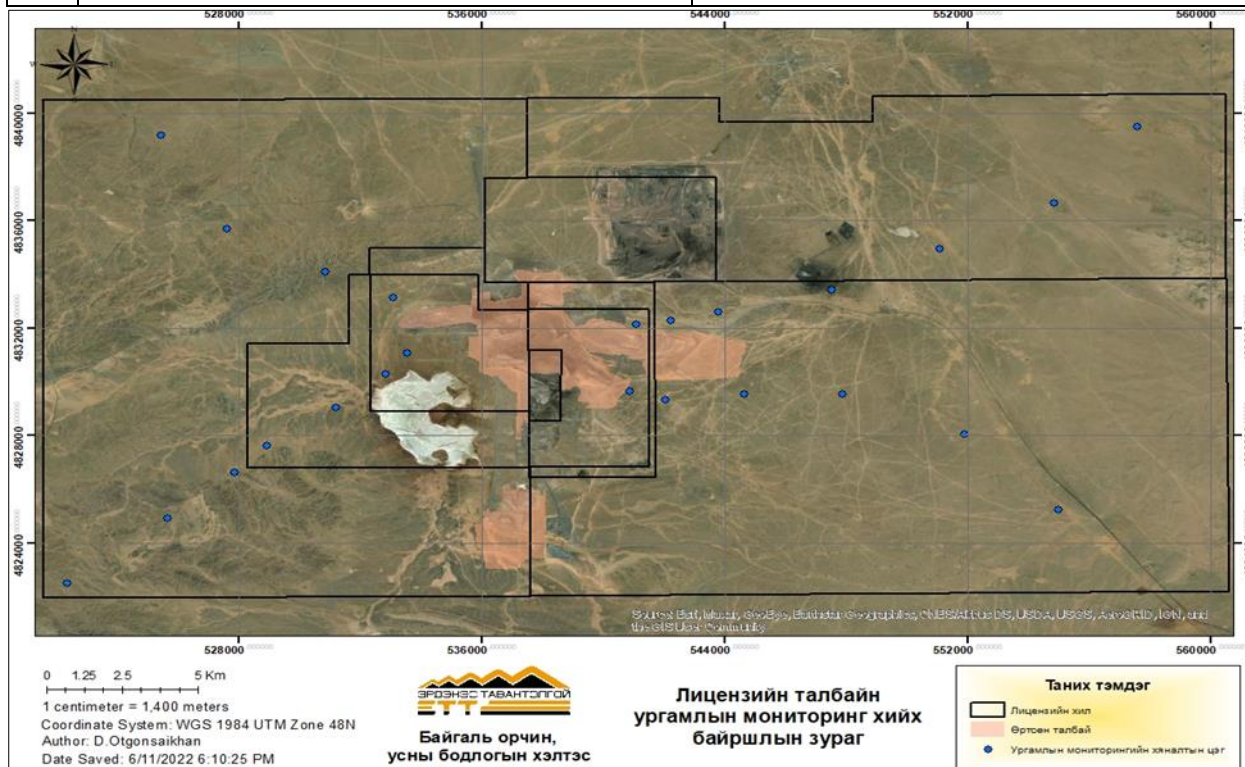
Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу жил бүр ургамлын мониторингийн ажлыг 2 удаа хийж гүйцэтгэдэг. Энэ онд мониторингийн цэгийг нэмэгдүүлж 4 Трансектийн дагуу нийт 24 цэгт ургамлын мониторингийг хийж гүйцэтгэсэн. Ургамлын мониторингийг хийхдээ цэг тус бүр дээр доорхи ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн. Үүнд:

- Цэг тус бүр дээр геоботаникийн дэлгэрэнгүй бичиглэл хийх;
- Цэг тус бүр дээр 1м х 1м талбайгаас 3 давталттай ургамлын биомассыг зүйлээр ялган авсан.

Хүснэгт № 45. Ургамлын мониторинг хийдэг цэгүүдийн координат

№	Уртраг	Өргөрөг
1	43° 36' 49.0788"	105° 23' 12.084"
2	43° 35' 31.83"	105° 20' 41.2476"
3	43° 33' 17.7804"	105° 16' 35.5692"
4	43° 38' 27.798"	105° 30' 34.1028"
5	43° 38' 42.288"	105° 32' 33.8964"

6	43° 39' 7.686"	105° 35' 20.5944"
7	43° 39' 56.3004"	105° 37' 59.898"
8	43° 40' 51.2688"	105° 40' 49.7964"
9	43° 42' 22.4748"	105° 42' 53.3016"
10	43° 37' 6.8736"	105° 30' 23.7816"
11	43° 37' 3.3744"	105° 33' 11.1996"
12	43° 36' 13.2876"	105° 38' 34.6704"
13	43° 34' 41.0808"	105° 40' 52.266"
14	43° 42' 18.7452"	105° 18' 55.5372"
15	43° 39' 1.0692"	105° 24' 35.9604"
16	43° 39' 33.3108"	105° 22' 56.9748"
17	43° 40' 25.1112"	105° 20' 32.568"
18	43° 37' 54.6744"	105° 24' 57.0636"
19	43° 37' 29.28"	105° 24' 25.164"
20	43° 36' 2.898"	105° 21' 29.9556"
21	43° 34' 35.778"	105° 19' 3.1944"
22	43° 38' 32.2692"	105° 31' 24.7548"
23	43° 36' 56.2716"	105° 31' 15.0888"
24	43° 37' 2.3916"	105° 35' 35.4768"

Зураг № 126. Ургамлын мониторинг хийх цэгүүдийн байршлын зураг

Ургамлын хээрийн судалгааг 2023 оны 7-р сарын 14, 9-р сарын 16,17 хийж гүйцэтгэсэн. Хээрийн судалгааг хийхдээ тухайн бүлгэмдэлд ургамлан бүлгэмдлийн зүйлийн бүрдлийг илрүүлж Бүлгэмдлийн нийт бүрхэц, халцгай газар, хагд болон зүйл тус бүрийн тусгагийн бүрхэцийг нүдэн баримжаагаар хувиар үнэлсэн. Энэхүү судалгаагаар ургамлын аймаг ургамалжилтын хэвшинж болон ургамлын зүйлтийн бүрдлийг тогтоосон. Ургамлын бүлгэмдлийн зүйлийн арвийг сонгон авсан талбай дахь бодгалийг нүдэн баримжаагаар тооцож Друде (1913)-н 6 баллын шатлалаар үнэлнэ. Уранов (1935) Друде-ийн хуваарийг тухайн зүйл ургамал хоорондын хамгийн бага зайтай холбон гаргасан. Газрын гадаргын

өөрчлөлт болон ургамлын бүлгэмдлийн солигдол харгалзан геоботаникийн бичиглэл хийж, бичиглэл хийж тус бүрийг фото зургаар баримтжуулсан.

Зураг № 127. Ургамлын мониторинг хийж буй байдал

Аливаа бүлгэмдлийн зүйлийн бүрдэл нь тухайн ургах орчин ба экологийн нөхцөлөөс шалтгаалж харилцан адилгүй байна. Үүнээс нүдэн баримжааны арга буюу О.Друдьегийн систем үсэг болон тоон утгаар оноогоор үнэлэх аргын дагуу хийж гүйцэтгэсэн.

Говийн хялгана (*Stipa gobica*, *S. glareosa*), таана (*Allium polyrrhizum*), бор бударгана (*Salsola passerina*), улаан бударгана (*Reaumuria soongarica*), шар бударгана (*Kalidium foliatum*), сибирь хармаг (*Nitraria sibirica*), зүүн гарын хазаар өвс (*Cleistogenes soongarica*), хөмүүл (*Allium mongolicum*), гурвалсан борголз (*Ajania trifida*), опог тэсэг (*Eurato ceratoides*) зэрэг ургамлууд ургамлан бүлгэмдлийг бүрдүүлж байна.

Төслийн талбайн газрын гадаргын онцлогоос шалтгаалаж нам уулс, аарга толгодын, тэдгээрийн хоорондох тэгш тал, нам хөндийн, сайр, садраг, хурын ус цугларч ууршдаг хотгор дагсан, булаг, шандны усаар тэжээгдэг нугийн ургамалжилттай байна. Хур тундаснаас хамааралтай цөөн наст ургамлын оролцоо ихтэй.

Ургамлын бүлгэмдлийн хувьд бэсрэг, нам уулсын хормой, хаягаар монгол өвс-таанат (*Allium polyrrhizum* – *Stipa gobica*, *S. Glareosa*), монгол өвс – таана – тэсэг (*Eurato ceratoides* – *Allium polyrrhizum* – *Stipa gobica*, *S. Glareosa*) бүлгэмдэл байх бөгөөд зарим газраар шинсэрхүү бударгана (*Salsola laricifolia*), гурвалсан борголз байна.

Хүснэгт № 46. Ургамлын бүлгэмдлийн зонхилогч, дэд зонхилогч зүйлүүд

№	Зонхилогч, дэд зонхилогч зүйлийн	Хамаарагдах овгийн нэр
1	<i>Achnatherum splendens</i>	Poaceae
2	<i>Ajania achilleoides</i>	Asteraceae
3	<i>Allium mongolicum</i>	Alliaceae
4	<i>Allium polyrrhizum</i>	Alliaceae
5	<i>Anabasis brevifolia</i>	Chenopodiaceae
6	<i>Artemisia sieversiana</i>	Asteraceae
7	<i>Caragana bungei</i>	Fabaceae
8	<i>Caragana leucophloea</i>	Fabaceae
9	<i>Cleistogenes soongarica</i>	Poaceae
10	<i>Convolvulus ammannii</i>	Convolvulaceae
11	<i>Eurotiaceratoides</i>	Chenopodiaceae
12	<i>Haloxylon ammodendron</i>	Chenopodiaceae
13	<i>Iris bungei</i>	Iridaceae
14	<i>Kalidium gracile</i>	Chenopodiaceae
15	<i>Leymus chinensis</i>	Poaceae
16	<i>Nitraria sibirica</i>	Nitrariaceae
17	<i>Reaumuria soongarica</i>	Tamaricaceae
18	<i>Salsola passerina</i>	Chenopodiaceae
19	<i>Stipa glareosa</i>	Poaceae
20	<i>Stipa gobica</i>	Poaceae
21	<i>Zygophyllum xanthoxylon</i>	Zygophyllaceae

Зураг № 128. *Stipa gobica*, *Anabasis brevifolia*

Зураг № 129. *Oxytropis aciphylla*, *Lagochilus ilicifolius*

Зураг № 130. *Astragalus* sp,

Хүснэгт № 47. 2023 оны хавар, намрын улиралд хийгдсэн ургамлын мониторингийн үр дүнгийн хүснэгт

Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект I-I

Ургамлын бүлгэмдэл	
таана, бор бударгана, говийн хялгана, цацагт бээрмэг	бор бударгана, говийн хялгана, таана
Талбайн төлөв, байдал	
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар

Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	14%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	20%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	6,8 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	8,5 см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	86%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	80%
Зонхилох ургамал	Таана	Зонхилох ургамал	Говийн хялгана

Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект I-II

Ургамлын бүлгэмдэл

харлаг үмхий өвс

говийн хялгана, таана

Талбайн төлөв, байдал

Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	45%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	5%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	17 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7,5 см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	1	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	55%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	95%
Зонхилох ургамал	харлаг үмхий өвс	Зонхилох ургамал	говийн хялгана

Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект I-III

Ургамлын бүлгэмдэл

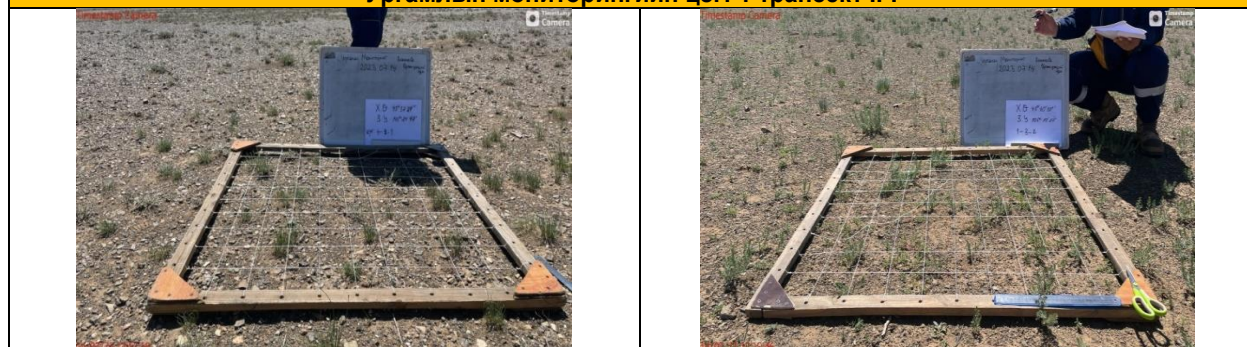
бор бударгана, Таана

Талбайн төлөв, байдал

Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	15%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7 см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	85%
Зонхилох ургамал	бор бударгана

Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект II-I

Ургамлын бүлгэмдэл

таана, бор бударгана, орог тэсэг

говийн хялгана, аалзны хуш өвс, бор бударгана

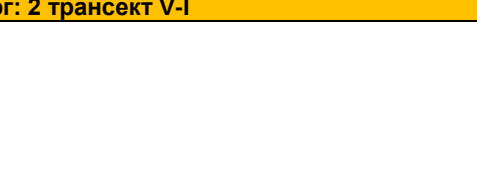
Талбайн төлөв, байдал

Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар	Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	14%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	19%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	8,3 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	5,7 см

Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	86%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	81%
Зонхилох ургамал	Таана	Зонхилох ургамал	бор бударгана
Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект II-II			
			
Ургамлын бүлгэмдэл			
бор бударгана, орог тэсэг, говийн хялгана, ахар навчит баглуур		харлаг үмхий өвс, таана, шар бударгана, цацагт бээрмэг, говийн хялгана	
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	Газрын гадаргын хэлбэр	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	5	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	74%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	
Зонхилох ургамал	бор бударгана	Зонхилох ургамал	
Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект III-I			
			
Ургамлын бүлгэмдэл			
Говийн хялгана, Таана, ямаан шарилж		харлаг үмхий өвс, таана, шар бударгана, цацагт бээрмэг, говийн хялгана	
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	48%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	59%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	5 см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	5
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	48%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	41%
Зонхилох ургамал	таана	Зонхилох ургамал	говийн хялгана
Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект III-II			
			

Ургамлын бүлгэмдэл			
ахар навчит баглуур, бор бударгана		Говийн хялгана	
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	23%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	24%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	8 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	8 см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	1
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	77%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	76%
Зонхилох ургамал	баглуур	Зонхилох ургамал	говийн хялгана
Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект III-III			
Ургамлын бүлгэмдэл			
өргөст ортууз, говийн хялгана, сөөгөнөр боролз			
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар		
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	8%		
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	3 см		
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3		
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	92%		
Зонхилох ургамал	боролз		
Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект IV-I			
Ургамлын бүлгэмдэл			
Харлаг үмхий өвс, говийн хялгана, таана			
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар		
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	18%		
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	5 см		
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3		
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	82%		
Зонхилох ургамал	үмхий өвс		
Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект IV-II			
Ургамлын бүлгэмдэл			
Таана, хөмүүл, хармагны бут			
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Гүдгэр		
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	11%		
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7		
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3		
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	89%		
Зонхилох ургамал	хармагны бут		
Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект V-I			
Ургамлын бүлгэмдэл			
таана, хөмүүл, говийн хялгана, хармагны бут			
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Гүдгэр		
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	22%		
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7 см		
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2		
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	78%		
Зонхилох ургамал	таана		
Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект VI-I			
Ургамлын бүлгэмдэл			
Таана, говийн хялгана			
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	гүдгэр		

Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	18%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	8 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	82%	
Зонхилох ургамал	таана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект VI-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
Говийн хялгана, таана, ахар навчит баглуур, хармагны бут		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Гүдгэр газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	26%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	8 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	74%	
Зонхилох ургамал	таана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект VII-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
Говийн хялгана, таана, ямаан шарилж		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	18%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	6 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	82%	
Зонхилох ургамал	таана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 1 трансект VII-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
хармаг бут, Таана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	16%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	8 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	84%	
Зонхилох ургамал	таана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект II-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
харлаг үмхий өвс		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	4%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	12 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	1	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	84%	
Зонхилох ургамал	үмхий өвс	
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект II-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
сөөгөн боролз		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	1%	

Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	17 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	1	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	99%	
Зонхилох ургамал	боролз	
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект II-III		
Ургамлын бүлгэмдэл		
утсан навчит улалж		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	1%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	20см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	1	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	99%	
Зонхилох ургамал	боролз	
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект IV-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
Сөөгөн боролз, говийн хялгана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Гүдгэр	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	25%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	5 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	75%	
Зонхилох ургамал	боролз	
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект IV-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
харлаг үмхий өвс, сөөгөнцөр боролз, говийн хялгана, утсан навчит улалж		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	10%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	5 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	90%	
Зонхилох ургамал	харлаг үмхий өвс	
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект IV-III		
Ургамлын бүлгэмдэл		
харлаг үмхий өвс, орог тэсэг		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Гүдгэр	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	2%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	3 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	98%	
Зонхилох ургамал		
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект V-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
говийн хялгана, дэрэвгэр хависгана, дагуур хүж өвс, амманы сэдэргэнэ, хөмүүл, пеллитын шивэлз, төлөгчдүү боролз		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	

Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	22%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	4 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	7	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	76%	
Зонхилох ургамал	говийн хялгана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект V-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
ямаан ангалзуур, пеллитын шивэлз, дэрэвгэр хависгана, дагуур хүж өвс, говийн хялгана, өргөст ортууз		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	11%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	5 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	6	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	89%	
Зонхилох ургамал	говийн хялгана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект V-III		
Ургамлын бүлгэмдэл		
дэрэвгэр хавьсгана, дагуур хүж өвс, говийн хялгана, цацагт бээрмэг		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	15%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	4 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	85%	
Зонхилох ургамал	говийн хялгана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект VI-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
бор бударгана, таана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	гүдгэр	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	30%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	3 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	70%	
Зонхилох ургамал	бор бударгана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект VI-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
бор бударгана, ахар навчит баглуур, таана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	гүдгэр	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	20%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	2 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	80%	
Зонхилох ургамал	бор бударгана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект VII-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
Харлаг үмхий өвс, говийн хялгана, говийн хэрээ нүд, амманы сэдэргэнэ, өргөст ортууз, төлөгчдүү боролз		

Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	31%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	4 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	6	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	69%	
Зонхилох ургамал	амманы сэдэргэнэ	

Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект VII-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
хөмүүл, сөөгөнцөр боролз, харлаг үмхий өвс, утсан навчит улалж		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	18%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	3 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	82%	
Зонхилох ургамал	харлаг үмхий өвс	

Ургамлын мониторингийн цэг: 2 трансект VII-III		
Ургамлын бүлгэмдэл		
хөмүүл, өргөст ортууз, утсан навчит улалж, сөөгөнцөр боролз, тайж жинс, говийн хялгана, зузаан навчит багдай		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	14%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	3 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	7	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	86%	
Зонхилох ургамал	улалж	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект I-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
Харлаг үмхий өвс, утсан навчит улалж, амманы сэдэргэнэ		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	28%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	9 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	72%	
Зонхилох ургамал	үмхий өвс	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект I-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
шар бударгана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	1%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	1,5 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	1	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	99%	
Зонхилох ургамал	бударгана	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект I-III		
Ургамлын бүлгэмдэл		
ахарнавчит баглуур, бор бударгана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	

Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	4%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	3 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	96%	
Зонхилох ургамал	бударгана	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект II-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
зүүнгарын улаан бутаргана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	2%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	10 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	1	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	94%	
Зонхилох ургамал	зүүнгарын улаан бударгана	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект II-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
бор бударгана, таана, говийн хялгана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	12%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	5 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	88%	
Зонхилох ургамал	таана	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект II-III		
Ургамлын бүлгэмдэл		
сортой лууль, утсан навчит улалж, сөөгөн боролз		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	39%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	61%	
Зонхилох ургамал	улалж	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект III-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
таана, бор бударгана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	8%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	9 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	92%	
Зонхилох ургамал	бударгана	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект III-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
таана, бор бударгана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	12%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	5 см	

Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	88%	
Зонхилох ургамал	бударгана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект III-III		
Ургамлын бүлгэмдэл		
бор бударгана, шишкиний шарилж		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	3%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	97%	
Зонхилох ургамал	бударгана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект IV-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
төлөгчдүү боролз, таана, монгол шивэлз, говийн хялгана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	12%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	4 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	88%	
Зонхилох ургамал	таана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект IV-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
төлөгчдүү боролз, таана, говийн хялгана, харлаг үмхий өвс, амманы сэдэргэнэ		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	17%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	3 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	5	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	83%	
Зонхилох ургамал	үмхий өвс	
Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект IV-III		
Ургамлын бүлгэмдэл		
төлөгчдүү боролз, таана, говийн хялгана, амманы сэдэргэнэ, нарийн бэрмэг		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	21%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	4 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	5	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	79%	
Зонхилох ургамал	говийн хялгана	
Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект V-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
таана, говийн хялгана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Хотгор	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	13%	

Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	5 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	87%	
Зонхилох ургамал	говийн хялгана	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект V-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
таана, говийн хялгана, амманы сэдэргэнэ, харлаг үмхий өвс		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Хотгор	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	23%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	3 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	77%	
Зонхилох ургамал	үмхий өвс	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект V-III		
Ургамлын бүлгэмдэл		
таана, говийн хялгана, нарийн бэрмэг		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	11%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	4 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	87%	
Зонхилох ургамал	говийн хялгана	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект VI-I		
Ургамлын бүлгэмдэл		
говийн хялгана, шишкиний шарилж		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	15%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	85%	
Зонхилох ургамал	говийн хялгана	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект VI-II		
Ургамлын бүлгэмдэл		
Орог тэсэг, говийн хялгана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	6%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	8 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	94%	
Зонхилох ургамал	говийн хялгана	

Ургамлын мониторингийн цэг: 3 трансект VI-III		
Ургамлын бүлгэмдэл		
орог тэсэг, таана, говийн хялгана, төлөгчдүү боролз, хөмүүл, өргөст ортууз, дэрэвгэр хависгана		
Талбайн төлөв, байдал		
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	

Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	10%		
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	4 см		
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	7		
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	90%		
Зонхилох ургамал	говийн хялгана		
Ургамлын мониторингийн цэг: 4 трансект I-I			
			
Ургамлын бүлгэмдэл			
бор бударгана, ахар навчит баглуур, говийн хялгана, таана	Бор бударгана, ахар навчит баглуур, бүнгийн харгана		
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	17%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	24%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	4 см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	83%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	76%
Зонхилох ургамал	бударгана	Зонхилох ургамал	бударгана
Ургамлын мониторингийн цэг: 4 трансект I-II			
			
Ургамлын бүлгэмдэл			
Ахар навчит баглуур, бор бударгана		ахар навчит баглуур, говийн хялгана, бор бударгана, таана	
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	3%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	17%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	4 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	3 см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	97 %	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	83%
Зонхилох ургамал	баглуур	Зонхилох ургамал	баглуур
Ургамлын мониторингийн цэг: 4 трансект I-III			
Ургамлын бүлгэмдэл			
говийн хялгана, согтоонги дэрс, шишкиний шарилж, харлаг үмхий өвс			
Талбайн төлөв, байдал			

Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	20%	
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	6 см	
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	80%	
Зонхилох ургамал	үмхий өвс	

Ургамлын мониторингийн цэг: 4 трансект II-I

	
---	--

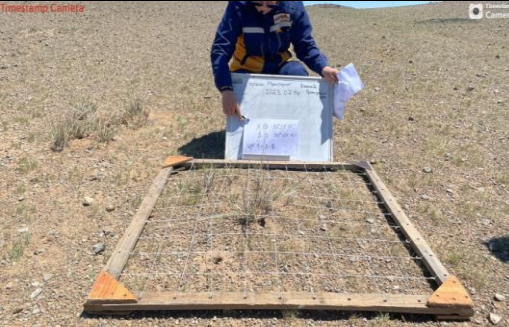
Ургамлын бүлгэмдэл

Говийн хялгана, харлаг үмхий өвс	харлаг үмхий өвс, бор бударгана, таана, зүүнгарын улаан бударгана
----------------------------------	---

Талбайн төлөв, байдал

Газрын гадаргын хэлбэр	Гүдгэр	Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	23%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	16%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	6 см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	77%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	84%
Зонхилох ургамал	үмхий өвс	Зонхилох ургамал	бударгана

Ургамлын мониторингийн цэг: 4 трансект II-II

	
---	--

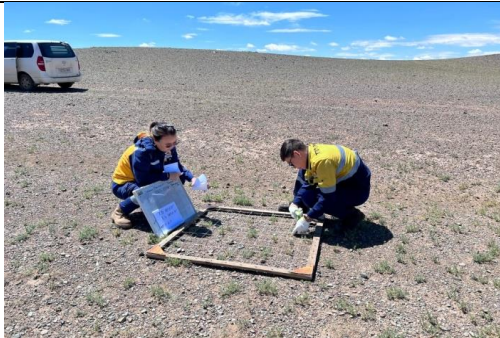
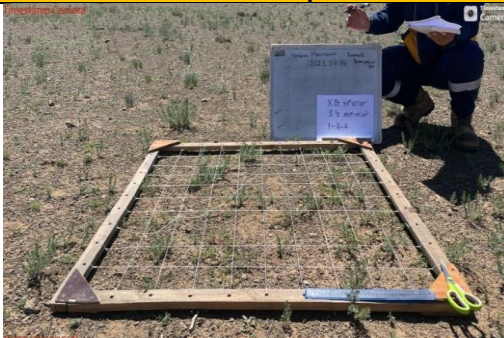
Ургамлын бүлгэмдэл

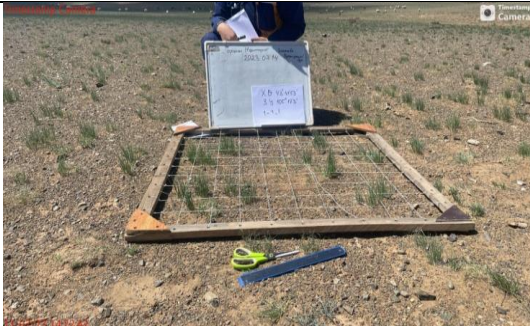
Говийн хялгана, согтоонги Дэрс	таана, шишкиний шарилж, бор бударгана, зүүнгарын улаан бударгана
--------------------------------	--

Талбайн төлөв, байдал

Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	13%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	28%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	13 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	2	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	62%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	72%
Зонхилох ургамал	говийн хялгана	Зонхилох ургамал	таана

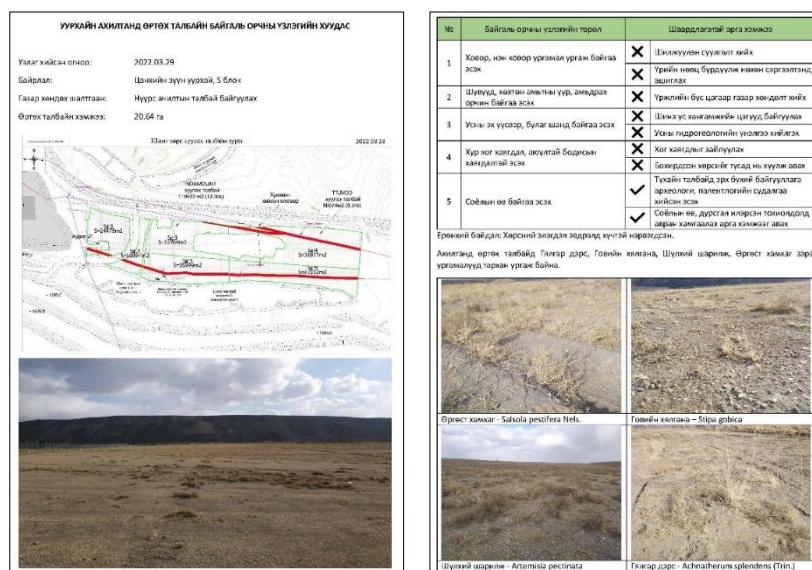
Ургамлын мониторингийн цэг: 4 трансект III-I

			
Ургамлын бүлгэмдэл			
ахар навчит баглуур, таана, харлаг үмхий өвс		говийн хялгана, таана, ахар навчит баглуур, шишкиний шарилж, утсан навчит улалж	
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	тал газар	Газрын гадаргын хэлбэр	хотгор
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	7%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	26%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	6 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	6 см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	5
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	93%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	74%
Зонхилох ургамал	үмхий өвс	Зонхилох ургамал	баглуур
Ургамлын мониторингийн цэг: 4 трансект III-II			
			
Ургамлын бүлгэмдэл			
Харлаг Үмхий өвс, Таана, ахар навчит Баглуур		говийн хялгана	
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	25%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	24%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	7 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	2-8см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	1
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	75%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	76%
Зонхилох ургамал	үмхий өвс	Зонхилох ургамал	говийн хялгана
Ургамлын мониторингийн цэг: 4 трансект III-III			
Ургамлын зүйлийн бүрдэл			
Өргөст ортууз, говийн хялгана, сөөгөнцөр Боролз			
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар		
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	12%		
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	2-6см		
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3		
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	88%		
Зонхилох ургамал	таана		
Ургамлын мониторингийн цэг: 4 трансект IV-I			

			
Ургамлын бүлгэмдэл			
Говийн хялгана, Таана		Говийн хялгана, дэрэвгэр Хависхана, шишкиний Шарилж	
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Гүдгэр	Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	29%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	18%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	8 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	3-9см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	71%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	82%
Зонхилох ургамал	таана	Зонхилох ургамал	говийн хялгана
Ургамлын мониторингийн цэг: 4 трансект IV-II			
			
Ургамлын бүлгэмдэл			
Таана, говийн Хялгана, шишкиний Шарилж		Ахар навчит баглуур, говийн Хялгана, Бор бударгана, Таана	
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар	Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	31%	Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	17%
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	10 см	Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	2-6 см
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4	Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	4
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	69%	Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	83%
Зонхилох ургамал	таана	Зонхилох ургамал	таана
Ургамлын мониторингийн цэг: 4 трансект IV-III			
Ургамлын бүлгэмдэл			
Говийн хялгана, ахар навчит Баглуур, Бор бударгана			
Талбайн төлөв, байдал			
Газрын гадаргын хэлбэр	Тал газар		
Ургамлан бүлгэмдлийн ерөнхий тусгагын бүрхэц	18%		
Ургамлан бүлгэмдлийн дундаж өндөр	2-6см		
Бүлгэмдлийн нийт зүйлийн тоо	3		
Талбайн нүцгэн газрын эзлэх хувь	82%		
Зонхилох ургамал	бор бударгана		

13.3.6 Нэн ховор, ховор ургамлын судалгаа

Шимт хөрс хуулах болон газар хөндөх зөвшөөрөл авах үед хөндөгдөх талбайд ховор ургамалын судалгааг хийж, бүртгэлжүүлж, шилжүүлэн суулгах арга хэмжээг төлөвлөгөж ажилладаг ба энэ онд хөндөгдөх талбайд ховор ургамал тохиолдоогүй болно.

Зураг № 131. Ховор, нэн ховор ургамлын судалгааны хяналтын хуудас

13.3.7 Амьтны мониторинг

13.3.7.1 Туруутан амьтны судалгаа

Тус ажлын хүрээнд “Эрдэнэс Тавантолгой” ХХК-ий нөлөөллийн болон орчны бүсэд зонхилох том хөхтөн, махчтан, шувууны зүйлийн бүрдэлийг доторхойлох зорилгоор 2023 оны 04-р сарын 29 болон 08-р сарын 23-ны өдөр ТН түншлэл, “ТТОТ” ХХК байгаль орчны мэргэжилтнүүдтэй хамтран амьтны мониторингийг хийж гүйцэтгэсэн.

Алтайн өвөр говь, Говь алтайн нуруу, Алашаа говь, Дорнод говь зэрэг нутгуудад тархан амьдардаг туруутан болон махчтан, жижиг хөхтөн амьтадын зан төрх, амьдрах идэвхийг үндэслэн цаг уурын нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж сэрүүн үүлэрхэг өдрийг сонгон авч судалгааг гүйцэтгэсэн. Тухайн өдөр 29 С, 14% чийгшил, 1 м/с салхитай хур тунадас орсон.

Судалгаа хийх цэгийн байршлыг санамсаргүй байдлаар сонгон цэгэн болон замналын аргыг ашиглан судалгааны ажлыг гүйцэтгэсэн. Нийт 16 цэгт ажиглалтыг гүйцэтгэсэн бөгөөд тухайн цэгээс ажиглагдсан амьтадын байршлыг бүртгэн баталгаажуулалтыг хийж гүйцэтгэж байв.

Цэций хайрхан болон салхин сэнс орчимд цэгэн ажиглалтын арга

Янгир ямаа-*Capra sibirica*

Зүүн гарын, Алтайн өвөр говь, Өмнөговь, Дорноговийн баруун хэсгээр тархан амьдардаг. Хууль бус ан агнуураас шалтгаалан улаан номонд орсон.

Аргаль хонь

Аргаль нь Төв Азийн (Гималайн нуруу, Төвөд, Алтайн нуруу) уулархаг, өндөр бүс нутгаар амьдардаг хамгийн том зэрлэг хонь юм. Өндөр нь 120 см, 140 кг хүртэл жинтэй байх ба биеийн урт 1.8 м хүрнэ. Эр нь маш том угалзалсан эвэртэй бөгөөд 190 см хүртэл урт байдаг аж. Эм нь бас эвэртэй ч жижигхэн байна. Угалзын биеийн жин нь 200 кг, Цээжний өргөн нь 115-120 см, Эврийн урт нь 160-180 см, түүнээс ч урт байх нь буй. Аргал нь таана, багалуур, хялгана, элбэгтэй уулын бэл, толгод, хад асгатай уулаар голлон бэлчээрлэдэг.

Нөлөөлөл

Нүүрс тээврийн замын тэлэлт шимт хөрсний овоолго болон шинэ кемп

Үр дүн дүгнэлт

Нийт судалгааг гүйцэтгэх явцад уурхай нөлөөллийн бүс орчимд давхардсан тоогоор янгир ямаа 17, цагаан зээр 80, хар сүүлт зээр 60 шаргачин 1 янзага, тас 5, аргаль хонь 7, хулан адуу 1, нийт 5 зүйл 190 бодгаль бүртгэгдэв.

2022 оноос “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн нөлөөллийн бүс болон орчны бүсэд амьтны мониторинг ажлыг гүйцэтгэж эхэлсэн бөгөөд анхны судалгааны маршрутыг санамсаргүй байдлаар сонгосон билээ. Тухайн үеээс эхлэн улирал бүр судалгааны ажлыг гүйцэтгэх явцад уурхайн нөлөөлөл харьцангуй бага байсан гэж үзэж байна. Энэ жилийн туруутан амьтадын судалгааны ажлыг гүйцэтгэхэд s8 цэгээс s10 цэг хүртэлх замын хэсэгт уурхайн тэлэлтийн шимт хөрсний талбай болон нүүрс тээврийн замын тэлэлтийн ажил хийгдсэн байна. Мөн энэ жилийн хур тунадасны хэмжээ бага ургамлын гарц муу байсан учир тухайн талбайгаар тархах амьтны тоо толгой эрс буурсан байна.

2022 оны 08-р сартай харьцуулвал одоогийн талбай дахь хар сүүлт зээр, цагаан зээрийн тархац нутагт байршсан хэсэгт шимт хөрсний овоолгын тэлэлт, нүүрс тээврийн зам, шинэ кемп болон малчдын шилжилт хөдөлгөөн нь тухайн амьтадад шууд нөлөөлөл үүсгэж байна.

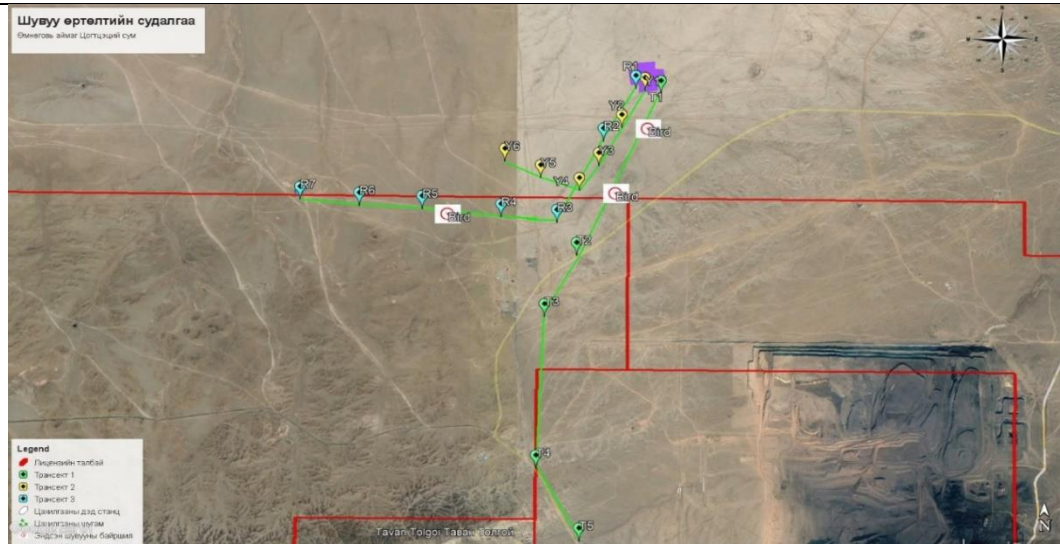
13.3.7.2 Өндөр хүчдэлийн шугамын шувуу өртөлтийн судалгаа

Судалгааг 2023 оны 09-р сарын 09-ний өдөр Цогтцэций сумын Цахилгаан шугамын төв станцаас “Монгол Майнинг энд Эксплорэйшн” ХХК-ийн кемп, “Билгэх баг буюу Орон нутгийн тосгоны КТПН-с “Таван Толгой Оператор Түншлэл” ХХК-ий оффис хүртэлх 23 км цахилгааны шугамын дагуу судалгааг гүйцэтгэсэн. Судалгаанд “Таван Толгой Оператор Түншлэл”-ийн байгаль орчны мэргэжилтнүүд хамтран гүйцэтгэв.

Арга зүй. Судалгаанд хамрагдсан шугам нь нийтдээ 3 фаз (А,В,С) бүхий дундын бетонон шаазан лонхтой 192 завсрын тулгуур, 78 анкер тулгуураас бүрдэх ба нийт 56 км талбайд шугаман болон Z замналын аргаар судалгааг гүйцэтгэсэн болно. Судалгааны үр дүнд үхэл хорогдлын эрчим 0 утга гарч байна.

Судалгаанд хамрагдсан тулгуурын төрөл, тоо, эзлэх хувь

Тулгуурын бүтэц		Тайлбар	Тулгуурын тоо, эзлэх хувь	
Ерөнхий бүтэц	Анкер тулгуур (А)	3 татлагат, чангалагч бүхий тулгуур	192	71
	Дан шаазан тусгаарлагчтай тулгуур	Анкер хооронд цахилгааны утсыг дамжуулагч завсрын тулгуур	78	29
	Нийт		270	100%

14. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Биелэлт %
1	Гэрээт компаний байгаль орчны ажилтнуудад сургалт зааварчилгаа хүргэх	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам болон Байгаль орчны судалгаа шинжилгээ төв, байгууллагуудын хамтран зохион байгуулсан “Хариуцлагатай уул уурхай, нөхөн сэргээлт, орчны хяналт шинжилгээ” сэдэвт 15 цагийн Байгаль орчны мэргэжилтэнүүдийг чадавхижуулах сургалт болон Хүрээлэн буй орчны нийгэмлэгтэй гэрээ байгуулан 4 мэргэжилтэнийг 2023 оны 08-р сарын 1-наас 2023 оны 08-р сарын 05-ны хооронд Хөдөө аж ахуй их сургууль дээр чадавхижуулах 40 цагийн сургалтанд хамруулсан. Мөн 2023.11.03-ны өдөр Химийн аюулгүй ажиллагаа сэдэвт сургалтанд 5-н ажилтан хамрагдсан.	100%

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Биелэлт %
2	Гэрээт байгууллага, туслан гүйцэтгэгчдийн хяналт	Гэрээт байгууллагын “Уулын ажлын гэрээ”-нд Байгаль орчны заалтуудыг оруулан батлуулж түүний хэрэгжилтийн төлөвлөгөөг сар бүр батлаж КРІ оноо өгөн дүгнэдэг. Мөн жил бүр Байгаль хамгаалах төлөвлөгөөг боловсруулан 2 талаас баталгаажуулан хэрэгжилтийг хангуулан ажилладаг.	100%
3	БОАЖЯ болон Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-н холбогдох мэргэжилтэнүүдийн зөвлөмжийг авч ажиллах	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам болон “Монголын уул уурхайн ассоциаци”-тай хамтран зохион байгуулсан “Өглөөний уулзалт”-нд оролцож Гашуун сухайт автозамын 0-8 дахь километрт үүсэн хур хог хаягдлыг хэрхэх талаар төрийн бодлого хэрхэн хийгдэх талаар саналыг Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын сайд Б.Бат-Эрдэнэд уламжилт сайдын албан даалгавар 2023 оны 09 дүгээр сарын 07-ны өдрийн 09 дугаар “Орчны бохирдол, хог хаягдлыг бууруулах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай” гарч хэрэгжилтийг ханган ажилласан.	100%
4	Байгаль орчны хөндлөнгийн аудит хийлгэх	Тендер шалгаруулах үнэлгээний хороо байгуулагдаж тендерийн бичиг баримтыг боловсруулан тендерийг 2023 оны 07-р сарын 06-ны өдөр анх зарласан бөгөөд хураангуй жагсаалт үүсээгүй шалтгаанаар амжилтгүй болсон. Тендерийг 09-р сарын 01-ны өдөр дахин зарлаж 9-р сарын 25-ны өдөр нээсэн бөгөөд 6 компани оролцож хураангуй жагсаалт үүсэн тул хураангуй жагсаалтанд орсон компаниудад үнийн санал илгээх урилгыг 09-р сарын 26-ны өдөр илгээж 10-р сарын 02-ны өдөр нээж тендерийг үнэлээд “Эковишн” ХХК шалгарч гэрээ байгуулах шатандаа байна. Тайлант онд багтааж уг ажлыг гүйцэтгүүлэх төлөвлөгөөтэй ажиллаж байна.	100%

14.1 Байгаль орчны мэргэжилтэнүүдийг чадавхижуулах

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам болон Байгаль орчны судалгаа шинжилгээ төв, байгууллагуудын хамтран зохион байгуулсан “Хариуцлагатай уул уурхай, нөхөн сэргээлт, орчны хяналт шинжилгээ” сэдэвт 15 цагийн Байгаль орчны мэргэжилтэнүүдийг чадавхижуулах сургалтанд 2023 оны 01-р сарын 31-ны өдөр Байгаль орчны ахлах мэргэжилтэн Б.Оргил хамрагдсан.

Зураг № 132. Сураглтанд хамрагдсаныг батлах сертификат

Компанийн байгаль орчны мэргэжилтнүүдийг чадавхижуулах ажлын хүрээнд Хүрээлэн буй орчны нийгэмлэгтэй гэрээ байгуулан 4 мэргэжилтэнийг 2023 оны 08-р сарын 1-наас 2023 оны 08-р сарын 05-ны хооронд Хөдөө аж ахуй их сургууль дээр чадавхижуулах 40 цагийн сургалтанд хамруулсан.

002/2023 Зураглалын сертификатын хэсгээр
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ АМЖИЛТНЫГ МЭРГЭШҮҮЛЭХ СУРГАЛТ
(40 цаг, үүнгийн дотор)

АД	Хүснэгтийн нэр бүлэг салбар	Огноо	Эхний	Дундаж	Цаг	Хүснэгт өөрчлөлт	Нэр
1	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
3	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
4	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
5	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
6	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
7	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
8	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
9	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
10	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
11	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
12	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
13	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
14	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
15	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
16	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
17	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
18	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
19	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
20	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
21	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
22	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
23	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
24	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
25	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
26	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
27	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
28	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
29	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
30	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
31	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
32	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
33	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
34	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
35	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
36	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
37	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
38	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
39	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян
40	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	08.08.2023	08.08.2023	08.08.2023	2	Байгаль орчны байр суурийг тодорхойлох	Б.Батбаян

Зураг № 133. Байгаль орчны мэргэжилтэнүүдийг мэргэшүүлэх сургалтанд хамруулсан байдал

2023 оны 11 сарын 03-ны өдөр Монголын байгаль орчны нийгэмлэгээс зохион байгуулсан “Химийн аюулгүй ажиллагаа” сэдэвтэй сургалтанд байгаль орчны мэргэжилтэн, Санхүүгийн хэсгийн түлшний нярав, сэлбэгийн нярав албан тушаалтай нийт 5 ажилтан хамрагдсан.

14.2 Гэрээт байгууллага, туслан гүйцэтгэгчдийн хяналт

Энэхүү Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт нь “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн гэрээт байгууллагуудын үйл ажиллагаатай салшгүй нягт холбоотой байдаг. Доорх хүснэгтэд дурдсан үндсэн гэрээт компаниуд Байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөг БОАЯЖ-ын Сайдын А/618 тушаалын хавсралт дахь “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу боловсруулж “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Байгаль орчны мэргэжилтэнүүдээр хянуулан өөрийн компанийн удирдлага болон төсөл хэрэгжүүлэгч компанийн Салбарын захирлаар батлуулан хэрэгжилтийг тухай бүрт нь хангаж ажилладаг.

Хүснэгт № 48. Байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулсан гэрээт компаниуд

№	Байгууллагын нэр	Үйл ажиллагааны чиглэл
1	“Ти Эн Түншлэл”	Уулын цул олборлох, нүүрс ачих
2	“Тавантолгой оператор түншлэл”	Уулын цул олборлох, нүүрс ачих
3	“КАРС” ХХК	Нүүрс ачилт

Зураг № 134. Байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж баталсан байдал

Байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнөөс гадна уулын ажил гүйцэтгэх гэрээнд Байгаль орчныг хамгаалах талаархи гүйцэтгэгчийн үүрэгт 12 заалт бүхий ажлуудыг оруулж өгсөн байдаг бөгөөд тухайн гэрээний хэрэгжилтийг оноо өгөх системээр сар бүр дүгнэж төслийн удирдлагын багийн хуралд танилцуулан гэрээний хэрэгжилтийг хангуулан ажилладаг. Уулын ажлын гэрээнд:

- Хог хаягдлын гарцыг хянах, үнэн зөв мэдээлэх, үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа бараа материалын дэлгэрэнгүй мэдээллийг бэлэн байлгана.
- Уурхайн тоосжилтыг агаарын чанарын мониторингийн дагуу хамтран хэмжих ба уурхайн тоосонцорын түвшнийг агаарын чанарыг бууруулах төлөвлөгөөнд тодорхойлсон хуваарийн дагуу тодорхой түвшинд бууруулах арга хэмжээг хамтран хэрэгжүүлнэ.
- Шаардлагатай газрын зөвшөөрөл, ус ашиглах дүгнэлт, худаг өрөмдөх зөвшөөрөл, усны гэрээ, худгийн эрүүл ахуйн бүс, хог хаягдал түр цуглуулах цэг нарийвчилсан үнэлгээ, сум орон нутгийн бусад зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа явуулна. Засвар үйлчилгээний үйл ажиллагаа эрхэлдэг гэрээт байгууллага нь засвараас гардаг хог хаягдлыг тус менежментийн төлөвлөгөөнд заасан шаардлагын дагуу ангилан, төвлөрүүлэх, хаях, устгах, саармагжуулах, хаягдлын байгууламжуудыг заасан стандарт шаардлагын дагуу барьж байгуулсан байна.
- Уулын цул, хөрс хуулалт, тээвэр эрхэлдэг байгууллага шимт хөрсний журмыг баримталж, нөхөн сэргээлт хийнэ.
- Олборлолтын үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллага дээр бүх заалтыг тусгасан байгаль хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулан үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллана.
- Хог хаягдлын нэгдсэн цэвэрлэгээнд оролцох, ажлын байранд хог хаягдлын стандартыг хэрэгжүүлэх, хог хаягдлын байгаа хэмжээ, гарцын мэдээг хүргэх, хог хаягдлын журам, бодлогыг мөрдүүлж ажиллах үүрэгтэй.
- Ус, хөрсний дээжийг Улаанбаатар хот дах итгэмжлэгдсэн лабораторид хүргүүлнэ гэж тусгасны дагуу сар бүр гэрээний хэрэгжилтийн биелэлт болон Байгаль хамгаалах төлөвлөгөөний дагуу ажлын байрны үзлэгийг тогтмол хийж гарсан зөрчил, дутагдлыг арилгуулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байна

Үнэлгээний систем: Гэрээт компани тус бүрийн боловсруулан батлуулсан Байгаль хамгаалах төлөвлөгөөний хамааралтай хэсгүүдийг хэрэгжүүлэхээр сар бүрийн төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, сарын төгсгөлд KPI үнэлгээгээр үнэлэх боловсруулсан томъёоллын дагуу үнэлэж байна.

$$\gamma = \sqrt{\cos(C/20)} \cdot \frac{\sum X_k Y_k J_k}{\sum X_k J_k} / (0.21(\sum \sigma + 0.9)^{1.52} + 0.821076);$$

γ – сарын ажлын гүйцэтгэлийн хувь, %

X_k – Сарын төлөвлөгөөнд хэрэгжүүлэхээр туссан ажлын хамааралт байдал: хамааралтай бол “1”, хамааралгүй бол “0”

Y_k – Ажлын үнэлгээ: тооцсон бол “1”, тооцоогүй бол “0”

J_k – Тухайн ажлын эзлэх жин /тогтмол байна/

C – Тухайн сарын нийт хамааралтай бөгөөд хэрэгжилт тооцогдоогүй ажлын нийт тоо

$\sum \sigma$ – Тухайн сард гаргасан нийт зөрчлийн тоо

Энэхүү үнэлгээний систем нь өмнөх үнэлэх системийн үзэмжээр дүгнэх боломжтой, ач холбогдолгүй ажилбарт оноо олгодог зэрэг дутагдлуудыг бүрэн арилгасан.

Гэрээт компаниудын үйл ажиллагааны технологийн горимын мөрдөлтийг сайжруулах, хүрээлэн буй орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэх ноцтой зөрчлүүлийг таслан зогсоох, илрүүлэх зорилгоор 2023 оны 09 сарын 29-ны өдрийн Салбарын захирлын баталсан удирдамжийн дагуу Цанхийн уурхай болон бүтээн байгуулалтын үйл ажиллагаа явуулж буй гэрээт, түүний туслан гүйцэтгэгч компаниудад холбогдох хэлтэс нэгжүүдтэй хамтарсан ажлын байрны зорилтод үзлэгийг 10 хоногийн хугацаанд хийж гүйцэтгэсэн.

[illegible]

Зураг № 137. Гэрээт байгууллагуудад хийх хяналт шалгалтын батлагдсан хуваарь

Зорилтод үзлэгээр илэрсэн үл нийцлийг арилгах арга хэмжээг тодорхойлсон ба дүгнэлт, зөвлөмжийг тайланд тусган хугацаат үрэг даалгавар өгч ажилласан.

14.3 БОАЖЯ болон Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-н холбогдох мэргэжилтэнүүдийн зөвлөмжийг авч ажиллах

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам болон “Монголын уул уурхайн ассоиаци”-тай хамтран зохион байгуулсан “Өглөөний уулзалт”-нд оролцож Гашуун сухайт автозамын 0-8 дахь километрт үүсэн хур хог хаягдлыг хэрхэх талаар төрийн бодлого хэрхэн хийгдэх

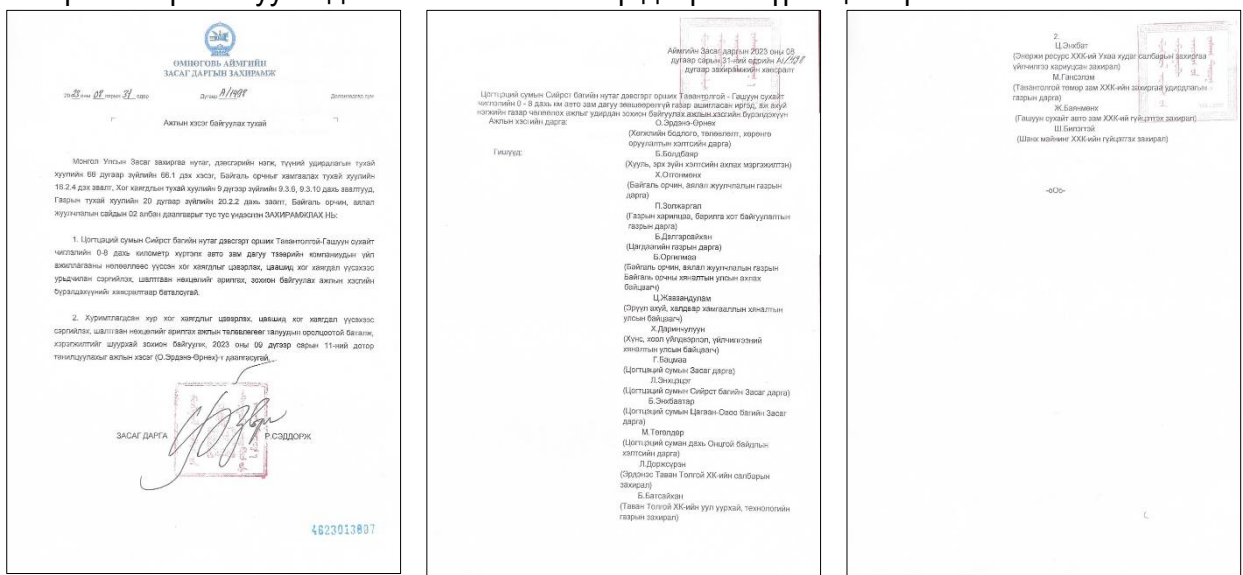
[illegible][illegible][illegible]

талаар саналыг Байгаль орчин. Аялал жуулчлалын сайд Б.Бат-Эрдэнэд уламжилт сайдын албан даалгавар 2023 оны 09 дүгээр сарын 07-ны өдрийн 09 дугаар “Орчны бохирдол, хог хаягдлыг бууруулах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай” гарч хэрэгжилтийг ханган ажилласан.

Зураг № 138. БОАЖЯ-ны сайдын албан даалгавар

БОАЖЯ-ны ХБОБЗГ-ын дарга Б.Буяннэмэхээр ахлуулсан ажлын хэсэг Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Сийрст баг, Ханбогд сумын Хайрхан (Цагаанхад) багийн нутагт ажиллаж Тавантолгой-Гашуунсухайт чиглэлийн 0-8 дахь км хүртэлх автозамын дагуух үүссэн хур хог хаягдлыг цэвэрлэх үүрэг даалгаварыг Орон нутгийн төрийн захиргааны байгууллагууд, “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК, “Энержи Ресурс” ХХК, “Тавантолгой” ХК, “Тавантолгой төмөр зам” ХХК болон автотээврийн үйл ажиллагаа эрхэлж буй аж ахуйн нэгж, байгууллагуудад өгч “Нэгдсэн арга хэмжээний төлөвлөгөө”-ний хүрээнд ажиллалаа.

Уг албан даалгаврын дагуу Өмнөговь аймгийн Засаг даргын 2023 оны 08 дугаар сарын 31-ний өдрийн А/1498 дугаар “Ажлын хэсэг байгуулах тухай” захирамж гарч захирамжаар байгуулагдсан ажлы хэсэг газар дээр нь хүрэлцэн ирж ажилласан.

Зураг № 139. Өмнөговь аймгийн засаг даргын ажлын хэсэг байгуулсан тухай захирамж

Өмнөговь аймгийн Засаг даргын 2019 оны А/1277 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны А/618 дугаар тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу Цогтцэций сумын Цагаан-Овоо багийн нутагт байрлах “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Цанхийн баруун, зүүн уурхайн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайлан, тайлангийн танилцуулгатай 2022 оны 11 сарын 14-с 11 сарын 17-ны өдрүүдэд газар дээр нь хяналт тавьж ажиллан зөвлөмж өгч ажилласан. Тус зөвлөмжийн дагуу холбогдох ажлуудыг хийж гүйцэтгэн 2022 оны 12 сард Өмнөговь аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт хэрэгжилтийн тайланг хүргүүлж ажилласан. (Хавсралт№10)

14.4 Байгаль орчны хөндлөнгийн аудит хийлгэх

“Эковишн” ХХК-тай 2023 оны 11 сарын 02-ны өдөр байгуулсан ЭТТ-2023/1397 тоот гэрээний дагуу Цанхийн уурхайн үйл ажиллагааны хүрээнд байгаль орчны аудитыг хийлгэж байна.

Аудитын баг уурхайн талбайд ирж нөхцөл байдалтай газар дээр нь танилцахаар 2023 оны 11 сарын 17-18-ны өдрүүдэд ажиллахаар төлөвлөсөн. (Хавсралт №8)з

15. НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тайлагнах хэлбэр	Хэрэгжилт	Биелэлт %
1	Сумын иргэдэд БОМТ танилцуулах		“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-нь Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын иргэд, төлөөлөгчидтэй уулзах уулзалтыг 2023 оны 05-р сарын 27-ны өдрөөс 28-ны өдрүүдийн хооронд хийж гүйцэтгэсэн.	100%
2	Багийн иргэдэд БОМТ-ийн хэрэгжилтийг танилцуулах хурал		Цогтцэций сумын Цагаан-Овоо болон Сийрэст багийн иргэд нийтийн хурал 2023 оны 10-р сард болж Байгаль орчны мэргэжилтэн А. Аззаяа, ахлах мэргэжилтэн Б.Оргил нар оролцож Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар мэдээлэл хийсэн. Нийт 4 удаагийн танилцуулга хийсэн.	100%
3	Байгаль орчны тэмдэглэлт өдрүүдээр арга хэмжээ зохион байгуулах	Танхимийн хичээл, өдөрлөг	Байгаль орчин, усны бодлогийн хэлтсийн мэргэжилтнүүд “Грийн центр”-ийн 1 давхарт дэлхийн усны өдрийн өдөрлөгийг зохион байгуулав. Өдөрлөгөөр энэ жилийн дэлхийн усны өдрийн уриаг танилцуулахын зэрэгцээ ач холбогдолын талаар мэдлэг олгож, нийт ажилтнуудаа Усыг ариг гамтай ашиглах өөрчлөлтийг өөрөөсөө эхлүүлэхийг уриаллаа.	100%

15.1 Сумын иргэдэд БОМТ танилцуулах

“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-нь Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын иргэд, төлөөлөгчидтэй уулзах уулзалтыг 2023 оны 05-р сарын 27-ны өдрөөс 28-ны өдрүүдийн хооронд хийж гүйцэтгэсэн. Уг арга хэмжээ дээр Хамтын ажиллагааны гэрээний хүрээнд орон нутагт хийгдсэн ажлууд, хөрөнгө оруулалтын талаар болон Цогтцэций сумын Цагаан Овоо багийн нүүлгэн шилжүүлэлтийн явцын талаар Захиргаа, удирдлагыг газрын дарга Н.Анун танилцуулга хийж иргэдэд мэдээлэл өгсөн, “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний

хүрээнд хэрэгжүүлж байгаа үйл ажиллагааны тухай танилцуулга болон компанийн 2023 оны БОМТ-ний талаарх танилцуулгыг байгаль орчны мэргэжилтэн Б.Оргил танилцуулж мэдээлэл өгсөн, Цогтцэций сумын шинэ суурьшлын бүсийн ерөнхий төлөвлөгөөний танилцуулгыг “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Төлөвлөлт, зураг төслийн хэлстийн ахлах архитектор Г. Сэрчиндоо танилцуулах, сумын удирдлагуудад ерөнхий төлөвлөгөөг хүлээлгэн өгөх ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 140. Хамтын ажиллагааны гэрээий хүрээнд хийгдсэн ажлын танилцуулга хийж буй байдал

Зураг № 141. Шинэ суурьшлын ерөнхий төлөвлөгөөг хүлээлгэн өгч буй байдал

Зураг № 142. Сумын иргэлээс санал сонсож буй байдал

15.2 Багийн иргэдэд БОМТ-ийн хэрэгжилтийг танилцуулах хурал

Цогтцэций сумын Цагаан-Овоо багийн иргэд нийтийн хурал 2023 оны , -р сарын , -ны өдөр Цогтцэций сумын Соёлын ордонд болж Байгаль орчны мэргэжилтэн А. Аззаяа оролцож Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар мэдээлэл хийсэн.

Зураг № 143. Цагаан-Овоо багийн иргэд нийтийн хуралд мэдээлэл хийж буй байдал

Цогтцэций сумын Сийрэст багийн иргэд нийтийн хурал 2023 оны 10-р сарын 06-ны өдөр Цогтцэций сумын Сийрэст багийн төвд болж Байгаль орчны ахлах мэргэжилтэн Б. Оргил оролцож Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар мэдээлэл хийсэн.

Зураг № 144. Сийрэст багийн иргэд нийтийн хуралд мэдээлэл хийж буй байдал

15.3 Байгаль орчны тэмдэглэлт өдрүүдээр арга хэмжээ зохион байгуулах

1992 онд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүрээлэн буй орчин, хөгжлийн тухай олон улсын хурлын үеэр дэлхийн усны тэмдэглэлт өдөртэй болох саналыг дэвшүүлж, улмаар жил бүрийн 3 дугаар сарын 22-ны өдрийг “Дэлхийн усны өдөр” болгон зарлан тунхагласан. Дэлхий нийтээрээ жил бүрийн 3 сарын 22-нд “Усны өдөр”-ийг тэмдэглэн өнгөрүүлдэг уламжлалтай. Үүний гол зорилго нь цэвэр ус болон усан хангамж, усны нөөцийн тогтвортой менежментийн асуудалд олон нийтийн анхаарлыг хандуулах, сурталчлан таниулах ач холбогдолтой юм.

Энэ жилийн хувьд Дэлхийн усны өдөр нь “Өөрчлөлтийг хурдасгая” уриатайгаар зохион байгуулагдах бөгөөд ус болон ариун цэврийн байгууламжийн асуудал, хямралыг шийдвэрлэхэд шаардлагатай аливаа өөрчлөлтийг хурдасгая гэж уриалж уг өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлсэн.

Байгаль орчин, усны бодлогийн хэлтсийн мэргэжилтнүүд “Грийн центр”-ийн 1 давхарт дэлхийн усны өдрийн өдөрлөгийг зохион байгуулав. Өдөрлөгөөр энэ жилийн дэлхийн усны өдрийн уриаг танилцуулахын зэрэгцээ ач холбогдолын талаар мэдлэг олгож, нийт ажилтнуудаа Усыг ариг гамтай ашиглах өөрчлөлтийг өөрөөсөө эхлүүлэхийг уриаллаа.

Мөн ажилтнуудын дунд хөгжөөнт тоглоом тоглуулан, багт хуваан усны үнэн цэнэ, ач холбогдлын талаар мэндчилгээ дэвшүүлэх зэргээр чөлөөт байдлаар Дэлхийн усны өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлсэн.

Зураг № 145. Дэлхийн усны өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлж буй байдал

Салбарын ажилтнууд болон гэрээт туслан гүйцэтгэгч компаниудад Дэлхийн усны өдрөөр танилцуулах материал, постер боловсруулсан. Төслийн нийт ажилтнуудад танилцуулсан ба гэрээт компаниуд дотооддоо өдөрлөг зохион байгуулж, усны үнэ цэнэ, ариг гамтай хэрэглэх талаар мэдлэг олгох ажил зохион байгуулсан.

Зураг № 146. Дэлхийн усны өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлж буй байдал

2023 оны 03-р сарын 24-ны өдөр Цогтцэций сумын бага насны хүүхдүүдийн ундны усны чанар, аюулгүй байдлыг сайжруулах зорилгоор гэрээт компаниуд болох Ти Эн түншлэл, Тавантолгой оператор түншлэлтэй хамтран 1,2-р сургууль болон 6-р цэцэрлэгт нийт 5 ширхэг ус цэвэршүүлэгчтэй ханы ус буцалгагч хандивласан.

Зураг № 147. Цогтцэций сумын сургуулиудад ус цэвэршүүлэх төхөөрөмж гардуулж буй байдал

16. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

№	Үйл ажиллагааны чиглэл	Төлөвлөсөн төсөв	Зарцуулсан хөрөнгө /мян. ₮/
1	Дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө	365,000.00	365,000.00
2	Зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	53,000.00	22,700.00
3	Нөлөөлөлийг бууруулах үйл ажиллагаа	483,000.00	124,052.50
4	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	26,000.00	174,052.85
5	ОХШХөтөлбөр	9,000.00	103,350.50
6	Соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	114,100.00	-
7	Хог хаягдлын менежмент	182,377.00	83,160.00
8	Нүүлгэн шилжүүлэх төлөвлөгөө	28,000.00	
9	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө		56,541.00
Нийт		1,260,477.00	928,826.85

17. ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ШАЛГУУРЫН ДҮН

Бүлэг	Бүлгийн нэр	Төлөвлөсөн ажил	Шалгуур	Хэрэгжилт	Эзлэх жин	Хувь
6. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө						
6.1.1	Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	Тоос бууруулах технологийн туршилт хийх төлөвлөгөөний бэлтгэл үе шатыг хангана.	7 км замд тоос бууруулах бодис ашигласан байна.	Цанхийн зүүн уурхайн Хөрсний 3-р овоолгын 3 км урттай, 35 метрийн өргөнтэй замд, Парк №3-ийн хажууд 800 метр урттай, 40 метрийн өргөнтэй замд, Нүүрсний замын S блокын 650 метр урттай, 40 метрийн өргөнтэй замд хөрс бэхжүүлэгч (Road stabilizer) бодис 1,140 литрийг ашиглан жилийн турш хэмжилт мониторингийн ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.	1	100%
6.1.2		Уурхайн ашиглалтын замыг сайжруулах	Уурхайн технологийн зам, талбайн 10 км зам талбайд дэвсэлт хийсэн байна.	Цанхийн зүүн уурхайд нийт 6 км замд, цанхийн баруун уурхайд 4,5 км зам талбайд уурхайн технологийн замын уулзварууд, эргэлтүүд зэрэг түйрэн ихтэй хэсгүүдээс үүсэх тоосжилтыг бууруулах зорилгоор улаан материал, хайрга дайрга дэвсэх ажил хийгдсэн.	1	100%
6.1.3		Уурхайн зам талбай, нүүрсний агуулах, гаалийн талбайд усалгааны машиныг тогтмол ажиллуулах	5-аас багагүй усалгааны автомашиныг тогтмол ажиллуулна.	Уурхайн технологийн автозамаас үүсч буй тоосжилтийг бууруулах зорилгоор өдөр тутам 10-аас багагүй тооны усны машин ажиллаж усалгаа хийгддэг ба энэ оны эхний 9-н сарын дараах байдлаар нийт 400,534 м3 усыг зам усалгаанд ашигласан байна. Үүнээс 273,624 м3 гүний ус, 114,269 м3 усыг хур борооны хуримтлагдсан ус, 37,445 м3 уурхайн шүүрлийн уснаас тус тус авч ашигласан тооцоо байна.	1	100%
6.1.4		Уурхайн дотоод зам талбайд шороон зам дээгүүр зорчиж буй хөнгөн тэрэг болон уулын машин механизмуудад хурдны хязгаар тогтоож, гэнэтийн хэмжилт шалгалт хийж хяналт тавих	Жилийн турш сар бүр тогтмол хяналтыг хийж байх	“Уурхайн замын хөдөлгөөний журам” (ЭТТ-СА-Ж17-ХАБ-Ж03-Х03) дугаар бүхий журмыг 2023 оны 06-р сарын 06-ны өдрийн Салбарын захирлын А/32 тоот тушаалаар шинэчлэн батлуулж хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. Цанхийн уурхайнуудад оны эхний 9 сарын дараах байдлаар 1395 удаагийн хурд хэмжилтийг хийсэн байна.	0.5	100%
6.1.5		Сайжруулсан шороон замын засвар үйлчилгээ, усалгаа арчилгааг цаг тухайд нь хийж байх	Нүүрс тээврийн 7.4 км замд	Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Засаг даргын 2022 оны 11-р сарын 28-ны өдрийн 1-637 тоот албан бичгийн дагуу шороон замын нүүрс тээврийн 7.4 км автозамын арчилгааны хуваарийг гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллага тус бүрээр гарган батлуулан хэрэгжилтийг хангаж ажилласан.	0.5	100%
6.1.6		Нүүрс тээврийн машинуудын ачааг хучлагатай байлгах, хяналт тавих.	Нүүрс ачилтанд орж ирж байгаа тээврийн хэрэгслүүдэд хяналт хийж хучлагагүй	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн Нүүрс ачилтын хэлтэст 4-н ээлжинд нийт 32 хучигч ээлжээр ажилладаг ба нүүрс тээврийн ачаатай машиныг хучих ажлыг хариуцан	0.5	100%

			тээврийн хэрэгсэлд ачилт хийхгүй байна.	гүйцэтгэдэг тул хучилт хийлгээгүй машин уурхайн бүсээс гарах боломжгүй байдаг.		
6.1.7		Агаар дахь нийт тоосонцорын жилийн дундаж утга стандарт түвшингээс доогуур байлгах.	Жилийн турш хэмжсэн тоосны хэмжээний бүх тоосонцорын дундаж утга нь 100 мкг/м³-аас ихгүй байна.	Уурхайн агаарын чанарын тоосонцорын хэмжилтийг нийт 5-н цэгт хийж гүйцэтгэж байна. 2023 оны турш нийт 13539 цагийн хэмжилт хийж гүйцэтгэсэн ба хэмжилтийн утгаас харахад нийт тоосонцорын утга 94.8 мкг/м³ байна.	1	100%
6.2.1	Гадаргын болон газрын доорх усны нөөцөд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	Худагт бохирдол алдагдахаас сэргийлэх, холбогдох шаардлага, стандартын дагуу худгийн үйл ажиллагаа хэвийн үргэлжилж байгаа эсэхэд тогтмол хяналт хийнэ.	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ын эзэмшлийн 18 худгийн хэвийн үйл ажиллагааг жилийн турш хангана.	Компанийн эзэмшлийн худгуудын хэвийн үйл ажиллагааг тогтмол хугацаанд ажлын байрны үзлэг хийж илэрсэн зөрчлийг тухай бүрт нь арилган ажиллаж байна.	0.5	100%
6.2.2		Шингэн, тослох материал асгарсан үед гүний ус болон хөрсний бохирдол үүсэхээс сэргийлж, асгаралт үүссэн талбайн бохирдсон хөрсийг цэвэрлэх арга хэмжээг цаг алдалгүй зохион байгуулна.	Асгаралт үүссэн тохиолдол бүрд арга хэмжээг хурдан авч хөрсөнд нэвчихээс сэргийлэх арга хэмжээг авсан байна.	2023 он гарснаас хойш Цанхийн уурхайнуудад 69 удаагийн асгаралтын тохиолдол бүртгэгдсэн бөгөөд тухай бүрт нь асгаралтыг газар авхуулахгүй хөрсөнд нэвчүүлэхгүй байх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байна. Асгаралтын иж бүрдлийг шаардлагатай хэмжээгээр байрлуулан ажиллаж байна.	0.5	100%
6.2.3		Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулж, ус ашиглах гэрээ байгуулах, төлбөрийг тогтмол хугацаанд төлөх, хаягдал усны дүгнэлт, зөвшөөрөл, гэрээ байгуулан уурхайн усны хэрэглээг зорилтод түвшинд байлгах, зүй зохистой ашиглана.	Ус ашиглах зөвшөөрөлгүйгээр усыг ашиглахгүй байна.	Цанхийн зүүн уурхайн 2023 оны ус ашиглах дүгнэлтийг 2023 оны 10-р сарын 10-ны өдрийн 01/1185 дугаартай албан бичгээр, Цанхийн баруун уурхайн 2023 оны ус ашиглах дүгнэлтийг 2023 оны 10-р сарын 10-ны өдрийн 01/1186 дугаартай албан бичгээр тус тус гаргуулж авсан. 2023 онд газрын гадаргын буюу хур борооны ус 114,269 м³-ийг уурхайн зам усалгаанд ашигласан байна.	1	100%
6.2.4		Хаягдал усны дүгнэлт, зөвшөөрөл, гэрээ байгуулан төлбөр төлж барагдуулах.	Улирал бүр	Хаягдал ус зайлуулах зөвшөөрлийг үндэслэн “Хаягдал усыг байгальд шууд нийлүүлж байгаа хуулийн этгээдтэй байгуулах ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ”-г 2023 оны 10-р сарын 23-ны өдөр Галба-Өөш, Долоодын Говийн сав газрын захиргаатай байгуулсан. Гэрээний дагуу улирал тутам цэвэрлэх байгууламжуудын оролт, гаралтын бохир	1	100%

				уснаас дээж авч лабораторид шинжлүүлэн Усны газраар төлбөрийн тооцоог гаргуулан төлбөрийг тогтмол төлж байна.		
6.2.5		Замын тоосжилт бууруулахад ашиглах гадаргын болон гүний усны харьцааг 0.18-аас бага түвшинд байлгана.	Гадаргын болон гүний усны харьцааг 0.18-аас бага түвшинд байлгана.	2023 оны эхний 9-н сарын дараах байдлаар зам талбайн тоосжилт дарах усалгаанд гүний худгаас 248,820 м3, шүүрлийн ус 37,445 м3, хур борооны тогтоол ус 114,269 м3 тус тус авч ашигласан. Тухайлбал 2022 оны байдлаар хур борооны ус 63,230 м3, газрын доорх ус 370,222 м3 ашигласан бол 2023 оны эхний 9-н сарын дараах байдлаар хур борооны ус 114,269 м3 буюу өмнөх онтой харьцуулахад 1.8 дахин бага, газрын доорх ус 248,820 м3 буюу 1.48 дахин бага хэмжээний ус ашиглаж усны зохистой хэрэглээг хангах талаар анхаарч ажиллалаа. 2022 онд гадаргын болон газрын гүний усны харьцаа нь 0.19 байсан бол 2023 оны эхний 9 сарын дараах байдлаар 0.21 болж өссөн үзүүлэлттэй байна.	0.5	100%
6.2.6		Хаягдал усыг зориулалтын зөвшөөрөлтэй газарт нийлүүлэх, стандарт шаардлагад шаардлагад нийцсэн цэвэршүүлсэн бохир усаар зам талбайн тоосжилт дарах, мод услахад ашиглах	Гэрээт туслан гүйцэтгэгч компаниудын хаягдал усыг зориулалтын зөвшөөрөлтэй газарт нийлүүлэх түүнд хяналт тавих, стандарт шаардлагад шаардлагад нийцсэн цэвэршүүлсэн бохир усаар зам талбайн тоосжилт дарах, мод услахад ашиглах	Тайлант онд “ЭТТ Грийн центр” бүрэн ашиглалтанд орсон бөгөөд бүрэн хүчин чадлаараа ажиллаж байна. Цэвэрлэх байгууламжийн хувьд зүгшрүүлэх тохирууллагын ажил ид хийгдэж байгаа бөгөөд одоогоор цэвэршүүлсэн саарал усыг лабораторт шинжлүүлэх ажил хийгдэж стандартын шаардлагад нийцээгүй байгаа тул зам талбайн усалгаанд ашиглаж эхлээгүй байна.	0.5	100%
6.3.1	Хөрсөн бүрхэвчинд нөлөөлөх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	Тос тосолгооны асгаралтанд хяналт явуулна.	Асгаралтын журам, сарын төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангах	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК нь уурхайн олборлолтын үйл ажиллагааг гэрээт байгууллагуудаар хийж гүйцэтгүүлдэг бөгөөд тэдгээрт хийх хяналтыг 7 хоног бүр тогтмол хийж гүйцэтгэж байна. 2021 онд Цанхийн уурхайн хэмжээнд нийт 31 асгаралт тохиолдож байсан бол энэ тоо 2022 онд 40, 2022 оны эхний 10 сарын байдлаар нийт 69 асгаралт болсон байна. Асгаралтын тохиолдол бүрийг судлаж, шалгааныг тогтоож дахин тухайн шалтгаанаар асгаралт гаргахгүй байхад анхааран ажиллаж байна.	0.5	100%
6.3.2		Улаанбаатар-Цогтцэций, Цогтцэций-Улаанбаатар чиглэлд тээвэр хийж буй автомашинуудын замын	Батлагдсан маршрутын зураг болон сар бүрийн хяналтын хуудас.	Улаанбаатар-Цогтцэций, Цогтцэций-Улаанбаатар чиглэлд нүүрс тээвэр болон бусад тээвэр хийж буй автомашинуудын зорчих замын маршрутыг Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын Засаг даргын 2021 оны 11-р сарын 05-ны өдрийн	0.5	100%

		маршрутыг гаргаж батлуулж, хяналт хийнэ.		A/301 тоот захирамжаар батлуулан хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж байна.		
6.3.3		Хөрсний доройтол, бохирдол үүсгэхгүй байх, технологийн горимын мөрдөлтийг хангуулж ажиллана.	7 хоног бүрийн 2-р шатны АБҮ-ийн тайлан.	Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны улмаас хөрсөн орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хянах зорилгоор 7 хоног бүр Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын мэргэжилтэн, хөдөлмөрийн эрүүл ахуйч, онцгой байдлын ажилтантай хамтран ажлын байрны зорилтот үзлэгийг хийж байна. 2023 оны эхний 10 сарын дараах байдлаар нийтдээ 48 удаагийн ажлын байрны үзлэгийг хийж гүйцэтгэсэн байна. Үзлэгээр илэрсэн зөрчлийг арилгуулах арга хэмжээг авч ажиллаж байна.	0.5	100%
6.3.4		Хоёр жилээс дээш хугацаагаар хадгалах шимт хөрсний овоолгын дээд гадаргуу, хажууг хэлбэршүүлж олон наст өвслөг ургамал тарина.	3 га-гаас багагүй талбайд хамгаалах ажил хийгдсэн байна.	Тайлант онд Цанхийн зүүн уурхайн шимт хөрсний 12 болон 13-р овоолгын нийт 7.19 га талбайд овоолгын хэлбэржүүлэлт болон хамгаалатын тарилт хийх ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.	0.5	100%
6.3.5		Уурхайн дотоод талбайд олон салаа шороон зам гаргах явдлаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор уурхайн дотоод ашиглалтын замын трассыг албан ёсоор тогтоож, тэмдэгжүүлэх	Тухай бүрт	Цанхийн уурхайнуудын дотоод технологийн замын трассыг албан ёсоор гаргаж гэрээт туслан гүйцэтгэгч компаниудад хүргүүлэн хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж байна.	0.5	100%
6.3.6		Лицензийн талбай дээрх ААН-ийн судалгааг хийнэ.	Жилийн хугацаанд 1-ээс доошгүй удаа судалгааг хийсэн байна.	Салбарын Захиргааны хэлтсийн Хэвлэл мэдээлэл хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Г.Энхмандуул, Маркшейдерийн хэсгийн Техник маркшейдер Д.Эрдэнэбулган, Байгаль орчны мэргэжилтэн А.Батзаяа, Шуурхай удирдлага, мэдээллийн технологийн газрын Уурхайн авто баазын жолооч нарын хамт 2023 оны 5 дугаар сарын 5-ны өдрөөс 6 дугаар сарын 2-ны өдрүүдэд хийж гүйцэтгэлээ.	0.5	100%
6.3.7		Цэвэрлэх байгууламжийн эрүүл ахуйн бүс болон түр хогийн цэгийн байршлыг тогтоох	1 удаа	“ЭТТ Грийн центр” 2023 онд ашиглалтанд орсонтой холбоотойгоор шинэ цэвэрлэх байгууламжийн хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоолгох хүсэлтийг 2023 оны 05-р сарын 31-ны өдрийн 02/871 дугаартай албан бичгээр Галба-Өөш, Долоодын говийн сав газрын захиргаанд гаргаж 2023 оны 06-р сарын 23-ны өдрийн 153 дугаартай албан бичгээр Хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоох дүгнэлтийг гаргуулж авсан.	0.5	100%
6.3.8		Шимт хөрсийг стандартын дагуу хуулж хадгална.	Шимт хөрсний стандартын шаардлагыг хангасан байна.	Уурхайн ахилт, бүтээн байгуулалт, зам талбай, хөрсний овоолго хийгдэх талбайн шимт хөрсийг хуулж овоолго үүсгэж, стандартын дагуу хамгаалсан ба Цанхийн уурхайд	0.5	100%

				нийтдээ 24 ш шимт хөрсний овоолго үүссэн байна. Шимт хөрсний овоолгууд дээр нийт 4806.4 мян.м3 шимт хөрс хадгалагдаж байна.		
6.3.9		Дүүрсэн шимт хөрсний овоолгуудыг стандартын шаардлага хангаж байгаа эсэхийг харгалзан үзэж акт үйлдэн хаах	Тухай бүрт	2023 онд Цанхийн баруун уурхайд 4.1.12, 4.2.12, 4.2.14 дугаартай шимт хөрсний овоолгууд дүүрч тухайн овоолгуудыг акт үйлдэн хаах ажил хийгдсэн байна. Уг овоолгуудад нийт 120,613 м3 шимт хөрсийг байрлуулж хаасан байна.	0.5	100%
6.4.1	Газрын хэвлийд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	Зөвшөөрөлгүй газар хөндөхөөс сэргийлж, аливаа газар хөндөх ажлыг эхлүүлэхээс өмнө газар хөндөх зөвшөөрөл олгох, хөндөгдсөн газрын бүртгэлийг мэдээллийн санд оруулна.	Газар хөндөх журмын хэрэгжилтийг хангах.	2021 оны 12-р сарын 11-ний өдөр батласан А/145 дугаартай “Газар хөндөх журам” шинэчлэн батласан. Энэхүү журмын зорилго нь “Эрдэнэс Тавантолгой” ХХК-ийн уурхайн бүсэд хийгдэх аливаа зөвшөөрөлгүй газар хөндөхөөс урьдчилан сэргийлэх, хяналт тавих, мэдээллийн сан үүсгэхэд оршино. Газар хөндөх журмын хүрээнд 2023.10.13-ны байдлаар нийт зөвшөөрөл 483.58 га талбайд газар шорооны ажил хийгдсэнээс ЦЗУ-д 90 зөвшөөрөл 398.71 га талбай, ЦБУ-д 23 зөвшөөрөл 84.87 га талбайд зөвшөөрөл олгогдсон. Компанийн газар, хэлтэс болон гэрээтүүдийн хэмжээнд мэдээллийг мэдээллийн санд бүртгэн, хяналт тавин ажиллаж байна.	0.5	100%
6.4.2		Зөвшөөрөлгүйгээр түгээмэл тархацтай ашигт малтмал, ургамал ашиглахгүй байх	Зөвшөөрөлгүй ашиглалт хийхгүй байх.	Тусгай зөвшөөрөлгүйгээр түгээмэл тархацтай ашигт малтмал, ус ургамал ашиглуулахгүй байх зорилгоор “Уурхайн гадаад бүсэд байгаль орчны нийцлийн хяналт хийх журмыг шинэчлэн 2021 оны 12-р сарын 11-ний өдрийн Салбарын захирлын А/142 дугаар тушаалаар баталсан. Журмын дагуу нийцлийн хяналтыг сар бүр тогтмол хийж гүйцэтгэж байна.	0.5	100%
6.5.1	Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	Ургамлын мониторингийн судалгаанд үндэслэн уурхайн ахилтанд өртөх ховор болон нэн ховор ургамлыг нүүлгэн шилжүүлэх.	Ахилтанд өртөх талбайд байх нэн ховор, ховор ургамлыг шилжүүлсэн тайлан.	Уурхайн ахилт хийхээр газар хөндөх зөвшөөрөл болон шимт хөрс хуулах зөвшөөрөл авах бүрт гэрээт байгууллагын Байгаль орчны мэргэжилтэн болон “Эрдэнэс Тавантолгой” ХХК-ийн байгаль орчны мэргэжилтэн нар ахилт хийх талбайд ховор ургамлын судалгааг хийж ховор, нэн ховор ургамал тохиолдох бүрт шилжүүлэн суулгах арга хэмжээг хэрэгжүүлдэг. Тайлант онд Цанхийн уурхайд нийт 5-н удаа ховор болон нэн ховор ургамлын судалгааг хийсэн бөгөөд шилжүүлэн суулгах шарадлагатай ховор ургамал бүртгэгдээгүй бөгөөд ахилтын талбайд өртсөн модлог ургамал болох 1 ширхэг сухай модыг шилжүүлэн суулгасан.	0.3	100%
6.5.2		Уурхайн шинэ хотхонд ногоон байгууламж бий болгох	>300 ш	2023 онд ажилтнуудын шинэ хотхон болон “ЭТТ Грийн центр” болон “Эрдэнэс” хотхон ашиглалтанд орсон тул ногоон	0.3	100%

				байгууламжийг бий болгох төлөвлөгөө боловсруулан төлөвлөлтийн зургийг боловсруулсан. 2023 оны хавар болон намрын бүх нийтээр мод тарих өдрийг тохиолдуулан 1500 ширхэг Хайлаас, 500 ширхэг Сухай модыг тарьсан.		
6.5.3		180 сая мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд мод тарих ажлыг төлөвлөж хэрэгжүүлэх.	50.000 ширхэг	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ны А6-20 дунд хугацааны бизнес төлөвлөгөөний хүрээнд “Сая тонн - Сая мод” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор 2030 он хүртэл 180 сая модыг тарих ТЭЗҮ боловсруулах ажлыг ХААИС-ийн багаар гүйцэтгүүлсэнийг, хянан нягталж Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамны дэргэдэх Шинжлэх ухаан технологийн зөвлөлийн 2023 оны 02 сарын 20-ны өдрийн хурлаар хэлэлцүүлэн, батлуулсан.	0.5	100%
6.5.4		Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд Өмнөговь аймгаас хувиарласан 3,5 сая модны төлөвлөгөө боловсруулах	500 ш	Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд Өмнөговь аймгаас “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-д 3.5 сая мод тарих үүргийг өгсөн. Уг үүргийн дагуу компанийн хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн “Сая тонн-Сая мод” хөтөлбөрийн ерөнхий төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оруулан тус сумдын нутагт Агро-Ойжуулалтын чиглэрээр 10 га гарын хэмжээтэй агро-ойн аж ахуй байгуулахаар төлөвлөсөн.	0.5	100%
6.5.5		Заган ойг түшиглэн бортоготой загаар ойжуулахтай холбоотой газрыг сонгох, төлөвлөгөө боловсруулах	10 га	“Сая тонн-Сая мод” хөтөлбөрийн хүрээнд заган ойн ойжуулалтын ажил ТЭЗҮ-ний дагуу Өмнөговь аймгийн Ханбогд сум болон Дорноговь аймгийн Улаанбадрах, Мандах суманд хийгдэхээр тусгагдсан. Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-аас уг ажлыг Өмнөговь аймгийн Номгон болон Баян-Овоо суманд хийлгэх хүсэлт ирүүлсэн тул уг хүсэлтийг ажлын ерөнхий гүйцэтгэгч болох БХЯ-нд албан бичгээр хүргүүлсэн. Тайлант онд уг ажлын хашаа барьж хашиж хамгаалах ажил хийгдэнэ.	1	100%
6.5.6		МҮТ-д бойжуулсан 2-3 настай модны суулгацыг тарих	20000 ш	Цогтцэций – Уурхай чиглэлийн хатуу хучилттай авто замын дагуу хамгаалалтын ойн зурвас байгуулах чиглэлээр Ти Эн Түншлэл ХХК-ийн санхүүжилтээр 25 га талбайд 100,000 ширхэг хайлаас, Цогтцэций суманд хамгаалалтын ойн зурвас байгуулах чиглэлээр 40,000 мод тарих ажлыг “Хоргын гол” ХХК зохион байгуулж байна.	0.5	100%
6.6.1	Амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	Биотехникийн арга хэмжээ хэрэгжүүлэх	>300 боодол	Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын засаг даргын тамгын газраас ирүүлсэн 2022 оны 12 сарын 16-ны өдрийн №1-678 тоот албан тоот болон, албан тоотын хавсралтын төлөвлөгөөт ажлын хэрэгжилтийг хангах ажлын хүрээнд Цогтцэций сумын Сийрст багийн “Хангинахын хад”, Билгэх багийн “Унаган Хайрхан” зэрэг зэрлэг амьтад ихээр	0.5	100%

				идээшилдэг байршлуудад биотехникийн арга хэмжээг хэрэгжүүлж ажилласан. Биотехникийн арга хэмжээг “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллагууд болох “Моннис Майнинг” ХХК, “Хишиг-Арвин Индустриал” ХХК, “Таван Толгой Оператор” түншлэл, “Ти Эн” Түншлэлийн ажилчдыг хамруулан гүйцэтгэсэн. Нийт 400 боодол өвсийг тараан байршуулсан.		
6.6.2		Шувууны өртөлтийг багасгах зорилгоор өндөр хүчдэлийн шугамаар хяналт хийх	50 км цахилгааны шугамын үргээгчгүй шонд шувуу үргээгч байрлуулах.	Шувууны өртөлтийн судалгааг гэрээт байгууллагуудтай хамтран 2023 оны 06 болон 09-р сард зохион байгуулсан. Судалгаанд Цанхийн баруун, зүүн уурхайн гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллагууд болох Ти Эн Түншлэл, Тавантолгой оператор түншлэл, Хишиг Арвин Индустриал ХХК, Моннис Майнинг ХХК-ууд хамтран 5-н маршрутын дагуу хуваарилагдсан цахилгааны өндөр хүчдэлийн шугам дагуу судалгааг хийж гүйцэтгэсэн.	0.3	100%
6.6.3		Хууль бус хулгайн ангаас сэргийлэх талаар сургалт зохион байгуулах.	1000 хүн	Туслан гүйцэтгэгч гэрээт байгууллагуудын ажилчид болон ЭТТ ХК-ийн ажилчдад “Хууль бус хулгайн антай тэмцэх” сэдвээр цахим болон танхимын сургалт зохион байгуулж ажилласан. Сургалтаар говийн бүсэд нутагладаг Монгол улсын улаан номонд бүргэгдсэн ховор болон нэн ховор амьтан ургамал болох Хулан адуу, хар сүүлт, хавтгай, бөхөн, тахь, мазаалай, цагаан гоёо, улаан гоёо зэрэг амьтан ургамлыг хайрлан хамгаалах, хулгайгаар агнасан тохиолдолд хүлээх хуулийн хариуцлага, хулгайн анг мэдээлэх зэрэг өргөн агуулгын хүрээнд сургалтыг зохион байгуулсан.	0.2	100%
6.6.4		Шувууд ба зэрлэг амьтдыг хордуулахуйц хог хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, хог хаягдлын цэгийн гадуур хашаа хайс татах	Жилийн турш	Цанхийн уурхайнуудын хэмжээнд ашиглаж буй хог хаягдал түр хадгалах цэгүүдийг иж бүрэн хашаажуулсан бөгөөд зэрлэг ан амьтдыг хордуулахуйц буюу хоолны үлдэгдэлийг ил задгай хаяхгүй байхад байнга хяналт хийж ажиллаж байна.	0.2	100%
Бүлгийн нийт дүн					20	100%
7. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөө						
7.1.1	Техникийн нөхөн сэргээлт	Уурхайн талбайн хэмжээнд эвдрэлд орж ашиглагдахгүй байгаа газруудын судалгаа гаргах	Уурхайн хэмжээнд	Газрын элэгдэл, эвдрэлийн судалгааг уурхайн дотоод бүсэд хийсэн бөгөөд уг судалгаагаар техникийн нөхөн сэргээлт хийх талбай тогтоогдоогүй, хийх боломжтой талбайнууд уурхайн ахилтанд өртөхөөр төлөвлөгдсөн тул уурхайн бүсээс гадна талбайд уг судалгааг хийхээр Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын ЗДТГ-т 2023 оны 07-р сарын 21-ны өдрийн 03/308 дугаартай албан бичгээр техникийн нөхөн	5	100%

				сэргээлт хийх шаардлагатай талбай тодорхойлуулах хүсэлтийг хүргүүлсэн.		
7.1.2		Судалгаанд үндэслэн техникийн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө боловсруулж, шаардлагатай талбайд ТНС хийж эхлэх	>5 га	Техникийн нөхөн сэргээлт хийх ажлын төлөвлөгөөг 2023 оны 10-р сарын 11-ны өдөр Салбарын захирлаар батлуулан гэрээт туслан гүйцэтгэгч байгууллагуудад хүргүүлсэн. Уг ажлыг 10-р сарын 11-ээс 10-р сарын 25-ны өдрийн хооронд хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөн 15-25-ны өдрүүдэд хийж гүйцэтгэсэн.	5	100%
7.2.1	Биологийн нөхөн сэргээлт	Ургамлын үрийн нөөц бүрдүүлэх	15 кг	Модлог ургамлын үрийн нөөц бүрдүүлэх ажлын хүрээнд, өөрсдийн нөөц боломжинд тулгуурлан “Эрдэнэс” хотхоны хажууд байрлах (Нөхөн сэргээлтийн туршилт)-ын талбайгаас шар хуайс, бүйлээс, агч зэрэг модны үрийг түүж мөн эмийн ургамлын үр түүсэн.	5	100%
7.2.2		Модлог ургамлын мөчир бэлтгэх	1500-2000 ш	Жил бүрийн БОМТ-нд мөчрөөр тариалах ажлыг тусган хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гарган ажиллаж байгаа бөгөөд, тус онд мод үржүүлгийн талбай, уурхайн оффисын гаднах талбай, мод үржүүлгийн нөхөн сэргээлтийн туршилтын талбайгаас 2023 оны 1-р улиралд нийт 1540ш сухай модны мөчир бэлтгэсэнээс 340 ш мөчрийг өвлийн хүлэмжинд тариалж, үлдсэн 1200ш мөчрийг ирэх хаврын тариалалтанд зориулж хөргүүрт хадгалж байна.	10	100%
7.2.3		Хоолны хаягдлаар компост бордоо бэлтгэх, бордоог нөхөн сэргээлтэд ашиглах	1 тн	өөрсдийн нөөц бололцоон дээр тулгуурлан 200 литрийн багтаамж бүхий 4ш модон хайрцаг болон, 1тн-ын 1ш сав, 200 литрийн 3ш сав зэрэгт туршилтын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. Тус ажил нь био компост бордоог өөрсдийн нөөц бололцоогоор гарган авах боломжтой гэдгийг харуулсан чухал алхам болсон. Мөн туршилтын хугацаа дуусах үед гарах бордооны хэмжээг 1000 литр гэж тооцоод байна.	5	100%
Бүлгийн нийт дүн					30	100%
8. Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө						
8.1.1	Амьтны аймгийн тоо толгойг тодорхойлох	Трансект судалгаа хийж, зэрлэг амьтны тоо толгойг нарийвчлан тодорхойлж, фото зургаар баталгаажуулах	100 км.кв талбайд жилд 2 удаа хийж, Фото зургаар баталгаажуулсан тайлан.	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ хэрэгжүүлэх газар нутагт 2019 онд Эс И Си ХХК-иар “Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө”-ний суурь судалгааг хийлгэсэн. Мөн судлагаанд үндэслэн “Биологийн олон янзын байдлын дүйцүүлэн хамгаалах хөтөлбөр хэрэгжүүлэх” зөвлөх үйлчилгээний тендерийг компанид тогтоосон онц байдал болон улсын санхүүгийн нөхцлийг сайжруулахтай холбоотойгоор 2023 оны 09 сарын 28-нд зарлаж, хураангуй жагсаалт үүсэж тухайн байгууллагуудаас үнийн санал ирүүлэх ажил хийгдэж байна. 2023 оны 11-р сарын 01-ны өдөр тендерийг хааж санхүүгийн санал үнэлэх ажил хийгдэнэ. Одоогийн байдлаар	1	50%
8.1.2		Сээр нуруугүйтэн, шавьж, мэрэгч, мөлхөгчийн судалгаа хийх	Дүйцүүлэн хамгаалах талбайн хэмжээнд хийж гүйцэтгэнэ.		1	
8.1.3		Шувуу хамгааллын ажлыг тодорхойлох.	Шувуу хамгаалах багц төлөвлөгөө боловсруулагдана.		1	

8.2.1	Бэлчээрийн нөхцөлийг сайжруулна.	Бэлчээрийн тодорхой хэсэгт тэжээлийн ургамал тариалах, бэлчээрийн сэлгэлт хийх, бэлчээрийн ашиглалтыг сайжруулах арга хэмжээ үнэлгээ хийнэ.	0.5 га-гаас багагүй талбайд бэлчээрийг нөхөн сэргээх туршилт хийнэ.	хураангуй жагсаалтанд 3 байгууллага шалгарсан байна. Үүнд: “Эхмонголын байгаль” ХХК, “Монгол улсын Их Сургууль”, “Монголын бэлчээр ашиглагчдын нэгдсэн холбоо”	1	
8.2.2		Бэлчээрийн ургамлын судалгаа хийнэ.	Өмнөх жилийн мониторингийн цэгүүдэд ургамалжилтийн судалгааг хийнэ.		1	
8.3.1	Булгийн эхийг хашиж хамгаалах	Судалгаагаар тодорхойлогдсон булгийн эхийг хашиж, хамгаална.	Цогтцэций сумын нутагт орших 1 булгийн эхийг хашиж хамгаална.		1	
8.4.1	Усан хангамжийг сайжруулах	Зэрлэг ан амьтанд зориулж уст цэг гаргах	Цогтцэций сумын Тугын цохио орчимд зэрлэг ан амьтанд зориулж 1 уст цэг гаргана.		2	
8.4.2		Бэлчээр усжуулах зориулалтаар худаг гаргах	Дүйцүүлэн хамгаалах газар нутагт бэлчээр усжуулах 1 уст цэг гаргана.		2	
Бүлгийн нийт дүн					5	50%
9. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө						
9.1	Цагаан овоо багийн иргэдтэй гэрээ байгуулах ажил, нөхөн олговор олгох		20 иргэнд нөхөн олговрыг гэрээний дагуу олгоно.	Нүүлгэн шилжүүлэлтийн нөхөн олговрын зориулалттай хөрөнгийн үнэлгээг 2019 онд “ЛЭНДС” ХХК хийхэд тэр үед мэдээгүйн улмаас хийлгээгүй хоцорсон иргэд хөрөнгөө үнэлүүлэхээр төв оффисст 2023 онд 42 өргөдөл ирүүлсэн. Эдгээр иргэдийн нөхөн олговорт зориулсан хөрөнгийн үнэлгээг хийхээр “Хөрөнгийн үнэлгээний төв” ХХК шалгарч, иргэдийн эд хөрөнгийг үнэлж, үнэлгээний тайлангаа ирүүлж, иргэдэд танилцуулах ажил хийгдэж байна.	5	100%
Бүлгийн нийт дүн					5	100%
10. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө						
10.1	Археологийн хайгуулаар 2021 онд илэрсэн олдвор	Археологийн авран хамгаалах малтлага судалгаа хийх	2021 оны судалгаагаар илэрсэн олдворуудад малтлага хийлгэнэ.	2023 онд уг ажлыг зөвлөх үйлчилгээ бус ажил хийх болгон өөрчилж төсөвт суулгасан бөгөөд тендер шалгаруулалтыг 2 удаа зарласан боловч оролцогч матеиал ирүүлээгүй шалтгаанаар амжилтгүй болсон. “Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай” хуулинд 2023 оны 06-р сарын 16-ны өдөр нэмэлт	3	50%

				өөрчлөлт орж 3.15 “Засгийн газар, төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд үйл ажиллагааны тодорхой чиглэлээр шинжлэх ухааны суурь, хавсарга, технологи хөгжүүлэлтийн туршилт судалгаа болон инновацийн судалгааны ажил, үйлчилгээ худалдан авах, захиалгын дагуу тухайн чиглэлийн төрийн өмчийн эрдэм шинжилгээний байгууллагаар гүйцэтгүүлэх харилцааг энэ хуулиар зохицуулахгүй.” Эсэн заалт нэмэлтээр орж ирсэн байсан тул уг заалтанд Археологийн авран хамгаалах малтлага судалгааны ажил хамаарах эсэх талаар мөн уг заалтын хүрээнд гүйцэтгэгч байгууллагатай гэрээ шууд байгуулах боломжтой эсэх талаар компанийн Худалдан авах ажиллагааны газарт дотоод албан бичиг хүргүүлсэн.		
10.2	Угсаатан зүйн судалгаа, шинжилгээ хийх	Тусгай талбай	зөвшөөрлийн	Компанид тогтоосон онц байдал болон улсын төсвийн санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх зорилгын хүрээнд тэвчиж болох зардал гэж удирдлагын зүгээс үзэж санхүүжилтийг зогсоосон.	2	0%
Бүлгийн нийт дүн					1.5	25%
11. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө						
11.1.1	Химийн бодис асгарах	ХАЛМ-ийг химийн бодис ашигладаг ажлын байруудад байрлуулах, сургалт зохион байгуулах.	Жилд 2 удаа 500 хүнээс багагүй хүн сургалт зохион байгуулсан байна.	Химийн бодистой харьцаж ажилладаг Засвар, механикийн хэлтсийн ажилтнуудад амраад уурхайд ажиллахаар ирэх бүрт буюу 7 хоног болгон ХАЛМ-ын сургалтыг өглөөний нарядын дараа 15-20 минутанд тогтмол танилцуулах сургалтыг зохион байгуулж байна.	2	100%
11.2.1	Хяналтаас гадуурх гамшиг тохиолдох	Уурхайн Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулах.	Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, аваарын үед ажиллах төлөвлөгөөг мэргэжлийн байгууллагаар батлуулсан байна.	2023 оны 1 дүгээр улиралд багтаан уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг шинэчлэн холбогдох төрийн захиргааны байгууллагаар баталгаажуулсан.	2	100%
11.2.2		Уурхайн Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг нийт ажилтнуудад танилцуулах	Жилд 1 удаа 500 хүнээс багагүй хүн сургалт зохион байгуулсан байна.	2023 онд батлагдсан гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөгөөр 2023 оны 2-р дугаар сард салбарын нийт 410 ажилтанд сургалт орсон.	2	100%
11.3.1	Галын аюул	Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх дүрэм журам боловсруулж түүнийг дагаж мөрдөх.	Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх тухай журам боловсруулан батлуулж мөрдөж ажиллана.	“Галын аюулгүй байдлын тухай хууль”, “Гамшгаас хамгаалах тухай хууль”, Гал түүмрийн болон гамшгаас хамгаалах улсын хяналтын дүрэм, Галын аюулгүй байдлын үндсэн дүрмийг үндэслэл болгон “Галын аюулгүй байдлын журам”-ыг боловсруулан 2021 оны 11-р сарын 12-ны өдрийн “Эрдэнэс	1	100%

				Тавантолгой" ХК-ын Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сум дахь Салбарын захирлын А/98 тоот тушаалаар батлуулсан.		
11.3.2		Галын дохиоллын систем суурилуулах, гал унтраах хэрэгслийг зохих газруудад байрлуулах, байнгын бэлэн байлгах, аюулын гарцын байрлалын заасан самбар галын аюул болж болзошгүй газруудад анхааруулах зурагт хуудас, тэмдэг тэмдэглэгээг байрлуулах, хяналт тавих.	Уурхайн бүх объектүүдэд шаардлагатай газруудад байршуулсан байна.	Барилга байгууламж, техникүүдийн галын аюулгүй байдлын системийг бүрэн байрлуулж, гал унтраах хэрэгслийг шаардлагатай газруудад байрлуулах ажлыг зохион байгуулан осол, аваарын үед дүрвэн гарах чиглэл заасан анхааруулах тэмдгүүдийг бүрэн байрлуулан тэдгээрийн тлааар бүх ажилнуудад сургалт зааварчилгааг тогтмол өгч ажиллаж байна.	1	100%
11.3.3		Шатахуун түгээх станцын талбайд ил гал гаргахыг хориглосон, тэмдэг, анхааруулсан тэмдэг, санамж байрлуулах	Уурхайд байрлах 5-н ШТС-ын талбайд анхааруулах самбар тэмдэг байршуулсан байна.	"ЭТТ" ХК-ийн 1 ширхэг, "ТН Түншлэл"-ийн 2 ширхэг, "ХАИ"-ийн 2 ширхэг, "ТТОТ"-ийн 2 ширхэг. Нийт 7-н ШТС-үүдэд ил гал гаргахыг хориглосон, анхааруулсан тэмдэг, санамжийг бүрэн байрлуулж дууссан.	2	100%
Бүлгийн нийт дүн					10	100%
12. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө						
12.1.1	Аюултай	Хог хаягдлын нэгдсэн төвийн зураг төслийн ТЭЗҮ гаргуулахад шаардлагатай бичиг баримтын бүрдэл хангах.	Лицензийн талбайн хэмжээнд	2023 оны 01-р сарын 14-ний өдөр "Цогтцэций сумын хог хаягдлын цэгийн үйл ажиллагааг хэвийн явуулахад хийгдэх ажлын төлөвлөгөө" боловсруулан Салбарын захирлаар батлуулсан. "Эрдэнэс Тавантолгой" ХК-ийн туслан гүйцэтгэгч гэрээт Ти Эн Түншлэл, Хишиг арвин индустриал ХХК, Тавантолгой оператор түншлэл гэсэн 3 компаниас 4 техникийг гаргаж хог цэгийн эмх замбараагүй тарсан хогийг хамаа, овоолго руу шуух, сумын ойр орчимд их хэмжээгээр хуримтлагдсан хур хог хаягдлыг ачиж, зөөж тээвэрлэх, хогийн цэг рүү явах 5 км маршрутын замыг хусах гэх мэт ажлыг 2023 оны 01-р сарын 16-аас 18-ны өдрүүдэд хийж гүйцэтгэсэн.	1	100%
12.1.2		Аюултай хог хаягдлыг тусгай зөвшөөрөлтэй ААН-д шилжүүлэх	15 тн орчим аюултай хог хаягдлыг гэрээт байгууллагад шилжүүлнэ.	"Эрдэнэс Тавантолгой" ХК болон гэрээт компаниуд "Цэцүйх трейд" ХХК-тай гэрээ байгуулан 2023 оны эхний 10 сарын байдлаар 78.9 тн аюултай хог хаягдал /арчих материал, тосны шүүр, батареи/, ИВС танк 134ш, төмөр торх 12ш, принтерийн хор 100ш, хаягдал тос нийт 889.05 тонныг шилжүүлсэн байна.	0.5	100%

12.1.3		Аюултай хог хаягдлын хадгалалтын стандартуудыг мөрдүүлэх. Стандартыг шинэчлэн сайжруулах	5-аас багагүй аюултай материалыг хадгалах стандартыг шинэчлэн боловсруулна.	Уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаанаас гарч аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах байгууламжуудыг стандартын шаардлагад нийцүүлэн ашиглаж байгаа бөгөөд тогтмол сайжруулалт хийж байна. Мөн Оффисын ажилтнуудын хэрэглээнээс гарах ашигласан батарей цуглуулах савын Салбарын оффисууд болон гэрээт компаниудын оффист байрлуулан хаягдал батарейг цуглуулж байна.	0.5	100%
12.2.1	Ахуй, үйлдвэрлэл болон аюултай	Дотоод, гадаад орчны хог цуглуулах савны стандартыг сайжруулах	Нийт хогын савны 20 хувийг шинэчлэж сайжруулах ажлыг хийнэ.	Монгол улсын "Хог хаягдлын тухай хууль" болон компанийн "Хог хаягдлын журам"-ын дагуу Салбарын гадаад, дотоод орчны хог хаягдлыг цуглуулах савыг сайжруулах зорилгоор 2023 оны төсөвт 83.16 сая төгрөг суулган хогийн савны захиалга хийсэн. Гэрээт компаниуд хог хаягдлыг цуглуулах савыг сайжруулан ажиллаж байна.	0.2	100%
12.2.2		Дахивар хүлээн авагчийг судалж хаягдлын анги тус бүрээр нийлүүлэх	50 тн багагүй хэмжээтэй дахин ашиглах хаягдлыг нийлүүлнэ.	Компанийн нийгмийн хариуцлагын хүрээнд сум орон нутагт байгаль орчинд ээлтэй үйл ажиллагаа явуулдаг энэхүү компанийг тогтвортой ажиллахад дэмжлэг үзүүлэх, үйл ажиллагаанаас гарч буй хуванцар, шил, лааз, хаягдал төмөр, мод гэх мэт хог хаягдлыг нийлүүлэх гэрээ байгуулж ажиллах талаар гэрээт компаниудад мэдэгдсэн. Үүний дагуу Цогтцэций сумын "Дүүрэн Цэций" ХХК-д 15м3 хаягдал хуванцар сав нийлүүлээд байна.	0.4	100%
12.2.3		Хог хаягдлыг урсгалыг хянах бүртгэлжүүлэх	Хог хаягдлыг ангилал тус бүрээр бүртгэж төрийн захиргааны төв байгууллагад БОХ маягтын дагуу тайлагнаж ажиллана.	Хог хаягдлын урсгалыг хянах, бүртгэлийг цахимжуулах ажлын хүрээнд сарын тайланд хог хаягдлын бүртгэлийн загварыг боловсруулан google drive ашиглан бүртгэлийг хийлгэж байна. Мөн аюултай хог хаягдлыг гэрээт компанид нийлүүлсэн эсэхэд хяналт тавих зорилгоор баталгаажуулсан актад үндэслэн бүртгэл хөтлөлтийг онлайн шэйр файл дээр хийж байна.	0.4	100%
12.3.1	Ахуйн хог хаягдал	ЭТТ ХК-ийн төслийн талбайн хэмжээнд нэгдсэн хог хаягдлын цэг байгуулах ажлыг Төрийн захиргааны төв байгууллагаар шийдвэрлүүлж зөвлөмж авах	Жилийн турш	Цогтцэций сумын 2024 оны Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд хог хаягдлын ландфилл байгуулах газрыг тусгуулж, батлуулахаар 2023 оны 10-р сарын 23-ны өдөр 1-767 тоот албан бичиг авсан. 20 га талбайд 3-р зэрэглэлийн ландфиллын талбай байгуулахад 30 жилийн хугацаанд тогтвортой ашиглах боломжтой талаар БОАЖЯ-ны Хог хаягдлын мэргэжлийн зөвлөлөөс зөвлөсөн.	0.5	100%
12.3.2		ЭТТ ХК-тай "Тээвэр гэрээ"-нд нүүрс тээврийн зам дагуух хог хаягдалтай холбоотой зүйл заалтыг тусгах, хяналт тавих	Жилийн турш	ЭТТ ХК-тай нүүрс тээврийн ажил гүйцэтгэх гэрээ байгуулж буй аж ахуй нэгжүүдийн "Тээврийн гэрээ"-ний 2.2.15-р зүйлд Байгаль орчны хариуцлагын заалтуудыг оруулж батлуулан хэрэгжилтийг хангуулан ажиллаж байна.	0.5	100%

12.3.3		Тавантолгой-гашуун сухайт чиглэлийн авто замын 0-10 дахь км-ын дагуух лицензийн талбай дахь хог хаягдлыг цэвэрлэж, тайлан мэдээг улирал бүр сумын Байгаль хамгаалагчид хүргүүлэх	1 удаа	2023 онд Тавантолгой-Гашуунсухайт чиглэлийн автозамын 0-8 км дахь хур хог хаягдлыг цэвэрлэх, зөвшөөрөлгүй үйл ажиллагаа явуулж буй иргэн АННБ-ыг нүүлгэх ажилд оролцож, нийт 17 хоногийн турш холбогдох төлөвлөгөөний дагуу ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн. Мөн шаардлагатай хүн хүч, техникийн бэлэн байдлыг хангасан. Үүнээс гадна бүх нийтийн хог хаягдлын цэвэрлэгээг тогтмол зохион байгуулж ажилласан.	1	100%
Бүлгийн нийт дүн					5	100%
13. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн төлөвлөгөө						
13.1.1	Агаарын чанарын хяналт	Орчны тоосонцорын хэмжилт	Жилийн турш 3500 цаг/жил хүчинтэй хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн байна.	Цанхийн баруун, зүүн уурхайн хэмжээнд 5 цэгт тоосны агууламжийн хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн. Хэмжилтийг 7 хоногт 2 удаа, 1 хэмжилтийг 45-с багагүй цаг байхаар тохируулж хийсэн ба нийт 5 цэгт 10,713 цаг/жил хэмжилт хийж гүйцэтгэсэн.	0.5	100%
13.1.2		Цаг агаарын үзүүлэлт	Жилийн турш 4300 цаг/жил хүчинтэй хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн байна.	Тайлант онд цаг агаарын үзүүлэлтүүдийг Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын Архив, мэдээллийн сангийн хэлтсээс авч ажилласан. Салхины хурд, агаарын температур, агаарын даралт, хур тунадасны мэдээг авч нэгтгэсэн.	0.2	100%
13.1.3		Хийн төлөвт агаар бохирдуулагч	Жилд 2 удаа буюу намар, өвлийн улиралд хэмжилт хийсэн байна.	Хийн төлөвт агаар бохирдуулагчийн шинжилгээг уурхайн хяналтын цэгүүд болох 10-н цэгээс сорьц цуглуулж азотын давхар исэл, хүхэрлэг хий, хүхэрт ус төрөгч, нүүрс төрөгчийн дутуу исэл, формальдегид зэрэг үзүүлэлтүүдийг шинжлүүлсэн. Гэрээт байгууллагуудын засварын шоп, паркийн талбай зэрэг эрсдэлтэй газруудад шинжилгээ хийлгэж хяналт тавьж ажиллаж байна.	0.3	100%
13.1.4		Гадаад орчны дуу шуугианы хэмжилт	14 хоногт 1 удаа буюу жилд 180 удаа хэмжилтийг хийсэн байна.	Гадаад орчны дуу чимээ болон чичирхийллийн хэмжилтийг тогтмол хийж гүйцэтгэж байна. Дуу чимээний хэмжилтийг 7-н байршилд 7 хоног бүрийн 5 дахь өдөр хэмжиж байна. Мөн тэсэлгээний ажил гүйцэтгэгч гэрээт байгууллагаар тэсэлгээ хийх үеийн дуу чимээний хэмжилт, чичирхийллийн хэмжилтийг хийж гүйцэтгүүлэн ажилласан.	0.2	100%
13.1.5		Мониторингийн хөндлөнгийн хэмжилт хийлгэх, дүгнэлт гаргуулах	Жилд 1 удаа уурхайн мониторингийн цэгүүд	Мониторингийн хөндлөнгийн хэмжилт хийж гүйцэтгэх захиалгын хуудас боловсруулан тендер зарлах шатандаа явж байна.	0.2	50%
13.2.1	Усан орчны хяналт, шинжилгээ	Газрын доорх усны горимын судалгаа	Уурхайн 8 худагт байрлуулах автомат түвшин хэмжигчээр 6 цаг тутам хэмжилт хийнэ.	Уурхайн гүний усны худгууд болон гүний усны хяналтын цооногт усны автомат түвшин хэмжигч багаж суурилуулан усн түвшин болон температурын хэмжилтийг хийж гүйцэтгэж байна.	0.2	100%

13.2.2		Бага гүний усны түвшингийн хяналт	Малчны 5-н худагт байрлуулсан автомат түвшин хэмжигчээр 12 цаг тутам хэмжилт хийнэ.	Уурхайн нөлөөллийн бүсийн сонгогдсон бага гүний уст малчны худгуудад усны автомат түвшин хэмжигч багаж суурилуулан 6 цаг тутам хэмжилт хийж гүйцэтгэж байна. Мөн хэмжилтийг баталгаажуулах зорилгоор гар багажаар түвшиний хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн.	0.2	100%
13.2.3		Газрын доорх усны геохимийн судалгаа	Жилд 1 удаа 6 худаг 2 мониторингийн цооногос дээж авч лабораторт шинжлүүлнэ.	2023 онд “Ханлаб” ХХК-тай байгуулсан “Усны шинжилгээ хийх гэрээ”-ний дагуу уурхайн ашиглалтын худгууд болон нөлөөллийн бүсийн малчны худгуудаас улирал тутам дээж авч макро, микро элементүүдийг шинжлүүлсэн. Шинжилгээний хариуг хавсралтаар оруулав.	0.3	100%
13.2.4		Ахуйн усны эрүүл ахуйн үзүүлэлт	Улирал тутамд 10-аас багагүй цэгээс дээж авч лабораторт шинжлүүлнэ.	Ажилчдын амрах хотхон болон захиргааны байрны хэрэглээнд ашиглаж буй ахуйн усны худгууд, цэвэр усны нөөцийн сав, усны машины ёмкост, гал тогооны цоргоноос улирал тутам усны дээж авч усны эрүүл ахуйн үзүүлэлтүүдийг шинжлүүлсэн.	0.3	100%
13.2.5		Саарал усны хяналт шинжилгээ	Улиралд 1 удаа бүх цэвэрлэх байгууламжуудаас	Цанхи хотхон, Эрдэнэс хотхон, уурхайн оффис болон 2023 онд шинээр ашиглалтанд орсон Грийн центрийн цэвэрлэх байгууламжаас улирал тутам усны дээж авч бохир усны үзүүлэлтүүдийг шинжлүүлэн ажиллаж байна.	0.2	100%
13.3.1		Хөрсний чанар-Хими физикийн ерөнхий үзүүлэлтүүд	8 цэгээс жилд 1 удаа	“Экотех тех Проект” ХХК-тай Хөрсний шинжилгээ хийх гэрээ байгуулан давхардсан тоогоор 18 цэгээс дээж авч шинжлүүлсэн.	0.3	100%
13.3.2	Хөрс, ургамлан бүрхэвчийн мониторинг	Хөрсний чанар- нянгийн шинжилгээ	5 цэгээс жилд 1 удаа	Эрдэнэс Тавантолгой ХК болон Цанхийн баруун зүүн уурхайн гэрээт олборлогч байгууллагуудын цэвэрлэх байгууламжуудын орчмын нийт 5-н цэгээс хөрсний дээж авч шинжлүүлсэн. Шинжилгээгээр илэрсэн сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ авч ариутгал халдваргүйтгэл хийлгэсэн.	0.3	100%
13.3.3		Хөрсний чанар- Хүнд металлын шинжилгээ	5 цэгээс жилд 1 удаа	Цанхийн баруун зүүн уурхайн гэрээт олборлогч байгууллагуудын шатахуун түгээх станцууд болон хаягдал тосны талбай, засварын шоп орчмоос хөрсний шинжилгээний дээж авч хүнд металлын үзүүлэлтүүдийг шинжлүүлсэн. Давхардсан тоогоор 15-н цэгийн дээж шинжлүүлсэн.	0.3	100%
13.3.4		Шимт хөрсний овоолгын чанарын шинжилгээ	19 овоолгоос жилд 1 удаа	Цанхийн баруун, зүүн уурхайд хадгалагдаж буй шимт хөрсний овоолгуудаас дээж авч хөрсний үржил шимийг тодорхойлуулсан. Нийт давхардсан тоогоор 24 цэгээс дээж авч шинжлүүлсэн байна.	0.3	100%
13.3.5		Лицензийн талбайн ургамлын мониторинг	Жилд 2 удаа 3 трансекцийн 19 цэгт	Ургамлын мониторингийг 2023 онд 7 болон 9-р сард нийт мониторингийн цэгүүдийг бүгдийг хамруулан гэрээт байгууллагын БОМ нарын хамт хийж гүйцэтгэсэн.	0.3	100%

13.3.6		Нэн ховор, ховор ургамлын судалгаа	Ахилтын талбайгаас жилд 1 удаа	Шимт хөрс хуулах болон газар хөндөх зөвшөөрөл авах үед хөндөгдөх талбайд ховор ургамалын судалгааг хийж, бүртгэлжүүлж, шилжүүлэн суулгах арга хэмжээг төлөвлөгөж ажилладаг ба энэ онд хөндөгдөх талбайд ховор ургамал тохиолдоогүй болно.	0.3	100%
Бүлгийн нийт дүн					4.9	96.8%
14. Удирдлага, зохион байгуулалтын төлөвлөгөө						
14.1	Гэрээт компаний байгаль орчны ажилтнуудад сургалт зааварчилгаа хүргэх	Мэргэжил дээшлүүлэх сургалт, программ хангамжийн сургалтанд бүрэн хамрагдана.		Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам болон Байгаль орчны судалгаа шинжилгээ төв, байгууллагуудын хамтран зохион байгуулсан “Хариуцлагатай уул уурхай, нөхөн сэргээлт, орчны хяналт шинжилгээ” сэдэвт 15 цагийн Байгаль орчны мэргэжилтэнүүдийг чадавхижуулах сургалт болон Хүрээлэн буй орчны нийгэмлэгтэй гэрээ байгуулан 4 мэргэжилтэнийг 2023 оны 08-р сарын 1-наас 2023 оны 08-р сарын 05-ны хооронд Хөдөө аж ахуй их сургууль дээр чадавхижуулах 40 цагийн сургалтанд хамруулсан.	1	100%
14.2	Гэрээт байгууллага, туслан гүйцэтгэгчдийн хяналт	Зөрчил, үл нийцлийг бүрэн арилгуулсан байна.		Гэрээт байгууллагын “Уулын ажлын гэрээ”-нд Байгаль орчны заалтуудыг оруулан батлуулж түүний хэрэгжилтийн төлөвлөгөөг сар бүр батлаж KPI оноо өгөн дүгнэдэг. Мөн жил бүр Байгаль хамгаалах төлөвлөгөөг боловсруулан 2 талаас баталгаажуулан хэрэгжилтийг хангуулан ажилладаг.	1	100%
14.3	БОАЖЯ болон Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-н холбогдох мэргэжилтэнүүдийн зөвлөмжийг авч ажиллах	Тухай бүрт		Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам болон “Монголын уул уурхайн ассоциаци”-тай хамтран зохион байгуулсан “Өглөөний уулзалт”-нд оролцож Гашуун сухайт автозамын 0-8 дахь километрт үүсэн хур хог хаягдлыг хэрхэх талаар төрийн бодлого хэрхэн хийгдэх талаар саналыг Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын сайд Б.Бат-Эрдэнэд уламжилт сайдын албан даалгавар 2023 оны 09 дүгээр сарын 07-ны өдрийн 09 дугаар “Орчны бохирдол, хог хаягдлыг бууруулах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай” гарч хэрэгжилтийг ханган ажилласан.	1	100%
14.4	Байгаль орчны хөндлөнгийн аудит хийлгэх			Тендер шалгаруулах үнэлгээний хороо байгуулагдаж тендерийн бичиг баримтыг боловсруулан тендерийг 2023 оны 07-р сарын 06-ны өдөр анх зарласан бөгөөд хураангуй жагсаалт үүсээгүй шалтгаанаар амжилтгүй болсон. Тендерийг 09-р сарын 01-ны өдөр дахин зарлаж 9-р сарын 25-ны өдөр нээсэн бөгөөд 6 компани оролцож хураангуй жагсаалт үүсэн тул хураангуй жагсаалтанд орсон компаниудад үнийн санал илгээх урилгыг 09-р сарын 26-ны өдөр илгээж 10-р сарын 02-ны өдөр нээж тендерийг үнэлээд “Эковишн” ХХК шалгарч гэрэ байгуулах шатандаа байна.	2	100%

				Тайлант онд багтааж уг ажлыг гүйцэтгүүлэх төлөвлөгөөтэй ажиллаж байна.		
Бүлгийн нийт дүн					5	100%
15. Нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний биелэлт						
15.1	Сумын иргэд	БОМТ танилцуулах хурал	Танхим	“Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-нь Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сумын иргэд, төлөөлөгчидтэй уулзах уулзалтыг 2023 оны 05-р сарын 27-ны өдрөөс 28-ны өдрүүдийн хооронд хийж гүйцэтгэсэн.	1	100%
15.2	Багийн иргэд	БОМТ тайлагнах хурал	Танхим	Цогтцэций сумын Цагаан-Овоо болон Сийрэст багийн иргэд нийтийн хурал 2023 оны 10-р сард болж Байгаль орчны мэргэжилтэн А. Аззаяа, ахлах мэргэжилтэн Б.Оргил нар оролцож Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар мэдээлэл хийсэн.	2	100%
15.3	Байгаль орчны тэмдэглэлт өдрүүдээр арга хэмжээ зохион байгуулах	Орон нутгийн иргэд, оюутан сурагчдад байгаль орчны тэмдэглэлт өдрүүдээр сургалт орох, арга хэмжээ зохион байгуулах	Жилийн турш Байгаль орчны тэмдэглэлт өдрүүдийг тохиолдуулан арга хэмжээ, сургалт зохион байгуулна.	Байгаль орчин, усны бодлогийн хэлтсийн мэргэжилтнүүд “Грийн центр”-ийн 1 давхарт дэлхийн усны өдрийн өдөрлөгийг зохион байгуулав. Өдөрлөгөөр энэ жилийн дэлхийн усны өдрийн уриаг танилцуулахын зэрэгцээ ач холбогдолын талаар мэдлэг олгож, нийт ажилтнуудаа Усыг ариг гамтай ашиглах өөрчлөлтийг өөрөөсөө эхлүүлэхийг уриаллаа.	2	100%
Бүлгийн нийт дүн					5	100%
Нийт дүн					91.4	87.18%

18. ХАВСРАЛТ

- Хавсралт № 1. Технологийн замын тоосжилт бууруулах туршилтын ажлын тайлан
Хавсралт № 2. Цанхийн баруун, зүүн уурхайн технологийн замын тоосжилтын түвшинг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө тайлан
Хавсралт № 3. Усны төлбөр төлсөн тооцоолол
Хавсралт № 4. Ус ашиглуулах дүгнэлт, зөвшөөрөл, ус ашиглах гэрээ
Хавсралт № 5. Хаягдал усыг байгальд шууд нийлүүлж байгаа хуулийн этгээдтэй байгууллах ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ
Хавсралт № 6. Асгаралтын бүртгэл
Хавсралт № 7. Сая тонн- Сая мод хөтөлбөр
Хавсралт № 8. Байгаль орчны аудит
Хавсралт № 9. Худгуудын эүл ахуйн бүсийн хяналт шалгалт
Хавсралт № 10. Нүүлгэн шилжүүлэлт, нөхөн олговор
Хавсралт № 11. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд ургамлын мониторингийн судалгаа
Хавсралт № 12. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд хийсэн хээрийн хэмжилт, авсан дээжүүдийн лабораторийн шинжилгээний дүн
Хавсралт № 13. Нөхөн сэргээлтийн ажлын гүйцэтгэлийг харуулсан зураг
Хавсралт № 14. Газрын төлөв байдал, чанарын хянан баталгаа хийлгэх гэрээ
Хавсралт № 15. Археолгийн малтлага хайгуул судалгааны ажил гүйцэтгэх ажлын даалгавар
Хавсралт № 16. Хаягдал тос нийлүүлэх гэрээ
Хавсралт № 17. Тоосны төхөөрөмж худалдах, худалдан авах гэрээ
Хавсралт № 18. Хатуу хүчилттай авто замын барилгын ажил гүйцэтгэх гэрээ
Хавсралт № 19. Аюултай хог хаягдал шилжүүлэх, тээвэрлэх гэрээ
Хавсралт № 20. Ус бохирдуулсны төлбөрийн баримтууд
Хавсралт № 21. Ус ашигласны төлбөрийн баримтууд
Хавсралт №22. Газрын төлбөрийн баримтууд
Хавсралт №23. Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө
Хавсралт №24. Уурхайн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө
Хавсралт №25. Агаарын бохирдлын төлбөрийн баримтууд
Хавсралт №26. АМНАТөлбөрийн баримтууд
Хавсралт №27. Байгаль орчинтой холбоотой багаж тоног төхөөрөмж худалдах, худалдан авах болон бусдаар ажил гүйцэтгүүлэх гэрээ
Хавсралт №28. Усны тоолуурын баталгаажилт
Хавсралт №29. Барьцаа хөрөнгийн төлбөрийн баримт

**ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ ДҮГНЭХ ХУУДАС**

1. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр: “Эрдэнэс таван толгой” ХК
2. Төслийн байршил: Өмнөговь аймгийн Цогтцэций сум, Цагаан-Овоо багийн нутаг дэвсгэрт байрлах Цанхийн уурхай
3. Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: MV-011943, MV-016881, MV-016882, MV-016883, MV-011956, MV-016883
4. Огноо: 2023.12.20

**ЭРДЭНЭС ТАВАН ТОЛГОЙ ХК-ИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ ДҮГНЭХ ХУУДАС**

№	Бүрэлдэхүүн хэсгүүд	Авсан байвал зохих оноо	Биелэлтийн оноо	Тайлбар, үндэслэл
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт	20	16.5	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, хамгаалах арга хэмжээний хүрээнд агаарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах ажилд 8 ажил төлөвлөж 55.8%, гадаргын болон газрын доорх усны нөөцөд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах ажилд 7 ажил төлөвлөж 82.8%, хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах ажилд 9 ажил төлөвлөж 86.6% байсныг нэмэлт тайлангаар 90%, амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах ажилд 4 ажил төлөвлөж 97%-тай хэрэгжүүлсэн байна. /Нийт хэрэгжилт 82.5%/
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт /техникийн нөхөн сэргээлт, биологийн нөхөн сэргээлт, татан буулгах, хаалтад бэлтгэх	30	30	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөнд 5 арга хэмжээ төлөвлөн 4 ажлыг бүрэн хэрэгжүүлсэн. 1 ажлыг нэмэлт тайлангаар бүрэн хийсэн. /Хэрэгжилт 100%/
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	10	7	Дүйцүүлэн хамгааллын 8 арга хэмжээ төлөвлөн тус ажлыг гүйцэтгэх гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулж, гэрээ байгуулахаар болсон байсан. Нэмэлт тайлангаар гүйцэтгэгтэй гэрээ байгуулж, ажил гүйцэтгэж байна. /Хэрэгжилт 70%/
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний биелэлт	5	5	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговорын хүрээнд 20 иргэнд нөхөн олговор олгохоор төлөвлөж, нэмэлт тайлангаар 38 иргэнд олгосон байна. /Хэрэгжилт 100%/
5	Түүх, соёлыг өвийг хамгаалах арга хэмжээний биелэлт	5	5	2 ажил төлөвлөж хэрэгжүүлээгүй байсан. Нэмэлт тайлангаар Угсаатан зүйн гэрээг ШУА-ын түүх, угсаатан зүйн хүрээлэнтэй, Археологийн авран хамгаалах малтлагын ажлыг ШУА-ын археологийн хүрээлэнтэй тус тус гэрээ байгуулан ажил гүйцэтгүүлж байна. /Хэрэгжилт 100%/

6	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	10	9	Нийт 6 ажил төлөвлөж, 5 ажлыг бүрэн хэрэгжүүлж, 1 ажил хангалтгүй /химийн бодис, аюултай хаягдал/ хэрэгжүүлсэн байна. /Хэрэгжилт 90%/
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	5	4	Төлөвлөгөөнд аюултай хог хаягдлын менежментийн хүрээнд 3 ажил төлөвлөж, нэмэлт тайлангаар 90 хувьтай, энгийн хог хаягдлын менежментийн хүрээнд 3 ажил төлөвлөж 70 хувьтай хэрэгжүүлсэн байсан ба нэмэлт тайлангаар хог хаягдлыг 2-р зэрэглэлийн цэг байгуулах газрын хүсэлтийг ЗДТГ-т хүрүүлсэн, зураг төсөв хийхээр 240.0 сая төгрөг 2024 оны төсөвт төлөвлөсөн. 80% /Хэрэгжилт 80%/
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн биелэлт	5	4.5	Төлөвлөгөөнд агаар, хөрс, усанд шинжилгээ хийхээр төлөвлөн хэрэгжүүлж, харин мониторингийн хөндлөнгийн хэмжилт хийлгэх ажил гүйцэтгэгчийг сонгох тендер зарласан байна. /Хэрэгжилт 90%/
9	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт	5	4.6	Нийт 4 ажил төлөвлөж, нэмэлт тайлангаар 3 ажил бүрэн хийсэн. Ажлын хэсгээс өнгөрсөн жил өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт 70%, /Хэрэгжилт 92.5%/
10	Аймаг, сумын орон нутгийн төр захиргааны байгууллагын шаардлагаар хийсэн ажил болон нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний биелэлт	5	4.5	Нийт 3 ажил төлөвлөж, 2 ажлыг бүрэн хэрэгжүүлж, байгаль хамгаалах тэмдэглэлт өдрөөс 1 өдрийн арга хэмжээг зохион байгуулсан нь 50 хувь хэрэгжүүлсэн байна. /Хэрэгжилт 90%/
	Дүн (арифметик дундаж)	100	90.1	Хангалттай

Эрдэнэс таван толгой ХК нь 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан 10-н бүрэлдэхүүн хэсэг ажлыг 90.1 оноогоор хангалттай хэрэгжүүлсэн гэж дүгнэв.

Комиссын дарга:

Гишүүд:

Х.Отгонмөнх

/БОАЖ-ын газрын дарга/

Д.Ичинноров

/БОАЖ-ын газрын БОХУ-ын байцаагч/

Т.Пунсанцогвоо

/БОАЖ-ын газрын БОХУ-ын байцаагч /

З.Наранмандах
/БОАЖ-ын газрын БОХУ-ын
байцаагч/

Л.Энхцэг
/Цогтцэций сумын Сийрст багийн
засаг дарга/

Б.Энхбаатар
/Цогтцэций сумын Цагаан овоо
багийн засаг дарга/

Л.Энхнар
/Цогтцэций сумын Сийрст багийн
иргэний төлөөлөл/

Т.Болорцэцэг
/Цогтцэций сумын Билгэх багийн
иргэний төлөөлөл/

Б.Бурмаа
/Цогтцэций сумын Цагаан-овоо
багийн иргэний төлөөлөл/

Х.Туяа
/Цогтцэций сумын Цагаан-овоо
багийн иргэний төлөөлөл/

Нарийн бичгийн дарга:

Б.Оргилмаа
/БОАЖ-ын газрын хүрээлэн буй
орчин, байгалийн нөөцийн
удирдлага, хяналт шалгалтын
хэлтсийн дарга /

Б.Батсайхан

Хүлээн зөвшөөрсөн:
Эрдэнэс таван толгой ХК-
ний Салбарын
хөдөлмөрийн аюулгүй
байдал, байгаль орчны
газрын дарга

ЭРДЭНЭС ТАВАН ТОЛГОЙ ХК-ИЙН ЦАНХИЙН УУРХАЙН
2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨНД ТУСГАХ САНАЛ

2023 – 12 - 20

1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд:

- 1) Уурхайн дотоод замын тоосжилт бууруулах арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлэх, тоосжилт дарах бодисыг ашиглах /туршилт хийх биш, үр дүн гаргах/,
- 2) Туслан гүйцэтгэгч компаниудын цэвэрлэх байгууламжаас гарсан усыг зам усалгаанд тогтмол ашиглах,
- 3) Агаарын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.4, 12 дугаар зүйлийн 12.4 дэх заалтыг хангах зорилгоор агаарын чанарыг хэмжих суурин станцыг уурхай орчимд 1, уурхайгаас зүүн талд 1, Цогтцэций сумын төвөөс баруун тийш 1, нийт 3 станцыг бие даан байрлуулж, Энержи ресурс ХХК, Тавантолгой ХК-уудтай хамтран Цогтцэций сумын төвд 1 станцыг байрлуулж аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт дүн мэдээг онлайнаар өгч байх нөхцөлийг хангаж ажиллах,
- 4) Ачаа тээврийн 7.4 км замын арчилгаа, усалгааг сайжруулах, тоосжилт үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх, цаашид тухайн замыг хатуу хучилттай болгох ажлыг зохион байгуулах,
- 5) Булаг шандын эхийг хамгаалах, ундаргыг нэмэгдүүлэх ажлыг төлөвлөн хэрэгжүүлэхдээ Булган сумын Нүцгэн булгийн эхийг хамгаалж хөв цөөрөм байгуулсан ажлыг үзэж туршлага судлан, зургийг мэргэжлийн байгууллагаар гаргуулж, мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх, /Мухар гашуун/ '
- 6) Цогтцэций сумын төвд хөрсний бохирдлоос хамгаалсан ариун цэврийн байгууламжийг 30-аас доошгүй айл өрх /ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд/ - д хийж, суурилуулах
- 7) Зэрлэг амьтдын амьдрах орчны сайжруулах зорилгоор биотехникийн арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлэх,

2. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд:

- 1) Уул уурхайн төслийн хүрээнд гарч байгаа хог хаягдлыг Цогтцэций сумын төвийн хогийн цэгт хаяхгүй байх, тусдаа хог хаягдлын төв байгуулж, өөрийн болон туслан гүйцэтгэгч компаниудын хаягдлыг ангилан ялгах, шатаах, дарж булах, дахин боловсруулах ажлыг хийх,
- 2) Хоолны бүх хаягдлыг бордоо болгон ашиглах,
- 3) Хаягдал тосны эх үүсвэр бүрт хаягдал тос түр хадгалах цэгийг стандартын дагуу хийх, хөрс бохирдохоос хамгаалах, дотоод хяналтыг сайжруулах,

3. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд:

- 1) Нөлөөллийн бүсийн цар хүрээ нэмэгдсэнтэй холбогдуулан /баяжуулах, загийн усны хоолой төсөл/ биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний дунд хугацааны төлөвлөлтөд нэмэлт тодотгол хийж, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар болон сумын ЗДТГ-т хянуулж санал авах,
- 2) Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах 2023 оны ажлыг үргэлжүүлэн бүрэн хэрэгжүүлж дуусгах, 2024 оны ажлыг төлөвлөн хэрэгжүүлэх,
- 3) Хүрээлэн буй орчны эсрэг гэмт хэрэгтэй тэмцэх хамтарсан багийг ажиллуулах төлөвлөгөө, санхүүжилтийг төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх,

4. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд:

- 1) Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн дагуу Баян-Овоо, Номгон сумдын нутагт 20-с доошгүй га талбайд загаар ойжуулалт хийх,
 - 2) Цогтцэций, Цогт-Овоо, Манлай сумдад байгуулах ойн зурвасын ажлыг эхлүүлэх,
 - 3) Таван толгой – Гашуун сухайт чиглэлийн тээврийн зам дагуу нөлөөллийг бууруулах ажлыг үр дүнтэй зохион байгуулах. Үүнд: стандарт шаардлага хангасан авто зогсоол байгуулах, хог хаягдлыг тогтмол цэвэрлэх, зөвшөөрөлгүй газар эзэмшиж, ашиглаж байгаа иргэн, хуулийн этгээдийн мэдээллийг газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад мэдэгдэж, нүүлгэн шилжүүлэх ажлыг хамтран зохион байгуулах,
 - 4) Гүний усны ашиглалтын талаар иргэдэд мэдээлэл өгөх зорилгоор Цогтцэций сумын төвд усны хэлэлцүүлгийг Энержи ресурс ХХК, Таван толгой ХК-уудтай хамтран зохион байгуулах,
 - 5) Туслан гүйцэтгэгч компаниудад дотоод хяналт тавих, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхэд анхаарах. Гэрээг сар бүр үнэлэхдээ байгаль орчны хууль тогтоомжийн дагуу үйл ажиллагаа явуулж байгааг анхаарах.
 - 6) Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний төлөвлөлтийг сайжруулах, хийх ажлыг нарийвчлан тодорхой тусгах, тайлангийн бичилтийг сайжруулах, тоо баримт, үндэслэлийг тодорхой оруулах, баримт нотолгоог хавсралтаар бүрэн оруулах,
5. Нүүлгэн шилжүүлэлт, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөөнд гэрээ байгуулсан айлын тоогоор нөхөн олговорын асуудлыг бүрэн шийдвэрлэх,
6. Аймаг, сумын орон нутгийн төр захиргааны байгууллагын шаардлагаар хийсэн ажил болон нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөнд:
- 1) Байгаль хамгаалах тэмдэглэлт өдрүүдийг 3-с доошгүй удаа сургуулийн хүүхдүүд болон иргэдийн экологийн боловсролыг нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд зохион байгуулах,
 - 2) Малчдын бүлэг хоршоог дэмжих ажлыг зохион байгуулах. /Малчдын хоршооноос тодорхой хэмжээний газар хашиж, бэлчээрийн ургамал тариалах хүсэлт өгсөн боловч өнөөдрийг хүртэл шийдээгүй/
 - 3) Сийрст, Цагаан-Овоо багийн нөлөөллийн бүсийн малчдыг эрчимжсэн мал аж ахуй, газар тариалангийн чиглэлээр туршлага судлах ажлыг зохион байгуулах,
 - 4) Багуудын хуралд байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажлын явцыг улирал тутам тайлагнаж байх,